
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 C
22

PHILOSOPHIÆ TRIVMPHVS,
hoc est,

METAPHYSICA PHILOSOPHANDI METHODVS,

QVA DIVINITVS INDITIS MENTI notitijs, humanæ rationes eò deducuntur, ut firmissimis indè constructis demonstrationibus, apertè rei ueritas elucescat, & quæ diu Philosophorum sepulta fuit authoritate, PHILOSOPHIA uictrix erumpat:

QVÆSTIONIBVS ENIM VEL sexcentis, ea quibus cum reuelata nobis ueritate PHILOSOPHIA pugnare uidebatur, adeô uerè conciliantur, ut non fidei solùm seruire dicenda sit, sed eius esse fundamentum.

AVTORE,

NICOLAO TAVRELLO
Montbelgardensi Med. Doctore.

ARNHEMI

Apud Ioannem Iansonij
Anno. 1617.

v.cm.

GENEROSO DOMINO, INVICTAEQVE VIRTVTIS HEROI LAZARO A SCHVendi, Baroni in Hohen Lantſperg &c. Domino ſuo plurimum, & humuliter Obſeruando.

ECTO, fortaſsis huiuſce Libelli titulo, (Generoſe D. Baro) tuoque poſt nomine conſpecto, prima ſtatim fronte cõmoueberis, quòd ea Tibi dedicauerim, quæ noſtræ fidei maxime uideantur eſſe contraria: Cùm ſint enim dogmata Philoſophorum notiſsima, quæ reuelata nobis ueritate refutantur apartiſsime, non Theologorum conſtat authoritate ſolummodo, ſed & unanimi Philoſophorum temporis etiam noſtri conſenſu,

Theologiæ Philoſophiam repugnare. Puerilis hæc ergo uidebitur eſſe temeritas, quod poſtpoſita Theologorum authoritate, neglectoq́; Philoſophorum conſenſu, Philoſophiam unus ego, quæ tot eſt conſpurcata mendacijs, adeó ſim auſus extollere, ut non Theologiæ ſolum non dicatur eſſe contraria, ſed ipſius etiam fidei ſtatuatur eſſe fundamentum, uidebitur & Tibi (Magnifice uir) impudens audacia, quod te tantæ uelim hæreſeos eſſe protectorem. Nec leuis hinc etiam apparebit arrogantia, quòd ea quæ tot, tamq́; graues ingenio Philoſophos ignoraſſe nouimus, me iactitem eſſe rationibus aſſequutum, ut hac in re tuo uidear abuti nomine: Sed ecce:

Conſcia mens ueri ſatis eſt in utrumq; parata.
Seu RATIO ualeat, ſeu ſit habenda FIDES.

Non ita ſane res adeo gravis eſt ponderanda: quaſi falſum ſubitò foret, quod aliquam habet ſpecien abſurditatis: Hæc eſt enim Philoſophicæ nota grauitatis,

ut

ut subtilib. eradicata ueritas argumentationibus, captum superet etiam acutissimorum, leuia siquiden uel rusticis quibusq; possint esse notissima. Noster (haud inficior) huiusce Libelli titulus paradoxam præ se fert opinionē, quæ Lectorem specie falsi possit ab hisce deterrere. Nil moror: Nec ista nobis est hominum accepta leuitas: Stupidissimi signū est ingenij, uel pertinacis etiam imperitiæ, si quod ab inhausta repugnauerit opinione subitò quis abijecerit. Hic ergo titulus nostris erit proba Lectoribus, ut qui uel ingenio minus apti fuerint, aut inscitiā pertinaciter adseruare uoluerint, ab hac arceantur abstrusæ doctrina ueritatis. Sic qui uero mentem probè Philosophicis excoluerint, nostramq; sine tædio sententiam diligenter examinauerint, non ea solum, quæ titulo sumus polliciti, sed plura nos etiam præstitisse fatebuntur, cū præter Dei nostriq; notiam (quod Fidei uolumus esse fundamentum) ipsam quoque Fidem, ut & alia

quæ sola reuelatione sciuntur, rationibus aliquo modo confirmauerimus.

Hisce proculdubio non Theologi solummodo, sed ipsimet etiam Philosophi commouebuntur: Cúm tamen hæc ad ipsam Fidei ueritatem omnia dirigantur, nulla poterit impietas animaduerti, nec absurda fuerint, quod uerissimis confirmentur demonstrationibus, ut nec Theologis, nec Christianis ipsa Philosophis improbanda sint, cedendumq; sit Ethnice Philosophantibus. Ego uerò ne contradicēdi studio forsàn impulsus esse uidear, quod hæc in lucem ausus sim emittere, paucis quid me mouerit exponam.

Cúm Thubingæ ante septemnium Philosophiæ studijs incumberem, disputationibus (ut moris est) exercebar, quæ tum temporis isthic maxime profectò uigebant, ijs ego si quisquam alius summopere delectabar: unum displicuit (quæ data fuit hæc meditandi nobis occasio) quod cùm (& uere quidem) Philosophica

ſophica Theologicis adiungerentur, hæ uoces hinc inde uolitarént Philoſophice diſputamus, non Theologice: diſſerimus Aſtronomice, non Phyſice: Primùm enim conſyderare cœpi, duplex ne poſſet unius eſſe rei ueritas, ut quod Theologice falſum eſt, uerum poſsit eſſe Philoſophis, quæ cum poſtea diligentius examinarem;, perfici quidem poſſe ſcientiam agnoui, non aberrare, quod ea quæ ſciuntur, oporteat eſſe uerißima. Sacris igitur edoctus ex nihilo factum eſſe mundum, hac obſeruata fidei regula uerum eſſe nihil quod Theologiæ repugnat, rationes undiquaque plurimas excogitaui, quibus hæc tolleretur contradictio, ſed nullo modo potuerunt iſta conciliari, cedendum fuit alterutri: Reſpectum namq; dum conarer opponere, talis erat, ut cũ ſimpliciter uerum ſit factũ eſſe mundum, ſolis falſum poſſet eſſe mẽdacibus. Hæc ubi conſpexiſſẽ, mirari contigit Chriſtianos ijs ad eò poſſe delectari, quæ fidei ueritate cõuincuntur eſſe

falsissima. Deniq; cũ mens hanc senten-
tiarum discordiam ferret ægerrime, Phi-
losophiam dimissurus eram, nisi uel ex
improuiso aliud incidisset, quo tam no-
bilis scientiæ dignitatem tueri posse spe-
rabamus. Philosophorum decreta con-
stat esse falsissima: Demonstrationes au-
tē noueram esse necessariò uerissimas,
ut errasse Philosophos existimarem, cu-
jus culpa non scientiæ, uel demonstrati-
onis, sed hominum imperitiæ deberet
adscribi. Rationibus ergo per obscura
discurrens, uiam tandem inueni, qua ue-
ritatem consequerer, etiam Philosophi-
ce: Perrexi fœliciter ulteriús, nec sat erat,
ut hanc Philosophiæ maculam diluerē,
qua fidei repugnare uidebatur, eius eti-
am promouenda fuit authoritas. Succes-
sit & hoc etiam fœliciter: Id enim Phi-
losophiæ nouerã esse tribuendum, quod
humana mens certo rationum discursu
posset assequi: Sed quæ sola reuelatione
sciuntur esse Theologicis anunmeran-
da. Rem igitur eò deduximus, ut Philo-
sophiam

sophiam Fidei fundamentum esse consequeretur. Hæc nos hocce Libello præstitimus: Res ipsa loquetur. Cum itaq; septem circiter annos hac in re contriuissimus, (etsi studijs interea distracti fuimus, ad hæc nequaquam pertinentibus) hoc tandem Opusculum absoluimus, & multo quidem labore, nec non intenta profectò meditatione, quod nullus hæc ad hoc usq; tempus (ut existimo) tentauerit, cuius ope iuuari potuerimus. Etsi uerò scripsere forsàn aliqui multa, quæ nobis ad hæc ualere potuissent, nil tamen ea nobis auxilij præstiterunt, sed ea solũ quæ mens dictauit excepimus. Placet enim minime quod hoc tẽpore plurimi factitare solent, qui Principum sibi conciliant alieno labore fauorem: Hæc inquam tandem absoluimus ut nunc nobis fuerint euulganda.

Quamobrem cum diu cogitassem, cuinam hoc Opusculum acceptum esse posset, Tua fecit animi Fortitudo (Generose Baro (Tua fecit aduersus Turcas cuiq;

 notissi

notissima Virtus, ut Te præ cæteris omnibus hac in re mihi patronum esse desyderarē: Cum hoc enim Libello calumnias Ethnicorū infringamus, qui nostrā impudēter asserunt absurdam esse religionem, hoc nostræ fidei propugnaculum ei maxime iudicauimus esse dedicandū, qui sua uirtute fracto Turcarum impetu uictoriā adeo sæpe reportauit, ut merito dicatur inuictus esse nominis Christiani defensor. Etsi uero tantum nobis equidem Diuina ualet authoritas, ut cum sit quod credimus uerissimum, nullo modo dici debeat absurdum, nequaquam tamen hæc ratio sufficiens existit, cui possint infideles acquiescere, quin eo maxime nomine hanc negent esse Dei Doctrinam, quod inditis ab eo menti notitijs repugnare uideatur: Et uere profecto; Mentem enim Deus ueritatis, non mendacij principijs definiuit: ut absurdum sit quicquid hisce repugnauerit: Quærendum igitur esse iudicaui, nostráne fides an Philosophorum de-

creta

a magis essent rationi consentanea,
iemq; Philosophos aberrasse cogno-
nostram uerò quam tuemur eligi-
m innatis humanæ mēti principijs,
s uere constructis adeo non repug-
: demonstrationibus, ut ijs maxime
ineatur. Hisce Tibi quod Libellus
docebit (Heros inuicte) Philosophiā
o nacta ueritate nitidam exhibemus,
uod sibi non Dei solum, sed eius o-
im, nostriq; notitiam uendicet, me-
nostræ Fidei fundamentum esse sta-
ur, Plurimos hisce proculdubio cō-
ucbimus, ut nos inauditæ damnent
escos, nostra nimirùm sententia ti-
tenùs solum consyderata: Sin tamē
nia diligenter exanimauerint, non
ito, quin nostrum probaturi sint in-
itum. Christi namq; fidelib. indig-
n esse iudico, quicquid eiusdem Do-
næ repugnat, ut uel abijcienda sit eis
osophia, uel sui expurgari debeat
rib. quod nos hoc Libello præstiti-
. Cū itaq; Tuū usq; adeo Fortitudinis
nomen

nomen excreuerit, hac eris etiam (ut spero) mihi uirtute patronus, nec subitò quod prima facie uidetur absurdum abijcies, quin id prius experiaris, an sim fortiter ego defensurus, quod cum ueri conscia mente sperē esse futurum, quicquid modo sit quisq; tentaturus.

Tu mihi tantillum quæso concede fauoris,
Dum tibi quod trado uideris esse ratum.

Hunc habes igitur Philosophiæ Triumphum (Magnifice D.) Triumphum, inquam, et meritò, quod præclaram nacta sit ipsa uictoriam: Cum enim Philosophorū niteretur authoritate, niteretur & eorundem rationib. cum Theologia sic est congressa uictoriam, ut non uincendo sed uicta uictrix obtinuerit: Victa quidem sese captiuam Theologiæ tradidit, sed exoptatum est hoc ipso nacta Triumphum, agnita nimurum ueritate, quæ cum uera sit scientiarum uictoria, debellato sane Sathana scientiarum corruptore, Philosophia uictrix euasit:

Sed

hisce piùs satis, quæ si placido uultu
od speramus)exceperis, Te non he-
usolum uirtute strenuum fidei, sed
em benigno pectore ueritatis de-
orem esse demonstrabis. Faxit ergo
amur Deus Opt. Max. prospera diu
tudine frui poßis, & quæ proposuc-
ris ex animi sententia fœliciter
omnia procedant.

Tuo Generoso nomini

deditißimus.

Nicolaus Taurellus Montbel-
gard: Med. Doctor.

THESES QVIBVS LIBRI SVMMAM

Lectori paucis exponimus.

Ropositiones aliquot hac de re scriptas, ante quinquiennium edidimus, eo fine solum ut expiscaremur an forent qui studium nostrum respuerent, quorum rationes (si quæ nobis obiectæ fuissent) hoc statim libro refutassemus, quod cum antehac factum non sit, occasionē fortè dabunt aliqui copiosius hæc aliàs tractandi. Pius etiam lector facilè poterit ijs animaduertere, nos argumenta quibus erroneam de substantia peccati sententiam refutauimus, aliundè nequaquam excerpsisse, quod eo tempore parum hæc exagitaretur quæstio. Talia (fatebor) dederat ansam ut scrutaremur, doctissimus ætatis nostræ Philosophus Iacobus Scheckius præceptor noster charissimus, qui nobis in suis prælectionibus aliquoties inculcauerat, bonis

nis esse uitia qualibet actionibus adscribenda. Quamuis putem error hic satis proculdubiò sit à multis refutatus, ut nostris hac in re non opus esse uideatur, quoniam tamen multas, & lectu iucundas quæstiones admiscuimus, quæ ad refutandos omnia Philosophorum errores, aditum nobis, uiamq́; pararunt, hunc etiam tractatum cæteris præmittere uoluimus.

DE

DE PHILOSOPHIA SEV VIRIBVS
Humanæ mentis tractatus.

PRIMA.
QVÆSTIO.

Vm Philoſophia uiribus humanæ mentis æſtimanda ſit, ut eius nobis conſpicua fiat dignitas, quod à multis oppugnatum eſt, ueritatis ergô cognoſcendæ, pij lectoris iudicio perpendendum committimus, AN EADEM per ſe, que fuit antè lapſum ſit hominis ſubſtantia.

PROPOSITIO PRIMA.

Inter cæteras animæ facultates, duæ ſunt quæ nos in contrariam ſententiam mouere poſſent, intellectus nimirùm, & ipſa uoluntas: Poſſumus enim ex nobiſipſis ne bonum quidem cogitare, multo minus id ut antè lapſum aſſequimur perfectiſsimè. Vix aliquid etiam quod uerum ſit intelligendo compræhendimus.

SECVNDA.

Sed ne credulas error hic mentes adeò leuiter inficiat, omiſsis quæ ſacræ ſcripturæ poſſent authoritate comprobari, Philoſo-

)phicè uera videlicet methodo men-
ı,uoluntatem, ipſam deniq; totius ho-
ıis ſubſtātiam, ſecundum rei veritatem
lis ſit exponemus.

TERTIA.

i per ſe læſa ſit animæ ſubſtantia, vel
:es amiſit aliquas, vel in aliam tranſ-
ata eſt naturam, tota vel aliqua ſolùm
)arte.

QVARTA.

nima cum ſit incorporea, nec partibus
datur, nec potuit aliquas amittere
:es, nec eis ſolùm immutari, quin tota
ter affiiceretur. Veriſimile preterea
eſt, eius qui totus peccauerat aliquas
mmodò partes affeciſſe peccatum.

QVINTA.

im habuit Adamus quidvis intelligen-
erfectiſsimè, non ea ſolùm quæ ſenſi-
obijciuntur, ſed ab eis etiam remoti-
ıa quæq;, cū nos hæc nullo penitus (ut
)uſdam uidetur) modo poſsimus aſſe-
Mentem ne dicemus igitur hac eſſe
itutam intelligendi facultate.

SEXTA.

ıplex in rebus eſt conſyderanda po-
ia, facultas nimirum ipſa quæ ſubſtan-
:onſtituit, primusq; nominatur actus,
xterna quædam rei conſtitutio, qua

mediante suas prior exerit actiones. Illam si statuas à mente sublatam esse, quod ipsamet intelligentis substantia sit, Adamum magis hominem quam simus, fuisse consequetur,

SEPTIMA.

Posterioris ergo potentiæ respectu nostra definienda est imperfectio : Licet enim suas intellectus actiones vel nullo modo, vel imperfecté posit exerere, non ideo tamen vel sublata penitus est substantia, vel ex parte , cum posset extrinsecus impediri , quo minus se proferat interna facultas.

OCTAVA.

Hinc mutos loqui , pueros intelligere posse , multosq; dicimus esse doctiores, cum nullus tamen vel magis vel minus homo sit. Si potentiam hisce tribuamus, quæ nullis se demonstrat actionibus. Cur non idem de cæteris etiam colligere liceat, quæ doctisimi quiq; nondum sunt assequuti? Metá ne fuit Aristoteles quam non liceat transgredi Philosophando?

NONA.

Non nostram tamen ideo miseriam extenuamus: Imò si velis nil nos intelligere posse concedam: sed non eo quo truncus modo: Mens enim non est quod cum non intel-

elligat nil intelligere poteſt.

DECIMA.

\n non ſuo quidvis fine perficitur? Quæ rit ergo mentis noſtræ dignitas, ſi fa- tas exiſtens quidvis intelligendi, nil ta- n(quod aliquibus impediatur) intelli- e poſsit? Actiones equidem, ſed non facultas ſalva rei ſubſtantit, tolli poſ- t.

VNDECIMA.

)uid miſerum quæſo reddit hominem? non diabolus cum miſerrimus exiſtat, dvis intelligit? Non ipſa per ſe contem- io fœlicitas eſt, quod multos invidiâ jueat, ſed juſtitia perficitur, ut fœlix ſit Deum perfectè noverit, eundemq; 'ectè laudaverit: Nam ſi non laudet in- tiæ fructum ſentiens, iram Dei videli- infœliciſſimus erit, ſicq; contemplatio :riam potius inferet: Hinc impij non- ı verè miſeri ſunt, quod nec ſe, nec De- noverint.

DVODECIMA.

:d. quid de voluntate dicemus? Adeò is eſt ingenitum peccatum, ut per ſe ı mens eſſe videatur. Videtur equidē, mperitis, qui rei veritatem nequeunt]ui VELLE ſubſtantia voluntatis eſt, nalum & bonum ejus accidentia ſunt.

DECIMATERTIA.

Bonum enim Adamus antè lapsum per se non voluit, aliàs malum appetere non potuisset, multò minus malum nostræ nunc fuerit substantia voluntatis, aliàs ne juvante quidem S. Spiritu quicquam quod bonum sit appræhendere possemus.

DECIMAQVARTA.

Præterea cum voluntas libera sit alicujus electio, si bonum velle non possimus, neque malum velle dicemur: necessitas enim foret aut coactio.

DECIMAQVINTA.

Liberam non esse concedimus ut sine Spiritus auxilio quicquam boni possit appræhendere, sed ea quam prius menti tribuimus ratione: Cùm enim peccato vinculum nostræ cum Deo conjunctionis dissolutũ sit, nulla boni voluptate movemur, quo fit ut per se quidem libera sit voluntas, sed extrinsecus ad alterutram partem magis protrahatur: Quemadmodum Angelorum qui constanter in veritate persliterunt, firmam credimus esse voluntatem, (liberam tamen, aliàs nolentes seu coacti bonum facerent) ne quod malum eit appræhendant.

DECIMASEXTA.

Hæc ita se habere primus Adami status evin-

incit,qui talem à Deo nactus est substan-
ım,ut mente firmus extiterit,sed volun-
:e liberrimus? Cùm hæc enim utriusq;
rtis natura sit,rationi consentaneum est
:um , quod perfecta sit laude dignissi-
ıs,ab Adamo liberè laudari voluisse.

DECIMASEPTIMA.

Cum autem libertas ea fuerit , ut in ea
rfectione consistere posset , firmum li-
ræ voluntatis oportuit esse fundamen-
m : Nam si labi potuisset inscitiâ,mala
oq; necessariò fuisset volũtatis electio.

DECIMAOCTAVA.

Preterea cum mens ipsamet hominis
ıstantia fuerit,opus Dei nimirum,si po-
ıtiam ut in cognitione laberetur habu-
:t, ejus imperfectionis meritò Deus ac-
saretur. Voluntatem verò fecerat,quæ
o libero Adami arbitrio regi posset:Di-
tur enim Deus hominem in manu con-
j sui reliquisse,non intellectus,sed ipsius
spectu voluntatis.

DECIMANONA.

Quod verò de prædestinatione dicitur,
ı Deũ prævisione falli non potuisse , ne-
ıaquam peccato necessitatem intulit:
ùm enim factis, vel futuris prævisio licet
mpore prior,ratione tamen sit posteri-
-,ea non afficit,ut vel facta , vel futura

dicantur esse necessariò.

VIGESIMA.

Actiones itaq; per se consyderandæ sunt, & animadvertemus nihil simpliciter necessariò fieri, nisi quod ab æterno factũ est: Novit equidem natura necessitatem, sed quam pro libito Deus immutare possit: Nulla tamen est voluntatis necessitas: Nam quæ vel necessariò, vel coacti facimus, vel non impellente fiunt voluntate, vel præter voluntatem.

VIGESIMAPRIMA.

Quæ Deus prævidit certò quidem fieri novimus, contingenter tamen nihilominus aut liberè. Quæ verò prædestinavit, ejus quidem respectu liberè, sed nostri præter voluntatem fiunt etiam necessariò: Cũ itaq; peccata voluntate fiant mediante (facit enim virtutem, vitiumq; voluntas) liberè fiunt, ut eis prædestinatio non sit adscribenda.

VIGESIMASECVNDA.

Paulum Deus ad salutem, (ut res exẽplo demonstretur) non Iudam ad mortẽ prædestinaverat, quod principium hic ejus in seipso, sed extra se Paulus habuerit: Deus enim Paulo Christum ex inscitia nolenti tradidit, & reluctantem protraxit, ut eum amplecteretur, quem prius persequebatur:

Iudas autẽ perfidiam ex ſuaipſius hau-
orruptione , quam volens etiam eſt
quutus.

VIGESIMA TERTIA.

:um itaq; ſic Deus Adamum creaverit,
ıbſtantiâ quidem neceſsitatem,ſed ac-
:ntibus habuerit libertatem, nec vide-
r ſeipſum corrumpere potuiſſe ; quod
n ſeipſum agat, ea ſolũ peccato credi-
s eſſe mutata, quibus ipſam Deus defi-
erat libertatem quæ prius bonum, ma-
ıq; vocavimus.

VIGESIMA QVARTA.

ʾorrò ne veri, falſiq; contrarietas quẽ-
ım moveat , ut quemadmodum bonũ,
lumq; voluntatis, hæc intellectus acci-
ıtia fuiſſe judicet, diverſa eorum ratio
›et obſervari,neutrum videlicet vel bo-
n,vel malum voluntati fuiſſe congeni-
ı, ut ejus ſubſtantia dici poſſet,cũ intel-
tus tamen perfecta cognoſcendorum
itate definiretur.

VIGESIMA QVINTA.

:adem ergo veritas non libera volun-
is electio, nunc etiã ſupereſſe ſtatuenda
Non enim facultate mens definiri po-
t,ut falſum aſſequatur,ſed oritur hoc ex
pedita veritatis facultate,cum voluntas
ıen non minus ad malum quam bonũ

prona fuerit : Adamus siquidem perfectus existens malum potuerit appræhendere.

VIGESIMASEXTA.

Hæc sacræ scripturæ consona sunt : Non enim nostra minuimus imperfectionem, Sanctoq; nihil Spiritui detrahimus, cum nos ex nobisipsis salutem nequaquam consequi possimus, nisi mens ejus auxilio suis liberetur tenebris, ut salutis viam agnoscat, veràq; fide certo se Deo palcere posse noverit, ut liberè quod bonum est appræhendat.

VIGESIMASEPTIMA.

Falluntur enim Theologi nihil homini tribuētes, ac si subjectū merè pasivū esset, quidvis efficiente Spiritu: Ea siquidē ratione nō credere diceremur, sed Spiritus in nobis, Deusq; seipsum in nobis agnosceret, si nō efficiens fidei causa mēs nostra foret.

VIGESIMAOCTAVA.

Mentem ergo per se statuimus illæsam esse, quidvis ut posit, si non impediretur extrinsecus, intelligere? Ipsumq; VELLE pariter ut antè lapsum fuit, in se liberum esse dicimus, at ita ut impedita mentis actione, depravata verò voluntatis electione, non nisi malem appræhendere, falsumq; posimus assequi.

VIGE-

VIGESIMANONA.

ım ſi ſubſtantiam perſe malũ eſſe con-
mus,cum certo ſperemus quod amiſ-
ſt poſt hanc vitam nos eſſe conſequu-
,alia nobis animæ ſubſtantia creanda
, ut converſo in bonum malo Deum
ẽplari poſsimus, & laudare perfectiſ-
quod abſurdum fuerit:Non enim qui
arunt,redemptiq; ſunt, ijdem æterna
entur fœlicate.

TRIGESIMA.

ſa deniq; mali natura convincit ipſũ
e ſubſiſtere non poſſe, quin ſubſtantijs
reat: Cùm enim abſolutè tale ſit quic-
l per ſe ſubſiſtit, ſimpliciter malum
l eſſe convenit, ut ſubſtantia dicatur.
autem ſimpliciter malum eſſe prima
etur omnium quæ ſunt cauſâ, bonæ ſi-
lem cauſæ ſimpliciter malus effectus
nequeat. Conſequeretut ergo ſi ma-
per ſe ſubſiſtere poſſet, primum ali-
d eſſe mali principium, quod primæ
orum cauſæ correſponderet, Sed hoc
a refutabitur.

TRIGESIMAPRIMA.

æterùm omiſſa voluntate, quod ea
oſophiam non definiamus, mentum
l ſit intueamur. Hanc Ariſtoteles ta-
e raſæ comparavit, quod inſcientes

 aſ-

nascamur,hacq; ratione patientem vocavit intellectum. Quoniam tamen inter potentias, ea quæ passionis est nomen rei non impertit, vim etiam menti contribuit, qua discurrendo notiones apprahendere possit, tandemq; scientias extruere: Mentem ob id agentem nominavit.

TRIGESIMA SECVNDA.

Non ergo mens ei fuit intelligendi facultas, quod intelligere nil prius possit, quam id extrinsecus hauserit: Hinc nil in intellectu statuit esse, quin prius in sensu fuerit. Sed Plato scientias omnes menti congenitas esse ducebat, quas ipsa tamen corpore sepulta non posset in lucem proferre, quin exercitio, certaq; methodo suis quodāmodo tergeretur sordibus: Hinc nostrum scire judicabat esse REMINISCI.

TRIGESIMA TERTIA.

Conciliari fortè possit utriusq; sentētia, si dicamus Aristotelē humanam descripsisse mentem, non qua per se consyderatur, sed qua se prodit ratione, Cū Plato tamen internam ejus facultatē, experientiæ non acquiescens, animadverterit.

TRIGESIMA QVARTA.

Habituum natura movit Aristotelem, ut patientem excogitarit intellectum: Iis enim mens facilius quidvis assequitur: Cum

tamen ipſam ſimplicisſimũ quid ex-
noſſet, miror quod diverſos ei mo-
ſcripſerit, atq; ſi non agere ſimplici-
ſed habitus in ſe ſuſcipere diceretur.

TRIGESIMA QVINTA.

ɔitus equidem admittimus, ſed eam
nus ipſorum eſſe rationem, ut mens
ıpliciorem, vel perfectiorem nanciſ-
intelligendi facultatẽ. Duplex enim
icitur in humana mente potentia,
:x, & interna facultas, & ea quæ
ıris contagio contrariam parit im-
tiam.

TRIGESIMA SEXTA.

ıoſteriore mentem definias, ipſam
onſequẽtur, dum vel exercitio, vel
ptoribus edocemus, & eos qui vel
e lapſu, vel morbo nihil intelligere
nt, mente deſtitutus eſſe.

TRIGESIMA SEPTIMA.

ɔlicem menti tribuit Ariſtoteles in-
:um, non quod eam (ut exiſtimo) par-
dividuam eſſe vellet: niſi tamen alte-
ci per accidens adſcribatur, abſur-
:ffugere non poterimus, mentem vi-
t ſuijpſius corruptione perfici: Cùm
patiens agente perficiatur, ſi patiens
ı fuerit aſſequutus, agens ſupereſſe
oterit: Sin id nunquam futurum eſſe
reſpon-

respondeas, tantum tamen agentis vires diminui fateberis, quantum patiens augebitur.

TRIGESIMA OCTAVA.

Potentia quam naturalem vocant, aptitudo quædam corporis est, quæ non juvat quidem internam mentis vim, sed minus impedit, quam ejus contraria constitutio. Idem fuerit de acquisita promptitudine statuendum: Mens enim per se nec magis nec minus intelligit, & impediri quidem corpore potest, non autem promoveri.

TRIGESIMA NONA.

Duplicem quoq; secundum has intelligendi facultates rationem Philosophia sortitur: Nam si mentem in seipsa consyderes, Philosophia simplex est omnium scientia, quæ Deus hominem ad sui contemplationem, laudemq; perfectissmam, scire voluit: Sin facultatem impeditam intuearis, habitus est ipsa cui semper aliquid adjici possit.

QVDRAGESIMA.

Licet autem hac ratione consyderata mens labi possit, nil tamẽ Philosophicum esse dicimus, quin verum sit, augeri siquidem, non mentiri scientia possit: Non est igitur ut authoritate Philosophiam metiamur, & Aristotelis ei tribuamus errores,

cum

·atione lapsus sit, & mihi nequaquã
tur esse Philosophatus.

QVADRAGESIMAPRIMA.

c est ut perfecte Philosophiæ menti-
ı fieri non debere quis existimet:
nvis enim dum vivimus extremum
di apicem nunquam possimus asse-
Cùm tamen peccato mens per se læ-
n sit: simplicem ejus vim superesse du
s, quæ cum impediatur solummodo,
enter innitendum esse suademus, ut
sso corporis pondere, quantum fieri
t ipsum assequamur.

VADRAGESIMASECVNDA.

rrò cum mens voluntatis sit subje-
ı: Vt antè lapsum perfecta Dei con-
tio fœlicitatis erat, sic nostram nunc
osophiam, fidei, laudisq; Dei qualis-
ı; fundamentum esse statuimus.

QVADRAGESIMATERTIA.

dem enim mente credimus & intelli-
ıs. Licet autem sæpe non intellecta
amus, ut cum simplici fide Christum
æhendimus, fieri tamen non potest,
ut credamus aliqua ratione movea-
Peccatum se nostris sensibus offert,
m novimus esse justum.

QVADRAGESIMAQVARTA.

: autem res elucescat apertius, discri-
men

men inter Philosophiam, & Theologiam est inquirendum: Non enim libris (ut doctorum vulgus existimat) hæ scientiæ distinguendæ sunt, ac si Theologica forent quæcunque sacris continentur, & Philosophica quæ Philosophi conscripserunt.

QVADRAGESIMA QVINTA.

Nã quæ sacra pagina comprhendun-tur, vel Divinam majestatem, vel abstrusam ejus ostendunt voluntatem. Hæc non nisi revelatione cognosci possunt: Illa verò menti concessa sunt, ut eorum contemplatione Deum ipsa laudare posset perfectissimè.

QVADRAGESIMA SEXTA.

Hisce Theologiã à Philosophia distinguimus, ut illa revelatione, sed hæc innata menti facultate nitatur. Cùm itaq; abstrusa Dei voluntas, ipsa fundetur ejusdem majestate: Cur reuelatam gratiam nostra sustineri mente negaverimus.

QVADRGESIMA SEPTIMA.

Hæc ipsa Deo volẽte demonstrabimus, ut facilè quivis ea quibus fides fundatur, ratione poſsit assequi. Hoc ergo posito, falsũ esse quicquid Theologiæ repugnat, Philosophorum errores examinabimus, ut rationum vitia deprahendantur, post demonstrationes extruemus, ut verita-

tem

Philoſophiæ reſtituamus, ſicq; digni-
ı ejus tuebimur Philoſophicè.

16

·VADRAGESIMAOCTAVA.

quoniam dato uno abſurdo conſe-
tur infinita, principia primũ exami-
a ſunt, ut expurgata ſcaturigine, pura
:m emergat veritas. Cùm præſertim
Ariſtoteles indè collegerit errores,
ſine materia fieri poſſe judicans.

QVADRAGESIMANONA.

ſtatuerent Phyſici compoſitum eſſe
ſſariò, quicquid corrũpitur, elemen-
:quieſcere noluerunt, ſed priora
ipia, quibus hæc eis conſtare vide-
ır excogitarunt.

QVINQVAGESIMA.

›bè tamen quid Philoſopharentur nõ
exerunt: Non enim compoſita cor-
i, ſed reſolvi dicuntur, quod cum ele-
is non competat, ſimplicia ſunt om-

QVINQVAGESIMAPRIMA.

·menta dum mutantur intuearis, ita
ımpuntur ut nulla ſimplicium reſolu-
›nſpiciatur: Vt enim compoſitione u-
quid efficitur, ſic ejuſdem diſſolutione
iciores exiſtunt partes, quæ junctæ
n efficiebant. Aërem dum mutatur
uam corrumpi videmus, hoc ipſum
tamen

tamen resolutionem nequaquam vocaveris, quod nec unum componere possit, nec aëris aqua sit principium, ut in eam resolvi dicatur.

QVINQVAGESIMASECVNDA.

Corruptionis autem & resolutionis discrimen, in mixtione facilè poterit animadverti: Nam præter simplicium conjunctionem, simplex quædam oritur forma, quæ non componitur quidem, sed generatur, ut si mutetur corrumpi non resolvi dicenda sit.

QVINQVAGEIMATERTIA.

Quod verò compositã esse negemus, quæ fit ex multorũ mixtione, formam, movet Metaphysicorum axioma VNVM & ESSE converti. Totum tamen compositum esse concessero, quatuor siquidem elementa dum mutuis immutantur actionibus formam generent, cui ceu materia subsunt.

QVINQVAGESIMAQVARTA.

Formam itaque, dum compositum in sua resolviter principia, corrumpi dicimus, & interire, cum præter elementa nihil conspiciatur: Non ergo compositionẽ corruptio, sed resolutio denotat.

QVINQVAGESIMAQVINTA.

Sed hoc alia ratione clarum faciemus:

An

non res composita suorum naturam
ıcipiorum sequitur ? Cùm posśit ipsa 17
rumpi, cur incorruptibilia dixeris ejus
principia? Quod præter principia rem
t ut corrumpi posśit?

QVINQVAGESIMASEXTA.

n est aliquid in composito præter ma-
am, formam, & privationem quod cor-
ıpatur? Formam sanè solam corrumpi
:tur, quod nec privatio, nec materia,
:quam sint existens, ut corruptione
us existere dicantur.

QVINQVAGESIMASEPTIMA.

ɔrmam quæ corrumpitur simplicem
negaveris: Ecquid eam ergo com-
it? Privatione? Principia novimus ex
vicem non fieri: Præterea quicquid
præter negationem est (quæ nil com-
it) habet à forma. Num materia? Cum
er subjecti notionem quid ipsa sit neś-
r, subjectorũ sanè proprietatem non
scendet, quæ sustinere quod inest, non
ponere dicuntur.

QVINQVAGESIMAOCTAVA.

'd formam per se consyderatam nisi
:riæ conjungatur, potentiam habere
ıveris ut corrumpatur. Audio: Vim
ır ei corruptibilis ut sit attribuit? Sed
it si prius in seipsa potentiam forma
habuerit ut corrumperetur, quod à

materia patiatur? Nihil patitur naturaliter, quin adsit id idoneum.

QVINQVAGESIMANONA.

Res ut sunt duplices, sic duplicia sunt earum principia. Singulares enim sunt, aut universales. Quæ Physicis extra intellectum consistunt, omnia corrumpuntur, ut eorum quoque principia talia sint necessariò. Sed quæ mente percipiuntur ut æterna sunt, & aliter se habere nequeunt, sic eorum principia semper existunt.

SEXAGESIMA.

Prima rerũ naturalium principia quod universales sint mentis notiones, nihil revera subsistens constituere possunt, quod ipsemet Aristoteles Platonicas refutans idæas egregiè convincit. Secunda res igitur constituunt, quæ succesſione concedam esse perpetua, sed ea ratione quidvis æternum fuerit.

SEXAGESIMAPRIMA.

Fortè tamen secunda primis constitui censeas, ut licet separata nunquam consistant, ratione tamen distingui posſint, ipsaq; terræ, vel aëris corruptione demonstrari, dum videlicet forma corrumpitur, ipsumq; subjectum manet incorruptum. Præter cætera quibus responderi posset, ani-

adverte solum, an singularia sint principia, rem ut constituant singulaquod si concesseris, & ipsa conseque-se corruptibilia.

SEXAGESIMA SECVNDA.

imis Physici principijs aliquot adscrint proprietates, quibus ipsa conclut esse contraria, quod nequaquam admittendum: Simplicia siquidem aria, seu graduũ, ut dialectici vocant lentium (qualia sunt quæ prima nontur) non posśint in eodem simul tere, quò fit ut nec unum quid connt, nisi fortè quod abest, id ipsum poscere.

SEXAGESIMA TERTIA.

eterea cum genere, suisq; contraria ent differentijs, ut eorum definitiotet, simplicia non sunt, nec ideo prici principa debẽt. Dein si contraria et principia tribuerentur, cum vires int contrarias, generatio & corrupe alterius contactu fieri possent, uno icet ad id sufficiente.

SEXAGESIMA QVARTA.

ic etiam pulchrè contraria unius rei ipia demonstrantur, quod duas ipsa tuãt species: Posita siquidem sub eogenere plurimum distent à seinvisi res una contrarijs constet, species

 ipsa

ipsâ duæ compræhendantur.

SEXAGESIMA QVINTA.

Sed age contrarietatem admittamus. An est formæ contraria privatio? Tertiam hæc non primã constituunt oppositionis speciem, quod ipsamet unius voce demonstratur.

SEXAGESIMA SEXTA.

Physicis tamen aliter aç dialecticis intelligitur privatio: Nam præter ejus quod res habuerit negationem, potentiam ipsa simul habet, negatum ut consequi possit aliquando.

SEXAGESIMA SEPTIMA.

Hæc est nimirum primorum quam quærimus Aristotelis principiorum compositio: Nam si privationi duo tribuas, potentiam videlicet cũ negatione, simplex esse non poterit, potentia siquidem diversum quid sit à negatione, quod & infrà demonstrabitur.

SEXAGESIMA OCTAVA.

Admittamus, simplex sit cum potentia privatio: Non tamen hæc duo sufficiunt contrarietatem ut describant, contraria namq; præterquam quod sub eodem genere posita plurimum à seinvicẽ distant, mutuis se possunt actionibus afficere: Cum privatio tamen si tempus præsens intuearis, nil præter negationem fit, sin futurum,

promp-

 19

ıptitudo quædam, qua res habilis eſt,
:iatur, ſed contraria præter paſsionē
ıabent agendi.

SEXAGESIMANONA.

vationem formæ concedamus eſſe
·ariam non tamen quævis privatio
s eſt formæ contraria, quemadmodū
æ privatio non eſt ovi formæ con-
. Licet ergo forma conſtet quidvis
›rivatione , non eſt tamen hæc illi
æ cui conjungitur contraria, ſed ab-

SEPTVAGESIMA.

contrarietatem eſſe dices admitten-
ıeceſſàriò. quod omnis à contrarijs
tio fiat , ut contraria quæ corrumpi
nt eſſe conſequatur. Corruptionis
lem duo ſunt contraria principia, ſed
; unum ſufficiens eſt , ut rem efficiat
ıptibilem , cum duo ſe contingere
ınt , ut corrumpatur aliquid natu-
:r.

SEPTVAGESIMAPRIMA.

:m verò quod agit pati quoq; natu-
·r obijcies : Non eſt inquam actioni
:aria paſsio, velut aliquot axiomatis
ſces. Præterea quamvis hæc eſſe con-
ı concederemus, eadem tibi tamen
ne ſatis fieret, qua modo non quam-
privationem cuilibet formæ contra-

 riam

riam esse diximus, Calefieri siquidem & calefacere (si sit admittenda contrarietas) non refrigerare contraria sint.

SEPTVAGESIMA SECVNDA.

Principia sigillatū examinemus. Quæcunque finita sunt, multò magis quæ corrumpuntur, ita sunt ut plurima non existant, illud affirmatione, sed hoc negatione tibi fuerit exprimendum: Affirmationem forma refert: Quid materia? Quid privatio?

SEPTVAGESIMA TERTIA.

Cum semel existat quicquid est, nilq; bis ulli negari possit, una rei tribuenda est affirmatio, quod de negatione fuerit etiam statuendum, ut hinc Physicorum conspiciatur imprudentia, qui duas materiam, & privationem, unius rei negationes excogitarunt.

SEPTVAGESIMA QVARTA.

Materiam examines: Quid præter negationem fuerit? Licet enim primum eam subjectum vocaveris, tale quid hoc tamen est, ut nec forma, nec formatum quicquam sit, quod una voce negationem dicere liceat. Quid privatio?

SEPTVAGESIMA QVINTA.

Admittamus age duas unius rei negationes. Quomodo different à se invicem? Formam una sustinet, alia reddit ipsam

ut

orrumpi posit idoneam. Sed undè eis differentia? Formæ debet accepta rri, cum per se nil sint negationes, quò t nec per se differant à seinvicem.

SEPTVAGESIMASEXTA.

um itaque formæ pariter istæ conjuntur negationes, cur ipsam materia sure dicitur, & patibilem reddere prio? Si per se nil est utrumque, cur eis hæ uuntur actiones, quæ ab actu solum ducuntur?

SEPTVAGESIMASEPTIMA.

n non formam reddit materia patibi? Hanc existimo Physicorum sentensse. Quid ergo priuatio præstat? Foruidem ob materiam patitur, sed à o solum corrumpitur causâ priuatio-At hoc secundæ materiæ debet adscriam cum certæ formæ iuncta sit, certo que patibilem facit.

SEPTVAGESIMAOCTAVA.

ontendat cũ materia privatio: Rixas nemus hanc neutri potentiã attribus: Cùm enim causa suo non sit effectu rior, negationi ceu causæ, potentia dam existens, non potest adscribi.

SEPTVAGESIMANONA.

d formam per se quid sit intueamur, i privatione sit opus, vel materia. Subiam benè Dialectici definierũt, quod

per se subsistat : Accidens enim est, quicquid in alio suam habet essentiam. Itaque per se formam subsistere si substantia sit, est necessarium

OCTVAGESIMA.

Perfectas dicet aliquis dialectici definierunt substantias , Physici verò progresi sunt ulterius, earum indagantes principa, quorum alterum substantiam talem esse depræhenderunt, quæ sine materia consistere nequeat. Miror quam cautè scilicet sua tueantur Physici principia: Quasi verò perfectum non sit quod finem suum est assequutum. Imperfectæ solum substantiæ sunt cum generantur, per se tamen tum etiam subsistunt.

OCTVAGESIMAPRIMA.

Formam conspicias, an non ipsa suam habet essentiam ? Aut materiæ quicquid est acceptum refert ? Si materia faciat ut ipsa subsistere posit, ipsiusmet erit substantia necessariò, sicq; duas habebit forma substantias , unam per se qua forma dicitur, alteram à materia, qua naturalis existit.

OCTVAGESIMASECVNDA.

Miror autem cum per se materia nihil existat , quod alteri substantiam tribuere possit. Materiam statuunt Physici à forma subsistere , sed hanc in illa consistere necessariò , quod si verum sit, effectum cau-

sæ

iæ causã esse posse consequetur, Causa idem sit alicujus, quod ei substantiam it.

OCTVAGESIMATERTIA.

: contraria per se subsistere nequeunt, ım talis forma sit, in alio consistere de-. Formam sanè nisi totius nomine ıtur, ulli contrariam esse negavero: ı enim contraria sint (ut suprà dictum quæ se mutuis afficiunt actionibus, u- ad hoc principium sufficere nequit, ideò causâ Physici materiam naturali- & privationem addiderunt.

OCTVAGESIMAQVARTA.

otum verò non ejus solùm partem, rarium esse convincitur eo, quod cũ ontrario quidvis fiat, non accidentia o, sed ipsamet ex seinvicem fiant sub- iæ, cumq; totum corrumpatur, totum ; contrarium est necessariò.

OCTVAGESIMAQVINTA.

on est igitur ut tam pueriliter rerum erationes intelligantur, ac si velut hos- ilio cedit adveniente, sic subjecto se ıæ mutuum expellerent, totæ siqui- (non aliqua rerum pars solummodo) umpantur, cumq; per se quæ mutan- ıbsistant, sine subjecto possunt etiam umpi.

OCTVAGESIMASEXTA.

Materia quid ſit ulterius eſt inquirendum. Dicitur à Phyſicis primum eſſe ſubjectum, &c. Quærimus ergo res ne qua non,aut qua minus exiſtunt ratione ſubjiciantur. Si quis illa reſponderit, primum ſubjectum conſequetur eſſe NIHIL, ſin hac prima ſubjecta formæ dicentur, quæ minimè ſunt. Si non itaque primum ſubjectum concedas eſſe nihil, elementa compoſitorum ſubjecta prima eſſe concludemus.

OCTVAGESIMASEPTIMA.

Verum omiſſa longiori cõfutatione,noſtram quæ ſit ſententiam breviter exponemus. Duplicem infrà docebimus eſſe rerũ corruptionem,prout duo ſunt rerum principia Deus,& natura:Contrarijs procedũt mutationes naturaliter. Prima uerò cauſa,quod potentiam habeat in omnia, nullam excipit contrarietatem.

OCTVAGESIMAOCTAVA.

Cùm autem effectus unius cauſæ ſint omnia(quod infrà demonſtrabimus) finitum eſt quicquid præter Deũ exiſtit.Quoniam verò quod in rebus eſt affirmatione, ſed negatione quod non eſt expreſsimus, duo finitorum hæc ſunt principia: ſimplex ſiquidem affirmatio,vel negatio ſit infinita,ut hæc NIHIL, illa verò DEVS debeat appellari.

OC-

OCTVAGESIMANONA.

initorum alia vivunt aliæ vitæ sunt ex-
:ia, moventur hæc motu vel circulari,
secundum rectam lineam. Ea solum as-
emus quæ vel sursum, vel deorsum fe-
:ur naturaliter, cum mutabilium prin-
a nobis inquirenda sint.

NONAGESIMA.

t ne circulari motui contrarietas ad-
endenda non inquiremus, quod (etsi fieri
est) ea quæ circulariter moventur con-
ia nullis esse noverimus. Quæ moven-
gitur secundùm rectam lineam, sola
nda sunt naturalia: Natura siquidem
cipium sit, & causa motus atque quie-
&c.

NONAGESIMAPRIMA.

:lestia verò non est ut quis potentiam
:re statuat, qua quiescere possint: Cũ
n motu perficiantur, talem nacta sunt
ima causa substantiam, finem ut asse-
ossint, non contrariam ut impedian-
Inferiora non motu solùm, sed & quie-
erficiuntur.

NONAGESIMASECVNDA.

Motus astrorum eandem mihi videtur
ere rationem, quam habent quæ secũ-
ı rectam lineam moventur: Ecquid
n cogit ut sphæras moveri statuamus,
n cis astra sibi congenita virtute mo-
veri

veri posſint? Quod verò de quietis potentia dicitur à Phyſicis, aſtra concederemus eádem qua moventur vi, quieſcere poſſe, ſi vel ſoliditatem, vel glutinoſam haberent ſubſtantiam, qua poſſunt extrinſecus impediri. Sed hanc (etſi concederetur) à cœleſtibus cohiberi mentibus eſt abſurdiſsimum.

NONAGESIMA TERTIA.

Porrò mirari convenit aſtronomos quod aſtris contrarior adſcripſerint motus, cum unus ſolummodo ſit, certa diſtinctus apendice, velut apertè demonſtramus. Cùm noſſent etiam ſimplicis corporis unicum ſecundùm naturã eſſe motum primo mobili tribuerunt alterum. Perpendas effugium. Quaſi verò quod per ſe poteſt Deus id voluerit violenter moveri.

NONAGESIMA QVARTA.

Cum una ſit veritatis nota conſenſus, ſcientias conſpicitur peſsimè conſtructas eſſe. Differunt à Phyſicis aſtronomi, Phyſicos arguunt erroris Metaphyſici: Nec Dialectici, nec Medici cum Phyſicis conſiſtere poſſunt. Subalternas decuit eſſe, ſuperiores ut approbarent, quæ conſtituta forent ab inferioribus, ſicq; ſimplicem (DEVM) veritatem ſine controverſia demonſtrarent,

NONA-

NONAGESIMA QVINTA.

;i quis autem quæ judicemus esse natu-
ium principia quærat, unum NATV-
\M esse dicemus. Vnius enim actio-
;,& cætera quæcunque sunt accidentia,
i possunt attribui principio: Sin tria ve-
habere, tres etiam habeto naturas.
ıoniam verò nil quod finitum est, verè
plex esse prius ostendimus: naturalia
e cæteris minimè talia cöcedimus esse.

NONAGESIMA SEXTA.

?ræter affirmationem ergo negationē
privationem admittimus, sed ita ut uni
mæ debeant attribui. Formam enim
:uralem tale quid esse dicimus ut pluri-
. non sit, (qua negatione potens est ut
)eo corrumpatur.) Ratione verò quæ
:uralis est, talis esse substantia colligi-
, quæ facultatem habeat alicui formæ
ntrariam, quod principium recepta
ce Privationem vocamus, Illius ergo
pectu quod finita sit in nihilum reduci
test: Hujus verò contrarijs est obnoxia
ıtationibus.

NONAGESIMA SEPTIMA.

?orrò ne diutius in hisce moremur, ad
n cujus hæc nomine præmissa sunt ac-
demus, & omnium primo manifestissi-
)s Aristotelis errores de mundo discu-
mus, quod ijs occasionem dederit The-
ologis,

ologis, ut Philoſophiam revelatæ veritati repugnare iudicarent.

NONAGESIMA OCTAVA.

Etſi verò primam Philoſophi cauſam animadverterunt, quoniam tamen (ut edocebimus) eam verè quid ſit non intellexerunt, aliter à nobis inveſtiganda fuerit. Quæcunque ſunt cauſarum & effectuum nomine conſyderari poſſunt. Hic autem cauſarum ordo vel ſubalternus eſt, vel extenditur ad latera: Neutro tamen modo infinitus eſſe poteſt.

NONAGESIMA NONA.

Nam ſi non ſubalternus primam, ultimasque cauſas haberet, infinitum foret inter eas intervallum, cumque ſit effectu cauſa definitio, ſuperiora cõſequeretur inferioribus infinitè magis exiſtere. Nihilominus tamen quod alijs etiã ſubijcerentur: (cauſa foret enim quidvis ut & effectus) hæc ipſa minus aliquibus exiſterent. Eadem fuerit etiam effectuum ratio.

CENTESIMA.

Præterea cum ſubalternæ ſint cauſæ per media progreſſum fieri cõvenit à ſuperioribus ad inferiora: Quoniam verò prius & poſterius illa demõſtrat progreſsio, cauſas alijs priores, alias verò tempore conſequitur eſſe poſteriores, quo poſito finitas eſſe concludimus, vel nondum infinitas.

CEN-

CENTESIMA PRIMA.

:nique cum videamus aliquos effectus nos esse, quorum nulli sint præterea, ām convincitur aliquam esse, quæ nul- :tiam sit effectus: Finem enim habere ıit quod principio caret.

CENTESIMA SECVNDA.

si verò causarum quæ se prioris, atque :rioris ratione invicem subsequun- ıumerus est finitus: Posset tamen infi- ad latera constitui, quomodo non- finitum quidem magnitudine mun- esse statuerunt, sed infinitos nihilomi- ·xcogitarunt.

CENTESIMA TERTIA.

·c id constare potest: Nam (ut secun- mittamus causas, quod id suo simus ·efutaturi) una solum prima potest ausa, cum talis ipsa sit ut infinitè sub- nullo siquidem definiri posit, quod i subsit agnoscat. Vnicum uerò statui t infinitum.

CENTESIMA QVARTA.

ītis enim pluribus, (quod infinita citer existāt) ipsa vel penitùs differ- l prorsus idem esse consequetur. Si āt unum Omnia, sed alterum NIHIL : Hoc enim simplex est negatio, sim- llud affirmatio. Numero tamen dif- possent, etsi nullum substantijs dis- crimen

crimen ostendunt.

CENTESIMA QVINTA.

Numero differunt quæ substantias (licet easdem) à se invicem separatas habent, quod cum infinitis competere non posſit, numerus ipſis etiam non est adſcribendus. Præterea voluntate quoque differunt quæ duas habent ſubſtantias: Hæc enim neceſſitatem non referens est liberrima.

CENTESIMA SEXTA.

Cùm prima cauſa nulli ſubijciatur, nullo quoq; poteſt impediri, quô fit ut omnipotens exiſtat: Sed fieri non poteſt, ut omnia quid poſsit, & parem aliud habeat potentiam: Vnum enim ſi quid efficere poſſet, idipſū poſſet aliud impedire, ſicq; potentià definiretur utriusq;.

CENTESIMA SEPTIMA.

Deniq; cum prima cauſa ſic exiſtat, ut ei nil ſit denegatum: (Definitam hoc enim ſequitur ſubſtantiam) Omnia dici poteſt: Quoniam verò nil bis exiſtere poteſt, unicum eſſe credimus, cui vox ea competere poſsit.

CENTESIMA OCTAVA.

Aliquid ergo conſtituendum eſt, quod primum exiſtens, aliorum quidem cauſa, ſed nullius ſit effectus, cumq; ſubſiſtat infinitè, nil quicquam agnoſcat, quod parem poſsit habere majeſtatem. Hoc animad-

ver-

ëntes Ethnici, Deum unum esse cre-
runt,eum tamẽ sua spoliarunt gloria,
tis ejus effectibus æternitatẽ adscri-
es,quod à nobis modò refutabitur, si
ram prius examinaverimus, an pri-
ausa dici possit.

CENTESIMA NONA.

si naturam qui verè philosophati sunt
am esse causam non expresserunt:
niam tamen hec ex eorum demun-
ntentia potest elici; paucis id argu-
tis refutabimus: Infinitam demonstra-
s esse primam causam, cum itaque
sit natura, quod extra cœlum non ex-
atur, inter secundas numerari debet.
m autem motus astrorum egregiè fi-
n esse demonstrat.

CENTESIMA DECIMA.

iplicem in mundo novimus esse na-
n, corruptibilium quæ prima causã
equit quod corrumpatur, & cœlestiũ
possent aliqui primam nominare,
orruptibilium causã foret, cum pri-
imen omnium causa nullius nomine
tat.

CENTESIMA VNDECIMA.

turam denique seipsam efficere non
, (quod primæ causæ fuerit adscribẽ-
unctis ejus apertè convincitur actio-
: Cum ijs enim non subsistat, substan-

tiam ut effectus consequuntur. Ad hæc ex aliquo fiunt omnia naturaliter quod prius extiterit.

CENTESIMADVODECIMA.

Species ergo demonstrabimus aliquando cœpisse. Cum videamur omnia quæ mundo continentur alicujus esse causâ, nilq; quod alterius nomine subsistit ab æterno fuisse finis præmeditatio doceat, rerũ species aliquando cœpisse consequitur.

CENTESIMADECIMATERTIA.

Individua non obijcemus omnia corrumpi, quod successione (licet malè) species dicantur æternas efficere: Quæremus modo semper ne fueris eadem procreationis ratio, quod si concesseris non est ut præter naturam aliud quicquam exquiras, quod specierum causa sit, sicq; primam rejeceris cujus omnia tamen effectus sunt. Sin alium fuisse dixeris, ab æterno fuisse negavero, quod nunc non supersit amplius.

CENTESIMADECIMAQVARTA.

Hominis causâ mundum novimus existere, si cœpit igitur humanum genus, ab æterno mundus nisi frustà foret esse non potuit. Hominem verò nullum ab æterno fuisse patet inde, quod si qui fuissent ijdem nunc etiã superessent necessariò: Platonẽ assumas aut aliũ quemvis omnes interierunt,

,ut eorum nullus ab æterno fuerit.

ENTESIMADECIMA QVINTA.

fuit eadem hominum natura, quot-
t fuerunt vel futuri sunt, omnes ut nos
sunt vel nascentur. Nascimur autem
prius existentes, quo præsupposito
sequitur hominum ab æterno nullum
tisse. Cæterùm licet aliquos ab æter-
fuisse concederemus qui substantiâ
iscum ijdem fuerint, at non ut nos ali-
ido nati, non foret ab eis, sed quos
raliter procreassent, incipienda pro-
tio.

ENTESIMADECIMASEXTA.

orrò finita quæcunq; sunt tempore
prævhendi convincitur ipsorum actio-
s: Cum sint enim ab ipsis substantijs
rsæ: (Nil siquidem vel motu vel intel-
itia subsistat) quiescere, tolli, vel impe-
possunt, ut nisi frusta forent ab æterno
fuerint: Competit enim æternis ne-
tas.

NTESIMADECIMA SEPTIMA.

im sit finitus ordo causarum primam
d nullius sit effectus, suijpsius princi-
i, & reliquorum causam esse confe-
ur. Postremum hoc apprehendentes
sici, quod causam sine suis effectibus
esse, nec intelligi posse nossent, mun-
æterà, que primæ causæ coæterna esse

judicarunt.

CENTESIMADESIMAOCTAVA.

At nos si metaphysicè Deum simpliciter examinemus, infinitum quid est necessariò, causâ nullius existens, ut absq; omnibus & sit & intelligatur, quo nomine quicquid alicujus respectum denotat, ab ejus definitione removendum esse statuimus.

CENTESIMADECIMANONA.

Si dicamus ergo Deū sui ipsius esse principium, causamq; cæterorum, necessitatem illud, hoc verò contingens quiddam præsupponit: Cùm nil enim alijs per se subsistat, rebus causæ nomen accedit, quod & Deo quoq; fuerit adscribendum, aliàs nos ejus essemus causæ, quod sine nobis nec esset, nec intelligeretur.

CENTESIMAVIGESIMA.

Effectuum alij revera sunt à causis separati: Quidam verò separatim subsistere nequeunt: Si mundum hac ratione Dei dixeris effectum esse, substantia nec erit, nec factus adhuc, sed in perpetuo fieri consistens, quod cœli motus & inferiorum mutationes absurdum esse demonstrant.

CENTESIMAVIGESIMAPRIMA.

Accidens enim vel fixum est substantiam circumscribens, ut superficies & quæ per substantiā extenduntur, vel actio quæ salva

ı re tolli poſsit. Ea ratione Dei mun-
accidens eſſe nequit, hac etiam multò
us,quod moveri Deum generari, vel
umpi dictu ſit abſurdiſsimum.

ITESIMA VIGESIMA SECVNDA.

cet autem Deum per accidens cau-
eſſe ſtatuamus, nequaquam tamẽ hoc
reſpectu ſed effectuum eſſe dicitur:
ſi cauſæ fontem intuearis ipſamet eſt
ita Dei ſubſtantia, quæ licet infinitum
extra ſe faciat, non ob id ipſa de-
ır.

NTESIMA VIGESIMA TERTIA.

bſtantiâ dicemus igitur mundum à
ſeparatum eſſe,quo poſito facilè quis
ortum conſpexerit: Cùm enim res dũ
uſæ neceſſariò conjungatur, Deo
lus(quod nunc ab eo velut aſſumitur
aratus) ab æterno conjungi non po-

TESIMA VIGESIMA QVARTA.

ndum poteſt Deus ut vult corrum-
Secus enim ſuis ipſiuſmet effectibus
retur,ejus nimirum extrinſecus defi-
otentia: Non ergo fuit ab æterno cũ
a nullo modo poſsint immutari.

ITESIMA VIGESIMA QVINTA.

ım Philoſophi ni fuerit ab æterno
us neceſſariò quieviſſe judicarunt:
c fuit error imperitiæ: Cũ enim ſui-

ipſius cauſâ ſit Deus,non alterius cujuſquã, non hæc eſt propria ipſius actio , quæ ad mundum vel cæteros ejus effectus profertur. Hanc infrà quæ ſit exponemus , nunc externas Dei tractabimus actiones.

CENTESIMA VIGESIMA SEXTA.

Quæ Deus extra ſe agit mediante potẽtia fiunt & voluntate: Nam cum hæc opera, Dei ſubſtantia nõ ſint, eſſet his neququam exiſtentibus. At quoniam præſuppoſita potentia, tempore poſteriorem effectum eſſe conſequitur, nil ab æterno Deus egit, quod facere potuerit.

CENTESIMA VIGESIMA SEPTIMA.

Voluntas hoc ipſum demonſtrat evidentius: Cùm enim Deus liberrimum ſit agẽs, nullo cogitur ut aliquid agat neceſſariò, ſed ſi velit non agere poſsit. Quoniam ergo voluntas finis meditationem præſupponit, eaq; ab æterno quæ ſunt vel fiunt, ſunt vel fiunt neceſſariò , nil egit Deus ab æterno voluntariè.

CENTESIMA VIGESIMA OCTAVA.

Mundum igitur aliquando factum eſſe concludimus. Cùm itaq; NIHIL ex nihilo fieri poſſe Philoſophis conſtaret, chaos excogitavit Plato , materiam primam, quæ ſine forma, rudis & indigeſta moles ab æterno fuerit , unde mundum à Deo factum eſſe duxit.

CEN-

ENTESIMAVIGESIMANONA.

ːd nihil novimus exiſtere poſſe, quin ıo definitum ſit actu, novimus etiam nil ꞁ ab æterno fuerit, immutari potuiſſe: ·ctis ergo talibus nugis, nil exiſtere ·emus, quin unius Dei ſit effectus, ut ꞁ de mundo ſuprà diximus, hoc ipſum ıli materia dici poſsit.

CENTESIMATRIGESIMA.

ıuo videmus eſſe principia quibus ſub- ·iæ fiunt, Deum & naturam: Hæc po- ɔmnibus cauſis, ſuos producit effe- , hoc ipſum Deo ſi quis attribuerit, imen inter actiones utriusq; non vi- .

NTESIMATRIGESIMAPRIMA.

ifferentia facilè poterit ab ipſis ani- verti ſubſtantijs: Cùm enim Deus ſolus ita ſit eſſentia, concauſam non habet, ad quoſuis effectus opem ei ferat, ſed nullo eſt ſic nullo vel juvatur vel im- tur.

ꞁTESIMATRIGESIMASECVNDA.

cit ergo Deus quæ vult ex nihilo: Nam ɔ materia ſolùm ageret, ea potentiam ·q; ſubſtantiam definiret. Nil ſiqui- quod exiſtit infinitam ut fiat potenti- abere poſsit.

NTESIMATRIGESIMATERTIA.

uamobrem ut finitum eſt natura prin-

 cipium,

cipium, ex finita suos effectus materia producens, sic Deus infinitus existens ex infinita (seu NIHILO) quidvis efficit. Primam itaq; materiam Metaphysicè cōvincitur Dei concausam esse, velut est secunda naturæ.

CENTESIMATRIGESIMAQVARTA.

Vt autē materia secunda certam à forma sibi juncta potentiam habet, sic prima quod nec actus sit, nec formatum quicquam, nil agere potest, nec ullam in seipsa ut fiat vel immutetur potentiā habet, sed ni sibi correspondente forma, Deo nimirum cujus una sufficit potentia quidvis ut ex nihilo fiat.

SENTESIMATRIGESIMAQVINTA.

Cū itaque natura substantialis sit mundi forma nec seipsam efficere potuerit, nō naturaliter eum, sed simpliciter hoc est ex nihilo factum esse concludimus. Hæc enim est actio prima, quæ causa est ut secundùm quid id est, ex accommoda materia post aliquid fieri possit naturaliter.

CENTESIMATRIGESIMASEXTA.

Absoluta de mundo disputatione, cum supra mentionem internæ Dei actionis fecerimus, jam res postulat eam ut exponamus, quo videre quis possit, falsam esse quod à Philosophis est assumptum, mundus ab æterno ni fuerit, Deum quievisse necessarium

:ſſariò:Longè ſiquidem aliud egerit, d Philoſophi nullo penitùs modo ſunt luuti.

SENTESIMATRIGESIMASEPTIMA.

eus quod nullius ſit cauſâ, nulliq; quo it ejus definiri ſubſtantia,vel impediri ntas ſubijciatur, perfectiſsimus eſt ſi-ſoli fœliciſsimus. Quoniam verò fœ-ıs actione difinitur, Deo talis actio t adſcribenda, quæ perfectiſsima di-r eſſe fœlicitas.

TESIMATRIGESIMAOCTAVA.

tiones ſuæ fine perficiuntur, quo fit æ ſint perfectiores, quæ ſibi propio-ıabent finem: Cùm itaque perfectiſ-Dei ſit actio, ſuum in ſeipſa finem ha-tq; ita ut nec magis nec minus ſuſci-Non enim fit Deus unquam fœlicior, iit ab æterno fœliciſsimus.

NTESIMATRIGESIMANONA.

ım itaq; Deus in ſeipſo, à ſeipſo, ſibiq; œliciſsimus exiſtat, actione fœlicitas :ſt definienda, quæ nullius in ſe reſpe-contineat, ut quas Deus extra ſe :rt actiones, eum verè fœlicem non nt, tum quod hæc noſtri non ejus fiant, tum quidem nos cauſæ Dei itatis eſſe diceremur.

NTESIMAQVADRAGESIMA.

dem obſervanda ſunt ſi Deum verè

definire velimus, ut ea fœlicitatis actio denotetur, quolibet omisso respectu, quò fit ut etsi solus est Deus omnipotens, justus & sciens perfectissimè, nequaquam tamen ijs definiri debeat, tum quod actiones non sint, tum quod si redigantur in actum, sibi tamen ijs nihil efficiat Deus, nec sibi justitiam vel misericordiam exerceat.

CENTESIMA QVADRAGESIMA prima.

Porrò cum præter contemplationem Philosophi nil animadverterent quo Deus fœlix esse posset, nullamq; præter mentem Theologi viderent substantiam, quæ tot virtutum causa foret, MENTEM Deum esse judicarunt: Sed falsum hoc est.

CENTESIMA QVADRAGESIMA secunda.

Cùm enim maximè propria Dei sit actiò qua fœlix est, contemplatio nobis ut & angelis est etiam concessa. Contemplatio præterea rebus quæ menti subijciuntur est posterior, ut nos quidem vel angeli contemplando fœlices, Deus autem sit existendo fœlicissimus.

CENTESIMA QVADRAGESIMA tertia.

Deum suprà definivimus quod sui sit ipsius principium, ut seipsum dicendus sit ab æterno fecisse, quæ causa est quod eum

actione

ne subsistere dixerimus: Cùm enim il-
stantiam actio non præsupponat, nec
n substantia sit actionem consequuta,
Deum dicimus seipsum faciendo sem-
extitisse: Non est igitur ut ejus fœlicita-
contemplatione definiamus, tum quod
rebus contemplatis perficiatur, tum
d ipsamet Deus fœlicitate subsistat, nil
contemplatione vel fieri vel subsistere
sit.

CENTESIMA QVADRAGESI-
maquarta.

uamobrem cum inter actiones, ea sit
ctior qua subsistens aliquid efficitur,
iumq; sit perfectissima cujus est opus
omnia perfectissimũ; paucis ut om-
ompræhendamus, Deum ab æterno
sum fecisse concludimus.

CENTESIMA QVADRAGESI-
maquinta.

oc ipsum sacris etiam literis confirma-
Cum enim filius æterna sit patris fœlici-
HODIE TE GENVI revelatæ no-
unt voces, quibus ab æterno fœlicita-
sibi Deus peperisse demonstratur. Hanc
fœlicitatem ipsamet esse Dei sub-
tiam patet inde, quod una sit patris &
substantia.

CENTESIMA QVADRAGESI-
masexta.

Cæterùm

Cæterùm ut eam aliqua voce designemus actionem, cum ea gignere dicantur quæ sibi similia faciunt, non absurdum fuerit si Deum quod ab æterno non simile solum, sed seipsum fecerit GIGNERE dicamus.

CENTESIMA QVADRAGESIMA septima.

Hinc in viventibus divinæ fœlicitatis imago conspicitur, dum naturaliter omnia sibi similia procreare desyderant, ut hac ratione perfici videãtur, quod ipsã etiam summi boni definitione fit evidens: Cúm id enim sit quod ab omnibus expetitur, nil ipso gignere viventia magis exoptant.

CENTESIMA QVADRAGESIMA octava.

Hisce tres nobis divinitus revelatas unius Dei personas animaduertere licet, ut gignens PATER, genitũ FILIVS, ipsaq; sit actio coniungens utrumq; S. SPIRITVS quem ab utroq; procedere sacris constat literis.

CENTESIMA QVADRAGESIMA nona.

Porrò cum dixerimus Deum ipsamet actione subsistere, nec diversum ejus esse finem ab agentis substantia, sic intelligi debent hæc, ut unus sit Deus ESSENTIA.

A. trinus verò PERSONIS

CENTESINA QVINQVGE-
sima.

ım nos ipſos agnoſcere dicamus : Eo mentes creatas eſſe novimus ut De- contemplando laudarent perfectiſsi- : Cùm enim ſit tali dignisſimus laude, tiamq; poſtulet in omnibus,non con- platione ſolùm , ſed ejuſdem iuſtitia ſibi conjunxit.Hinc ergo noſtra deſu- lebet perfectio.

CENTESIMA QVINQVAGE-
ſimaprima.

c nos ſupra creatos eſſe demonſtravi- , ut finem aſſequi poſſemus , & in eo iſtere , ſed ita ut liberrima voluntate emus ab eo labi : Cùm itaq;vinculum ræ cum Deo conjunctionis juſtitia it perfectiſsima,reſtat nihil quā ut nos o ſeparatos eſſe fateamur, quod De- quid ſit neſciamus , nec ipſum laude- ea quam poſtulat juſtitia ratione.

CENTESIMA QVINQVAGE-
ſimaſecunda.

erò naſcamur inſcientes , cumq; pec- nondum a nobis admiſſi , maximam iamus imperfectionem , ſeu corpus & nam ſeu conſyderes externa , pecca- à noſtris oportet eſſe parentibus: Nec ſi foret injuſtum reijci debet : Deus enim

enim quæ prædestinavit erant justissima, certóq;fieri debuerunt.

CENTESIMAQVINQVAGESI-
simatertia.

Certam Deus hominum multitudinem mulieris & viri conjunctione fieri voluit. Primos creaverat parentes ut eorum posteri pariter forēt fœlicissimi. Concesserat eis quæ ad id sufficerēt omnia. Reliquerat eos in manu sui consilij. Quæ causa est ut nostræ solum miseriæ primos debeamus accusare parentes.

CENTESIMAQVINQVAGE-
simaquarta.

Porrò cessaturam humani generis procreationem hinc fit manifestum quod ipsa suum in seipsa finem non habeat. Non enim nostrum nascendo finem consequimur, sed postquam nati sumus, Deum perfectè cognitum laudando perficimur: Cū sit igitur eadē omniū hominum natura, cū eodem fine nascamur omnes, nullū fore concluditur, quin ei tempus post nativitatem supersit, ut suam consequatur perfectionem.

CENTRSIMAQVINQVAGE-
simaquinta.

Peccatum esse novimus, alias injustitiæ Deus accusaretur, si nos adeò sine causa miseri foremus. Vt autem peccatum sit

parum

im intereſt:Ne tamen hac in reLecto-
:eſse videamur paucis id exponemus.

CENTESIMA QVINQVAGE-
ſimaſexta.

Iuæ in proximos peccata committun-
vel odio fiunt impellente, penuria co-
te, rationis lapſu, vel hiſce ſimilibus
primis parẽtibus attribui non debẽt,
ec in proximos peccaſse videantur.

CENTESIMA QVINQVAGE-
ſimaſeptima.

num eis ut peccarent occaſionem de-
è videtur, divinæ contẽplatione maje-
:s: Cum enim voluntatẽ haberent libe-
, Deum ut laudarent vel non, ra-
i conſentaneum eſt eos eſſe contem-
ione motos, ut divinam expeterent
:ſtatem.

CENTESIMA QVINQVAGE-
ſimaoctava.

um generis humani procreatio finem
abitura, mundum hunc conſequitur
, quod illius ſolum cauſâ factus ſit,
uando ceſsaturum. Quoniam verô nõ
ijus ſolum temporis cauſâ, nos Deum
ſſe videtur, mundum credimus ipſum
m eſſe facturum, qui contemplandam
; majeſtatem nobis exponat, quo no-
n verè conſequamur fœlicitatem.

CEN-

CENTESIMA QVINQVAGE-
simanona.

Animas equidem Philosophi nunquam morituras esse iudicarunt, sed non satis probe rem sunt assequuti: Corpora siquidem non alio Deus que fecerit, quam ut toti, non aliqua solũ nostri parte concessa frueremur fœlicitate. Postquam hic ergo mundus suum fuerit finem consequutus, corpora Deum credimus esse suscitaturũ, aliumq; mundum hoc sublato constructurum, qui sufficiat omnibus & integris hominibus excipiendis.

CENTESIMA SEXAGESI-
sima.

Cum enim peccati causa quod ab æterno Deus facere decreverat non sit immutaturus, corpora judicamus in æternum esse mansura: Peccato siquidem non admisso corpus interire videretur injustum: At peccasse dicet aliquis. In æternum ergo punietur non anima solum sed homo qui peccavit totus.

CENTESIMA SEXAGESI-
maprima.

Licet autem corpora quævis interire videamus, non id obstat tamen, quin quod decrevit Deus sit omnino futurum: Morimur enim ut hac quoque peccatum parte puniatur, tum ut semotis naturæ injurijs, in

æternum

num corpora perdurare possint.

CENTESIMA SEXAGESI-
masecunda

on est igitur ut nos hujus mundi mise-
orqueat, cum sit mundum Deus alium
urus, qui nobis eum conspiciendum
t perfectissmè, cujus contemplatio
à sit futura fœlicitas.

CENTESIMA SEXAGESI-
matertia.

c ipsum certo futurum est, sed hoc ip-
oq; cave ne dimittas Dei nos hostes
uæ causa fuerit, ut nec ei simus placi-
iec, ejus amore moveamur, sed quod
itatē nobis peperisset in contrariā si-
iseriā cōversuri. Quod amicos enim
at, id ipsū torquet inimicos invidiâ.

ENTESIMA SEXAGESIMA.
quarta.

n hic ergo sit mundus à Deo factus
mani generis propagationem, non
tæ causâ fœlicitatis, non est ut
c quoq; nos verè miseros esse ju-
us, quò fit ut metu futuræ miseriæ
mirum in modum affligat.

ENTESIMA SEXAGESIMA-
quinta.

id hac nostra Dei, nostriq; cogniti-
mus assequuti? Num hac humanam
m ratione laudavimus, quod sim-

plicem rerum omnium notitiam ei superesse dixerimus: Nostræ fructus contemplationis est desperatio: Cùm enim Deum quod justus sit perfectissime, nostramq; noverimus imperfectionem, spesq; recuperandæ fœlicitatis nulla supersit, restat nihil quã ut moriẽtes exclamemus ENS ENTIVM miserere nostri, ENS ENTIVM miserere perimus.

CENTESIMA SEXAGESI- *masexta.*

Nullius tamen hæ voces sunt efficaciæ, quod misericors quidem sit Deus, sed ita ne justitiam lædat. NOS autem DEO sit laus, aditum ad ejus misericordiã, concessa vobis salvatoris nostri IHESV CHRISTI justitia, nacti sumus. Consydera quæso quisquis es optime lector, an non ea quam rationibus assequimur cognitione fides nostra fulciatur. Abstrusa Dei voluntas ejusdem majestate sustinetur, Lex est Euangelij, Cur non & Theologiæ fundamentum Philosophiam esse concesserimus?

AXIOMATA,

QVIBVS PASSIM DE-

monstrationes construxi-
mus.

ACTIO ET PASSIO.

NIhil omnino quiescit quin aliqua se prodat actione.
Sublata facultate tollitur actio, cum vice versa tolli possit actio manente causa.
git in seipsum: Extrinsecus ergo pati-ur omnia.
ni nõ est passio contraria, sed actio.
s actio per se , passio per accidens ibuitur.
s sunt unius actio & passio.
ıs est agenti contrarium.
non est motus sed passio.
:s actiones formæ sunt adscribendæ communes sint, seu propriæ.
substantiam præsupponit: Nil ergo sum facit.

ACCIDENTIA.

entia in substantias agere non pos-, quod earum sint effectus.
s accidentibus est varietas: referunt n substantiæ necessitatem.

AXIOMATA.
AFFRIMATIO ET NEGATIO: PRIVATIO.

Res est affirmatione, finita negatione.

Infinita est simplex affirmatio, quod negatione quidvis definiatur.

Vnica cujus competit affirmatio, nec ulli bis eadem negari possunt.

Negatio nec agit, nec patitur, sed ejus causâ patitur affirmatio.

Privatio mera est certæ formæ negatio: Potentia siquidem sequi non posſit negationem.

Res per se negatione definiuntur, superficie verò per accidens.

ÆTERNA.

AEterna nullo penitus modo possunt immutari.

AEterna nec ortum habent nec causam ex qua sint.

Quicquid alterius est causâ) quod finis præmeditatio docet) esse non potuit ab æterno.

Ab æterno quæ fuerunt in æternum sunt necessariò, sed non quæ cœperunt finem habent necessariò.

Per se quidvis æternum est.

BONVM.

Boni causa quidvis expetitur.

Bonum potest operari quicquid malum agit.

Nil

›oni penitus agere potest, quod ma-
n est omnino.
omne bonum malò contrarium est.
um bono contrarium est quod sub-
ntijs competat contrarietas.

CAVSA ET EFFECTVS.

lis causa tales sunt effectus, nisi per
cidens immutentur.
:tu suo causa deterior non est.
:tus suæ ipsius causæ causa non est.
:tus omnes definiti sunt.
:ipsum facit alterius nomine. (fiat.
it ex nihilo si non efficientis virtute
si non efficiente causa fiat, quod est in
ilum reduci potest.
:quid fit, in tempore fit, quod non
istere prius id oportuerit.
:tus à causis separati, causis sunt tem-
re posteriores.
:tus á causis separati verè facti, sed
ri dicuntur qui separatim existere
queunt.
l causa subsistit, quod intelligatur ea
ratione.
l est necessario quod causam habet.
ıes effectus à causis separari possunt.
: sunt aliundè perpetua sunt secun-
m quid.

CONTRARIA.

ibijpsi contrarium est: Sunt igitur ac-

cidentia quæ uni substantiæ tribuuntur contraria.

Contraria certas faciunt mutationes.

Excellentiũ graduum contraria simul consistere nequeunt.

Cõtraria contrarijs imminuuntur, at augetur actione passio.

Non uni, sed duobus est motibus adscribẽda contrarietas.

Idem contraria potest efficere, sed alterutrum per accidens.

Contraria sunt quæ sub eodem genere posita mutuis se possunt actionibus afficere.

Substantiæ quæ fiunt ex se invicem contrariæ sunt: Nam,

Fit ex contrario quicquid fit naturaliter.

Contrarietas quietem parit : Quiescunt ergo res extrinsecus.

COMPOSITIO.

Omnia præter Deum sunt composita, quod solus simpliciter existat.

Subjectum quod inest non componit.

Negatio nil componit, quod nihil addat.

Nulla forma composita est , quod nil sine materia componatur.

DEVS.

Solus Deus actione subsistit, quod seipsum ab æterno fecerit.

Quod aliquo modo malum est , Deo placere

re nequit.
s bonum quod facimus perficit , ut
eo placeat.
usta Deus,naturaq; faciunt.
ræter Deum substantiam habet in vo-
ıtate.
ssaria Dei voluntatē non infringunt,
od ei talia per se competant.
volens justus est necessariò, non co-
è.
eo ipso quidem omnia possit , non
fœlix:actione siquidem perficiatur u-
mquodq;.
il vult Deus : Nondum enim perfe-
s esset.
suijpsius est principium per se , per
idens aliorum causa.

ESSE.

tere malum non est, aliàs Deus om-
m quæ sunt pessimum esset.
ı & esse convertuntur,nec quicquam
multitudine.
impliciter unum & idem est cum in-
to.
respectu subsistit,aut relatione.
quid est eo ipso quod est , sibi non
eris existit.
ipso magis aut minus existit.
l est potentiam non habet ut fiere
sit.

AXIOMATA.

FINIS FINITVM, ET INFINITVM.

Suo fine quiduis perficitur.

Nil diuersam à suo fine naturam habet.

Quæ suum extra se finem habent, in æternum perdurare nequeunt.

Non seipsum fecit quod alterius est causa.

Infinitum nec magis, nec minus suscipit.

Nil est infinitum numero, quod semper aliquid adijci posit.

Vno plura non possunt esse infinita.

Infinitorum nulla est differentia.

Quicquid finitum est tempore cõtinetur.

Nil est infinitè causa: Nullum siquiden infinitum causam habeat.

Quæ finita sunt, perse non possunt nõ existere, per se tamen potentiam habent, ut non existant.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

Differẽtiæ per se competunt affirmationi, per accidens verò negationi.

Genus & differentiæ principia sunt nostræ cognitionis.

Vnius differentiæ multa posunt esse propria.

Numero differunt quæ substãtias (licet easdem) separatas habent.

HOMO, CORPVS ET ANIMA.

Homo non est unum per se, quod duabus immutatis constituatur formis.

Accidens

Accidens est hominis compositio, quod ejus formæ per se subsistere possint.

Vivere posse corporis est accidens, animæ verò substantia.

INCORPOREA.

Contraria non sunt incorporea, quò fit ut à solo Deo possint immutari.

Audiunt incorporea, vident, atq; moventur, sed ita ne possint impediri.

Substantiam animæ vident angeli, sed solus Deus voluntatem.

Sensuum actiones tribui possunt incorporeis, non passiones.

INTELLECTVS, CONTEMPLATIO, SCIENTIA.

Consistere nequit quod benè fundatum nō est, Verus igitur Adamo fuit eligendorum intellectus.

Firmum esse decet intellectum, liberam voluntatem.

Contemplatio non est ipsa fælicitas, quod multos invidiâ torqueat.

Iustitia perficitur contemplatio.

Scientia perfici, non errare potest.

Nota consensus est veritatis, mendacij verò discordia scientia nil operatur.

Intellectus res ipsas consequitur.

Phantasma est quicquid in intellectu solum existit.

Res ut per se sunt, sic per se non accidētia

verè debent intelligi.

MOTVS.

Corporis ſimplicis unus eſt ſolummodo ſecundùm naturam motus.

Nil à medio poteſt,ad extrema eodē moveri tempore,ni dilatetur.

Cœli motu perficiuntur, inferiora verò quiete.

Eádem qua moventur naturalia virtute quieſcunt,ſed diverſo reſpectu.

MVTATIONES.

Quod per ſe ſubſiſtit, per accidens immutatur.

Nil ſeipsũ efficere,vel corrumpere poteſt.

Corrumpuntur formæ naturales, reſolvuntur verò compoſita.

Per ſe incorruptibilia, per accidens corrumpi nequeunt.

Potentiam habet ut immutetur, quod patitur.

Præter ſimplicem formæ ſubſtantiam nil corrumpitur.

Mixtio rebus per accidens,ſed per ſe generatio tribuenda eſt.

Res qua ſunt ratione corrumpuntur,generantur verò qua non ſunt.

MATERIA.

Materia forma eſt ignobilior.

Eadem eſt naturalium formarum materia,ſed multiplex dignitatis differentia.

NA-

NATVRA.

Nil fit sine duplici potentia naturaliter, agẽtis & patientis.

Quod agit in aliud naturaliter, id ipsum in suam convertit substantiam.

Naturalia dum agunt, simul etiam patiuntur.

Id ipsum quod agit naturaliter, ab alio corrumpitur.

Violenter non fit, quod secundum naturã fieri potest.

Cœli potentiam non habent ut quiescere possint naturaliter.

POTENTIA. III.

Nonnulla posse, signum est impotentiæ.

Nil potentiâ subsistit, quod futurũ præsens omninò præsupponat.

PRINCIPIA.

Prima principia non rerum existentium, sed scientiarum sunt causæ.

Rei corruptibilis corruptibilia sunt principia.

Principia sunt in effeectibus, at non omne causæ.

Rei per se subsistentis, accidentia non sunt principia.

Res eadem quibus est, mutationis habet principia, cum per se non secundum accidens solùm mutetur.

NECESSITAS.

Neces-

II. Necessitatē contingentia quidem sequitur, sed non vice versa contingentiam necessitas.

Nil est vel fit simpliciter necessariò, nisi quod ab æterno fuit.

Necessariò fieri potest, etiam quod mediante fit voluntate. (ri.

Simplex necessitas à nullo potest immuta-

Necessitas intelligentibus extrinsecus illata, coactio est.

Necessitas unitate consistit, sed contingens est multitudo.

SVBSTANTIA.

Nec angeli nec homines quicquam substantiale faciunt, quod eorum fine demonstratur.

Substantiæ per se non ab alio subsistunt.

Inesse possunt etiam substantiæ.

Id ipsum ejus est substantia, sine quo quid existere nequit.

Perfectæ substantiæ, non earum solummodo principia: sunt contrariæ.

Per se bonæ sunt omnes substantiæ.

Substantia si sit ab actione diversa, quodammodo quietem refert.

SINGVLARIA, ET VNIVERSALIA.

Quicquid existit est singulare.

In intellectu solum sunt universalia.

Singularia sunt universalium causæ, non è contrario.

VOLVNTAS.

Velle ſubſtantialis eſt animæ facultas, ideòq; per ſe bonum eſt.

Voluntas bona, multoq; magis mala nobis accidit.

Deus vero per ſe bonum vult.

Nil volumus neceſſario.

Omnia peccata voluntati ſunt abſcribenda, ſed vitia cæteris etiã animæ facultatibus.

Intellectum voluntas præſupponit.

Verè voluntaria ſunt quæ nolle quis poſſit.

HÆC POST ADDIDIMVS.

QuodDeũ laudare nequit, ipſum offẽdere non poteſt, ideo ſolis intelligentibus eſt adſcribendum peccatum.

Puniri quod non peccavit jure nõ poteſt: Non ergo noſtra miſeria Deo ut cauſæ tribui debet.

Sua non eſſe ſorte contentum, radix eſt omnium vitiorum.

Per ſe præſupponit quod per accidens eſt.

Quod per ſe unum eſt, per ſe nequit eſse nulla.

Oppoſita, contraria, diverſa uni per ſe non poſsunt atribui.

Eidem comparativus, cui poſitivus competit.

Finis Axiomatum.

PRAE-

PRÆFATIO.

IN fœlix est humanum genus (optime lector) quod suã agnoscere nequeat imperfectionem: Licet enim sensu molestiæ vera definienda sit miseria : Secus tamen in hac vita nostra nobis describenda fuerit infœlicitas : Cum hic enim mundus non fœlicitatis primùm vel miseriæ, sed procreationis sit, humanæq; speciei propagationis causa creatus, miseri sunt ethnici, non quod ipso iam molestentur actu, vel metu futuræ condemnationis affligantur, sed quod ignorantia seu vinar cotica mens eorum inficiatur, ut morbum non sentiant, quem si nossent oblata fortè medicina salutem consequerentur: Et sanè mirum Dei consilium licet hac in re scrutari, quod velut homines, diaboli peccato facti non sint inscientes : Iudicium siquidem ubi peccarunt hi, sit ex tempore consequutum : Sed hæc si perspicuè satis exponerentur præfationis limites excederent : Etsi verò miseri sunt ethnici, quod suam nesciant miseriam, nosq; fœlices quod eandem noverimus: Non hæc tamen simpliciter est nominanda fœlicitas vel miseria, quod alterius intelligi debeant respectu : Verè siquidem proposito fine sit describenda fœlicitas, & ejusdem privatione miseria : Non enim Deum nosse fœlicitas est intelligentium (velut est diabolorum exemplo manifestissimum) sed eundem qui laudaverint fœlices existunt, quem si non assequerentur intelligentiæ finem, ipsa forent cognitione miserrimi : Non secus atq; bonum amicos exhilarans, invidiâ torquet inimicos? Hæc mihi non intellexisse videntur,

qui

qui nostram ut egregiè miseriam exprimerent, non Dei solum sed & cæterorum cognitionem peccato sublatam esse volunt, ut hominis anima non Deum amplius sed diabolos imagine referat: Non enim non intelligere (nobis aliàs saxa longè forent infœliciora,) sed malum velle miserum est. Voluntatem age concedamus nil ex seipsa quod Deo placeat appræhendere posse, diabolos eâ referamus, referamus & intellectu, ne Theologis nostram minuere miseriam videamur: Si profectò sublata sit intelligendi facultas, non diaboli quod perfectè sciens existat, anima (Dei multò minus) sed lapidis fuerit effigies: Non eo tamen dementiæ pervenimus, ut (etsi per se mentem illæsam esse statuimus) quæ nobis revelata sunt divinitùs, vel eadem etiam quæ non admisso potuissemus, nos assequi posse judicemus, cum nec ethnicorum quisquam verè Deum agnoverit, nec eum ipso etiam juvante spiritu liceat in hac vita perfectè contemplari: Sed eandem quæ fuit antè lapsum intelligendi facultatem superesse credimus, ea tamen ratione qua loqui posse mutum, quod homo sit, existimamus, ut sibi correspondentem vis hæc non habeat impotentiam. Vulgus sanè sequuntur imperitum qui res ipso sensu metiuntur, cum veritas in rerum centro sit absconditissima. Vulgus aliquantum Philosophi superarunt, eodem tamen modo peccarunt: Operibus siquidem non cujusvis sed ejus quem jntelligendo judicarunt esse perfectissimum veritatem ponderaverint, atq; si non ratione sed Aristotelis authoritate Philosophi sustineretur: Non hæc in Ethnicos: Cùm enim Deo placere non potuerint, eum suis mendacijs non usq; adeó commoverunt: In Christianos invehimur quod hisce delectentur

ctentur Ethnicorum sordibus. Hæc sunt nimirum scholarum ornamenta, Theologus etiam eò videbitur imperfectior, si non ejus mentem virus hoc infecerit, ut veritatem suis oppugnare possit rationibus: Nec ad rem mihi respondere videntur, qui non Theologicè quidem, sed Philosophicè dicunt hæc esse verissima: Christianum siquidem si men dax sit Philosophia non deceat esse Philosophum, quæ cum sæpè consyderassem, animum aliquandiu á Philosophiæ studijs abstraxi: Post tamen rem perpendens accuratius, mentem non Aristotelem Philosophiæ fontem esse cognovi, quo factum est ut ratione mihi non authoritate, judicarim essePhilosophandum: Spem enim veritatis inveniendæ faciebat, quod ea solum sciri noveram quæ dicere liceat esse verissima, nec scientiam esse Philosophiam, si sint quæ decreverit emerita: Nec est quod duplicem statuas esse veritatem, ut argumentum id tibi videaris infringere, Philosophicam nimirum & Theologicam: Vt enim rerum quæ sunt unicum est principium, unaq; mens est hominis qua Philosophus est atq; Theologus, sic una est in eadem mente veritas, cui præter mendacium nil possit esse contrarium. Age quæso cujus est donum Philosophia? Dei ne vel diaboli? Quocunq; modo respondeas absurdum nequaquam effugeris, nisi Philosophiam aliter, quam hactenus Philosophis visum fuerit, describas. Ejus itaq; rationem (probé modo perpendas) tibi paucis exponemus. Quid Philosophia sit intelligere non poteris, nisi discrimen ejus & Theologiæ demonstretur. Vox equidem hæc Philosophiæ Divina detrahere videtur, quæ plurimorum est sententia, qui libris differentiam exponunt, ac si Theologica solùm forent, quæ sacris literis continentur,

Philo-

Philoſophica quæ nobis Ethnicorum conceſſa ſunt monumentis, cum plurima tamen in illis animadvertere liceat quæ Philoſophica ſunt, in his verò non pauca conſpiciantur, quæ falſa ſunt apertiſſimè: Vaeant qui dixerint eſſe Philoſophica. Secus ergo diſcrimen eſt inveſtigandum. Ea communi, verò tamen omnium conſenſu notum eſt eſſe Philoſophica, quæ mens ſuis ipſius viribus aſſequitur: Cùm itaq; duplicia ſint quæ ſacris adſcribuntur: Nam vel ipſam Dei majeſtatem exprimunt, vel ejuſdem edoent voluntatem: Hęc verè dicimus eſſe Theologica, ſed illa Philoſophiæ tribuimus, quod prima poeſt mentis creatione demonſtrari: Deum enim hominem ita creaſſe conſtat, ut majeſtatem ejus, at non voluntatem aſſequeretur intelligendo. Quamorem ut Divina voluntas propria fundata eſt majeſtate, ſic illius revelatio ſuſtinetur huius cognitione: Chriſtum ſiquidem fide nunquam appræhenderis, certo credens Deum ejus cauſa in gratiam te ceepturum eſſe, niſi noveris eundem eſſe juſtiſſimū, verò peccatorem: Sic ſpem auxiliaturum eſſe Den, dum precamur facit omnipotentia, facit & eſdem nota benignitas. Cum itaq; Theologiam (ut Philoſophia ſimpliciſſimè differt) doctrinam de atia dicamus eſſe, Divinæq; voluntatis revelaone, Philoſophia verò Dei ſit, & cæterorum ientia, verè profectò Philoſohiam Theologiæ dixis eſſe fundamentum. Nec obſtat quod mentem novimus eſſe corruptam: ut nec Deum, nec ſeſam poſſit agnoſcere: Facultas enim eadem intelgendi, quæ ſi peccatum non eſſet nunc etiam ratiobus aſſequeremur, ipſamet eſt mentis ſubſtantia, æ peccato non tolli quidem, ſed potuit obfuſri, quod nobis fuit primo hujus libri tracta-

tu demonſtrandum , ne fruſta videremur ulterius progredi Philoſophando. Facultas igitur hæc (quam ſubſtantialem nominamus ad potentiæ naturalis differentiam)cum nunc etiam ſuperſit, facilè vel exercitio(quod Ariſtoteles cæteriq; docent Philoſophi) vel lumine Spiritus illuſtratur , ut ſi non quidvis aliquid tamen aſſequi poſſit. Quod cum ego perpendiſſem aliquoties , humanas eó rationes deducere conatus ſum , ut veritatem ſacris literis expreſſam agnoſcerent, ſicq; quod monet Apoſtolus captivum tradidi Theologicis intellectum, eo ſanè ſucceſſu(Deo ſit laus) ut eis non modo non refragaretur amplius, ſed ea ſuis etiam confirmaret rationibus. Hiſce(ſi quis intenté conſyderet)ijs ſatis factum eſſe putamus , qui tot Philoſophorum acumen obijciunt , eos judicantes , ſi fieri poſſet ut humana mens id aſſequeretur, nequaquam fuiſſe tranſituros: Non enim dubium eſt quin ipſemet Ariſtoteles , ſi Chriſti lumine fuiſſet edoctus , ſuos meditando revocaſſet errores, veritate diligentius inquiſita. Quamvis autem Spiritus auxilio nobis inventa ſit veritas : (Credidi namque prius quam intelligerem :) Non ob id tamen hæc non ſunt Philoſophica , cum principijs natura notis , ipſaq; confirmatis experientia demonſtrationes extruxerimus,quas vel infideles appræhendere poſſint , ut intellectum agnoſcāt veritatem , quam ſimplici noverunt imperitiores fide Chriſtiani. Scopus hic ſane fuit Philoſophanti propoſitus,ut inuſta Philoſophiæ macula dilueretur,tum ut Ethnicorum calumnijs reſponderetur , qui noſtram clamitant abſurdam eſſe religionem : Nam ſi verum fateri velim nil fide noſtra veris eſt. (Errores nequaquam intellexero)rationibus conſentaneum , quod Ethnici

nici cum Philosophiæ forent imperiti credere non potuerunt: Non est igitur ut hæc iniquè ferant nostri temporis Philosophiæ doctores, qui Philosophorum opera suis exornarunt illustrationibus, nil hæc siquidem eorum gloriæ detrahant, quod ersi foret veritati tamen magis erat obtemperandum: Sin verò quæ hujus libri titulo sumus polliciti, nequaquam præstitisse videamur, utut tamen se res habeat si vel nos aliàs, vel cæteri controversiam hanc examinaverint, vincet profectò Philosophia. Perfectè fateor Philosophari non possumus, quod hæc vita velut est modo propositum suoq; loco demonstratur, nec miseriam verè pariat nec fœlicitatem: Vnum tamen est admittendnm necessariò, perfici quidem scientiàm posse, non aberrare: Fides imperfectionem non mendacia suffert. Hæc me sanè moveiut ut Philosophiam suis repurgare conatus sim erroribus, quod si non ita fœliciter successit, tamen æqui boniq; consules (amice lector) occasionem forsitan offerent aliqui plenius ut ipsa demonstrentur. Ter sunt à me multo correcta labore, ne adeò tamen arrident, ut ipse mihi videar satis fecisse: Ni sperassem aliquos esse futuros, qui se nobis sint oppósituri, quorum materiam argumenta suppeditabunt, semel atq; iterum eadem reddidissem longè perfectiora. Septennium hac in re contrivi, sed fuit animus multis peregrinationibus, studijs ad hæc nequaquā pertinentibus, aliquorum etiā importunitate distractus, ut minus commode potuerim Philosophari. Si qui sint ergo qui nos á scopo lōgè putēt aberrasse, nō aliter eis priusquā id demōstraverint, satis fieri poterit, quā ut hæc exercitij causa pro fuisse concedāt: Quæstiones enim quā plurimas Philosophaturis offerimus, quæ mē-

tem nulla meditatione distineant rationes etiam nō paucas excogitavimus, quas (ni fallor) ad hoc usq; tempus nemo scriptis expressit: Novum quid igitur habebis (optime lector) non corrasam hinc inde, furtòve collectam (unde librorum coipa prodit) rerum antè scriptarum congeriem: Nam ne libellum quidem consuluimus, sed ea solum quæ mens meditando fuit assecuta calamo excepimus. Tribus autem tractatibus omnia compræhendimus, quorum primam de viribus humanæ mentis conscripsimus, ut Philosophia (quam ijs definimus) quid foret, quidve Philosophicè demonstrari posset, animadverteretur. Secundus Aristotelis principia discutit, quibus ipsi naturalia constare videbantur: Hæc enim prius examinanda fuerant, cū nihil quod falsis fundatum est principijs verè consistat. Tertiò rem (ut spero) complevimus: Errores enim Philosophorum quibus Philosophia cum Theologia verò pugnabat ita refutavimus, ut quod canit Psalmo 110. regius ille Propheta: (Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum:) non absurdè Philosophis attribui possit: Nam quæ Domini verbum antehac mendacij Philosophia redarguebat, ejusdem nunc gloriam ceu scabellum comprobata sustinet veritate.

DE

DE VIRIBVS HVMANAE MENTIS.

Tractatus primus.

PHILOSOPHIA QVID SIT, quidq́; sit de ea sentiendum

Ræcipuam philosophiæ maculam inussit authoritas: Cùm enim philosophorum acutissimus fuerit Aristotele, veritatemq; in plurimis quam proximè appræhẽderit, philosophiæ fons, & regula iudicatus est, ut si quid cum ejus dogmatis pugnaret, nequaquam philosophicum esse videretur. Falsa certè nec minùs hæc est ridicula hominum persuasio, quasi non innata nobis, sed acquisita sit philosophandi ratio.

Philosophandi facultas menti nostræ innata est, non acquisita. Potentia verò naturalis (ut dialecticis intelligitur) huius effectus est, qui prout mens impeditur, variatur, hinc ejus contrarium nata est impotentia.

An si quotquot unquam conscripta sunt o-

pera evanuissent, proinde philosophari non potuissemus?

An non aliquis primum sine præceptore philosophatus est?

Humanæ menti nõ Aristoteli philosophia est adscribenda: Non is enim philosophiam peperit, nec ipsi nomen indidit, ut à philosopho philosophia denominaretur, cum non credere, sed intelligere potius philosophiæ sit dignitas.

Philosophia simplicior est, ideoq; philosopho prior.eiq; nomẽ impertit,ut philosophus sit nõ qui philosophis fidẽ adhibet, sed qui philosophiam habet. Alia res est philosophię cœlestis. Cũ enim fides nobis nullo modo sit innata (Divinæ voluntatis revelationẽ intelligo) nec rationibus appræhendi possit,authoritate nititur,quiq; Sp.Dei(à quo fides est) reguntur,fideles sunt, atq; ita fidei veritas à Spiritu pendet,non ab Aristotele philosophia.Philosophus est Aristoteles,non fidelis spiritus,

Ratio vera mater est philosophiæ.

Quamobrẽ ratio vera philosophiæ mater est,pater Aristoteles,vel quisquis ipso melius rationes humanas examinaverit, veriusq; res obscuras exposuerit. Suus itaq; philosophis relinquatur honor, nostrũ est omnino inculpatũ tantæ scientiæ, quantũ quidẽ fieri poterit, nomẽ sacrumq; tueri ne philosophantiũ error ipsi adscribatur, ab eaq; plurimorum animi deterreantur. Quæ scripserũt igitur quotquot unquã exti-

tite-

titerunt Philosophi, si non sint veritati consentanea, Philosophica nequaquam dixeris, sed sophistica potius. Non enim errorum, sed veritatis est sciẽtia. At si quis rerum quæ perpetuo variantur, earumq; captum nostrum quæ superant opinionẽ, vel fidem non scientiam quis esse dixerit, parum scientiæ ductus cum noverit, simplicioribus vel vulgi rationibus, vel scripturæ testimonijs acquiescat, nec cujus ignarus est de eo judiciũ ferat, quod pleriq; Theologorum hodierna luce factitant, qui si quid non intellexerint, intelligi non posse existimant.

Falsum Philosophicum non est.

Mens humana nunc eam habet, quam antè lapsum intelligendi facultatem.

Res itaq; divinæ nostram nequaquam omninò fugiunt intellectum (ut res omittam naturales, quarum sua etiam est scientia) sed eà qua ante lapsum intelligendi fauculltate pollet humana mens, quæ si quid non credendo solùm, sed intelligendo appræhenderit, veritati consentiens Philosophicum est: ita ut nil sit aliud Philosophia, quàm rerum divinarum & humanarum, ex innata nobis intelligendi vi, certo rationum discursu acquisita notitia, unde nec Ethnicorũ ullus, quod à veritate aberraverint, nec Theologorum

Philosophia quid.

rum maxima pars, quod non intellecta simplici fide appræhendant, nec Angeli quod licet credant, & intelligant id à priori non aliquo rationum discursu habeant philosophi dicendi sunt.

Philosophia simplicissimũ aliquando scire designat, quo modo Angeli philosophi sunt & fuit Adamus antè quã peccasset, aliquando intelligẽdi facultatem significat, qua ratione philosophi nascimur. Nunc verò post admissũ peccatũ nobis est habitus, seu mentis qualitas ex multis actionibus acquisita.

Quantum itaq; humana mens ratiocinando assequi potest, tantum quod philosophiæ tribuendum est, ut tamen ejus dignitas retineatur, eos solum qui rerum abstractarum (quales sunt divinæ & quæ oculis demonstrari nequeunt) notitiam habent, philosophos vocare poterimus, aliàs communiori vocabulo non doctos solùm, sed & quemuis ratione valentem comprehendere licet.

Quivis ratione utens Philosophus dici potest, quod ratio sapientiam humanam, ut fides divinam, faciat. Hinc fortè poterit animadverti, quo modo infantibus recens natis, fides attribuatur, licet enim nec edocti sint, nec fidem ullatenus demonstrent, fideles tamen ut & Philosophi dici possunt, quod & innatam ratiocinandi facultatem habeant, & divinitùs incompræhensibili modo fide sint imbuti.

Vt autem quo usq; se Philosophia extẽdat videre

videre possimus brevem de viribus humanæ mentis disputationem instituemus. quæ si Theologiæ repugnare videbitur, lubens sacris literis me captivum tradam, spero tamen si quis bene sententiam nostram perceperit, ipsam non esse reprobaturum, quin institutum nostrum potius, si non inventæ veritatis, exercitij tamen nomine sit laudaturus.

EANDEM PER SE HVMAnam mentem esse, quæ antè lapsum fuerit.

NOnnullorum sententia est primorum parentum lapsu animam sic esse corruptam, ut per se vitiosa existens, non Dei, sed diaboli referat imaginem. Horrenda sanè opinio est, & quæ diabolis incarnatis potius quā homini Christiano conveniat.

Homo si per se consyderetur Dei non diaboli opus est ut ipsum referre possit. Quod verò per peccatum diabolus in homine operatus est, ejus id effigiē refert, sed nec substantiæ nostræ, nec ejus partis ullius opifex est diabolus, ut omnino ejus imago si quæ sit in nobis, nostri sit accidens: Cum enim diabolo deteriores non simus, ipseq; ceu opus & creatura Dei, bonus sit, absurdum profectò fuerit si animę nostræ substantiā per se malam esse statuerimus.

Miseriam forte nostram extenuare veren

tur. Simplex equidem, & quæ pia videri posſit, vana tamen hæc eſt perſuaſio. Cum enim fine felicitatem quidvis aſſequatur, mentem ſi ſuo fine privaverimus, ſat infœlicem reddiderimus. Licet autem ſine Spiritus Sancti auxilio nihil boni præſtare poſſimus, non ob id tamen animam in ſeipſa ſuæ videlicet ſubſtantiæ reſpectu, malam eſſe conſequitur.

Exiſtimant aliqui falſum menti ut malum voluntati tribuendum eſſe, verùm poſtea melius hic refutabitur error.

Nec ſi voluntatem malam eſſe concesſerimus proinde mentem quoq; talem eſſe admittemus. Voluntas enim libera creata eſt, ne Deus homines ad ſui laudem violenter protrahere videretur, quod à virtute longe fuiſſet alieniſsimum, ideoq; bonum vel malum appræhendere potuit, ut vel bona, vel mala diceretur, ſed non tum ſubſtantialem animæ facultatem ſignificat.

Velle ſubſtantialis eſt animæ facultas, cui bonum & malum accidunt.

Velle enim ab anima tolli nequit, quod ijs differentijs competit, eas idcirco nequaquam admittere poteſt: Nã ſi bona per ſe ante lapſum voluntas fuiſſet, malũ nullo modo admiſiſſet; ſiq; nunc eidem malitia per ſe inſit, nihil ipſo etiã adjuvante Spiri-

tu

tu Sancto boni efficiet, cum arbor qualis fuerit, tales etiam fructus proferat. Licet autem non sit ut antè lapsum libera voluntas, non propterea tamen hæc ad malum necessitas substantiale quiddam est. Non enim species est omne quod semper & omnibus inest. Quin imò nec õnibus hæc hominibus imperfectio competit, (Christus siquidem peccatum non senserit) nec semper aderit: Tolletur enim aliquando.

Simplex quidem necessitas (ut accidens est contingentia) substantiam refert. Non pauca tamen alicujus respectu necessitatem admittunt, ut ignis o-zo immisso flammam necessario edit, cùm hæc ejus nihilominus accidés sit. Sic anima nostra dũ originis st peccato cõtaminata, nisi spiritu Dei cohibeatur, peccatum necessariò admittit. Sed non hæc simplex st necessitas, cũ & spiritu sancto impediri, & tandẽ ipsa manẽte substantia post mortẽ revera tolli possit.

Voluntas itaq; vis bona mentis est, non secus atq; brachiũ movere posse bona quoq; animæ corporisq; facultas est, qua quis & bonum, & malum (accidentium naturã ostendit contrarietas) operari potest. Mala tamen nunc est quod ita originali peccato r excæcata, ut quod malũ est boni specie appræhendat, unde etiam substantialis ejus bonitas animadvertitur, quod per se malum nihil expetat, sed ut bonum quidvis ligatur, nisi fortè furiosis id contingat, verum

Quo modo mala sit voluntas.

Specie boni malum appetimus.

verum nec electio, nec voluntas verè dicenda fuerit.

AN PHILOSOPHIA SPIRITVI *sancto sit adscribenda.*

VT autem menti quantum tribuendum sit animaduertamus, quod à multis quæri solet an Spiritus sanctus potius, quam humana mẽs, philosophiæ sit author, discutiemus. Cum itaq; philosophia non authoritate (ut supra diximus) sed rationib. nitatur, ab ipsisq; naturâ notis principijs ortum habuerit, menti profecto, non vel Aristoteli, vel Spiritui Sancto tribuẽda esse videtur, hinc philosophiam plurimi non Deo, sed hominibus adscribunt. Proximè quidem humanæ mentis inventum esse concessero, non tamen ob id Dei donum esse negabimus, cum â Deo toti prodierimus, ut si nos mente Deus, mentis quoque donauerit effectibus. Cæterùm si non Spiritũ Sanctum sed homines, philosophari verè dicamus, his primo adscribẽda est philosophia, licet Spiritũ Sanctũ mẽtis opificẽ esse constet. Neq; si absq; eius auxilio philosophari nequeamus, ideo verè, proximaq; philosophiæ causa efficiens esse dicetur.

Philosophia non immediatè Dei, sed humanæ mentis inventũ est.

Quicquid est causa causæ, causati quoq; causa est

ut scientiarum, cum mentē fecerit, causam esse Spiritum Sanctum consequatur. Remotior tamen est quod inter eum & scientias mens intercidat.

Coadjutorem esse concessero, nihilq; mētem humanam sine ipso veri appræhendere posse, non proinde tamen ei primo veri cognitio adscribitur, cum plurima sint, quæ ratione non diuersa, nobis philosophantibus adsunt, præceptores, meditationes & exercitia, sine quibus verum mens assequi nequit. Præterea simplicissimum scire Spiritui Sancto, magis etiam multò quam Angelis adscribere decet, ut scientiæ divinæ rationis discursum nequaquam admittāt, seu Deum, seu homines consyderaveris, ille siquidem simplicissimè sciat, hi verò id fide credentes appræhendant. Quamobrem ut rationē sic omnes quæ inde proveniunt scientias menti primò adscribimus.

Coadjutor est S. Sp. non efficiēs philosophiæ causa.

Nec angeli (multo minus Deus) nec Theologi sunt philosophi.

AN MENS SINE SPIRITVS *Sancti auxilio intelligere nequeat.*

THeologi ne Deo quicquam detrahere videantur, miseriam nostram quantum possunt augent, aliquando etiam non tam verè quam simpliciter, mentemq; quod verum sit, id nisi Spiritus Sanctus in homine operetur, intelligere non posse statu-

ſtatuunt, quemadmodũ nec voluntas boni quicquam per ſe appræhendit.

Habilitas quædam intelligendi vel aptitudo Sp. S poteſt attribui, non ipſa facultas quæ mentis eſt ſubſtantia.

Equidem lubens id conceſſero ſi potentiam intellexeris, quam effectus nullo impediente conſequitur. Facultas enim aliqua ſubſtantialis eſt, quæ impediri quidem, ſed non remanente ſubſtantia tolli poteſt, qua ratione cæcam pingimus juſtitiam, non ſine oculis, ſed velamine obtectam, ut cum juſtum quod eſt videat optime, perſonas non intueatur.

Mens ſi cùm non intelligat nihil intelligere poſſit à trunco non differet: ſi poſſit quidẽ, ſed non ſine Spiritu Sancto: hunc mentis noſtræ ſubſtantiam eſſe conſequetur, cum hoc ipſum intelligere poſſeà mẽtis ſubſtantia nequaquam diuerſũ ſit. Naturalis potentia quod paucis conceſſa ſit hominibus, accidens eſt: ideo alia neceſſariò ponenda eſt, quæ per ſe mẽti cõpetat, nulliq; negari, ſed impediri poſſit ſecundùm magis & minus, unde naturales prodeunt inclinationes, ſeu id temperamẽto corporis, ſeu immediatæ Dei voluntati tribuendum ſit, quod vel ad virtutes, vel ad ſcientias alijs ſint aliqui natura procliviores.

Mens itaq; noſtra, peccato ſic eſt involuta, tenebriſq; obfuſcata, ut nec bonũ appræhendere, nec verũ poſsit animaduertere,

Sed

Sed hæc accidens est impotentia, quæ deleto peccato, sublatisq; tenebris, nequaquam superfuerit, vel imminutis saltem, in sibi contrariam potentiam cōvertatur, seu id disciplina, laboribus & exercitio, seu sola,& immediata Sancti Spiritus ope fieri posit. Mentē ergo cùm ejus substantia nec sublata sit, nec ullo modo imminuta, per se facultatē seu substantialē potentiā esse dicimus,ea intelligendi quæ ante lapsum Deus, Adamum primum parentem scire voluit, quod sequentibus argumētis & rationibus apertè demonstrabitur.

Qnid sit mens.

INTELLIGENDI FACVLTAtem accidens non esse mentis, ut hac salva tolli possit.

NEmo quidem peccato mentē omnino sublatam esse concesserit. Haud tamen multò plus mihi sapere videntur,qui maxima ex parte ipsi vires intelligēdi detrahunt,ut ea quidē assequi posit, quæ non ita multum à sensibus distant,cætera verò nequaquam. Licet enim mentis sit accidens intelligere,cum nec infantes, nec qui dormiunt mente careant,intelligendi tamen vis & facultas à mente nullo modo separari potest, quoniam præter energiā, aut dynamin nil res definit,unde si acti-

Nullam animæ partē peccato sublatam esse.

Intelligere mentis est accidens,

ſtatuunt,quemadmodũ nec voluntas boni quicquam per ſe appræhendit.

Habilitas quædam intelligendi vel aptitudo Sp. S poteſt attribui , non ipſa facultas quæ mentis eſt ſubſtantia.

Equidem lubens id conceſſero ſi potentiam intellexeris,quam effectus nullo impediente conſequitur. Facultas enim aliqua ſubſtantialis eſt,quæ impediri quidem,ſed non remanente ſubſtantia tolli poteſt, qua ratione cæcam pingimus juſtitiam, non ſine oculis, ſed velamine obtectam,ut cum juſtum quod eſt videat optime, perſonas non intueatur.

Mens ſi cùm non intelligat nihil intelligere poſſit à trunco non differet:ſi poſſit quidẽ, ſed non ſine Spiritu Sancto:hunc mentis noſtræ ſubſtantiam eſſe conſequetur,cum hoc ipſum intelligere poſſe mẽtis ſubſtantia nequaquam diuerſũ ſit.Naturalis potentia quod paucis conceſſa ſit hominibus,accidens eſt;ideo alia neceſſariò ponenda eſt,quæ per ſe mẽti cõpetat,nulliq;negari,ſed impediri poſſit ſecundùm magis&minus,unde naturales prodeunt inclinationes,ſeu id temperamẽto corporis , ſeu immediatæ Dei voluntati tribuendnm ſit,quod vel ad virtutes, vel ad ſcientias alijs ſint aliqui natura procliviores.

Mens itaq; noſtra,peccato ſic eſt involuta, tenebriſq; obfuſcata , ut nec bonũ appræhendere , nec verũ poſsit animaduertere, Sed

ſed hæc accidens eſt impotentia, quæ deleto peccato, ſublatisq; tenebris, nequaquam ſuperfuerit, vel imminutis ſaltem, in ſibi contrariam potentiam cõvertatur, ſeu id diſciplina, laboribus & exercitio, ſeu ſola, & immediata Sancti Spiritus ope fieri poſsit. Mentẽ ergo cùm ejus ſubſtantia nec ſublata ſit, nec ullo modo imminuta, per ſe facultatẽ ſeu ſubſtantialẽ potentiã eſſe dicimus, ea intelligendi quæ ante lapſum Deus, Adamum primum parentem ſcire voluit, quod ſequentibus argumẽtis & rationibus apertè demonſtrabitur.

Quid ſit mens.

INTELLIGENDI FACVLTAtem accidens non eſſe mentis, ut hac ſalva tolli poſſit.

NEmo quidem peccato mentẽ omnino ſublatam eſſe concesſerit. Haud tamen multò plus mihi ſapere videntur, qui maxima ex parte ipſi vires intelligendi detrahunt, ut ea quidẽ aſſequi poſsit, quæ non ita multum à ſenſibus diſtant, cætera verò nequaquam. Licet enim mentis accidens intelligere, cum nec infantes, nec qui dormiunt mente careant, intelligendi tamen vis & facultas à mente nullo modo ſeparari poteſt, quoniam præter energiã, aut dynamin nil res definit, unde

Nullam animæ partẽ peccato ſublatam eſſe.

Intelligere mentis eſt accidens,

ſi actis

si actione mens privetur actum primum qui substantialis est facultas, si supersit ipsa, restare necessum est: ut enim quiete nihil, sic actione, vel ejus potẽtia definitur unumquodq;, ita ut mens nil dici possit, quod cum non intelligat, omnino nequit intelligere.

ARGVMENTVM PRIMVM.

Mens vel intelligit necssariò, vel intelligere potest. Non autem semper intelligit, semper ergo potest intelligere. Hoc cum nec reipsa, nec ratione possit à mente separai, ejus substantia dici debet.

Quamobrem mens ipsamet est intelligendi vis: Non enim materiæ seu subiecti nomen est, ut ceu cera sigillum quidvis imprimente Spiritu sancto, vel doctore alio recipere possit, sed cum incorporea sit, nec recipit in se quicquam, nec seipsam auget intelligendo. Non est ergo quod quis vim hanc, aut illam paucis superstitibus perijsse sibi persuadeat, cum incorporea partibus individua sint, nec sublata parte aliqua consistant. Etsi verò aliquis alio est intelligentior, magis tamen homo nequaquam dicitur: substantia enim eadẽ, est, omnium quæ sub eadem specie continentur. Hinc alia statuenda est intelligendi facultas, secundùm quam homines definiri possint. Hæc enim cũ magis & minus recipiat,

Mens non est partib. dividua.

Accidens est magis aut minus intelligere posse.

recipiat, contrariamq; habeat impotentiam, accidens est, paucisq; competit hominibus, quod cerebri præsertim, temperiem magis ad id accommodam sequatur.

Substantias quidem infra magis & minus recipere demonstrabimus, sed non id de una specie intelligetur, ille siquidem differentiæ, differentes quoq; substantias efficiant.

Vis ergo intelligendi præter naturalem (quæ secunda est qualitatis species) aliqua est admittenda, quæ cum furiosis, pueris & dormientibus, singulis deniq; hominibus competat, mētis substantia sit, humanamq; seu proxima, & simplicissima differentia, speciē constituerat. Quod itaque senex infante perfectior est, ad corpus, quiq; ipsum habitus sequuntur referri debet, non ad ipsam mentis substantiam, quod quidam breviter usu mentis discrimē exprimunt. Infantibus enim humore nimio mentis vires impediuntur, aut nullo sensum iudicio motæ, jacent.

Qua ratione sint aliqui doctiores.

OMNE MALVM, ADEOQVE *pcatū. & quæ ipsum sequuta est imperfectionē, perse non subsistere, sed bonæ inesse substantiæ.*

MAli substantiales originis peccatum nimis extenuare verebantur, si acci-

dens esse dicerent, ideoq; animam lapsu primo in se corruptam esse statuerunt, ut hæc substantialis foret imperfectio. Sed viri simplices mali naturã non probe consyderarunt. Licet enim præter Deum substantia quælibet imperfecta sit, quod cum aliquid existat, ipsi plurima denegata sint, mala tamen ob id nequaquam fuerit. Non enim subito malũ, est quod minus est bonum: Nec malæ sunt substantiæ bruta, quod loqui, vel loquentes intelligere nequeant, nec lapides quod non animali motu ferantur, malæ Dei creaturæ sunt.

Imperfectum à malo differt.

Ea imperfectio quæ rebus à Deo factis innata est, mala non est, sed quæ aliunde prodijt.

Nam hæc imperfectio bonum est uniuscuiusque substantiæ, cum finis inferioris sit, ut alteri subserviat, ideóq; in suo genere quidvis à Philosophis dicitur esse perfectum.

Nihil á Deo factum si per se consyderetur imperfectum est, sed si substantiæ inter se conferantur. Homo quolibet inanimato, vel rationis expertè melior est, & perfectior.

Cùm igitur omnes à bono principio substantias ortum habere constet, nec nulla Dei creatura sit, rationi consentaneum fuerit, si substantiam nullam per se malam

esse

:e ſtatuerimus. Si quam enim ſubſtanti-
ı malam admiſerimus, ſecundum Mani-
æorum errorum, principium primum
rfectiſsimè malum, quod Deo corres-
ndeat omnino cogemur admittere.
ıalis enim cauſa eſt, tales etiam profert
ectus, nec quod perfectiſsimè bonum
malum facere poteſt, nec quod eodem
ɔdo malum eſt, ulla ratione bonum po-
t operari, ut ſi quis ſit effectus perfectiſ-
ıè malus (ut ſubſtantia per ſe mala, cum
ſeipſa accidentia bona depromere ne-
:at) ſimilem ejus opporteat eſſe cauſam
cientem.

Subſtantia per ſe mala, bona per accidens eſſe nequit.

:rrorem hunc infra refutabimus ubi unũ ſolum-
lo rerum quæ ſunt eſſe principium demonſtra-
us.

amobrem cum eſſe aut ſubſiſtere bo-
n quid ſit, nihil quod per ſe ſubſiſtit, ea
. ſubſiſtit ratione malum eſſe, quodq;
:um eſt alicui omnino quod bonum ſit
ærere credimus.

Subſiſtere bonum eſt.

HABITVVM BONORVM, ET MA-
rum bonum quoq; ſit, & malum ſubjectum, an bonum & malum duntaxat.

Onum facilius quod malum eſt ſuſti-
net, ejusq; cauſa eſt, quam vice verſa, il-
ab hoc ſuſtineri poſsit.

Quotidiana patet experientia quod boni malos, quam vice versa facilius ferant. Exemplo tibi sint Hugenotæ.

Hinc omnium rerum seu bonæ seu malæ sint causa prima Deus est, earũ quidem perse, harum verò per accidens, malosq; pariter ac bonos fovet ac sustentat, viresq; dat impio quibus abutitur ad malum perpetrandum. Quamobrem bonam quoq; substantiam malorum causam & subjectum dicere possumus. Cùm verò habitus nostri vel boni, vel mali sint, animæq; ac corpori, ut & actiones ipsæ adscribi possint, nec mali fructus à bona procedant arbore, sed similes causa proferat effectus, quibusdam fortè, subjectum virtutum & vitiorum voluntas bona & mala, scientiæq; ac inscitiæ intellectus verus falsus videri posit: Quæ sanè sententia si bènè intelligatur veritati consentanea est: Id enim etiam philosophi consyderarunt, dum animæ facultates corporis conjunctione compositas fieri statuerunt, ut errores indè, vitiaq; prodierint: Sed non secus atque Theologi nostri aberrant, quod materiam malam, malumq; esse corpus existimant.

Quod de causarum & effectuum similitudine attulimus verum est si de causis per se intelligatur. Sæpe siquidem effectus bonæ causæ, per accidẽs immutari

tari possit, Cū verò voluntas nostra causa per se
onorum & malorum habituum, mala quoq; &
a statuenda est, Sed bonum non ut in sacris lite-
ccipimus quod Deo placeat. Ei namq; (cum im-
fectum sit id circa quod versamur, suiq; contra-
nixtione contaminatum) Deo placere nequit:
um tamen est mali respectu. Fide verò perficitur
Deo placere possit.

losophicè infrà cum ijs agemus, nunc
nobis est & ratione pugnandum. Ante
um cùm anima jam corpori conjuncta
t purus & sine vitijs erat Adamus, ut
corpus vel animam malam fuisse fal-
fit, aut utriusque conjunctionem vi-
im, quocunq; enim posito Deus per
ali causa foret. Voluntatem itaque
am, nostrumq; falsum esse concedi
intellectum quibus & virtutes, &
iæ ceu proprijs subjectis attribuuntur,
um tamen ipsius animi velle dicimus,
perse incorruptum, pariterq; men-
illæsam.

m dicimus voluntatem subjectum esse vir-
1 & vitiorum, non simplicem ipsius facultatē
l velle nominatur) intelligimus, sed peccato
minatam. Sic falsus est intellectus causa tene-
m.

QVID SIT ORIGINIS *peccatum.*

 Cum

CVm verò malum quod originale vocant omnibus, innatum sit hominibus, nec ulla vel disciplina, vel studio tolli posit ipsius corruptio substantiæ, non accidens esse videtur. Paucis ergo quid sit inquiremus. Nisi peccatum ab Adamo fuisset, nostrisúe maioribus, naturæ dominaremur, nec nobis nocere quicquam, nec animam corpus afficere posset. Admisso itaque peccato, dominium id amisimus, ut nihil hæc imperfectio aliud esse videatur, quàm impotentia naturam cohibendi. Nam si cuncta vitiorũ genera consyderes, omnia naturæ possunt attribui, quo nomine materiam Philosophi malorum esse causam existimaverunt:

Pecctum originis est impotentia naturam cohibendi.

Potentia verò (ut ex habitu privatio cognoscatur) quam cum liber esset habebat Adamus, animæ substantia non fuit, hac siquidem remanente nihil ominus, amitti non potuisset, sed vis, & divinus fuit influxus, ex hominis cum Deo conjunctione proveniens, quo quia ob peccatum orta sejunctione destituimur, fit ut naturæ subijciamur, nostriq; sensus, intellectus atq; voluntas terrena tractent præ Divinis, & appræhendant.

Hæc exercitij quidẽ causa proponimus, vera tamen si fateri velim quid sit innata nobis imperfectio, unde velut è mala scaturigine

turigine

rigine vitium quodvis prodit , præter m quæ modo proposita est impotentiā, re non possum. Animam enim per se m consydero,nec imminutam, nec subam penitùs,nec corruptam esse(ut infra monstrabitur)intelligo. Accidentia si is intueatur duplicia esse deprændet: ım vel ejus proprij sunt effectus, vel ipsi trinsecus à corpore proveniunt:Propri-ım natura est ut suis similes causis exint , quocirca si tale imperfectionem nc animæ accidens esse statuamus , per malam esse causam consequetur , quod ıltis refutabimus argumentis. Animam q; nec malum per se, nec mali causam, c malum hoc originis proprium ani-: , vel corporis effectum, sed accidens iusq; ex conjunctione ortum esse ducis.

Duplicia sunt accidentia.

a conjunctio per se mali causa non fuit, aliquid en ad id contulit. Omne malum quod commitus ita se habet ut tale simpliciter non fit, sed om-› bonum habeat adjunctum , hujus animam per lius verò ex accidenti causam esse statuimus.

Ꞁ CORPORI PECCATVM *possit attribui.*

IIs ita positis in eum quem adversus Philosophos agentes errorem rejecimus,

cimus, incidere videri possimus quod omne corpori malũ adscribebamus. Hanc ergo quæstionem an malum corpus esse dicendum sit ita discutiemus, ut quantum â Philosophis differamus facilè quis intelligere possit. Cum nostræ corpus substantiæ pars sit, nec minimum etiam ob admissum peccatum affligatur, quod peccauerit haud impium fortè creditu fuerit. At quoniã nec sensum (per se si consyderetur) habet, nec vult, aut eligit quicquam, certè nec bonum, nec malum ipsi ut cæteris sine sensu & ratione creaturis, attribuendum esse videtur. Per se quidẽ nec laudare Deum, nec offendere potest: Animæ tamen respectu, cujus conjunctione unum quid est factum, has vires habere dicitur, quaq; peccavit ratione, punitur eadem, per se siquidem quia non sentit, nequaquam affligatur. Quamobrem cum sine corpore (nil ipso videlicet ad id conferente) anima peccare potuerit, ut in diabolis est conspicuum, ipsam solam (ut absurdum videtur quod aliâs consequeretur Deum per se mali causam esse) peccatricem esse dicimus.

Corpus per se Deũ offendere nõ potuet, nec per se punitur.

Si esus pomi spiritualiter pro expetentia Divinæ majestatis intelligatur (ut infrà docebimus (nil corpus ad peccatũ cõtulit. Sin revera terræ fructus fuerit, corpore quidem admissum est peccatum, sed cum rerum esus corporearum non per se vitiosus

exiſtat,

it, corpus non causam peccati efficientem, sed
imentum ejus qua peccatum admissum est a-
is, fuisse dicimus.

QVOMODO PRIMVM A
Secundis peccatum
differat.

...imi quidem peccati respectu corpus
ne culpa fuisse statuimus, sed cæte-
a quæ post admissa sunt peccata cor-
partim adscribenda esse videntur:
i enim malum esse cor hominis sacræ
e doceāt, nec ipsa mala sit animæ sub-
ia, malum id ex conjunctione corpo-
animæ ortum, voluntatemq; intel-
m ex accidēti vitosum esse ducimus:
lices enim animæ facultates non sunt
liunde compositionem habent, ex
nalum prodit quod in nobis commit-
Animæ verò contagium hinc à cor-
provenire convincitur quod Deus
nali nullius author sit, in nobis id im-
atè non effecerit, nec diabolus ejus
tentiæ, ut animam nostram vel per
per accidens immutare posit.

1 præter Deum rerum principium nullum sit
um etiam causa est: sed ut bonorum per se
st, sic immediatè mali nihil efficit: Hoc enim

 ejus

ejus operibus accidit, ita ut inter Deum & id quod malum est bonum opus interveniat. Sic corpori non Deo primum animæ corruptionem abscribimus.

Adamus itaq; suijpsius mali causa fuit, ex quibus clarum fit ab ejus corpore affectã fuisse animam cum idem in seipsum agere nequeat. Licet autem corpus animæ contrarium non sit, ut ab eo patiatur, secus tamen quam â Physicis passio intelligatur animam affici statuimus, non quod aliqua vel prima, vel secunda tactili qualitate immutetur, sed quod varijs ab eo rapiatur illecebris, ut voluptates corporeas præ Divinis appræhendat,

Deus hominem in manu consilij sui reliquisse dicitur non quod ipsi potentiam hanc ademerit, sed quod ejus voluntatẽ, & electionem seu bonam seu malã non impediverit. Nam si voluisset ipsum cohibere poterat ne laberetur, sed ea ratione non liberè, sed necessariò Deum homo laudesset quod à virtute (ut supra diximus) est alienissimum.

Primi verò parentes cum Deo conjuncti forent, ab eo potentiam habebant, ut facilè si vellent cuivis vel corporeæ, vel diabolicè tentationi resisterent, quod cum non præstiterint, sed sua sorte non contenti Divinam rapere Majestatem conati sint, factum est ut vinculum Dei cum humano genere ruptum sit, naturæq; Deus habenas laxaverit, unde varia corpori succes-

sit

temperies, & cætera quibus anima
re afficitur, suasq; vires intelligendo
ɔe nequit exerere. Hinc terra suam a-
benedictionem, sol, & aër, cæteraq;
ia sic operantur, ut contrarijs impedi-
pius finem suum non assequantur, sed
n penuriam, pestem, omnisq; generis
ɔos, sterilitatem, Regum & Principum
ɔella, furoresq; inferant: Hinc cordi-
ıultiplices affectus, omniaq; quot-
animadverteris modo peccata per-
unt, ut naturæ, & animæ ex amisso Dei
io imbecillitati malum quidvis ad-
endum sit, ita tamen ut quod agit
o solùm Deo displiceat: Natura enim
quem à Deo habet cursum promo-
quæq; ei subsunt omnia sum pro con-
vi faciunt officium, ut nullum ex ijs
m sit existimandum.

Nil præter hominem Deum offendit.

ım id quod intellectum habet malum agere
:Nam quod Deum laudare nequit, ipsum quo-
:quaquam offenderit. Cùm itaq; malum sit
finem suum non assequitur, soli qui ratione
ab eo possunt aberrare, cætera siquidem om-
am à Deo habent substantiam suis demonstrēt
bus, ut hæc necessariò, illa vero difficulter su-
:iant officium.

ɔ ut ex animæ ortu peccatum origi-
ıale proposuimus esse pateat, ani-
q; à corpore contaminari sequentem
quæ-

quæstionem discutiemus.

AN ANIMA EX TRADVCE Oriatur, aut semeni cœlitus infundatur.

SI semen animatum foret inde animas oriri asserere non dubitarem, cum vanum sit quod à philosophis statuitur (ut infrà patebit (nec fieri, nec corrumpi posse incorporea. Sed quoniam nec sensu, nec motu animam refert, ipsius ei ortum adscribere absurdum fuerit,

Cum semini *platikeè dynamis* attribuatur, quæ non naturæ, sed animæ vis est, verè forsitan animatum esse diximus. Licet enim nec sensu, nec motu animã referat, non ob id tamen ea carere dicendum est, cum suas ob instrumentorum defectum actiones ipsa nequeat exercere.

Cum tamen animatorum semen sit, inq; animalis utero hominis generatio fiat, simul cum spiritibus utriusq; sexus, anima fœtui forsitan infundi videbitur, ut animæ quemadmodum plurimi ab uno ignes, oriantur, cujus sanè rei fidem facit innata nobis imperfectio: Nam si cœlitùs animæ corporibus immitterentur, puræ forent, nec parentum à quibus non prodeunt jure fierent hæredes.

Non

›n bene meo quidem judicio respondent The-
i, Deum non ob id injustum esse, quod impuras
; creet animas, cum quales majorum fuerunt,
quoq; nostras esse oporteat. Hanc in Deum
hemiam tutius vitare poterant, si puras qui-
à Deo factas talesq; cœlitùs nobis immissas esse
ent, sed fœtui quam primùm conjunctas pa-
m peccatum in se concepisse. Vtcunq; tamen
erri posse responsio videatur, si extra semen &
is humanum fiant animæ puræq; sint & inte-
um mala conjunctio sit: hancq; Deus effecerit,
causa dicendus erit. Præterea si quemadmo-
ijunt hæc imperfectio substantialis est, homi-
eu causæ attribuitur, cur non quoque ipsi ejus-
generationem adscriberemus? cum unius cor-
› substantiæ, alterius generatio sit, idemq;
corrumpere omnino etiam generare possit, ut
lemonstrabitur.

ıæc si ut asserunt Theologi malum de
ıoc in tractatu quæritur non accidēs,
nimæ substantia sit, ejus ortum paren-
adscribere cogentur, cum ab eis hæc
a provenerit hæreditas. Quod si om-
Deum animæ causam efficientem es-
c id fieri naturaliter existimes, con-
ro, materialem tamen causam admit-
nalim, ut absurdum quod jam propo-
est, evitetur.

maliter (si sic loqui licet) fieri potest, ut á na-
motus hic animalis distinguatur. Si verò extra
s animas fieri dicamus, non hominis, sed hu-
mani

mani corporis in utero generatio fiet, vereq; naturalis non animalis erit motus. At inquies in eo utriuſq; partis conjunctionem fieri, ſed hanc hominis ſubſtantiam eſſe ex tempore negavero, quod alibi patebit evidenter.

Sed hinc à veritate hoc eſſe videtur alienũ quod nec terrena ſit anima, ut ex ſemine oriatur, nec in corpore interat, ſed ab eo ſuperſtes manens ſeparetur facile tamen reſpondebitur ſi ſeminis non unam eſſe ſubſtantiam intellexerimus: Cùm enim ad

Duplex eſt ſeminis ſubſtantia, ut & ipſius fœtus.

ſeminis generationem venæ & arteriæ ſanguinem, & ſpiritus deferant, hi formam, ille verò materiam ſubindicat. Vis autem ſpirituum animalis eſt non naturalis, ut ſemen non omnino anima diſtitutum eſſe videatur quemadmodum hepar aut cerebrum, licet animalis pars non ſit: Nondum tamen anima vis hæc eſt quod duplex ab utroque ſexu procedat, unica verò ſit fœtus anima Dum viri ſemen, mulieriſq; per uterum anima victuro inſtrumenta parant, venæ nutrimentem atq; arteriæ vitam deferunt, quæ cum ab anima ſeparari nequeat, ſimul animam ex innata ſeminis utriuſq; vi, aſsiduaq; ſpirituum vitalium infuſione fieri judicamus. Hæc autem generatio animalis eſt non naturalis, nec corpoream, aut naturalem ideo animam eſſe conſequitur, quod è ſemine ipſam oriri

atuamus, cum sanguinis atque spiri-
substantia diversa sit, ut quæ ab utro-
procedunt verè separari posit: sed de
frà copiosius agetur ubi immortalem
nimam demonstrabimus.

emen externum aërem offendat ejus spiritus
btilissimi sint evanescunt, tumq; semen nobi-
m sui substantiam amittit: At si quis quærat
ma sit quæ disperditur, amputatum brachium
am, quod mortuum & anima destitutum esse
r, homine nihilominus vivente, ut hinc versi-
ideatur animam in aliqua parte principi aut
is etiam sedem habere, suasq; solummodo vi-
i sol radios in extimas quasq; corporis partes
lere. Ajunt physici animam in unaquaq; cor-
arte totam esse, digitumq; si oculum ha-
idere posse. Quod si verum sit anima pro
is incremento dilatari videbitur. Pari ratione
quasi matris pars sit animam suscipere dictu
ion fuerit absurdum. Quod verò fœtus non
partes amputatæ, anima destituatur, ratio
oprijs ad vitam instrumentis adscriben-
ibus cum cæteræ partes careant fit ut emo-
antur. Sed hæc si absurda sint jucundæ
tamen sunt materia dispu-
tationis.

AM ESSE NOSTRI, AT-
*que Diaboli rationem, in eoq; conve-
nire quod mens utriq; per se
sit incorrupta.*

Ani-

ANimam naturæ nostram subijci diximus, ab eàq; sic affici ut nec verũ simpliciter, nec bonum perfectè apprehendere posit. At diabolorum fortè quis substantias opponet, quæ cum nullo corporis contactu inquirentur, per se malæ videri possunt, ut si hanc in eas peccatum potentiam habuerit, in nostras non sit impotentius, sed levior hæc ratio est, quam ut persuadere posit: Nam accidentibus etiam subsunt incorporea (ut suo loco clarum fiet.) Diabolorum autem substantiæ ex intellectu, & voluntate constituuntur, ut intelligendi facultas cum simplici velle una substantia, bonumq; Dei sit opus: Velle itaq; cum sic comparatum sit ut vel liberum esse posit, vel bono aut malo determinari, post admissum peccatum diabolos non voluntatem seuipsum velle judicamus amisisse: Hæc enim eorum substantia est, sine qua mali non dicerentur, sed quam ad bonum eligendum vim habebant, quæ vis accidens omninò fuit, quod angelis remanentibus sublata sit, vimq; simul excipiẽdi mali conjunctam habuerit, ex qua contrarietate accidentia fuisse patet: Vna enim substantia licet alij numero secretæ, sibi tamen ipsi nequaquam potest esse contraria. Hominum verò quod à serpente seducti sint, alia est à diabolis ratio, ut & ipsis om-

ino vis eligēdi boni non ſit ſublata, & atiam recipi poſsint.Hinc naturaliter ri conſervationem expetimus cum era, vel falſa ſpe quodammodo ſuſti- nur,hinc phyſicæ ſtorgæ ſunt, nec fa- quis tam fero corde naſcitur quin ali- boni ſpeciē præ ſe ferat. Sed tamen ut placeamus,nihil ex nobis vel velle,vel ere poſſumus: Hæc enim ōnia cū ma- ibi habeant adjunctum,Deo non ſunt ota,quin ipſum potius offendant. Di- verò cùm deſperati ſint Dei hoſtes, vis malum niſi divinitùs cohiberen- erpetrarent. Quamobrē cùm diabo- n peccatum, humano gravius extite- ipſorumq; ſubſtantia nec ſublata ſit, n aliam corrupta, cur id de noſtra emur.

Contraria unam ſubſtantiam conſtituere non poſſunt. Deo placere non poſſumus.

nia quidem peccata Deum pariter offendunt qualia Philoſophis eſſe dicuntur: Deus verò on peccatum ſolummodo, ſed ejus cauſam, n,omneſq; circunſtantias intueatur,eum qui us,quàm qui ſua ſponte malum facit; venia eſſe digniorem.

itatem ut omittamus an non intel- poſſe mentium ſubſtantia eſt? Non ſtantiæ diaboli manſerunt intelli- s? Cur igitur mentem noſtram ita ptam eſſe concefferim,ut nihil quod verum ſit intelligere queat? Am-

plius etiam modo patebit.

NEC VOLVNTATEM PER *se malam esse.*

FAlsa est eorum consequentia qui quod in nobis mali sit ortus, atq; ex nobis non nisi malum velimus (malum id spiritualiter intelligitur quicquid Deus non excipit) voluntatem per se malum esse arguunt: Nos enim ex corpore & anima constituimur, sed voluntas per se consyderata simplex est animæ facultas, quæ sine corpore intelligi, atq; consistere potest, qua ratione bonum quid existimanda est licet ob corporis affectus præ bono malum appræhendat.

Mali sumus, substantiæ autem sumus. Ergo malæ sumus substantiæ, aut Anima Deo non placet, Ergo mala est. Consequentia hoc exemplo falsa esse demonstratur. Filius reprobus patri displicet non per se quod ejus sit effectus, sed ob peccatum. Præterea non quicquid Deo non placet malum simpliciter est, cum ob alicujus mali conjunctionem Deus etiam quod bonum est reijciat.

Præterea velle & malum vele diversa sunt, ut substantia una ambo esse nequeant, sed alterum substantiam, hoc verò accidens esse oporteat. Nec est quod quis objiciat genus cum à differentia diversum sit,

m tamen cum ea speciem constituere: um enim talis non est differentia ut :iem constituere possit, cum ijsdem an-s bonum & malum attribuatur, sed uni iei contrariæ differentiæ tribui ne-ant, unde facilè animadvertitur eos malum substantiam esse dicunt quid im sit non intelligere.

AE SVMMA SIT INTEL-
ligentium fœlicitas atq; miseria.

Vm anima Deo etiam à corpore sepa-rata displiceat ipsi talis affectio (cum net ejus substantia mala non sit) ad-enda est, quæ sine corpore consistere :t, ut quæ modo scripsimus falsa esse antur: Nam si malorum causa sic intel-ıda sit, quasi anima per se sana existens pore modo extrinsecus afficeretur, :rum assequi possit, malumq; affe-is irretita corporeis, boni specie ap-endat, Animas sanè separatas om-quod hisce liberæ sint Deo placere equetur, quoniam sublatis causis atum procedere nequit, pieq; sibi mortem inferet, ut malum nitet, ; scientiam consequatur. Ne nos ergo existimet hujus esse sententiæ plani-iimi sensa proferemus. Quanquam

 sine

Anima etiam sine corpore peccare posset.

ſine corpore naſceremur Deo diſplicere-mus,atq; malum operaremur,ſed quoniam corpori noſtræ conjungitur animæ, fit ut hinc etiam malam concipiant,quod multis conſpicuum eſt peccatis,quæ corporis cauſa committuntur. Vt autem eorum quæ ad corpus referi nequeunt(qualia ſunt Dei deſpectus,ejus majeſtatis expetitio, invidia, boniq; cujuslibet odium incompræhenſibile) peccatorum cauſas examinemus, à vera fœlicitate ſumma inquirenda eſt miſeria, quæ horum quidem primo, ſed illorum mediante corpore,cauſa proxima ſit. Conſpectus ergo Dei noſtra eſt ſuaviſsima voluptas, atq; perfectiſsima fœlicitas: Hæc non ſimplici veritatis cognitione, Deiq; notitia definitur,quod mediante invidia contriſtet potius quam delectet, ſed incompræhenſibili quodam ſplendore quo ſe Deus laudantes circumdat. Porro laus ea laudantis cum laudato conjunctione perficitur, ut nemo verè Deum laudare poſsit, veroq; ejus affici ſplendore; ſi ab eo ulla ratione ſejunctus ſit,quod ſolum infert peccatum. Hujus boni privatione miſeria definitur quam diaboli,homineſq; peccato nacti ſunt. Cùm itaq; à Deo ſeparati, ejus fœlicitate non afficiamur, fit ut nec ejus deſyderio teneamur, nec Deum lubenti laudemus ani-

Contemplatio non eſt ipſa fœlicitas. Iuſtitia perficitur contemplatio.

mo,

um laus nostra nec ei accepta sit, nec
etiam fructus ipsa referat. Hec qui
runt si mediatorem Christum (quo
rursum conjungimur) vera fide non
hendant sine spe sunt, nec ullius boni
e tanguntur, quod quicquid modo
diantur nil eis prosperè succedat.
runt diaboli, noverunt eis similes
piritum Sanctum qui peccaverunt,
nt ethnici cum judicabuntur. Deniq;
t concludamus licet fide per Christũ
onjungamur, verum tamen sui con-
m nobis ante judicij diem non con-
quo fit ut nec ipsum perfectè laudare
nus, nec à peccatis abstinere: Hæc ta-
b impiorum peccatis differunt, quod
becillitate procedant, fideq; remit-

Cur laudis divinæ desyderio non teneamur.

Cur Deo fide conjuncti nondum fælices simus.

sunt peccatorum causæ. Diaboli peccant
rati quia seu bonum seu malum agant Deo
cere noverunt. Ethnici quod viæ salutis ig-
spem aliquam habent ideoq; bonnm faci-
falluntur id Deo placere putantes. Christi-
sua sciunt opera bona per fidem Deo grata
eccant nec corporeis affectibus omnino,
ris diaboli, mundiq; tentationibus resistere

PECCATI SIT ALI-
qua necessitas.

G 3 Diabolos

Diabolos aliqui non posse non peccare, sed malum facere necessariò, unde per se non per accidens ipsos esse malos existimant, sed quid dicant parũ noverunt: Ipsos enim voluntariè velint nolint peccare concedent, quod actiones præter voluntatem admissæ nec laudi, nec vituperio cuiquam vertantur. At verò tollit voluntatem necessitas, nec ea volumus quæ facere cogimur, nec cogimur si velimus, voluntas enim libera est animæ vis. Fortè tamẽ velle malum diaboli coguntur, quod bonum facere nequeant. Sed absona sunt hæc cum nec voluntas (ut modò dictum est) cogi possit, nec diaboli bonũ non facere nequeant, Possent enim si vellent, hanc siquidem potentiam ipsis Deus nequaquam ademerit, cum nec odio bonũ prosequatur, nec malum ex optet, ut id faciendi necessitatem diabolis indiderit,

Omnia peccata voluntati sunt ad scribenda.

Amisisse forsan inquies non eis Deum ademisse. Verùm hanc boni faciendi potentiam vel accidens, vel substantiam fuisse intelligas : Si substantia fuit amitti non potuit, nisi Deus eam sustulerit, cum se ipsũ nihil corrumpat. Si accidens fuit cur ei contrariam impotentiam, ut necessitatem inferas substantiam esse statuis?

Nolunt autem bonum quod à Deo penitus expulsi, ejusq; sint hostes infensissimi. Ipsos equidem posset Deus in nihilum redigere

:re , ſed ipſi nihil detrahunt , nec operaſua cum bona ſint , hoc modo corrumpere. Sublata ergo neceſsitate liberè malum quidvis operetur, reſtat l quam ut omne malum accidens eſſe cludamus: Nam ſi ſubſtantia foret non :t ſolum , ſed exiſteret etiam neceſſa- *Cur in nihilum malos Deus non redigat.*

ſæpè præter voluntatem peccare videntur cū mortis idolis honorem deferunt : Sed ſi verè ınimadvertas non placere quidem ipſis hoc ɩtum , velle tamen ipſos intelliges quod præ e id ipſum elegerint.

'MAM NEC IMMINVTAM AVT
latam, nec corruptam penitùs, aut ex parte, ſed in ſe illæſam eſſe.

Γ ſi hoc paſsim ſupra multis demonſtravimus, nunc tamen ex profeſſo rem ıiq; ob oculos ponemus , ut appareat ifeſtiſsimè, malum de quo agimus nec ıæ ſubſtantiam, nec ejus ullam eſſe par- : Licet enim animam virtutum & vitiı , ſcientiarum atq; errorum ſubjec- & cauſam, corpusq; nec bonum eſſe, nalum : ſed ſine culpa bene vel male ıti animæ , quæ ſibi à Deo conceſſa , ſubminiſtrare fateamur. Diverſo :n modo utriuſq; contrarij cauſa eſt

Duplex est bonum.

anima: Nam verùm intelligere, ut & quod bonum est appræhendere proprij sunt ejus effectus per accidens verò quod malum est eligit, verumq; nescit investigare.

Bonum apprædendere non voluntatis quidem cum nullo propriè difiniatur, sed totius animæ proprius est effectus : Adamus enim bonum ex se pro concessa sibi à Deo substantia operabatur, malũ verò extrinsecus assumpsit à cognita Dei majestate, invidia mediante. Licet autem bonum & malum contraria sint, neutrumq; per se voluntati adscribatur , alio tamen modo bonum , alio malum vult quod per se non mala, sed bona sit anima.

Talia namq; , si animæ per se attribueremus , non levis in Deum blasphemiæ argueremur , quod mali per se causa ex his esse demõstretur. Vt enim quod à Theologis assumitur cœlitùs immitti corporibus animas omittamus, Dei non alterius cujusquam effectus Adami substantia fuit, nec ab alio pariter immutari potuit : Nam nec homo, nec angeli quicquam substantiale faciunt (ut ex eorũ fine colligitur) sed omnia suum unde prodeunt habẽt interitum, cumq; Deus animas solus facere posſit, potest quoq; corrumpere solus easdem.

Intelligentium finis est ut cognitum Deum celebrẽt, non substantias generẽt, aut corrumpant: Licet autem ab utroq; parente prodeamus , nostri tamen natura, Deusq; sunt opifices. Hec sane questio dubia

ia est atq; difficilis,plurimaq; in adversā partem
:rri possent, quæ oblata occasione discutiemus.

o itaq; quicquid in anima substantiale nsyderaveris adscribendum est, cumq; m mediante nullo effecerit, eorum e ipsi per se insunt, per accidens causa ı est, ut omnia bona esse consequatur. si quis malum pœnæ non simpliciter ta-|uis esse dixerit, ut nostri quidem ma-ı, sed ejus respectu (quod id justitia tulaverit) bonum existat, breviter c ita satis faciemus. Iure peccato pœ-ɔar esse censetur, ideo cum accidens ımi peccatum fuerit, nec in ejus sub-tiam agere, nec Deum ut ipsam cor-ıperet,movere potuit.

Solus Deus & natura possunt in substantias agere.

:cidens fuisse hinc apparet quod actionis vo-.riæ fuerit effectus, eoq; non admisso Adamus ɔotuerit. Accidentia autem in substantias non e palam est quod earum non causæ, sed effectus ınt.

terea cum substantiæ corruptio, vel ɔlex in nihilum, vel secundum quid in m substantiam mutatio sit: Nec illo, d ut puniretur ipsam superesse opor-·it: Nam quod non est nec bene, nec è afficitur: nec hoc anima modo fuit ıutata, quod inde aliud peccasse, aliud-ıniri cōsequeretur. At si partim subla-ıt in aliud mutatam, partimq; supersti-

Id ipsum quod peccavit puniendum est.

tem mansisse asseras, præstiterit omnino: Tantum enim tuo detrahes errori, quantò parte totum majus est: Sed hoc unicum consyderes an hoc æquum sit ob totius animæ peccatum partem solum puniri. Cùm itaq; contrariorum móre fœlicitas, & miseria subjectum idem habent, eundum Adamum qui fœlix erat, miserum esse indicamus, ut in eodem peccatum, pœnaq; consistant, nec alium si substantiam intueraris, admisso peccato fuisse quam prius erat: Nomen enim retinuit, nec si hominis formam seu partim seu penitùs amisisset, homo postea verè dictus esset.

Idem Adamus fœlix fuit & miser. Idẽ ergo post lapsum erat qui prius.

QVALIS ANTE LAPSVM *fuerit Adamus.*

VT autem clarius appareat quod modò proposuimus, animam in seipsa integram mansisse, qualis Adami ante peccatum constitutio fuerit inquirendum est, an ita creatus à Deo sit, ut in seipso interitus sui potentiam habuerit. Intellectum voluntas omnino præsupponit, nec vult quicquam quod rationis expers est, ut in mente non velle quidem simpliciter, cum utriusque una sit substantia, sed boni vel mali electio consistat: Finis enim causa quidvis expetitur, qui vel simplici notitia, vel

Intellectum voluntas præsupponit.

Voluntas est animæ substantia.

rationis discursu describitur. Adamus q; quod voluntatem liberam habuerit, lumq; appræhendere, aut conservare num potuerit, sic à Deo factus fuisse vi- tur ut per se quidem velle, per accidens ò bonum vel malum expetere potuerit: utrum enim ex his ipsi per se inerat, a- ; cum sublata sit boni electio, nil amplius stea voluisse diceretur, seu bonum seu lum intuearis, per se siquidem quod a- næ attribuitur, ab ejus simplici essentia n differat.

Nec bonum, nec malum per se voluit Adamus.

Bonum in Adamo dupliciter consyderatur per vel per accidens: Illud substantia ejus est, dyna- ; nimirum seu facultas intelligendi quidvis, atq; num indefinitè, vel malum eligendi. Hoc verò ei inde accedit à splendore majestatis Divinæ, quem inere merita laude vel invidia potuit amittere.

si quis ante lapsum quidem nec bonum, c malum cum libera voluntas esset Ada- i substantiam fuisse concedat, quod m sibi contrarium nihil susciplat, neu- im admittere potuisset, altero scilicet jecti rationem habente: sed nunc amissa ertate malum ipsum substantiam ita con- axisse, ut ei non amplius accidere dicen- m sit.

Suprà quidem bonum mali subjectum & causam è diximus, Verum intelligere convenit, nō quod malum cuivis esse bono contrarium: sed ei solum

quo

quod sub eodem genere compræhenditur. Malum itaq; quod in substantiæ prædicamento non contineatur, nulli quoq; substantiæ contrarium est, ut in ea bene consistere possit. Boni verò electio malæ contraria est, ut hanc suscipere nequeat.

Quod omnino malum est nil boni potest agere.

Huic consyderandum proponemus an quod per se ac simpliciter malum est, boni quicquam producere posit, qua re nihil est absurdius, ut si substantia nostra eo quo statuunt modo mala sit, nihil omnino boni sancto etiam juvante Spiritu posit efficere, nisi toties ipsam generari & corrumpi statuamus, quoties in ea Spiritum operari vel quiescere contigerit, quod ridiculum quoque fuerit. Licet autem bonum amiserimus, rursum tamen (bene sperandum est) id consequemur, ut si bonum in Adamo accidens fuerit, quod eo nihil ominus manente sublatum sit, eadem nobis malum ratione accidat, cum bonum derelictam sedem sit aliquando repetiturum.

Bonum quod amisimus consequemur.

Subjectum electionis est intellectus.

Consistere nequit quod benè fundatum non est.

Porrò subjectum electionis seu bona seu mala sit, intellectus est, nobis quidem varijs obfuscatus tenebris, ut & verum, & falsum ipsi adscribi posit, Adamo tamen purus fuit, atq; talis ut à veritate labi non potuerit, ejusmodi siquidem subjectum libertas habuerit omnino, aliàs peccatum necessariò fuisset: Nam si mens firma non fuit, omnia fuerunt mobilia, nec in eodem statu consistere

: primi potuere parentes, cum lapſum
)nis bonum neq̃uaquam conſequatur.
ıæc ſi mens ſic à Deo creata fuit, ut fal-
ıſſet, opus imperfectum fuit. Eligendi
lem mali potentia, voluntatem liberã
quæ ipſius eſt perfectio, ut eam ipſi
s bono jure conceſſerit: Sed mens pu-
ɛritate perficitur, nec malum ipſi velle
:quam detrahit, cùm falſum ex inſcitia
tur, diminuta videlicet aut impedita
lligendi facultate.

ſum intellectus arguit imperfectionem, ſed
m voluntatis oſtendit libertatem. Fortè quis
ni mentem perfectam fuiſſe negabit, quod ſer-
crediderit Deo ſe ſimilem eſſe futurum, ſi
um arboris vitæ guſtaret: Sed malè colligi hoc
patet, quod noverat eſſe prohibitum, nec opus
ıt ſciret Adamus poſſet ne Deo ſimilis fieri vel
In eo mentis perfectio conſiſtebat, ut Dei po-
ım, non abſtruſam voluntatem cognoſceret,
ilicet Deus fructum prohibitum comedentes,
ɛs facere voluerit: Nam de voluntate non po-
a hæc quæſtio movetur.

quis ante peccatum quidẽ firmam fu-
nentẽ aſſerat, ſed peccato ſic eſſe labe-
ıtã ut in ſe conſyderata ſimplicẽ rei cu-
ıe veritatem aſſequi nequeat, ſed falſũ
us, quàm verum ex ſeipſa concludat: Si-
ötẽtia (Deum excipimus qui res abſq;
)ria ipſarũ potentia, variè pro arbitrio
immu-

mens ut corrumperetur potẽtiam non habuit.

immutat,æq; nihilo perfectum quid efficit, hocq; vicissim in illud redigere potest) nihil fieri posse respondebimus, mentemque si corrupta sit, ejus ex innata promptitudine potentiam habuisse : Ipsam enim suo præter naturali,& incomprænhensibili modo nequaquam immutavit, sed malũ omne, ut & peccatum quod ipsum præcessit, permisit quidem non fecit, suumque quod habet homo malum sibi causavit, ipsum siquidem Deus in manu sui consilij reliquisse dicatur. Cum ergo mali sui nostrorumque Adamus origo,efficiensq; causa fuerit,substantiamq; suam immutare non potuerit, accidens fuisse quod amisit existimamus,ut integer in seipso consyderatus admisso etiam peccato remanserit.

Nil seipsum corrumpere potest.

Quod se immutare non potuerit patet, quia nihil inseipsum agit, siq; seipsum in aliam transferre substantiam potuisset , idipsum nunc etiam possent impij,cum illud imperfectionem denotet ; hi verò minus Adamo tales haud existant. At hoc impiorem nulli possunt , aliàs ut pœnam vitarent seipsos corrumperent, formamque sine ratione quæ pati non posset assumerẽt:Hoc enim potius fore docet Christus,cum ait:Hunc unquam natum esse præstitisset: Docent& hoc qui mortem sibiipsis inferunt,sed falluntur: Nam substantia eorum manet integra.

AN

N SIT ALIQVA MALI
Predestinatio.

ccatis necessitatem videtur inferre ædestinatio: Cum enim sua Deus falli eat prævisione, videntur ea quæ præ-it esse futura, fieri debuisse necessa-Verum ista si quis intueatur diligenti-ter se habent. Ratione siquidem præ-it rebus prævisis posterior, etsi tem-quod nomen indicat, ipsa præcessit: enim res fiunt quod sint prævisæ, sed aturæ sunt prævidentur.

Deus sua nullo modo fallitur prævisione.

m est intellectus ratio: Non enim res quæ iter existunt causam habent intellectum ut, sed ipsæ potius intelligẽtiæ causa sunt: Eas n consequatur intellectus: Intelliguntur uod existant non existunt quod intelligan-sunt res prævisæ causa prævisionis.

necessitatem rebus inferre non prævisionem, clarum fit indè, quod lla ratione, vel juvet, vel impediat, admodum nil intelligendo subsistere idemus, quod animadverterunt e-hilosophi, nil agere scientiam dum unt. Licet ergo quæ prævisa sunt el facta vel futura sint, eadem tamen consyderetur, aliter fieri vel non tuerunt: Hoc enim nisi statuatur, cũ sint omnia Divinitùs, omnia fieri con-

Prævisio nil operatur.

Quicquid fit à Deo prævisum est.

consequeretur necessariò, sicq; foret in intelligentibus nulla voluntatis ratio, nil liberè vel voluntariò fieri posse consequeretur. Hæc ut melius intelligantur, ea quæ fiunt sciendum est, vel voluntate fieri mediante, vel naturaliter. Hæc necessariò fiunt non simpliciter quidē, sed secundùm quid: Lapis enim deorsum in infinitum usq; necessariò ferretur, nisi violenter extrinsecus impediretur, vela missa paulatim substantia gravitate destitueretur. Quæ coactè fiunt, etiam mediante fiunt voluntate: Licet enim præter voluntatem talia dicamur agere, cum electio tamen ea præcesserit, quodammodo voluntati sunt tribuenda, quæ violenter impelli videtur, ut quæ sibi contraria sunt apprehendat: Sic qui lucro moventur ut malum perpetrent, falsa ratione voluntatem ad id impellunt: Nam si nollunt non perpetrarent, volunt tamen aliquomōdo, quod malum esse noverint: Duo sunt igitur in talibus inspicienda, quæ contrarias efficiunt intentiones, quod per se malum est, & quod boni speciem præbet, hujus causâ quod etiam volumus volentes facimus: Sic qui flagris impelluntur, metu perterrentur, eadem ratione volentes agunt, quod metu majoris mali talia quæ nollent aliâs, eligant. Sic ignorantia vitium est non ipsam tollens

Duæ sunt eorum quæ fiunt causæ voluntas & natura.

ns voluntatem. Violentus autem motus
l naturaliter procedit,vel ab eo qui mo-
:t voluntariè:Nam si manu mihi præheh-
,violenter aliquem percusseris, mei rati-
ıe naturaliter: (non enim manu mea se-
s uteris atq; baculo) Tui verò res facta
cetur esse voluntariè.

Motus violentus est naturalis.

Cùm itaq; necessitas hæc aliter se habe-
posit, cur non eadem voluntarijs attri-
ıeretur contingentia ? Quæ voluntariè
ınt præcedente fiunt electione,quæ si ne-
:ssaria foret,electio non diceretur : Eli-
ıntur enim ea quæ potuissent omitti.
erum prævisiò non ipsam ostendit ele-
ionem,sed quod electum est,quod certò
ıidem fit,voluntariè tamen : Prius enim
ıluntate consentiente fuit electum. Ea-
:m est ratio pollicitationis, quod ea quæ
omisimus,quadam juris necessitate,non
pugnante tamen voluntate præstemus:
c Deus cùm mundum facere statuisset,
:cessariò.(Non quod ei vis fuerit extrin-
cus illata) , voluntariè tamen decretum
limplevit. Ala quidem ratio prædestina-
onis esse videtur,si tamen necessariò fiant
uæ prædestinata sunt , non quæcunq;
rævisa sunt fatebimur esse prædestinata:
redimus enim ab Adamo peccatum fu-
se liberrimè, quod præter alias rationes,
ıibusPhilosophicè Deum mali causã non

Voluntariè quidvis eligitur.

Ius cogit promittentes.

Aliud est à prævisione prædestinatio.

esse demonstratur, sacris etiā confirmatur literis, dum hominem dicitur Deus in manu sui cōsilij reliquisse, quo libera conspicitur electio. Peccatum aliqui credunt à Deo præordinatum, seu ab æterno decretum fuisse, quo statuunt necessitatem Adamo vel innatam fuisse, vel à Deo illatam extrinsecus, vt non peccare non potuerit, cuius iudicij severitatem sequente gratia temperant: Quasi verò malum causa boni fecerit, vel si primum ipsi peccatum sit adscribendum, plus ei nostra redemptio gloriæ attulerit, quā illud ignominiæ: Dāнavit infinitos vt aliquorum misereretur. Ad hæc videretur Deus quodammado nos redemisse necessariò, ne primi peccati causa damnari posset injustitiæ. Nō nego quin severa primi peccati iustitia Deo laudum pepererit, vi tamē volens Adamus peccaverit, iniquè consequitur ipsum & nos esse punitos, quod vt effugiamus, sic à Deo credimus Adamum fuisse creatum, vt in veritate persistere potuerit, nec ei vel in intellectu, vel in voluntate necessitatem innatam fuisse, vel à Deo quovis modo fuisse propulsum, ut peccatum id committeret: Serpentis fraudem admittimus, vt omnis peccati causa, sit in hanc & hominem solum transferenda. Quod ad ejus vero peccati pœnas attinet, dubius sanè sum

An gratiæ causa Deus peccatū promoverit.

Quomodo peccati pœna Deo laudē pariat.

am quid proferre debeam: Eas siquidem
quod justæ sint, Deus prædestinasse videa-
ur. Hoc veritati tamen, vt & pie tati ma-
is mihi videtur esse consentaneum, si sta-
uamus primos parentes, vt nullo Dei
eccarunt impulsu, sic proprio peccato nil
d id adjuvante Deo, mortem posteris pe-
erisse. Videtur enim peccatum id fuisse
ufficiens, ut has posteris pœnas inferret,
ec est ut eandem ejus rationem fuisse quis
xistimet, quæ prætoris est & ejus qui pec-
averit. Ipso siquidem peccato suam cum
Deo conjunctionem dissolverit Adamus,
uæ nostra nunc est infœlicitas. Si tamen
eccatum pœna consequuta fuerit, quod
istoriæ verbis exprimitur, dum dicitur
eus è paradyso primos ubi peccassent
xpulisse parentes, hæc nostra non poterit
ntentia consistere. Iudicamus enim Adâ-
um seipsum peccando punivisse: Fortè
men aliter historia possit intelligi, quod
urima scripta sint modo quem intellige-
possint imperitiores. Sed Theologis hæc
terius discutienda relinquimus, nec ista
sacris repugnent volumus esse scripta
heologicè.

An peccati pœnas Deus prædestinaverit.

Ipsemet Adamus causa est mortis efficiens.

VO NOBIS MODO BONVM *amissum restituetur.*

næ immortalitas. Verum his omissis
entiam nostram paucis exponemus.
ne bonum à Deo est, eiusque conspe-
(ut suprâ diximus) vera est fœlitas,
m peccans Adamus amisit, dum disso-
veritatis vinculo à Deo separatus est,
rivatio ejus boni nostra sit miseria. Bo-
ı verò id amissũ ut recuperemus, Deo
coniungi oportet, quod fieri nequit
perfectè justificemur: Nam nihil Deus
erfectum excipit perfectissimus exi-
s. Id autem opera nostra præstare non
unt, cum semper aliquid mali mixtum
eant, nostraq; voluntas admissis jam
catis contaminata, aut etiam ob paren-
lapsum reprobata sit, ut nihil perfectè
um efficiat. Christus itaque legẽ per-
issime adimplevit, ne tantillum un-
m mali admittens, ut Deo per omnia
uerit, quo nomine nulla fuit pœna di-
s, liberè tamen pati voluit, ut quemad-
lum per Adamum seiuncti eramus, per
n ita meritum rursus ipsi conjungere-
:. Quamobrem meritum hoc vera fide
ræhendentes Deo conjungimur ele-
, vereque post hanc vitam Deum à
e ad faciem conspiciemus. Nec
quod substantiæ mutationem quis in-
lucat, cum Dei amplexus nostræ sit
itutio fœlicitatis, velut prodigi filij

Iustitia perfecta Deo recõciliamur.

Lex à Christo debuit adimpleri.

Anima sine sui corruptione vel generatione peccatis expurgatur.

parabola demonstrat, qui à patre suo est in gratiam receptus.

QVOMODO INSCIENTES *nascamur*.

QVam supra multis confirmavimus argumentis, non simplicibus solum Theologis, & Philosophis, & experientiæ communi, sententia nostra repugnare videtur: Cum enim luce meridiana clarius sit, nos sine ullius rei notitia nasci, possunt ea nequaquam ferri, quæ menti nostri adscripsimus, ipsi per se integræ existenti, occultam rerum omnium scientiam attribuentes, quod ipse Aristoteles, ethnicus tamen existens, nec originis mali gnarus, ceu falsum rejecit, dum mentem nostram tabulæ rasæ contulit, quæ nil in se continens, post aliqua, pictoris manu decorata sit effigie, nilq; in intellectu esse demonstravit, quin prius in sensu fuerit, ut à rebus externis non mente nostra scientiæ prodire videantur. Aristoteli veritas fuit Platone charior, & nobis eadem Aristotelis authoritate debet esse acceptior. Rem itaq; probè consyderes, Aristotelemq; non parũ à scopo veritatis aberrasse videbis: Mens enim nullo modo tabulæ pictoriæ debet assimilari,

Sit ne mens nostra tabulæ rasæ conferenda.

ilari? cum corporea non sit, aut subje-
ūm merè pasivum, cui velut ceræ sigil-
m, rerum notitiæ posint imprimi, nec
ı ea tanquam locello quæ intelligit conti-
entur, ut sint ceu thesaurus arcula conclu-
:s, sed ea menti tribuenda sunt, quæ ipsa
ıtelligendo potest assequi, sola siquidem
ıcultate definiatur, non habilitate aliquid
:cipiendi: Non enim ut sensus, intelligere
ısio est, sed actio qua mens rerum noti-
as apprehendit, nec ab eis afficitur, velut
coloribus oculi, vel anima doloribus, cū
ɔeémata non ut sensiles qualitates in rebus
ıt intellectis, sed mentis effectus existāt-
quibus affici non potest, nisi fortè idem
ı seipsum agat, quod ut vitaret Aristote-
:s, intellectum agentem alium fecit, alium
atientem, sed nullo modo toleranda hæc
ſt distinctio, mens siquidem essentia sim-
licissima sit, partibus indivisa, ut non una
ati, aliaq; agere dici posit.

Quomodo sit menti quod sci- tur adscribendum.

Intellectus notiones non sunt in intellectis, ut sunt in visis eorū colores.

AN SIT INTELLE-
ctus patiens.

HAbitus animi Aristotelem, & cæteros moverunt ut existimarent alim esse patientem intellectum & alium gentē: Cùm enim dicantur in mente con-
ıstere, diversum judicarunt id quod eos

Aliud est quod habitus sustinet, ab eo quod ipsos efficit.

sustinet, ab eo quod illos effecerit, & sanè res non absurda videtur, habitus siquidem ab ipsis lifferant actionibus, ipsaq; earum effectrice causa: Nam actiones ante habitus fuerunt, cum hi qualitates existant, quas intellectus aut voluntas multis acquisivit actionibus.

Si agenti adscriberentur ejus essent actiones: Nam nec quies, nec quod quietem refert ei adscribitur, cum passionem subindicet. Habitus autem nobis etiam adsunt dormientibus, vt inesse potius quam fieri dicantur.

Habitus esse corpori tribuendos.

Verè tamen rem si quis intueatur, nil habitus aliud sunt, quam acquisita quædam vel intelligendi, vel alicujus expetēdi promptitudo, non animæ, sed corpori adscribenbenda, cum per se anima nec impediatur, nec aptior fieri posit, ad exerendas actiones, sed quoniam corpore ceu instrumento vtitur, fit ut ejus respectu vel habiliores, vel ineptiores ad aliquid efficiendum simus. Quod cum ita sit, mensq; vel quiescat omnino, vel cerebri gravata intēperie difficilius intelligat, eidem dispositiones, & habitus adscribēdi sunt, secundum quos mens, hoc aut illo modo suum finem assequitur. Duo siquidem in ijs qualitatibus consyderentur, actiones quæ mentis sunt, & earum differentia, quæ à corpore procedit, ut quis alio quicquam gravius opere-

retur. Si hæc igitur actionum difficul-
; à corpore eſt, in de quoq; ipſarum
omptitudo procedet, impedi mentis
licet earum ſublatis, cum ejuſdem ſint
; & ejus privatio.

Actiones habituum definitionem ingrediuntur,
n tamen earum qualitatum accidentia ſint: Sed
oniam uſus finem, hicq; propriam rei ſubſtantiam
nonſtrat, habitus rectè ut cæterea inſtrumenta
ſuo definiuntur. Quamobrem cum actiones
ntis vel voluntatis, (unde etiam nomen habent)
ituum definitiones conſtituant, non corporiſo-
,ſed animæ quoq; videntur eſſe adſcribendi. Vt
; Ariſtotelẽ nobis breviter conciliemus eundem
ellectum & agentem eſſe dicimus, & patientem:
ſe quidem actionum cauſa eſt, nec pati, nec im-
liri dicitur, ſed reſpectu ejus cui conjungitur
pori patitur, atq; impeditur quò minus probè
ſit intelligere. Hac habitus accidentis ratione
menti, ſed corpori primò poſſunt attribui, ve-
vice verſa menti primò actiones, ſed corpori
ındariò adſcribuntur. Eadem voluntatis eſt
o.

niq; cum à mente prodeant actiones,
ınde quietem advenire judicamus, nihil
uidem ſeipſum impediat. (Hoc enim a-
re eſt aliquid) ex quo actiones vel tolli,
depravari contingit.

à hæc clarius demonſtrabuntur, ubi diverſa ra-
ıe motus, & quies rebus abſcribentur.

cet autem ſine ſenſibus nemo doctus

 eva-

euadere posſit, vt res externæ noſtrarum cauſæ ſcientiarum eſſe videantur. Nequaquam tamen ideo quibus intelligimus, alij quam menti actiones attribuemus. Sed hæc vt clariora fiant jucundiſsimam quæſtionem diſcutiemus.

AN SIT SCIRE NOſtrum, reminiſci.

FOrtè quis mentem quidvis intelligendi potentiam habere cenſuerit, veluti quoslibet in tenebris poſſunt oculi videre colores, vt omnia quidem intelligere poſſit, ſed non prius quam ipſi commode offerantur, quod externis, & internis ſenſibus, ipſaq; perficitur cogitatione. Hoc quidem veriſimile fuerit, ſed inter viſum, & intellectum diſcrimen facilè poteſt animadverti: Nam judicium à viſu ſeparari poteſt, ab intellectu non poteſt. Quemadmodum itaq; artifex & ignarus opera diverſimodè probant, ſic & mentem niſi perfectiſsimam rerum notitiam habeat, bene quidvis intelligere non poſſe ſtatuimus: Nam quæ indies menti varia objiciuntur, ipſa quidē contemplari poteſt, non intelligere; niſi omnia quæ objectis quodammodo ſimilia ſunt noverit.

Quomodo conveniant, & inter ſe differant videre & intelligere.

Iudicium hoc quod prodit è perfecta (vt verum ſit)

fit)rerum notitia, facit ut intelligere possimus, quod intellectui objectum contemplamur: Licet enim lapidem deorsum ferri sciamus, id tamen intelligere non possumus, nisi causam ejus gravitatem noverimus.

Sic prudentem à vulgari differre videmus, ut hic quidem de rebus in quæstionè motis aliquomodo sed difficulter judicare posſit, ille verò ex tempore quidvis optimè discernat, cum talia simplicisſime noverit, ut multis non egeat discursibus, qui ipsum fallere posſint. Mentem ergo si per se consyderetur, quidvis perfectisſimè statuimus intelligere posse, quod sine simplici ejus cognitione fieri nequit, cum verò cogitationes nostræ sensibus ad singularia pertrahantur, mentisque cantemplatio cerebri gravetur intemperie, terrenisq; impediatur cogitationibus, fit ut vim suam probè demonstrare nequeat, sed ignara veritatis, in rebus ponderandis paulò difficilioribus, esse videatur. Licet autem extrinsecus intelligenda nobis objiciantur, vim tamen ea intelligendi, quæ simplici cognitione definitur, menti per se attribuimus, nec nos movet quod exercitio per sensus edoceamur, habitusque acquiramus: His enim mẽs per se non mutatur, alliàs qui doctiores sunt magis homines essent, substãtiã videlicet habẽtes nobiliorẽ, sed excitatur

Cur mens non intelligat perfectè.

Exercitium mentẽ non immutat.

tur, & suis solummodo liberatur impedimentis, ut quod quæritur facilius possit investigare, non secus ac obductus ærugine culter, etsi acutissimus est, non prius probè quid secat, quam ea detersus fuerit. Quamobrem si mentem per se consyderes, ipsi omnia priusquam edoceatur, longe perfectius adscribenda sunt.

Multi hac ratione sapientes sunt, dum stultescunt occultare parcentes sapientiæ.

Id ipsum enim Aristotelis & reliquorum sententia constat, mentem siquidem corpore solutam perfectissimè quidvis intelligere sentiant, quod tamen à sensibus nequaqam edocta est, ut probè Plato scire nostrum reminisci vocaverit: Duxit enim cœlitùs immitti corporibus animas, materiaq; obrutas, ceu flumini lethæo immersas omniom oblivisci, ut vix tandem ope docentium, sensuumq; externorum, & experientia quotidiana, minutissimi cujusdam, quod prius optimè noverant, recortdari possint. Sententia quidem si quis eam in meliorum partẽ interpretur, non adeò (licet ab Aristotele fortiter impugnetur) absurda est, menti siquidem scientiarum origo sit adscribenda, non nescio quibus phantasmatis, & inductionibus: Hæc enim via est, qua mens externa consyderat, vt ijs

Mens est causa scientiarum.

ceu

u signis admoneatur simplicis rerum bstantiæ,aut scientias construat, quibus um scire (quantum quidem naturâ evin-re potest) simplicissimum demonstret: obis enim mens quia cerebri humiditate u luto circumducitur, nascentibus im-.ota iacet, primumque visui, cæterisq; nsibus res individuæ proponuntur,ut hæc ius omnia consyderentur, quam nostra ens excitetur.

Hoc ipsum medicina suis confirmat rationibus, mmunique patet experientia dum corpore qui iro sunt, difficilius intelligunt:Non paucis etiam nuincitur historijs, quibus morbo multos omni-n quæ prius improbo labore didicerant,oblitos se constat.

ed nostram breviter sententiam propo-amus: Mens omnis scientiæ(quod Deus iri non vult excipimus)origo est,vis, & cultas optime quidvis intelligendi, quæ ec minui, nec augeri potest, quin ipsa ıbstantia corrumpatur. Rationes autem, arumq; discursus (ut iam dictum est) via, ıethodusq; sunt, quibus suum scire mens xpromit,ut scieutiæ si compositionem ex orma & materia consyderes, mentis re-niniscentia dici nequeant:Ejusmodi siqui-lem scire menti per se non attribuatur, ut corpore nondum obducta ante multa se-cula talia sciverit: Sed si scientiarum finum absolu-

Mens nostra non prius scit quam didicerit.

absolutissimum, scire simplex intuearis, id latere diu, tandemq; in medium produci statuimus. Vera quidem reminiscentia non est, cum nunquam nobis mens non impedita fuerit, simile tamen quid existit, quoniam quæ occultata fuerant, menti deteguntur.

NVM MENS IN SEIPSA POtentiam habeat quidvis intelligendi, an vero ipsam aliunde nanciscatur.

SVnt qui Deum mente salva, & per se nullatenus immutata, simplices rerum notitias nobis & tollere, rursumq; tradere posse statuunt: Sed cùm sine his nec probè mens intelligere, nec veritatem assequi possit, potentia verò hæc ejus sit substantia, id admittendum nequaquam fuerit, quod & hac ratione fiet evidentiùs. Duplex est omnino rerum quæ à Deo dependent potentia: Nam actionis est alia quæ rei etiam nomen dat, quoniam per accidens actio saltem impeditur, ut cùm ob nimiam tristitiam ridere nequeas, potentiã in te nihilominus habes, qua risibile animal diceris. Alia est passionis qua res non esse, sed fieri dicuntur, quæ duplici modo intelligitur: Aut enim in ipso est quod immutari potest, aut extra rẽ ipsam, sed in eo unde

Duplex est potentia.

e res dependet,ut cum truncū hominē posse dicimus,quod saltem à Deo non liante natura fieri potest. Qua res ; pati vel fieri non esse dicuntur , po-ia nomen non impertit,ut menti non-i intelligenti non sit adscribenda, aliàs bruta solum,sed & quæcunq; sunt om-ntelligere posse , mentesq; esse dice-ur.Primò igitur modo mentem etiam ıtium omnia intelligere posse dici-,ut ipsa primus actus existens, morbo rali seu originali impediatur , quomi-ɔerfectè suas posſit exerere vires,quē-odum vel mutus,vel balbutiens,vel qui ɔnis in qua est sermonem non novit, ıi sui sensa,vel ineptè vel ōnino efferre iit. Quo exēplo nostræ mentis imbē-as detegitur,peccatiq; pœna, miseria levis : Quid hoc enim posse juvat , si ad actum redigatur? Primi autem pa-:s ante lapsum quidvis optimè semper l igebant, aut ipsorum menti res om-ıtelligendi potentia inerat, ut nobis :la qui cum lubet loqui possumus: s verò nunc ut muto vel pueris recens loquendi proprium inest , quibus ןuod substantialis animæ facultas sit, ıhi non potest.

Passionis potentia rei nomen non impertit.

Vt mutus loqui potest,sic nos possumus perfectè.

QVOD

QVOD SIT INTER DIFFErentiam & proprium discrimen.

QVo nomine hic dialecticos mirari convenit, qui hoc inter differentiam & proprium discrimen faciunt, ut differentia de specie in qualitate substantiali, proprium verò accidentali prædicetur: Sic enim hoc ab accidente non differret. Brevibus autem celeberrimus nostri temporis & acutissimus Philosophiæ doctor, præceptorq; noster longè colendissimus D. Iacobus Scheckius in suis demonstrationum libris apertè discrimen exposuit, differentiam dicens unam, speciem constituere, cujus tamen multa possint esse propria. His enim etiam differimus si cum cæteris quibus ea negantur ipsa conferas: Etsi verò sermone à brutis differimus, non tamen, quod perfectum inter urtamq; speciem discrimen non ostendat, vera est differentia, sed ratio quæ omnia quibus à cæteris differimus, continet.

Vnius sunt multa propria differentiæ.

Denique sic inter se differentia, & proprium conveniunt, à seq; invicem distant, ut vice versa, respectu tamen diverso differentia & proprium, utrumq; dici possit, si nimirum vel per se in suo subjecto consyderentur, vel cum alia specie conferantur. Obiter hæc notanda esse duxi, ut inde quæ sit

Differentia respectum præsupponit alterius.

ea mentis qua quidvis intelligere potest n paucissima tamen apprehendat, vis acultas cognosceretur: Mutum enim li-: omnino nequeat, loqui posse dici-is, aliàs homo non foret, quæ difficultas n parum eos torquet, qui differentiam stantialem facultatem esse dicunt, pro-um verò habilitatem quandam, qua me-nte, facultas ea possit operari, secun-m quam à nobis dicta intelligi nolumus, od ea homo non definiatur, aliàs qui ra-ne nondum noverunt uti, homines non rent, aut qui cæteris vel doctiores, vel pientiores sunt magis homines essent endi. Quamobrem non est animæ vis is actionibus metienda, quasi mens ea tum intelligere possit, quæ revera intel-it, & ratione assequitur: Longè siquidem iora, imò cum quibus omnium Philoso-orum subtilissima quæque inventa con-rri nequeant, mens in seipsa contineat, æ vel Spiritus Sancti auxilio, vel exerci-o paulatim in lucē prodeunt, tandemq; orsus in altero seculo patebunt, quæ s velut exempliloco proposita, nobis ar-mento esse potest, ea quæ nullus homi-m (primos parentes & Christum excipi-us) unquam ratione assequutus est, enti etiam inesse, quemadmodum pue-s & infantibus, ea quæ scimus intel-

Mutus loqui potest quod homo sit.

Mens multas in se scientias habet absconditas.

& absurdum, & impium videri posſit, ıod hic demonſtraturi proponimus, graım divinasq; omnes, quæ nobis ſunt in :ris literis oblatæ, promiſsiones, in huıno intellectu conſiſtere: Cum enim ſoli iritus Sancti revelationi gratiam ſacræ :ræ paſsim abſcribant, & Philoſophiam jciant, his me quaſi repugnantem, novæ reſeōs authorē eſſe non pauci calumbuntur, hæcq; tanquam noxia reijcient ınino, nec quibus ego nitar rationes ıminare dignabuntur. Verum non hiſce pta ſunt hæc, ſed eis qui placidè veritaı in omnibus ſectantur, nec facilè falſi :cie terrentur: Non enim ſubitô falſa :, quæ talia eſſe videntur. Quamobrem e præmiſsis rem aggrediemur, ne lonıræfatione lector potius, quam ſimiliıne falſi terreatur.

hiloſophiam itaq; (nequis nos Ariſto: errores gratiæ ſubijcere putet) inſeıbilem mentis intelligendi vim nomiıus, negatam nemini, qua Deum atq; ſum quivis cognoſcere poteſt, in quo iæ fides appræhenſio fundata conſiſtit.

dri nos inconſtantiæ accuſabunt quod ſæpius contraria ſæpe proponamus: Cùm enim ſupra ıſſerimus nos parum, vel nihil intelligere poſpriamq; palam ſit Ethnicos ignorare miſeriā: hominē quemvis, atq; ſeipſum cognoſcendi

vim habere dicimus. Intelligendum ergo tibi fuerit, aliud esse substantialem animæ facultatem, à potentia vel naturali, vel acquisita, vel etiam infusa divinitus: Illam enim anima superstite nulli detrahere possumus, hasce verò quidam solùm vel exercitio, vel docente, vel regente spiritu consequuntur, sine quibus facultas ea substentialis suas nequit exerere vires.

Hæc enim etsi Dei donum est, nec sine Divina verbi revelatione, occulta ve Spiritus sancti operatione cuiquam contingere potest, nec hominis currentis, aut volentis est gratia, sed Dei miserentis, in mente tamen humana consistit, sine qua non homo, sed truncus gratiæ particeps esse diceretur: Cum enim mens primò, non anima vel corpus peccaverit, ejusdem primò quoque gratia est, cumq; intelligendo paccaverit, intelligendo quoq; gratiam appræhendit, nec subjectum merè passivum est, aliàs inter pios & impios nullum esset discrimen, si non aliqua virtute differrent, qua illi Deo grati redderentur, nec homines credere dicerentur, sed seipsum Deus in nobis cognosceret, laudaret, seipsum Christus appræhenderet, quod sanè fuerit, quàm absurdissimum. Neque meritum fidem od id esse dicimus, ut ejus nomine vita nobis æterna debeatur, quod ispam menti adscribamus Vox est enim rela-

Mens & peccavit & gratiam appræhendit.

lativa, Christi passionem præsupponens, a perficitur, ut sperata consequi possit, âs credere, vel sperare (quæ mentis no- æ sunt effectus) nullius essent efficaciæ.

Credere nō per se salvat, sed causa meriti Christi.

AN FIDES HABITVS *sit infusus.*

QVæ facile possit ab omnibus animadverti, habituum naturam non obijmus, ex multis scilicet esse qualitates quisitas actionibus, propria vel menvi, vel voluntatis, vel etiam corporis: c enim vocabulum infusionis refutat ę- entissimè: sed fidem per se quid mo- sit examinabimus. Appræhensionem risti meriti, non ejus apprehendendi i esse diximus, quod & hac ratione pa- t, Paulus dum Christianos persequere- infidelis existens, Christianus (adjute tamen Spiritu Sancto) fieri poterat, d idem est ac si dicas, vim habuisse, ut uando Christi passionem ceu redempnis symbolum apprehendere posset. i non futurum, sed præsens tempus urs, quo modo tacentes loqui possumus, rosq; obijcias, atq; dormientes cùm credunt fidem habere, Deoq; placere, quidē sed non illud concesserimus: Fienim à corde regenerato distinguenda

Quid sit fides.

66

est, veluti nec idem causæ sunt, & effectus: Sed si eodem nomine velis utrumq; complecti non refragabor, utriusq; differentiam modo retineas: Neq; tamen ob id habitum esse consequitur, vim siquidem credendi, ut & intelligendi, substantiam mentis esse constet, non accidens aliquod vel infusum, vel acquisitũ. Sin obijcias ulterius non credere, simpliciter fidem vocari, cum & diaboli Deo credant, ipsum veracem esse scientes, sed si divinas nobis promissiones, atq; meritum Christi credentes accommodemus, quod & Deo trahenti, ejusque occultæ spiritus operationi attribuitur: Fieri quidẽ sine Sancti Spiritus ope, id non posse concedimus, vim tamen nostræ mẽtis esse nunquam negaverimus: Cognitio siquidem Dei quod justus sit, nostriq; nobis innata sit, ut peccata nostra consyderãtes, miseriam intuentes, viamq; salutis ignorantes, desperemus.

Credendi facultas mentis est substantia.

Mens ope Spiritus veritatem agnoscit, verboque credit.

Notitiam viæ salutis nostræ menti non possumus adscribere, cum á voluntate illa Dei non ejus potẽtia dependeat: Mens enim (ut à Deo creata est, ipsam consyderamus) Deum quid sit, quidve possit, intelligit, sed non ejus novit voluntatem.

Hæc per se nobis adscribenda sunt, ex accidenti verò per Christum nos justificari credimus, dum oblatas appræhendimus promissiones, Christumque non sibi (quod justus

is per omnia fuerit) sed nobis passum novimus: Cùm tamen originali pec- mens nobis ita sit obfuscata; ut nec m cognoscere, nec nostram intellige- iseriam possimus, Deo nostram salu- adscribimus, tum quod nobis id ne- quã petẽtibus, nec ullo jure coactus, sed m suum, sua sponte gratis obtulerit, tũ d nostros oculos suo spiritu illuminet, ue virtute nostros eò gressus dirigat, ucifixum intuentes Christum, ejusque lentes promissionibus, certò vitam nam sperantes expectare possimus.

Duplici ratione Deus gratiam obtulit.

iique paucis ut quæstionem dissolva-, nostræ mentis effectum fidem esse mus, actionem videlicet, qua credentes tum Christi meritum appræhẽdimus: verò non actionẽ solum, sed vim ejus endæ fidem vocare velis, habitum concessero, seu immediatè à spiritu nitùs infundatur, seu ex audito nobis iratur, modo non efficientem ejus onis causam, (quæ mentis est substantia) romptitudinem quandam, seu habili- m intelligas, qua mens suis quodam- lo soluta tenebris, Deoque miserenti lẽs, oblatam gratiam excipere potest: ita statuentes nil occultæ spiritus ope- oni, nil ejus per verbum revelationi ahimus.

Fides habitus est Thelogicus.

Mens nostra non prius scit quam didicerit.

absolutissimum, scire simplex intuearis, id latere diu, tandemq; in medium produci statuimus. Vera quidem reminiscentia non est, cum nunquam nobis mens non impedita fuerit, simile tamen quid existit, quoniam quæ occultata fuerant, menti deteguntur.

NVM MENS IN SEIPSA POtentiam habeat quidvis intelligendi, an vero ipsam aliunde nanciscatur.

SVnt qui Deum mente salva, & per se nullatenus immutata, simplices rerum notitias nobis & tollere, rursumq; tradere posse statuunt: Sed cùm sine his nec probè mens intelligere, nec veritatem assequi posit, potentia verò hæc ejus sit substantia, id admittendum nequaquam fuerit, quod & hac ratione fiet evidentius. Duplex est omnino rerum quæ à Deo dependent potentia: Nam actionis est alia quæ rei etiam nomen dat, quoniam per accidens actio saltem impeditur, ut cùm ob nimiam tristitiam ridere nequeas, potentiā in te nihilominus habes, qua risibile animal diceris. Alia est passionis qua res non esse, sed fieri dicuntur, quæ duplici modo intelligitur: Aut enim in ipso est quod immutari potest, aut extra rē ipsam, sed in eo unde

Duplex est potentia.

e res dependet, ut cum truncū hominē posse dicimus, quod saltem à Deo non liante natura fieri potest. Qua res ; pati vel fieri non esse dicuntur, poia nomen non impertit, ut menti nonintelligenti non sit adscribenda, aliàs bruta solum, sed & quæcunq; sunt omntelligere posse, mentesq; esse diceur. Primò igitur modo mentem etiam itium omnia intelligere posse dici, ut ipsa primus actus existens, morbo rali seu originali impediatur, quomiperfectè suas posit exerere vires, quēodum vel mutus, vel balbutiens, vel qui onis in qua est sermonem non novit, ii sui sensa, vel ineptè vel ōnino efferre iit. Quo exēplo nostræ mentis imbeas detegitur, peccatiq; pœna, miseria levis: Quid hoc enim posse juvat, si ad actum redigatur? Primi autem pas ante lapsum quidvis optimè semper ligebant, aut ipsorum menti res omntelligendi potentia inerat, ut nobis la qui cum lubet loqui possumus: s verò nunc ut muto vel pueris recens loquendi proprium inest, quibus quod substantialis animæ facultas sit, hi non potest.

Passionis potentia rei nomen non impertit.

Vt mutus loqui potest, sic nos possumus perfectè.

QVOD

QVOD SIT INTER DIFFE-
rentiam & proprium discrimen.

QVo nomine hic dialecticos mirari convenit, qui hoc inter differentiam & proprium discrimen faciunt; ut differentia de specie in qualitate substantiali, proprium verò accidentali prædicetur: Sic enim hoc ab accidente non differret. Brevibus autem celeberrimus nostri temporis & acutissimus Philosophiæ doctor, præceptorq; noster longè colendissimus D. Iacobus Scheckius in suis demonstrationum libris apertè discrimen exposuit, differentiam dicens unam, speciem constituere, cujus tamen multa possint esse propria. His enim etiam differimus si cum cæteris quibus ea negantur ipsa conferas: Etsi verò sermone à brutis differimus, non tamen, quod perfectum inter urtamq; speciem discrimen non ostendat, vera est differentia, sed ratio quæ omnia quibus à cæteris differimus, continet.

Vnius sunt multa propria differentiæ.

Denique sic inter se differentia, & proprium conveniunt, à seq; invicem distant, ut vice versa, respectu tamen diverso differentia & proprium, utrumq; dici possit, si nimirum vel per se in suo subjecto consyderentur, vel cum alia specie conferantur. Obiter hæc notanda esse duxi, ut inde quæ

Differentia respectum præsupponit alterius.

sit

:a mentis qua quidvis intelligere potest n paucissima tamen apprehendat, vis acultas cognosceretur: Mutum enim li- omnino nequeat, loqui posse dici- s, aliàs homo non foret, quæ difficultas n parum eos torquet, qui differentiam stantialem facultatem esse dicunt, pro- um verò habilitatem quandam, qua me- nte, facultas ea possit operari, secun- n quam à nobis dicta intelligi nolumus, od ea homo non definiatur, aliàs qui ra- ne nondum noverunt uti, homines non ·ent, aut qui cæteris vel doctiores, vel)ientiores sunt magis homines essent :endi. Quamobrem non est animæ vis is actionibus metienda, quasi mens ea ıtum intelligere posit, quæ revera intel- it, & ratione assequitur: Longè siquidem ıiora, imò cum quibus omnium Philoso- ıorum subtilissima quæque inventa con- rri nequeant, mens in seipsa contineat, ıæ vel Spiritus Sancti auxilio, vel exerci- ɔ paulatim in lucē prodeunt, tandemq; orsus in altero seculo patebunt, quæ s velut exempli loco proposita, nobis ar- ımento esse potest, ea quæ nullus homi- ım (primos parentes & Christum excipi- ıus) unquam ratione assequutus est, ıenti etiam inesse, quemadmodum pue- s & infantibus, ea quæ scimus intel-

Mutus loqui potest quod homo sit.

Mens multas in se scientias habet absconditas.

& absurdum, & impium videri possit,
od hic demonstraturi proponimus, gra-
ım divinasq; omnes, quæ nobis sunt in
ris literis oblatæ, promissiones, in hu-
ıno intellectu consistere: Cum enim soli
iritus Sancti revelationi gratiam sacræ
ıræ passim abscribant, & Philosophiam
jciant, his me quasi repugnantem, novæ
reseōs authorẽ esse non pauci calum-
buntur, hæcq; tanquam noxia reijcient
ınino, nec quibus ego nitar rationes
ıminare dignabuntur. Verum non hisce
pta sunt hæc, sed eis qui placidè verita-
ı in omnibus sectantur, nec facilè falsi
cie terrentur: Non enim subitô falsa
t, quæ talia esse videntur. Quamobrem
:e præmissis rem aggrediemur, ne lon-
ɔræfatione lector potius, quam simili-
ine falsi terreatur.

hilosophiam itaq; (nequis nos Aristo-
s errores gratiæ subijcere putet) inse-
ıbilem mentis intelligendi vim nomi-
ıus, negatam nemini, qua Deum atq;
sum quivis cognoscere potest, in quo
:iæ fides appræhensio fundata consistit.

ılti nos inconstantiæ accusabunt quod sæpius
s contraria sæpe proponamus: Cùm enim supra
esserimus nos parum, vel nihil intelligere pos-
opriamq; palam fit Ethnicos ignorare miseriā:
: hominē quemvis, atq; seipsum cognoscendi

vim habere dicimus. Intelligendum ergo tibi fuerit, aliud esse substantialem animæ facultatem, à potentia vel naturali, vel acquisita, vel etiam infusa divinitus : Illam enim anima superstite nulli detrahere possumus, hasce verò quidam solùm vel exercitio, vel docente, vel regente spiritu consequuntur, sine quibus facultas ea substentialis suas nequit exerere vires.

Hæc enim etsi Dei donum est, nec sine Divina verbi revelatione, occulta ve Spiritus sancti operatione cuiquam contingere potest, nec hominis currentis, aut volentis est gratia, sed Dei miserentis, in mente tamen humana consistit, sine qua non homo, sed truncus gratiæ particeps esse diceretur: Cum enim mens primò, non anima vel corpus peccaverit, ejusdem primò quoque gratia est, cumq; intelligendo paccaverit, intelligendo quoq; gratiam appræhendit, nec subjectum merè passivum est, aliàs inter pios & impios nullum esset discrimen, si non aliqua virtute differrent, qua illi Deo grati redderentur, nec homines credere dicerentur, sed seipsum Deus in nobis cognosceret, laudaret, seipsum Christus appræhenderet, quod sanè fuerit, quàm absurdissimum. Neque meritum fidem od id esse dicimus, ut ejus nomine vita nobis æterna debeatur, quod ispam menti adscribamus Vox est enim

Mens & peccavit & gratiam appræhendit.

rela-

ativa, Christi passionem præsupponens, *Credere nō per se salvat, sed causa meriti Christi.*
i perficitur, ut sperata consequi possit,
is credere, vel sperare (quæ mentis no-
: sunt effectus) nullius essent efficaciæ.

AN FIDES HABITVS *sit infusus.*

Væ facile possit ab omnibus animad-
verti, habituum naturam non obij-
nus, ex multis scilicet esse qualitates
uisitas actionibus, propria vel men-
i, vel voluntatis, vel etiam corporis:
enim vocabulum infusionis refutat e-
ntissimè: sed fidem per se quid mo- *Quid sit fides.*
t examinabimus. Appræhensionem
sti meriti, non ejus appræhendendi
esse diximus, quod & hac ratione pa-
, Paulus dum Christianos persequere-
nfidelis existens, Christianus (adju-
: tamen Spiritu Sancto) fieri poterat,
l idem est ac si dicas, vim habuisse, ut
ando Christi passionem ceu redemp-
s symbolum appræhendere posset.
non futurum, sed præsens tempus ur-
quo modo tacentes loqui possumus,
sq; obijcias, atq; dormientes cùm
redunt fidem habere, Deoq; placere,
uidē sed non illud concesserimus: Fi-
nim à corde regenerato distinguenda

 est,

ıs per omnia fuerit) sed nobis passum novimus: Cùm tamen originali pec- mens nobis ita sit obfuscata, ut nec m cognoscere, nec nostram intellige- ıiseriam possimus, Deo nostram salu- adscribimus, tum quod nobis id ne-]uā petētibus, nec ullo jure coactus, sed n suum, sua sponte gratis obtulerit, tū l nostros oculos suo spiritu illuminet, ıe virtute nostros eò gressus dirigat, ucifixum intuentes Christum, ejusque entes promissionibus, certò vitam nam sperántes expectare possimus.

Duplici ratione Deus gratiam obtulit.

ique paucis ut quæstionem dissolva-, nostræ mentis effectum fidem esse nus, actionem videlicet, qua credentes um Christi meritum appræhēdimus: 'erò non actionē solum, sed vim ejus endæ fidem vocare velis, habitum :oncesserò, seu immediatè à spiritu ˈitùs infundatur, seu ex audito nobis iratur, modo non efficientem ejus nis causam, (quæ mentis est substantia) romptitudinem quandam, seu habili- ı intelligas, qua mens suis quodam- ͻ soluta tenebris, Deoque miserenti :s, oblatam gratiam excipere potest: ta statuentes nil occultæ spiritus ope- ni, nil ejus per verbum revelationi himus.

Fides habitus est Thelogicus.

AN SIT INIVSTVS DOMINVS *quod non omnes in gratiam recipiat.*

Fides est ex auditu, quo conspicitur aliqua mentis opera.

SI fides solius esset spiritus, hominesque oblatam gratiam nullo modo possent appræhendere, sed subjecta merè passiva forent, quæ Deus pari ac lutum figulus ratione, transformare, vel regenerare dicatur, frustra doceretur Evangelium solo videlicet operante spiritu: Impij possent excusari, quod Christum non verè credentes appræhenderint: Deusq; malevolentiæ notari posset, quod non omnibus, vel ridiculè gratiam aliquibus offerat, ipsis videlicet quod offertur nequaquam excipere valentibus: Sin verò quæ modo dicta sunt admiserimus, mentem scilicet quidvis intelligendi vim habere, Deumq; ac seipsam cognoscendi, vera etiam credendi, oblatamq; morbo medicinam accipiendi, quæcunq; modo recensuimus absurda vitabimus, Deumq; & justissimum esse, neminiq; salutem invidere concludemus: Cùm enim Christi meritum, Adami peccato non sit inferius, salvandis omnibus (ut hoc omnes sathanæ subjecit) sufficiens esse credimus. Quamobrem cum gratiam toti mundo Deus obtulerit, mentemque dederit

rit unicuiq;, ut Deum, propriamq; mi-
iam cognosceret, non justitia solum, sed
ior, & benevolentia Dei erga impios
imadverti potest, nec ipsi possunt excu-
i quod Christũ non excipiant: ut enim
um cognoscant sensibus & mente valẽt,
amq; malum est in omnibus quas ædũt
ionibus, ut si quæ ipsis à Deo concessa
t, ijs verè uterentur, salvari possent.

oc demonstrant infinita scripturæ testimonia. In
es terræ fines exivit sonus eorum. Venite ad me
es qui onerati estis, &c.

: est quod quis ab humanis rationibus
ras mentis nostræ demonstrationes in-
igo) doctrinam salutis alienam esse
seat. Infinitas enim, quibus nos salvari
se judices, tibi rationes proponas, nul-
verisimiliorem ea quæ nobis in sacra
ptura defertur, invenies, ut gratia justi-
n admittat, secus siquidem non vidian-
in una sede morari. Vnicum mihi rati-
m superare videtur, quod proponens
lus Dei consilium admiratur, cur gratiã
æquè deferat omnibus, sed sathanæ
os eripiat, aliquos ipsi relinquat.

Fides est veritati maximè consentanea.

iplicem Deus in electis gratiam demonstrat, tũ
Christi meritum offerat, tum quod eos edoce-
id appræhendere possint. Priori modi nulli
am denegat, hoc verò paucos excipit: Non

tamen ob id injustus est: Nam si neminem salvaret suam nihilominus sequeretur justitiam, sed benevolus etiam est in omnes, salutem cuivis offerens, licet animum placidiorem demonstret aliquibus.

Verum non hoc ad salutum scitu necessarium est, dummodo te sub gratia, si credas esse noveris, Dei consilia non sunt ulterius inquirenda, quam nobis ipse patefecit: Cujus nos temeritatis accusabunt imperiti, quod quæ fidei sunt, rationibus examinemus, sed quid fides sit non inteligunt: Novimus enim fidem nullum rationibus assequutum esse, non tamen ob id ab ijs alienam esse consequitur, cum hominem nullus veras adhuc attigerit rationes, quibus nos Philosophiam describimus.

Fidem nemo rationibus est assequutus.

AN POSSIT PHILOSOPHIA *mentiri, ut Theologiæ repugnare dicatur.*

SI Philosophia sint quæ nobis scripta reliquit Aristoteles, palmam se nobis opponenti dabimus: Tantum enim mentis impotes non sumus, quin ejus errores intelligamus, nec adeo vesani, ut eos defendere conemur: cum apertè Theologicæ veritati repugnent, quo nomine magis in eos invehimur, qui Philosophice quidem, sed non Theologicè vera esse respondent quæ

Quæ falsa sunt Theologis nullo mo-

mentitus est Aristoteles : Alteram e- hoc posito falli scientiam oporteret. quod quibusdam placet admittimus uo loco clarum fiet) diverso respectu :iliari posse differentes inter se sci- as.

do possunt esse vera.

m quod scitur verum sit omnino , aliàs opi-)ret , scientiæ quod falsum est attribui non :.

osophiam itaq; nullius authoris ope- :/metimur, sed irrepræhensibili ratio- discursu: Cùm enim Philosopho sim- veritas , ut Physico secundùm quid, ciatur, quæ ab eo dicuntur, vera sim- ter esse volumus, non hujus aut illius :ctu, quo Theologiæ repugnare vide- r. Nam si ad imaginem Dei mens con- ata est , (substantiam non accidens onimus, ut non de Adamo solum, sed obis hæc etiã dici posint) ut intelle jus potentiã referret, nec volũtas Di- potẽtiæ repugnat, sed in ea cõsistit po- it nihil quod non posit, Deus velle ur. Theologiam certè (quæ divinæ ıtatis est revelatio) philosophiæ (quæ ıæ potentiæ notitia vel intellectus e-) adeò non repugnare consequitur, ut llius fundamentum sit, quod & hinc evidentisimè: Quid enim mens sine ne, vel intellectu? Quis sine mẽte sal- vatur?

Veris Philosophia rationibus est, nõ authoritate ponderanda.

Dei voluntas ejusdem potentiæ nõ repugnat, sed in ipsa consistit.

Christo non credit qui Deum nescit.

vatur? Quis Deum nesciens, fide Christum appræhenderit? Sed Philosophiam nemo (quod quidem noverim) ut à nobis usurpatur, adhuc expressit, ut quæ in sacra scriptura gratiæ subijciuntur, seu Deum, seu hominem spectent, ratione vera sit assequutus. Neq; talem Philosophum esse necessariò judicamus, eum qui gratiæ velit esse particeps: Credunt enim plurimi simpliciter, nec cur hoc, aut illud credant noverunt, nisi quod veracem esse qui loquitur existimant: Philosophiam tamen seu vim mentis demonstrant aliquo modo, tum quod credant, tum quod Deum mentiri non posse noverint. Licet autem pauci credentes Philosophi sint, nullum tamen sine Philosophicis salvari posse statuimus: Theologiam enim non Philosophorum operibus, & sacris biblijs à Philosophia distinguimus: Plurima siquidem in illis quæ falsa, in his verò quæ Philosophica sunt contineantur: Sed Theologiam Divinæ voluntatis revelatione (ut jam dictum est) difinimus, & Philosophiam Dei cognitione, ut sola Theologica verè dicantur, non quæ potentiam Dei, justitiam, bonitatem, scientiam, & reliquas ejus virtutes demonstrāt, sed quæ nobis ejus (aliàs omnibus abstrusam) voluntatē patefaciūnt. Etsi verò Philosophica sunt omnia propemodū, quæ nobis

Ratio confirmat authoritem.

Theologia quomodo differat à Philosophia.

bis in sacra pagina proponuntur, ne- aquam tamen ob id, concionatores, vel i salvantur omnes Philosophos esse ncessero, quod talia credant non sci- t, nec ratione moti, sed authoritate.

Voluntaria creduntur non sciuntur.

erè scientia æternorum à philosophis esse dici- incertorum siquidem sit opinio. At quæ volun- m sequuntur, cum liberè fiant, necessaria non t, ut eorum quoquè nulla sit scientia. Hinc quid t Deus mentem nescire posse ducimus, nisi vel immediatè spiritu, vel verbi prædicatione, id ip- veletur. Sed talium appræhensio fides est non icia, cum non intelligantur, si verè scita distin- s à revelatis: Hæc enim aliqua ex parte sciri pos- : Vt, Deû credimus nobis æternam vitam largiri :, Christi merito mediante. Pars ultima justitiam, ıs est scientia) prior verò gratiam demonstrat, à sola Dei voluntate pendet.

ɔiq; Philosophiam si subjectum ejus sideres, omnibus qui gratiæ subsunt, ationes, aut earum discursus intuearis, ıodum paucis attribuimus. In se verò siderata simpliciter vera est, ipsiusq; Theologiæ, seu revelatæ gratiæ fundamentem.

IN

IN TRACTATVM
Secundum Præfatio.

Irabere fortassis (optimè lector,) nec pauci proculdubio nos ideo levitatis accusabunt, quod hujus libri titulo victoriam Philosophiæ promiserimus, hoc verò tractatu, velut & sequenti totis viribus Philosophos impugnemus, eaq; reijciamus. (Tria videlicet Aristotelis principia) quibus optimè nobilissimam physices scientiam judicaverant esse fundatam. Sed hoc unũ tibi persuadeas, hæc in Philosophos esse scripta, nosq; Philosophiæ dignitatem ita tueri voluisse: Cum enim verum sit nihil, quod sacris literis repugnat: eô rem deducere placuit ut rejectis philosophorum erroribus, Philosophiam triumphum assequutam esse conspiceretur, non quod Theologiam victoriâ superaverit, sed quod ejus se servituti victa submiserit. Magnum quivis veneratur Aristotelem, concessero, sed cujus quæso Dei ne vel Aristotelis dum philosophamur authoritatem tueri præstat? Deum forsan inquies nequaquam esse philosophatum, valere quidem ejus si credendum, sin philosophandum Aristotelis authoritatem. Pulchrè profectò, sed hanc intelligas nullius dum philosophamur esse momenti: Rationibus enim solùm est acquiescendum. Abæterno mundum extitisse non minus est falsum, quam si fuisset à Thersite prolatum, vel homine quovis mendacissimo: Rationibus id Aristoteles philosophicè tibi demõstrasse videtur: Ei credes igtur,

uod immota sit demonstrationum veritas. Ra-
:s omittam,philosophicas esse concessero , sed
l eis est extructum dic an verum esse credas,
feceris injuriam si credideris,quod contrarium
stiana fide noverimus, sin falsum esse concesse-
monstrationes esse negavero,quibus id confir-
t Aristoteles.Hoc ergo tibi dum philosopharis
:o propositum falsas esse rationes , nec phi-
hicas esse posse , quibus aliquid expromitur,
Theologiæ repugnaverit. Hæc est Philosop-
us,hæc est ejusdem victoria,si depulso menda-
ritatem ipsa nanciscatur. Omnes in confesso
asse philosophos,an ideo Philosophiam erro-
;uemus? Scientia sanè nō fuerit,sed fallax opi-
fuerint quæ constituit ementita. Philosopho-
;itur authoritate postposita, Philosophiā tibi
ideas simplicissimę scientiā esse veritatis, quo
sso cuivis Christianè philosophanti , rationes
nandæ sunt , an ad notum veritatis scopum
rti possint : Quod nos eo sanè successu tenta-
ut (ijs exceptis quæ revelata tolerat veritas)
sse, non philosophatum esse constet Aristote-
n id tamen esse videamur assequuti, tuam tu
operam quisquis es , ut hoc tibi proposito
Theologica nimirùm veritate , quod novi-
e certissimū, methodico rationū ductu phi-
ando consequaris. Cæterum quod hoc tra-
rima rerum naturalium principia, quæ con-
Aristoteles abijciamus, eaq; Theologiæ nul-
lo repugnare videātur,forsan Aristoteli nimi-
raxisse videbimur , nec paucis hoc nostrum
:bit institutum,acq; si longius à scopo decli-
us, quod sint existimaturi,nil hanc ad confir-
revelatæ veritatis articulos, conferre dispu-
tationem:

tationem: Scholas etiam nos objicient plurimi studiô conturbare, nullo tamen fructu veritatis. Verùm si quis nostram probè sententiam perpenderit, longè nobis aliud fuisse propositum animadvertet, quàm quod vel Aristotelem contemnere studeamus, vel Academias ab ejus lectione dehortari. Constabunt sanè nihilominus quæcunq; conscripsit Aristoteles, eo tamen modo ne quod vel impium, vel absurdum fuerit admittas. Materiam age quid sit examines, eâ verè Plato (velut Aristoteles etiam formâ) se manichæum esse demonstravit: An non eam generationis principium esse statuerunt, ut fieri vel immutari possit nihil, quin ejusdem fuerit particeps? Quid quod hac ratione non animæ solùm, sed quæcunq; nostros substantiæ sensus effugiunt, principio caruisse demonstrantur? Eò sanè devenerunt ut cum quodcunq; fieri debeat materiatum sit necessariò, nil sine materia fieri posse statuerint. Cùm itaq; tertio tractatu nobis discutienda foret Aristotelis æternitas, & inter cætera quibus eam confirmavit argumenta, non minimum hoc fuerit, ex nihilo nil fieri posse, materiam hoc tractatu ponderare voluimus, ut præclarum id dogma quale sit animadverteretur. Hanc ergo bene fundatam, fundamentum fundamentorum materiam ita tibi (optimè lector) ob oculos posuimus, ut videre possis evidentissimè primam Philosophorum materiam ipsummet, NIHILVM esse Theologicum, ex quo cuncta constat esse creata, Paucis hæc exponenda fuerunt, ut quam Aristotelis principia præ se ferant impietatem, agnosceretur. Quàm verò sint absurda facile quis indè poterit animadvertere, quidem materiam quæ per se nihil est, per accidens aliquid esse velint: Hoc enim si verum sit, accidens erit non substantia,

quod

ſi conceſſeris eam ineſſe, non ſuſtinere quic-
apparebit. Præterea cũ à materia formam id
e ſtatuãt, quo ſubſiſtere poſsit, quomodo vice
nateriam à forma quicquid eſt habere con-
? Effectus ita ſive profecto cauſæ, cauſa fuerit
neceſſariò. Sed hæc præfationis limites exce-
t, ſi dilucidè ſatis exponerentur. Qui Philoſo-
delectatur meditatione, jucundiſſimam hoc
tu de hiſce diſputationem habebit, ſi modo
ædio velit, & attente quidvis examinare:
ɔpia gravior exiſtat, argumenta præcipua
us aliquot compræhendimur, quas ſi legerit
ſis earum copioſiorem non rijciet expoſitio-
'orrò ne quis exiſtimet nos univerſam phyſi-
entiam abjeciſſe, quod naturaliũ principia ſe-
am Ariſtotelis expreſſerimus, exempli loco
ationem in Aſtronomos inſtituimus, ut cla-
eret falſis etiam principijs, quod verum eſt
lemonſtrari: Cùm enim propoſitum eis eſſet
ntiarum rationes reddere, tres etiam motus
ɔferunt, quod etſi manifeſtè falſam exiſtat,
è tamen ijs ſcientiam extruxerunt. Hoc etiam
ntavimus, ut ſcientias omnes uno veritatis
ıſu Theologiæ ſubmitteremus. Aſtronomiæ
ɔr ingenuè) num ſum uſq; adeò peritus, ut
æclarè ſunt ab Aſtronomis expoſita vel aude-
icere, vel aſſequi poſſim præſtantiora. Cum
è tamen noſſem ſimplicis corporis unum ſe-
m naturam eſſe motum, perpetuò conſiſtere
ɔſſe quod violenter impellitur: nec eodem
re quicquam in ortum ab ortu moveri poſſe
n, meditando quærere placuit an ſublata mo-
nultitudine, violentia, & contrarietate ratio-
ɔarentiarum nihilominus conſiſtere poſſent,

tandemque Physicæ concilians astronomiam, unum revera motum in occasum ab ortu secundum naturam, non violentum esse cognovi. Sæpè quidem planetas in ortum ab occasu ferri conspeximus: Solem à tropico septentrionali (quem cancro tribuunt) ad meridionalem moveri, convincunt anni tenpora: Vel si quis sit alius, admittetur. Revera tamen non hi plures sunt motus, sed ejus solummodo qué nunc admisimus, appendices, quod nos hoc tractatu demonstravimus apertissimè. Qui talia ex professo tractant, hæc probè consyderent: Viã enim saltem ostendimus, ut quam colunt scientiam suis repurgare posint erroribus. Hisce proculdubio crabrones irritabimns: Nil moror. Qui suis Aristotelem commentis illustrarunt, injuriam sibi fieri conquerentur, atque si nugas eos exornasse calumniarer. Videor etiam mihi magistellorum acervos intueri, quorum qui doctiores existunt, suis se putant sordibus esse philosophos. Eò sanè res redijt, ut qui piè rationibus agit, nequaquam videatur philosophari. Scholarum intuearis exercitia, duo sunt Theologorum & Philosophorum agmina, duos ea referunt hostium exercitus: disputatione congrediuntur, tormentorum sonus exaudiuntur PHILOSOPHICÆ, THEOLOGICÆ: firmum habent Theologi propugnaculum PHILOSOPHARIS ergo mentiris. Philosophi verò si fidei veritate convincantur, ea clamitant esse THEOLOGICA, nil ad rem facere, sacerdotibus esse committenda; Nec in hos solum modo suà philosophi contorquét mendacia, sed ipsimet inter se dissentiunt, quæ sufficiens etiam fuerit nota vanitatis. Dialecticam interdum physici reijciunt: Physicam parvi pendunt astronomi. Quid? Ergo ferenda est hæc universitatũ consue-

ſuetudo? Nequaquam, ſed conamdũm eſt cuiuis ſe philoſophum eſſe venditat, ut ſcientias omnes nſimis, ad ſummam uſque Theologiam nimirũ veritatis linea dirigat. Nec ita ſcientias diſtinre decet, ut propria ſit uniuſcujuſque veritas, ubalternas eſſe convenit, vt ope mutua veritatẽ inveſtiget, qua nacta philoſophus ab ipſis etiam ſenſibus ad primam uſque cauſam poſsit aſcendere.

AN SIT PHYSICAE, VEL SVBTILIORI *scientiæ adscribenda principiorum tractatio.*

Vm Physica rerũ naturalium scientia sit, quæ generantur, & corrumpuntur, Metaphysica verò circa res simplices versetur, quæ necessariæ sunt, nec ullo modo possunt immutari, principia profectò rerum naturalium, quod simplicia non ex alijs composita sint, Physica sublimiori scientiæ subijciuntur, quæ res per se ac simpliciter, non secundum quid aut alterius respectu consyderet. Etsi autem sine principijs rerum generationes intelligi nequeunt, uniusq; & ejusdem scientiæ cum toto partes esse videntur, diverso tamen respectu res, & sunt, & generantur, ut simplices rerum visæ, earumq; principia, quod eodem modo se semper habeant (ut Aristotelis fert sententia, secus enim composita forent si mutarentur; quod nullum simplex immutari cen-

Simplicia tractat Metaphysicus.

nſuerit)Metaphyſico tractanda ſint, ſed cidentium reſpectu alijs ſcientijs ut Phyſe vel aſtronomiæ ſubijciantur.

Cum ſimplici vel generatione, vel corruptione, accidens aliquod, ſed ipſamet res immutetur, ſtantia motus ille non accidens eſſe videtur: oniam tamen res per ſe ſubſiſtit, per accidens ipimmutari ſtatuimus, quod motus nutura demſtrat, nil ſiquidem ſeipſum immutet, ſed ab alijs inſecus immutentur omnia: Quamobrem ſi reactiones accidentia ſunt, multo magis mutati, quæ aliunde prodeunt accidentia dici debent.

n verò totius nomine, non ſubſtantiam m integram, ſed ejus etiam accidentia npræhendamus, principia nec ſubſtannec totius partes exiſtunt, ſubſtantia idem, aut ejus partes non unum, ſed nia ſint ſimul juncta principia, quæ ſine dentibus conſyderantur, ut ejuſdem toto naturæ non exiſtant. Deniq; rem is ut contrahamus, cnm circa res rales Phyſica verſetur, noſtrumq; ſcire ſteriori procedat, nec ſubſtantias aut m principia prius inveſtigare poſsiquam earum accidentia, actiones, atoprietates cognoverimus, Phyſicis irenda ſunt rerum naturalium princid metaphyſico poſtea ſunt dimittenan vera ſint ea poſsit examinare.

Principia quid ſint.

Phyſicorum inventa diſcutiunt Metaphyſici.

QVA RATIONE PRINCIPIA *probentur an vera sint.*

Quomodo sua physici probent principia.

PHysici cum circa rerum mutationes versentur, ut ipsas cognitis causis intelligere possint, probam hac subtiliorem non habent, an vera sint quæ posuerunt principia, quam si quarumvis mutationum causas ijs reddere possint: Cum enim res non simpliciter considerent, sed quatenus mutantur, an per se vera sint earum principia, parum inter esse ducunt, si modo physicam præ se ferant veritatem, qua rerum non semper in eodem consistentium, sed mobilium scientia construi possit, quod cum hisce principijs assequuti sint, restat nihil quam ut ijs acquiescant. Hoc ipsis equidem lubenter concessero, ut & quod ultimo hujus opusculi tractatu discutiemus. Nihil ex nihilo fieri posse: Metaphysicum tamē agam, simplicemq; quæstionū propositarum veritatem rationibus inquiram, tandemq; Physicam, non Philosophiā Theologiæ repugnare demonstrabo. Fuit methodi magister Aristoteles, quæ non in una solùm scientia debet observari, sed omnibus simul junctis, ut certo se ordine subsequantur, uniusq; veritas alterius consentanea sit, cū omnes eò tendant, ut simplicissimum

Physica non Philosophia Theologiæ repugnat.

ſsimum quod ſcitur unanimi conſenſu
eum demonſtrent. Difficulter ſanè qui
ſtem ſine ordine, ſeipſos etiam impug-
ntes invadunt, victoriam conſequen-
r. Dialecticæ (cum tamen veritatis via ſit
veniendæ) phyſica repugnat, Phyſicam
tronomi convincunt erroris, vel abſur-
potius ſibi proponunt, ut ſuarum appa-
tiarum rationes reddant, non habito
pectu an vera ſint quæ aſſumunt, ſi modo
od quærunt ijs aſſequi poſsint. Ita fert
ninum depravata conſuetudo, propria
vis appræhēdit, nec alterius habet rati-
, dum ſuas modo res agere poſsit. Ani-
rū conjunctio divinū demonſtrat amo-
ic & ſcientiarum conſenſus, indubitata
nota veritatis. Differunt inter ſe ſcien-
ſed facilè concordari poſſent, ita ut u-
uæq; ſuum longè fœlicius reſervaret,
diſputantes hiſce nuntijs per aërē diſ-
entibus, odium multis etiam concili-
ous opus haberent, Phyſicé loquimur,
onomicè diſputamus, Theologicè cō-
ius, Philoſophicè valent, &c. Inſcitiæ
eſt ſi quis ſe vel Lutheranum, vel Cal-
tam eſſe profiteatur, Chriſtianus ſis &
ſenties, ſimplicem apræhende verita-
nec repræhenderis, ut ſubterfugio tibi
us, quod nimirum Phyſicè loquaris.
eſt hoſtis qui victoriā placidè cōſe-

Omnes ſcientiæ unanimi conſenſu ad primā cauſam tendere debent.

Conſenſus nota veritatis eſt.

Inſcitiæ nota.

qui potest, si cruentam expetat. Quamobrem si sua Physici non ferant aliter probari principia, paucis ita vera esse concludemus ut probata sunt.

VERITAS QVID ET *quotuplex.*

CVm veritas solis intelligentibus attribuatur Philosophi rectè quæ concludit intellectus phantasmata vocant, nisi reipsa, ut in eo sunt talia esse deprehendantur.

Verè quidem sunt quæcunque sunt: Nam existere quicquid est falsum esse nequit, cum falsitas ejus quod est negatio sit, & ejus quod non est affirmatio. Veritas tamen quoniam dictorum vel mente perceptorum harmonia & consensus est cum rebus ita ut dicuntur, aut sciuntur existentibus, soli tribuitur intellectui, ut vel certo noverit vel aberret, ac mentiatur.

Scimus quæ vera sunt, his similia dicimur opinari.

Quoniam verò quæ intelligimus interdum rebus ipsis ex parte consentiunt, ut ijs etiam partim repugnent, non una veritatis est ratio, sed quæ vel intellectu, vel cogitatione percipimus, aut vera simpliciter existunt, aut veris sunt solummodo similia, vel aliquorum vera sunt respectu. Verisimilia dicimur opinari: Cætera seu vera simpliciter seu secundum quid existant, sciri dicuntur,

cuntur, quod nec ita leviter admiserimus: Cum enim scientia rerum sit simplicium, ipseq; respectus compositionem faciat, quæ vera secundum quid sunt scientias construere non posse statuimus. Hinc licet Physici principijs suis causas mutationum sibi videantur intelligere, ut Physica non principiorum quidem sed principiatorum scientia sit: Neutrum tamen ipsos scire judicamus, cum partim vera quæ principijs superstruxerunt, partim etiam falsa sint: Vt enim principia respectu sequentium vera sunt, sic & Physicæ conclusiones assumptorum nomine reprehendi possunt, cum scientia tamen nullius falsi redarguatur.

Vera secũdum quid scientias non construumt.

A Philosophis pulchrè scientia irrepræhensibilis esse dicitur, ut inde Divinæ laudis perfectio demonstretur: Vt enim scire hoc quod menti à Deo est inditum, falsi nihil habet, sic rei scitæ quæ Deus ipse est: (Omnia enim ejus causa sciuntur) laus sine vitio esse debet, ut nihil quod aliquatenus malum sit Deus excipiat, sicut nec scientia quod aliqua parte falsum fuerit.

AN SINT PHILOSOPHIAE
Tribuenda quæ pars ejus unaquæq; censuerit.

NOn adeò inviti Astronomorum, vel Physicorum errata ferremus, nisi

 philo-

Philosophiæ nomen unicuicuiq; scientiæ attribueretur, uniusq; partis error, toti Philosophiæ maculam inureret, in quo mihi vulgus imperitum Philosophi referre videntur, dum alterius quam non profitentur scientiæ ignominiam patiuntur: Cũ enim (ut hoc exempli loco proferam) Germanorum vulgus uno penè omnes exteras nationes nomine complectatur, sæpè fit ut quæ meruit Hispanus, ea vel Gallus, vel Italus ferre cogatur. Cùm itaq; Philosophia generale nomen sit, quod omnibus ejus partibus attribuitur, sic universaliter non alicujus scientiæ respectu vera esse debent, quæ Philosophica nominantur, ut ab omnibus quæ Philosophicæ dicuntur scientijs excipiantur. Quamobrem nec Physices principia, nec aliquot Astronomiæ Philosophica esse volumus, illa siquidem Metaphysicus falsa esse convincat, hæc verò falsa in Physicis esse doceantur, cùm nec violenter quod semper movetur, nec simplex corpus contrarijs ferri motibus, sit Physicè demonstratum, quæ scientia cum astronomia prior sit, huic axiomata suppeditare debuerat. Sed hæc admonere voluimus, ne qui principia mordicus appræhenderunt se, non qui contraria sentiunt, Philosophos esse jactitarent.

Philosophica simpliciter non alicujus respectu debent esse vera.

AN

N COMPOSITA SINT NE-
*cessariò quæ generantur & cor-
rumpuntur.*

)Hysicos rerum mutationes moverunt, ut ex aliquibus principijs compositas :e ducerent, quod simplex est existiman- s nullis obnoxium esse mutationibus, d hoc mihi prius est demonstrandum ıàm admisero, cùm elementa etsi mu- ntur simplicia sint, ut multis postea pro- bimus. Hoc à contrarietate sumptum : axioma: Cùm enim contraria solum & ri, & corrumpi videamus, eaq; non per subsistant, sed in aliquo sustineantur, ma- ·iam physici omnibus quæ corrumpun- · formis subesse statuerunt, sine qua nec c, nec immutari posint: Sed utrunq; se- ctis capitibus refutabimus, tum quod r se non subsistant contraria, tum quod ıteria licet admitteretur, quod corrum- ur componat. Sed quæ ad hanc disputa- nem referri possunt, sequentibus ea æstionibus exponentur.

Contraria solum Physicè mutantur.

VATVOR ELEMENTA NON
ex alijs esse composita.

Nirum si benè constructa est rerum naturalium scientia, tot ip si Philoso- phiæ

phiæ partes repugnare, Metaphysicam, (ut Theologiam omittamus) Dialecticam, Astronomiam, &c. Sed non hæ fat poterant ejus errores demonstrare, Medici quoq; fuerunt irritandi: Nam cum hi nec ratione, nec experientia quicquam elementis prius animadvertissent, ea rerum compositarũ prima principia constituerunt, quod ceu falsum reijcientes Physici, subtilia sed ementita nihilominus excogitarunt principia, quibus elementa cum corrumpantur composita esse duxerunt, profundi tamen rerum scrutatores non in centro veritatẽ invenerunt, sed excogitatum eo usque mendacium protruserunt, ea se abscondita subtilitate falso protegentes. Elementa itaq; an simplicia, vel composita sint examinabimus. Quæ composita sunt ita se habent, ut non unum quid existant, sed multiplex quiddam ex varijs ortum principijs in quæ vice versa resolvi posint: Nam si ex partium conjunctione res natæ sint earundem secretione corrumpuntur, cumq; sit aliquando facta cõpositio, sempiterna esse nequit, quin ejus contrariam simplicia mutationem admittant quod Physici claro demonstrant axiomate, dum statuunt omnino corrumpi quicquid generatur, quod nos etiam copiose suo loco discutiemus. Quamobrẽ hæc nos ut quæstioni accommode-

Nihil est elementis prius.

Composita quæ sint.

Resolutio compositionem arguit.

nodemus, elementa si composita sint, & nutentur, aut corrumpantur, in sua ex qui- ius constant principia resolventur: Quod :um primis de quibus disceptatur princi- ›ijs attribui nequeat, nequaquam ijs ele- nenta constare fatebimur.

Elementorum nulla est resolutio, ergo nec com- ositio. Sin autem resolutionem nomines formæ à ıateria secretionem, ita falso nominari respondebi- ıus, cum ipsa non ad sua unde facta sunt principia :ducantur. Aër enim dum in aquam corrumpitur iam quidem assumit formam, sed non ea quæ cor- ımpitur simpliciorem, ut non ea corruptio rei cor- ıptæ principia demonstret. Sed tandem inquies in ërem redit: Non aër tamen aquæ principium pri- ıum est, quod ignis eo fortè prius fuerit, ut nescia- ır utrum elementum alterius sit principium.

ıt si non hisce movearis, mihi resolutio- is à corruptione discrimen ostendito, ıixtiones intueris, eaq; solum resolvi ani- ıadvertes, quæ simplicibus constantia, rius ut conjuncta sunt, postea sic secernũ- ır. Elementa itaq; cum corrũpantur for- ıæ sunt naturales, cumq; non in alia resol- antur simplicia sunt, primaq; rerum com- ositarum principia, quod nihil hisce in mni resolutione prius aut simplicius ani- ıadvertatur: Nec mihi phantasmata rati- nis obijcias, licet revera non separentur, ntelligi tamẽ posse principiorũ discrimẽ, falsa

Corrumpuntur formæ naturales, resolvuntur etiam composita.

Physicus plura non debet statuere, quã comprobet experientia.

falsa siquidem prius esse dixerimus, quæ mente percipimus, nisi extra intellectum talia esse comprobentur: Nec urgeas ulterius Divina quæ in sensus non incurrunt, cum physica rerum sensibilium scientia sit, non plura pro veris assumens, quam docuerit experientia.

Etsi verò rerum simplicium supra scientiam esse diximus, resq; sensiles non compositæ solum, sed mutabiles etiam sunt, aut indefinitæ: Ex ijs tamen notitiæ colliguntur quæ simplices sunt, & scientem fallere nequeunt. Sin autem externas rei naturalis actiones, ea ipsa quæ intellectu appræhendisti principia, in elementis quidem indivisa demonstrare asseras, hoc infrà falsum esse docebitur.

Denique si corruptiones opponas, aliquid nimirum (unde compositio sit) tam uarijs elementorum subesse mutationibus, infrà tibi copiosè satisfiet, ubi hoc ipso simplicia esse elementa demonstrabitur.

AN CONTRARIETAS ELEmentorum compositionem arguat.

Non contraria solum, sed quæcunque primæ causæ subsunt omnia composita esse videntur: Cùm enim solus Deus simplicissimè sit, ejus effectus ita existunt, ut plurima non sint, sed aliquo substantiæ termino definiti, nec necessariò existentes,

tentes,ab eo cui ſubſunt immutari poſsint. Quamobrem omnia (unico ſuijpſius quod principium eſt excepto) partim ſunt,partim etiam non ſunt, ut hiſce veluti principijs compoſita eſſe videantur. Contraria autem hac longè magis evidentē compoſitionem demonſtrant: Cùm enim ſub eodē genere contenta, plurimum à ſe invicem diſtent,genus & differentiam, ſpecies unaquæq; contraria,ceu definitionis,& ſubſtantiæ partes,habere convincitur, ſecundum quas vel conveniunt inter ſe communi videlicet materia,vel etiam forma differunt. Sed neutram vere compoſitionem nominari poſſe clarum faciemus. Illam quidem facile Philoſophi conceſſerint, quod formas à materia ſeparatas, etſi à prima cauſa dependent, omnino ſimplices eſſe ſtatuāt: Verū & hanc pariter admittere debent: Vt enim eádē,atq; ſimplici ſubſtantiæ definitione illa eſſe & non eſſe dicuntur, ſic hæc quoq; ſimplici forma & conveniunt,& ab aliquibus differunt: cū nō eſſe, convenire,vel differre vocabula ſint relativa, quæ per accidens aliquorum videlicet reſpectu eo rebus competunt.

Omnia præter Deum ſunt compoſita.

Contraria non ſunt verè compoſita.

Simplex quid eſt & indiviſum rei cujuſque definitio, cum ſimplex ejus eſſe demonſtret, quemadmodum ſcire ſimpliciſſimū eſt,licet ſcientia rationibus & ſuis definitio partibus conſtruatur: Ijs enim

opus

opus habemus cum substantiam rei,non ut rem ipsam intuemur,ita cognoscere possimus, aliorum siquidem respctu ipsam intelligamus, à posteriori nimirum sciendi ducentes exordium.

Anima simplex existens& genus& differentias habet.

Animan & aërem exempli loco tibi proponas: An non illa simplex est substantia, cum tamen huic collata non esse, (aër videlicet) convenire, quod utraque definita sit substantia, quodque hic corporeus, illa verò sit incorporea, differre dicatur? Sin autem actionen & passionem (quibus vera contraria definiumtur) differentiū causarum conjunctionem arguere obijcias, tibi tum respondebitur cùm quæremus. An formæ naturali materia necessariò substituenda sit.

AN RERVM ETIAM MVTABIlium principia corrumpantur.

Corruptibiliū corruptibilia sunt principia.

Cōposita simpliciā naturam sequuntur.

CVm principia rerum conpositarum causæ sint, easque ita constituant, ut actiones, motus omnis & cætera earum accidētia principiorum effectus existant, Physicos ego miror quod rerum quæ corrumpuntur incorruptibilia esse principia nobis persuadere conentur, cum simplicium naturam quod ex ijs est compositum omnino sequatur.

Qualis est causa talis etiam est effectus, quod prima

a hujus libelli parte verum esse diximus, si de cau-
per se intelligatur, cum discrimen aliunde contin-
re possit. Quoniam ergo principia propriæ, non
r accidens rerum causæ sunt, qualia sunt, tales
ioq; has esse consequitur. Deum forsan obijcies
m infinitus sit omnia tamen quorum causa est fi-
ta esse nihilominus. Sed pulchrè tibi tertio tra-
atu respondebitur, ubi Deum dupliciter intelli-
ndum esse docebimus, vel ut principium suijpsius
o nomine infinitus existens, seipsum quoq; infini-
m efficit, vel ut causam, cujus respectu finitum
id est atq; finita efficit. At hoc non per se (ut &
usam esse) Deo, sed per accidens attribuimus, cum
n suijpsius, sed aliorum respectu aliquid fecisse, fa-
re, vel facturus esse dicatur.

uid præter principia res constituit? Qui
res immutetur præter eadem corrumpi-
r? fumi, nebulæ, vespertiliones & cætera
rsitan atomorum instar latentia. Si to-
m corrumpitur quomodo partes inte-
æ manent? At partes esse negabis : Ea-
m quoq; ratione totum vocamus, quod
ijs est compositum. Respondebis fortè
ngularia quidem rei cujusq; principia
rrumpi, non prima quæ rebus omnibus *Principia prima nil constituunt.*
iversali quadam ratione tribuuntur, sed
veris interea nihil hæc constituere: Cū
nim meræ sint intellectus notiones, re-
m quæ sunt extra intellectum causæ non
nt, ut aliquid efficere valeant, quod ipse
ristoteles ideas Platonis refutans egre-

 giè

giè demonstrat, ea scilicet quæ sunt in intellectu prius ostendens in sensu fuisse, ut singularia potius universalium causæ sint, quam viceversa species, & genera ullum efficiant individuum. Quamobrem cum principia prima non conjuncta, sed à se invicem sejuncta sint, ut materia prima sit cui nulla est forma conjuncta, taliaq; nunquam sensus experientia demonstraverit, solius sunt intellectus, ut rerum corruptibilium in quibus non sunt, principia non sint dicẽda. Vt autẽ duplicia sunt quæ posuit Aristoteles principia: prima videlicet atq; secunda, duplices ita res naturales esse statuimus, quarum aliquæ singulares sunt, ideoq; corrumpuntur, aliquæ verò ut sunt earum species & genera semper manẽt. Qua itaq; ratione prima rerum principia æterna sunt, eâdem & res ipsæ quas constituunt perpetuæ sunt & incorruptibiles ut adhuc sentẽtia maneat, tale quidvis esse qualia sint ejus principia. Si verò unumquodq; principium per se consyderatum corrumpi non posse censeas, sed ab alio sibi conjuncto potentiam accipere, ut immutari posit, tibi sequenti quæstione respondebitur.

Principia prima non sunt conjuncta, nil ergo componunt.

Duplices sunt res naturales, ut sunt earum duplicia quoq; principia.

Objectio.

Principia per se non corrumpuntur.

AN SINT PER SE CORruptibilia rerum naturalium principia.

Etsi

ETsi quod quærebamus jam nacti sumus, prima nimirum ejus quod corrumpitur principia, pariter ut ipsa res immutari, t alia nobis quæstione non opus esse videtur, an id per se fiat aut per accidens : Vt ımen materiam hanc probè tractemus, & nicuiq; satisfiat, hanc quoq; discutiemus. ec materiam nec privationem corrumpi osse nostri sentiunt Aristotelici, sed foriam ut corrumpatur id ipsi à materia, & ·ivatione simul junctis accidere.

Hoc mihi arrogantulus quidam negavit aliquan- pertinaciter etiam & contumeliosè, aliquo mo- ; Aristotelis loco, quem nec ipse forsitan intelli- bat: utut se res habeat nil nos movet. Authoritate m manifestissimè non accidentia rerum solum- ›do, sed ipsamet formas immutari videamus.

ɔc ipsum proprietas ea principiorum am excogitavit Aristoteles. Non fieri ex nvicem falsum esse convincit: Si enim rrumpi posse formæ substantia est, hocq; nateria procedit, hujus erit effectus illa cessariò. Per se autem formam esse corɔtibilem, hinc clarum fit, quod non per :idens solùm immutetur, sed ipsamet esubstãtia corrumpitur. Præterea per ac- lẽs nihil fit, nisi aliquod per se præsuppo- :ur, quid ipsimet Physici certo velut axi- ɔate proponunt, nihil videlicet efficere ɔd agit, nisi subjectũ quod patitur habi-

Principia non fiunt ex se invicem Non ergo agunt in se invicem.

Per se prius est quã per accidens.

Patibile prius est quod ab alio patitur.

litatem habeat ut eam actionem suscipere possit, quo posito respondetur quærenti cur non cœlos ignis elementaris urat. Quamobrem si materia vel privatio formam patibilem efficiat, id actione omnino fit aliqua, quam ut in se forma suscipiat, habilitatem in seipsa habeat oportet, quæ nihil aliud est, quam ipsum ejus corrumpi posse, ut prius est dictum: Si enim per se potens est ut actionem materiæ suscipiat, unde corruptionis potentia prodit, per se quoq; potens erit ut corrumpatur. Quod si objicias ulterius, illam non esse sufficientem ut forma corrumpatur, nisi hæc quoq; accedat, nec hac quoque addita sufficientem esse respondebimus: Oportet enim ut agens aliquod extrinsecus occurrat, sine quo nihil immutari potest, atq; ita consequetur absurdum, nec per se, nec per materiam vel privationem formam esse corruptibilem. Non ergo à quoquam alio forma ut corrumpatur potentiam habet, sed ut à nullo est (Deum excipimus qui efficiens quidem, non constituens est rei principium) sic à nullo ut corrumpatur potentiam habet, cum hæc individuus ejus sit essentiæ comes.

Extrinsecus immutantur omnia.

A nullo sunt quæ per se subsistunt.

Pulli formam ab ovo & gallina esse concedimus, sed pullus occisa post gallina manet nihilominus, ut quod hic formam à nullo esse dicimus, non efficienti;

is respectu, sed subsistentiæ sit intelligendum. A quo autem forma est eidem quoque omnis hujus potentia, ut & actiones attribuuntur, mediante tamen forma, quæ horum causa est efficiens.

AN SIT COMPOSITA VEL *simplex forma rei quæ corrumpitur.*

CVm res per se, non secundum accidens aliquod immutatur, substantiæ principia, vel omnia, vel aliquod corrumpi necesse est, seu forma, seu privatio aut materia sit. At quoniam nec materia, nec privatio quod nihil per se sint, corrumpi nequeunt, sola forma generatur, solum siquidem quod corrumpitur etiam generetur. Si verò rei formam corrumpi concesseris, non totum compositum, sed unum tantummodo ejus simplexq; principium corrumpetur, quod tuum de necessaria ad corruptionem compositione, axioma subvertet. Quod si aquæ formam (ut rem exemplo demōstremus) simplex ejus principium esse negaveris, ejus mihi principia proponito, quod si prætiteris, formam à numero primorum principiorum sustuleris. Si enim elementum id intellectu separes materiam & formam simplicia videbis esse principia, quod his nihil prius existat. Licet autem cum simul sint, non unm alio

Sola forma corrumpitur: Ergo.

Forma vel simplex est, vel composita.

phiæ partes repugnare, Metaphysicam, (ut Theologiam omittamus) Dialecticam, Astronomiam, &c. Sed non hæ sat poterant ejus errores demonstrare, Medici quoq; fuerunt irritandi: Nam cum hi nec ratione, nec experientia quicquam elementis prius animadvertissent, ea rerum compositarũ prima principia constituerunt, quod ceu falsum reijcientes Physici, subtilia sed ementita nihilominus excogitarunt principia, quibus elementa cum corrumpantur composita esse duxerunt, profundi tamen rerum scrutatores non in centro veritatẽ invenerunt, sed excogitatum eo usque mendacium protruserunt, ea se abscondita subtilitate falso protegentes. Elementa itaq; an simplicia, vel composita sint examinabimus. Quæ composita sunt ita se habent, ut non unum quid existant, sed multiplex quiddam ex varijs ortum principijs in quæ vice versa resolvi posśint: Nam si ex partium conjunctione res natæ sint earundem secretione corrumpuntur, cumq; sit aliquando facta cõpositio, sempiterna esse nequit, quin ejus contrariam simplicia mutationem admittant quod Physici claro demonstrant axiomate, dum statuunt omnino corrumpi quicquid generatur, quod nos etiam copiose suo loco discutiemus. Quamobrẽ hæc nos ut quæstioni accommode-

Nihil est elementis prius.

Composita quæ sint.

Resolutio compositionem arguit.

modemus, elementa si composita sint, & mutentur, aut corrumpantur, in sua ex quibus constant principia resolventur: Quod cum primis de quibus disceptatur principijs attribui nequeat, nequaquam ijs elementa constare fatebimur.

Elementorum nulla est resolutio, ergo nec compositio. Sin autem resolutionem nomines formæ à materia secretionem, ita falso nominari respondebimus, cum ipsa non ad sua unde facta sunt principia educantur. Aër enim dum in aquam corrumpitur aliam quidem assumit formam, sed non ea quæ corrumpitur simpliciorem, ut non ea corruptio rei corruptæ principia demonstret. Sed tandem inquies in aërem redit: Non aër tam en aquæ principium primum est, quod ignis eo fortè prius fuerit, ut nesciatur utrum elementum alterius sit principium.

At si non hisce movearis, mihi resolutionis à corruptione discrimen ostendito, mixtiones intueris, eaq; solum resolvi animadvertes, quæ simplicibus constantia, prius ut conjuncta sunt, postea sic secernũtur. Elementa itaq; cum corrũpantur formæ sunt naturales, cumq; non in alia resolvantur simplicia sunt, primaq; rerum compositarum principia, quod nihil hisce in omni resolutione prius aut simplicius animadvertatur: Nec mihi phantasmata rationis obijcias, licet revera non separentur, intelligi tamẽ posse principiorũ discrimẽ,

Corrumpuntur formæ naturales, resolvuntur etiam composita.

falsa

Physicus plura non debet statuere, quã comprobet experientia.

falsa siquidem prius esse dixerimus, quæ mente percipimus, nisi extra intellectum talia esse comprobentur: Nec urgeas ulterius Divina quæ in sensus non incurrunt, cum physica rerum sensibilium scientia sit, non plura pro veris assumens, quam docuerit experientia.

Etsi verò rerum simplicium supra scientiam esse diximus, resq; sensiles non compositæ solum, sed mutabiles etiam sunt, aut indefinitæ: Ex ijs tamen notitiæ colliguntur quæ simplices sunt, & scientem fallere nequeunt. Sin autem externas rei naturalis actiones, ea ipsa quæ intellectu appræhendisti principia, in elementis quidem indivisa demonstrare asseras, hoc infrà falsum esse docebitur.

Denique si corruptiones opponas, aliquid nimirum (unde compositio fit) tam uarijs elementorum subesse mutationibus, infrà tibi copiosè satisfiet, ubi hoc ipso simplicia esse elementa demonstrabitur.

AN CONTRARIETAS ELEmentorum compositionem arguat.

NOn contraria solum, sed quæcunque primæ causæ subsunt omnia composita esse videntur: Cùm enim solus Deus simplicissimè sit, ejus effectus ita existunt, ut plurima non sint, sed aliquo substantiæ termino definiti, nec necessariò existentes,

tentes,ab eo cui subsunt immutari posśint. Quamobrem omnia (unico suijpsius quod principium est excepto) partim sunt,partim etiam non sunt, ut hisce veluti principijs composita esse videantur. Contraria autem hac longè magis evidentē compositionem demonstrant: Cùm enim sub eodē genere contenta, plurimum à se invicem distent,genus & differentiam, species unaquæq; contraria,ceu definitionis,& substantiæ partes,habere convincitur, secundum quas vel conveniunt inter se communi videlicet materia,vel etiam forma differunt. Sed neutram vere compositionem nominari posse clarum faciemus. Illam quidem facile Philosophi concesserint, quod formas à materia separatas, etsi à prima causa dependent, omnino simplices esse statuāt: Verū & hanc pariter admittere debent: Vt enim eādē,atq; simplici substantiæ definitione illa esse & non esse dicuntur,sic hæc quoq; simplici forma & conveniunt,& ab aliquibus differunt: cū nō esse, cōvenire,vel differre vocabula sint relationis, quæ per accidens aliquorum videlicet respectu eo rebus competunt.

Omnia præter Deum sunt composita.

Contraria non sunt verè composita.

Simplex quid est & indivisum rei cujusque definitio,cum simplex ejus esse demonstret, quemadmodum scire simplicissimū est,licet scientia rationibus,& suis definitio partibus construatur: Ijs enim

opus

opus habemus cum substantiam rei,non ut rem ipsam intuemur,ita cognoscere possimus, aliorum siquidem respctu ipsam intelligamus, à posteriori nimirum sciendi ducentes exordium.

Anima simplex existens& genus& differentias habet.

Animan & aërem exempli loco tibi proponas : An non illa simplex est substantia, cum tamen huic collata non esse, (aër videlicet) convenire, quod utraque definita sit substantia, quodque hic corporeus, illa verò sit incorporea, differre dicatur? Sin autem actionen & pasȷionem (quibus vera contraria definiumtur) differentiũ causarum conjunctionem arguere obijcias, tibi tum respondebitur cùm quæremus. An formæ naturali materia necessariò substituenda sit.

AN RERVM ETIAM MVTABIlium principia corrumpantur.

Corruptibiliũ corruptibilia sunt principia.

CVm principia rerum conpositarum causæ sint, easque ita constituant, ut actiones, motus omnis & cætera earum accidẽtia principiorum effectus existant, Physicos ego miror quod rerum quæ corrumpuntur incorruptibilia esse principia nobis persuadere conentur, cum simplicium naturam quod ex ijs est compositum omnino sequatur.

Cõposita simpliciũ naturam sequuntur.

Qualis est causa talis etiam est effectus, quod prima

ujus libelli parte verum esse diximus, si de cau-
sse intelligatur, cum discrimen aliunde contin-
possit. Quoniam ergo principia propriæ, non
ccidens rerum causæ sunt, qualia sunt, tales
i; has esse consequitur. Deum forsan obijcies
infinitus sit omnia tamen quorum causa est fi-
esse nihilominus. Sed pulchrè tibi tertio tra-
i respondebitur, ubi Deum dupliciter intelli-
lum esse docebimus, vel ut principium suijpsius
nomine infinitus existens, seipsum quoq; infini-
efficit, vel ut causam, cujus respectu finitum
est atq; finita efficit. At hoc non per se (ut &
am esse) Deo, sed per accidens attribuimus, cum
suijpsius, sed aliorum respectu aliquid fecisse, fa-
, vel facturus esse dicatur.

id præter principia res constituit? Qui
es immutetur præter eadem corrumpi-
fumi, nebulæ, vespertiliones & cætera
sitan atomorum instar latentia. Si to-
n corrumpitur quomodo partes inte-
e manent? At partes esse negabis: Ea-
n quoq; ratione totum vocamus, quod
ijs est compositum. Respondebis fortè
gularia quidem rei cujusq; principia
rrumpi, non prima quæ rebus omnibus
iversali quadam ratione tribuuntur, sed
veris interea nihil hæc constituere: Cū
im meræ sint intellectus notiones, re-
n quæ sunt extra intellectum causæ non
it, ut aliquid efficere valeant, quod ipse
istoteles ideas Platonis refutans egre-

Principia prima nil constituunt.

giè demonstrat, ea scilicet quæ sunt in intellectu prius ostendens in sensu fuisse, ut singularia potius universalium causæ sint, quam viceversa species, & genera ullum efficiant individuum. Quamobrem cum principia prima non conjuncta, sed à se invicem sejuncta sint, ut materia prima sit cui nulla est forma conjuncta, taliaq; nunquam sensus experientia demonstraverit, solius sunt intellectus, ut rerum corruptibilium in quibus non sunt, principia non sint dicēda. Vt autē duplicia sunt quæ posuit Aristoteles principia: prima videlicet atq; secunda, duplices ita res naturales esse statuimus, quarum aliquæ singulares sunt, ideoq; corrumpuntur, aliquæ verò ut sunt earum species & genera semper manēt. Qua itaq; ratione prima rerum principia æterna sunt, eádem & res ipsæ quas constituunt perpetuæ sunt & incorruptibiles ut adhuc sententia maneat, tale quidvis esse qualia sint ejus principia. Si verò unumquodq; principium per se consyderatum corrumpi non posse censeas, sed ab alio sibi conjuncto potentiam accipere, ut immutari possit, tibi sequenti quæstione respondebitur.

Principia prima non sunt conjuncta, nil ergo componunt.

Duplices sunt res naturales, ut sunt earum duplicia quoq; principia.

Objectio.

Principia per se non corrumpuntur.

AN SINT PER SE COR-
ruptibilia rerum naturalium principia.

Etsi

rsi quod quærebamus jam nacti sumus, rima nimirum ejus quod corrumpi- rincipia, pariter ut ipsa res immutari, a nobis quæstione non opus esse vide- ,an id per se fiat aut per accidens : Vt n materiam hanc probè tractemus,& iq; satisfiat, hanc quoq; discutiemus. materiam nec privationem corrumpi nostri sentiunt Aristotelici, sed for- ut corrumpatur id ipsi à materia, & tione simul junctis accidere.

: mihi arrogantulus quidam negavit aliquan- tinaciter etiam & contumeliose, aliquo mo- istotelis loco, quem nec ipse forsitan intelli- utut se res habeat nil nos movet. Authoritatē ianifestissimè non accidentia rerum soluta- sed ipsamet formas immutari videamus.

ipsum proprietas ea principiorum excogitavit Aristoteles. Non fieri ex cem falsum esse convincit : Si enim mpi posse formæ substantia est,hocq; eria procedit, hujus erit effectus illa sariò. Per se autem formam esse cor- ilem,hinc clarum fit, quod non per ns solùm immutetur, sed ipsamet e- stãtia corrumpitur. Præterea per ac- nihil fit,nisi aliquod per se præsuppo- , quid ipsimet Physici certo velut axi- proponunt, nihil videlicet efficere agit, nisi subjectũ quod patitur habi-

Principia non fiunt ex se invicem Non ergo agunt in se invicem.

Per se prius est quã per accidens.

ſpectu, ſed ſubſiſtentiæ ſit intelligendum. A autem forma eſt eidem quoque omnis hujus ntia, ut & actiones attribuuntur, mediante ta- forma, quæ horum cauſa eſt efficiens.

SIT COMPOSITA VEL *ſimplex forma rei quæ corrumpitur.*

Vm res per ſe, non ſecundum acci- 'dens aliquod immutatur, ſubſtantiæ cipia, vel omnia, vel aliquod corrumpi ſſe eſt, ſeu forma, ſeu privatio aut ma- ı ſit. At quoniam nec materia, nec pri- ɔ quod nihil per ſe ſint, corrumpi ne- ınt, ſola forma generatur, ſolum ſiqui- quod corrumpitur etiam generetur. rò rei formam corrumpi conceſſeris, totum compoſitum, ſed unum tan- nodo ejus ſimplexq; principium cor- ɔetur, quod tuum de neceſſaria ad uptionem compoſitione, axioma ſub- ɛt. Quod ſi aquæ formam (ut rem ex- o demõſtremus) ſimplex ejus princi- ı eſſe negaveris, ejus mihi principia onito, quod ſi prætiteris, formam à ero primorum principiorum ſuſtule- i enim elementum id intellectu ſepa- ıateriam & formam ſimplicia videbis ɔrincipia, quod his nihil prius èxiſtat. : autem cum ſimul ſint, non unm alio

Sola forma corrumpitur: Ergo.

Forma vel ſimplex eſt, vel compoſita.

N SIT ADMITTENDA FORmarum compositio.

QVoniam numerus, ipsaq; numeratorum accidens est mixtio, nullam per ompositam esse formam videri possit: n tamen actione mutua, & passione mixtæ sic immutentur, ut earum nulla gra maneat, sed nova quædam forma : oriatur quæ vires omnium referat, ium non est quin compositæ sint for-,quæ multarum vires habent, differen-; proferunt effectus, quod in rerum ationibus, tum maximè usu medicaitorum est evidentissimum: Hoc ta-ı si admittatur Metaphysices axioma robabitur,quo VNVM & ESSE n valere dicuntur, ut quicquid est non :a,sed unum sit tantummodò: Non esubstantia, sed quantitas est multitu-Quamobrem si diversarum virium ali-l nobis compositum offeratur, diffe-ium quoq; formarum conjunctionem ttemus: Vt aqua & vino conjunctis, ; non alterutra solummodo composi-nominatur.

Vera mixtione res immutantur.

Vnum & esse convertuntur.

Multitudo non est substantia.

era, oleo, & ærugine junctis unguentum onas,ex ijs nullum simplex manebit,ut eorum ibet compositum nominare possis. Nequa-

quam : Æruginem enim si compositam esse dicas, non partem sed totum intelliges, quoniam sub ea(si non simplicem animo concipias)oleum , & ceram comprahendes, unius nomine compositionis. Ærugo, cera, & oleo componitur : Hisce verbis duæ simul continentur propositiones, oleum cera & ærugine componitur, cera oleo, & ærugine.

Non quod fit ex multis est multa necessario.

Si autem præter eam conjunctionem una quædam forma generetur , quæ cum ex multis facta sit, non simplex, sed composita dici debeat, consequi negavero quod ex multis fit vel multa vel compositum esse necessariò , si substantiam non accidens inde fieri existimes : Vinculo enim, glutino, vel alia quavis ratione, unum quid ex multis fieri potest, quod & multa, & compositum esse dicetur: Sed quia generatione unum quid revera fit , forma scilicet substantialis , non conjunctione aut alicujus accidentis respectu, simplex id quoq; non compositum seu ab uno, seu sit à multis esse judicamus: Rem enim quæ facta est per se, non causarum respectu consyderamus, cũ per se multa sint simplicia quæ per accidens composita sunt. Sed si causis pertinaciter adhæreas , ut quod fit ex multis simplex esse non posse judices, totius compositi resolutionem intuearis , an non inde simplex aër, aut aqua generatur? Præterea unum hoc tibi simul etiam consyderandũ est

Ex multis generatione fit unum.

;,quod perse unum est, eadem ratione ulta esse nō posse, ut si unitas sit substātia, multitudo accidēs esse debeat. Quamorem non ipsi formæ compositionem atbuemus cum una sit, & sine multitudine l quicquam compositum vel esse, vel inlligi posſit, sed ejus accidens esse dimus.

Quod per se unum est, per se multa non est.

At si quis simplex & compositum contraria esse icet, ut sub eodem genere contineantur, siq; illud stantia sit, hoc accidens esse nequeat. Relativè osita, non autē contraria esse concessero, quemnodum causæ & effectus nomine, substantiæ idens opponitur. Præterea cum simplicia totius npositi veluti partes existant si substantiæ sint seatæ, si conjungantur nequaquam accidentia esse ero, sed ipsam compositionem non unius solum plicis, sed omnium etiam accidens esse sustineconstanter.

Simplex & compositum sunt relativa non contraria.

1 autem quæ facta est ex multis, corrupne in easdem resolvi formam obijcias, compositam esse oporteat, paucis resndebimus formam quidem corrumpi, l totum resolvi compositum: Nam quod elementis inter se mixtis ortum est, ita abet, ut & formam, & materiam contiat, quorum respectu compositum esse :itur: Duplex itaq; in horum mutationis etsi unus esse videtur, motus animadtitur, quorum alter compositio videli-

Composita sunt substantiæ, sed accidens est compositio.

Composita materiam & fomam habent.

 cet,

cet, aut resolutio materiam, alter verò generatio vel corruptio formam denotat, ut ovum quidem in quatuor elementa resolvi concedamus, sed non ejus formam, quæ ut generata est ita corrumpitur: Totum enim ovum non solam ejus formam ex ijs factam esse constat, ut hanc consequi non possit, quod ex elementis facta sit, in eadem rursum corrumpi.

Totum resolvitur forma verò corrumpitur.

Mixtio vel compositio si vocabuli vim consyderes mera est formarum conjunctio, ipsas nequaquam immutans. Physicis tamē eo nomine generatio formæ cujusdam substantialis intelligitur: Sed nos propriè vocem usurpare volumus, ut à toto rei forma, & resolutio à corruptione distingueretur.

Præterea non ab elementis solùm sed magis à gallina formam prodire novimus: Sic Astronomi rerum formas astris, materias attribuunt elementis, ut hæc mater, illa verò pater dici possint. Sed hic alia quæ non minus hac est ardua, oritur objectio: Si elementa ut materiam reiq; formam admittamus, ovum nō unam, sed plures substantias esse consequetur, sicq; quod prius oppositum est axioma ipsi reijciemus. Hinc ut extriceris primum tibi rei cujuslibet genus, omnesq; illius ad specificam usq; differentias proponito: Vltima simplex ejus erit substantia: Licet enim præcedentes quoque substantiæ sint, materiæ tamen, quæ rei

An sit formarum multitudo in compositis.

Specifica differentia formæ

:i nomen non dat,respectum habent.Hominem exempli gratia sumito, is corpore onstat instrumentali,animaq; quatuor di:incta facultatibus: Sola tamen intelligeni vis,vna ejus simplexq; substantia est,qua iffert à qualibet alia.Res itaq; multa quiem esse potest,non autem ejus substantia. :d quæstionem hãc ne nimium nos à sco-o hujus disputationis remoretur, in aliud :mpus differemus, cum nunc etiam mihi on pauca restent dubia,quæ me (fatebor) ıspensum detinent: Non tamen hæc proositum infringunt : Nam etsi aliquarum ›rmarum compositionem admitteremus, on ideo compositas elementorum for-ıas esse consequeretur: De his enim du-itatur.

rationem habet, priores verò materiæ seu subjecti.

AN FORMAS MATERIA *componat.*

NVllam sine materia Physici compo-sitionem admiserunt , quod duplici omine reijciendum fuerit, solæ siquidem ›rmæ conjungi,totumq; componere posnt, materiaq; nisi pro forma ignobiliori ımatur,ut infrà dicetur,nihil omnino cõonat. Illud infinitis fermè patet composionibus:Licet enim materiata forent omia quæ compositionem subeunt, non tamen

Solæ formæ componunt.

men ipsam materia vel efficet, vel promovet ulla ratione compositionem. Hoc verò partium natura docet, quæ partibus aliquid sibi conjunctis addunt, ut ex multis substantijs unum quid fiat, vel externa solùm conjunctione, vel substantialis etiam formæ generatione. Verum materia cum per se nil sit, sed à forma quicquid est accipiat, quid ipsi tribuere dicenda est cujus respectu compositionem efficiat? Præterea cum præter subjecti notionem quid materia sit nesciatur, ridiculum fuerit ipsi veras adimere subjectorum proprietates, quæ sustinere solùm quæ insunt, non autem componere dicuntur. Porrò licet quod animæ sub est corpus hominem ut compositus sit efficiat, id ipsum tamen quod inest nequaquam cōponit, quod etsi concederimus, non ob id tamen idem materiæ posset adscribi, cum corpus formatum quiddam sit, viresq; habeat quibus animam afficiat, ut nec verè simplex dici possit, nec simplices exerat actiones: Materia verò nec forma sit, nec substantiale quicquam habeat, quo agere aliquid, aut (quod sine actione fieri nequit) aliud cōponere possit.

Aliquid enim alijs addunt partibus quæ componunt.

Subjectorum proprietas.

Animæ substantiam corpore compositam esse dictu absurdum fuerit: Si tamen externam ejus conjunctionem, actionesq; consyderes non omnino simplex, aut libera dici poterit.

Sed

'ed infrà multis materiam planè non exi-
:ere,nilq; præter formas vel esse,vel com-
oni posse demonstrabitur.

AN CONTRARIA RERVM *mutabilium oporteat esse principia.*

VT principiorum numerum investiga-
ret Aristoteles generales quasdam
xcogitavit proprietates, quas soli primæ
ɔntrarietati convenire posse judicavit:
um enim contraria sint quæ posuit for-
ıa & privatio, ex se invicem non fiunt,
ımq; prima sint, nihil se prius habent ex
uo fieri possint. Quoniam verò sic omnia
eri animadvertuntur, ut non quodvis fiat
ɛ quolibet,sed ex certo quod habilitatem
abeat,ut in id transmutari possit, merito
ɛ contrarijs omnia fieri dicẽda sunt:Nam
ıter omnes oppositionum species nulla
ɔntrarietate magis definita est,ut quæ se-
ıs opponuntur minus certa sint. Præterea
ihil sine actione mutua,& passione muta-
cernimus,qnibus non relationem, con-
adictionem, &c. Sed solam definimus
ɔntrarietatem. Hæc pulchrè sunt ab Ari-
ɔtele constituta ut veri specie, cujusq;
si subtiliter intueatur, mentem possint
ɔrehendere: Sed nos ea sæpe consyde-
rantes

Principiorum proprietates.

Contraria certas faciunt mutationes.

Actione mutua quidvis immutatur naturaliter.

tantes longè aliud animadvertimus: Licet enim ex contrario quidvis fieri concedamus, principia tamen rerum ita poni volumus, ut si omnibus competant, unicuiq; ipsarum individuo possint adscribi, cum falsa sint quæ generi vel speciei tribuuntur, nisi reipsa in rebus singularibus animadvertantur. Cum ergo ex contrarijs omnia fieri constet, contrariam alicui, rem quæ mutatur esse concedimus, at non ob id ejus contraria sunt principia: Nam quia simplicia sunt (aliàs ipsorum alia essent inquirenda, sicq; prima non forent) & excellentium ut dialectici loquuntur graduum, in uno & eodem simul consistere nequeunt. In aqua calorem & frigus esse videmus, sed ex ijs neutrum simplex est, quoniam ex utroq; contrario, tepiditas medium est constitutũ. Ad hæc si rei corruptibilis contraria essent principia, non alij extra se positæ, sed sibijpsi contraria foret, nec ad mutationem alio extrinsecus, adveniente opus esset ipsa siquidem admissa contrarietate, in seipsa causam utramq; agentem videlicet, ac patientem haberet, quod & dialectica negat veritas, & quotidiana reijcit experientia.

Excellentium graduum contraria simul consistere nequeunt.

Contraria conjuncta in se invicem agunt.

AN ACTIO ET PASSIO REI *corruptibilis contrarietatem arguat.*

Non

NOn unum movit Aristotelem argumentum ut contraria constitueret incipia: Nam quod mutationes contra-:tatem demonstrant, illa non unius est i, sed duarum sibi mutuo contactu con-ıctarum, cum non sine duobus illæ fieri ssint. Aliud itaq; rem nobis facessit, ut bium quod negamus esse videatur: Nonus enim unius & ejusdem rei actionẽ pasſionem esse, ut cum res una & agere ssit & pati, contrarijs ipsa necessariò nstet. Verum nec hoc magni est mo-:nti, cum non passioni, sed actioni sit io contraria, calfacere siquidem & fri-'acere non frigefieri contraria sint, aut efieri, cum una sit actio ejus quod calfa-,& ejus quod calefit, nisi passionem vim ındẽ subjecti esse judices qua eam actio-n suscipiat, sed hoc ipso contraria non : convinceretur: Nihil enim suum susci-contrarium, sed cedit potius eo venien-cum tamen passio pro actionis incre-nto augescat. Præterea etsi uni & eidẽ sio & actio tribuuntur, contrariaq; esse ıcederemus, non ideo tamen talia rei ıs esse principia consequeretur: Nam · se nihil patitur, ut ejus internum ipsi ncipium attribuatur, sed externæ passio :ctus est actionis.

Res naturalis agere patiq; potest.

Actioni non est passio contraria.

Contraria contrarijs imminuuntur.

Res agere per se dicuntur, sed pati per accidens.

ɔsa quidem rei substantia patitur, ut per se non

per

per accidens affici dicenda sit. Si tamen principium, & causam passionis, non ipsum qui in substantia est motum consyderes, externum quid est, non aliquid per se rei competens, ut quoniam aliunde passio rebus accidit, non ut agere sic pati per se dicantur.

At si rem per se patibilem esse asseras, ut ipsi passio eadem ratione competat, consequi negavero: Potentia enim secundum quam res patibilis dicitur sine actu, non autem ipsa passio sine actione consyderatur. Quamobrem actio & passio contrariorum quidem sunt, sed non contraria, cum in contrarium subjectum, contrarium aliud agat, ab unoq; termino proveniat utrumq; non à duobus. Sin autem dum calefit aqua contrarios effectus opponas, frigus nimirum & calorem, ut ab eadem causa non provenire videantur, paucis solum calorē induci respondebo, frigusq; prius in aqua fuisse. Verum dubitari quoq; posset.

Contrariorum sunt actio & passio:

AN ACTIO ET PASSIO VNI *& eidem attribuantur.*

SI res à seipsa pati posset, dubium non foret quin eidem meritò actionem & passionem adscriberemus, uniusque rei sibiipsi contraria quoque ponēda esent principia: Cum tamen in omni mutatione contraria duo, reveraq; numero separata, rela-

ationis vinculo, ut & contactu conjunnter, quorum aliud agere, aliud verò palicitur, nisi communi repugnare veliis experientiæ, contrariæ utriusque sunt isæ constituendæ: Licet enim motus us sit actionis, & passionis nec contrariæ ntio fiat actionis, non sine contrarijs tan causis consyderari potest, passio siquin non ut insuper naturalibus simplex agentis effectus, sed ipsi subjecto partim adscribenda, ut quod ab igne aqua patir, non ille solum, sed hæc etiam causa sit: n enim quidvis agit in quodvis naturar, sed in id quod potentiam habet, ejus ionis suscipiendæ.

Agens est patienti contrarium.

eus non mediante natura dum quid efficit fic ut actionem ipsam res quæ patitur nec adjuvet, mpediat, contrarium in naturalibus mutariius usu venit.

c naturalia sic agunt & patiuntur ut mutuo afficiant, quod ipsorum nec a-, nec passio simplex existat, sed extrinis variè immutetur utraq;. Etsi verò ua hæc naturalium actio duos motus, q; contrarios ostendit, unius tamen ua etiam est contrarietas, respectu vicet agentis & patientis, ut nec in uno sint ambo termini subsistere, nec ab ea- causa proficisci: Nam posita passione itur & ipsa contrarietas, cum non nisi

Agens est patibile, quod sibypsi videtur esse contrarium.

contrarium naturaliter patiatur.

Hinc res naturalis omnino composita esse videtur, quod simplices ejus effectus esse negemus, cum sæpius simile quod fit ei quod agit esse dixerimus: Verùm quidem est si per se intelligatur utrumq;: Nā per accidens hæc effectum intelligenda est compositio, cum extrinsecus impediatur quominus simpliciter & directè finem suum agens assequi posit.

Superiori quidem quæstione pasionem actioni contrariam esse negavimus, quod unus sit utriusq; motus: Sed illud simpliciter intelligi volumus, non subjectorū respectu, cum sine contrarietate actio & pasio consyderari posint, ut de supernaturalibus modo dictum est. Nunc verò pasionem ejus nomine quod patitur actioni dicimus esse contrariam, non actionis solùm causâ, sed propriæ rei substantiæ, quæ pasionem componens ipsam reddit actioni quodammodo contraria: Non tamen ideo contrarijs substantia constat principijs, cū pasio qua patienti ratione contrariatur: (Ejusdē enim est actione naturæ) nō in patiente, sed extra sui principiū habeat.

Passio naturalis quia compositum quid est à reagente proveniens, & habilitate subjecti quod actionem suscipit, actioni dicitur esse contraria: Secus enim pro effectuum natura ipsi non contrariè, sed relativè solum opponeretur.

Quamobrem si rerum in se invicem agentium,

ı,mutuum contactum, ut & actiones
ɔroponas, multiplex apparebit con-
etas, utriusq; scilicet substantiæ, sic a-
nũ & passionum. Hæc duo conjungas.

calefacit.1. aqua 3.frigefacit.
r frigefit.2. 4.calefit.

& aqua contrariæ sunt substantiæ, acti-
s.1.&.3.ut & passiones.2.4.sibi quoq;
cem contrariantur. Sed actiones.1.&
ɔn simpliciter, sed subjectorum respectu
ionibus.2.& 4.contrariæ sunt: Actio
ɔassioni.2. non subjectorum respectu,
d unum sit, sed causarum & termino-
à quibus contraria est. Deniq; ut rem
cis absolvamus, etsi remissis gradibus
qua dum per se mutatur duo apparent
traria calor & frigus (non accidentia,
substantias intelligo) nequaquam tamẽ
traria sunt aquæ principia nisi compo-
n quiddam sit ex aqua & aëre: Quod
mvis concederem, duas scilicet gene-
onis vinculo substantias sibi invicem
trarias unum quid efficere, non tamen
ei principia dici poterunt, cum neutra
ɔlex sit, sed alterius mixtione composi-
Quin imò utramq; separatam Physici
ɔlicem esse negant, nullo minus con-
:tæ tales fuerint.

Contrarietas in omni mutatione naturali conspicitur.

t tepiditas in alteratione compositum quid est

ex frigore & calore,sic in substantiali aquæ mutatione cum in medio per quod ad extrema tansitur ipsa constiterit,ex duabus substantijs aqua,& aëre compositum quiddam animadvertitur,ut nec aër simpliciter , nec aqua,sed utrumq; res quæ mutatur dici possit.

Contrariorum motuum termini non æq; sunt contrarij.

Sed ut quæstioni satisfiat actionem & passionem uni & eidem , eodemq; tempore tribuimus,duorum tamen motuum respectu,quo nomine tollitur contrarietas : Licet enim contrarij sint motus,utriusq; tamen partes indifferenter contrariæ non sunt,ut calefacere & frigefieri,modo rem quæ patitur , non extrinsecus agentem consyderes,aut agentis effectum qui naturæ patientis est contrarius. Quamobrem ut quod sentio melius intelligas quæ patientis sunt intuearis agere &pati, ea nullo modo sunt contraria , sed eidem insunt subjecto,ab eademq; causa prodeunt: Sin autem qualitatem vel substantiam quæ passione subjecto inducitur appræhendas contrarietatem habebis frigus scilicet,atq; calorem, sed numero separatis non uni substantijs principium ejus, & causam adscribemus.

Contrariæ causæ non possunt in eodem esse subjecto.

Agere & pati unius rei non sunt,contraria.

Duo contrarij effectus in uno possunt esse subjecto,sed non ipsum causæ : Cum enim substantiæ, perfectæ sint(suis secundum Physicos principijs) nō insunt , sed subsunt potius, aut si quo sustineantur tria

non unum res ipsa fuerit, contrariorum siqui-
i unumquodq; suam ut substantiam, suum quo-
omen habeat, subjectum verò substantia sit vel
one solum vel etiam revera separabilis. Conjun-
uidem possunt. (Rosarum succum saccharo
eas) sed cùm unaquæq; separatim consistant,
n diu duæ contrariæ substantiæ vel causæ sunt,
eservant etiam subjecta,

oniam verò potentia contrariarum rei
is est actionem suscipiendi, potentiæ
res eadem in suum vicissim agit, con-
ium, contraria esse videtur, cum sæpè
ũ sit tales esse causas, quales ejus fuerint
ctus, ideo quærendum est ulterius.

Non formæ causæ res agunt, materiæ vero patiuntur.

RES VNA VNIVS PRINcipij respectu pati & agere possit.

Idem contraria potest efficere.

Vm existimarent Physici contrarios
'esse in una re motus, nec unius cau-
ontrarios effectus esse posse ducerent,
æ materiam addiderunt, ut illius age-
hujus autem respectu pati res dicere-
Sed boni doctores multis sunt nomi-
s reprændi, tum quod motuum
rarietas, ut suprà dictum est, non in
sed duobus sit subjectis, tum quod i-
contraria posit efficere, modo per
lens & per se illa dinstinguantur. Solẽ

Cur sol humectans tandem exiccet.

Non antẽ exiccans post humectet.

enim & exiccare, & humectare videmus, sed hoc pro subjecti natura, illud verò simpliciter efficit, quæ causa est ut humectatio in exiccationem, non vice versa in illam hæc tandem desinat.

Non actio sed passio motus est.

Passio ipsa, non actio motus est: Non enim quod agit, sed quod patitur moveri cernimus: Licet itaq; motus unius principium, & finis alterius sit in una re, non tamen ambo in unoquoq; sunt subjecto, cum non duo sed unum solummodo contrarium res patiens sustineat, nec ipsa eodem tempore calefieri, & frigefieri possit. Motus non in eo est unde prodit, ideo in agente non est.

Idem quod agit ab alio corrumpitur.

Sic ab una eademq; forma rem agere dicimus, ejusdemq; pati respectu, sed ita ut actio proprius sit illius effectus, hæc verò ipsi non à sibi conjuncta materia, sed extrinsecus existente principio contrario proveniat: Nam si unum principium (materiam intellige) pati diceremus, aliudq; ut formam agere, non id ipsum quod agit corrumpi consequeretur, sed id quod patitur: Cujus enim passio, ejusdem quoq; corruptio est, ut si quod agit corrumpatur pati necessario debeat: Id ipsum verò quod agit corrumpi quotidiana docet experientia, dum non aquæ materiam, sed formam quæ aërem refrigerat, in aërem mutari cernimus: Nec est quod eandem quæ agit formã pati quidem concedas, sed hujus ipsi po-

tentiam à materia prodire judices, cum hac res ut pati sic & corrumpi dicatur, teriæ verè nomine ipsa corrumpi ne- :at, res siquidem qua est generetur, sed non est ratione corrumpatur, ut si ma- æ conjunctio formam faciat ignobili- m, potentiam ipsi quoq; tradat, ut no- or fieri possit, non ignobilior cum jam ; existat.

Res qua sunt ratione corrumpuntur, generantur vero qua non sunt.

rem corrumpi non ea solum qua quid est rati- latuas, sed qua non existit aliquomodo, ut aqua rem ideo corrumpatur, non solum quod aqua d quod imperfectum quiddam sit, cui aëris for- iegatur. Nam si prius ipsam haberet, nequaquã equeretur : Concederem, sed hoc ipsum non riæ, sed privationi quæ formæ opponitur, ab- ımque negatione difinitur, tribui deberet, l infrà etiam falsum esse docebitur.

hoc ut melius discutiatur viden- ı est.

FORMARVM INDIGNI-
tas à materia proveniat.

Vod formæ sint ignobiliores, itaq; a- gant, ut vicissim patiantur, & ab ex- is corrumpi possint, materiæ Phy- :ausam adscripserunt; sed hoc hinc m esse convincitur, quod una sit ıium formarum naturalium materia

Eadem est formarum naturaliū materia.

multiplexq; dignitatis earūdem differentia: Fortè tamen alias quidem alijs nobiliores esse fateberis, sed in eo conuenire omnes, quod à contrarijs extra se positis patiantur, & corrumpantur, quæ communis indignitas materiæ debet adscribi. Verùm hanc ipsam consyderes gradus etiam admittit, ut cœlum (quod infrà discutiemus) corruptionem nunquam senserit, ignisq; longè quam aqua difficilius immutetur. Cui quæso huius differentiæ causa, materiæne an formis adscribetur? Eadem est materia, nec eius respectu res à se invicem differunt. Formis ita (ni fallor) attribuetur, ut aliquæ cum nobiliores sint, materiam alijs facilius cohibeant, aliæ potius eádem supprimantur. Pulchrè quidem hæc videntur esse veritati consentanea, si tamē ipsa paulò diligentius examinaveris longè aliud animaduertes: Quid enim formam hanc facit ignobiliorem, ut materiæ magis quam aliæ succumbat? An non hæc ipsa formarum vel maior, vel minor indignitas, quam formis adscripsisti causa est, ut ipsæ corrumpantur?

Res formarespectu sunt ignobiliores.

Comparatiuus in eodem quo positiuus est prædicamento.

Simplex aliud est à positiuo.

Magis & minus eidem attribuntur, cui & idipsū quod indefinitè ponitur: ut doctum esse qualitatem denotat, in eodem quoq; prædicamento fuerit, qui magis vel minus est doctus. Forsan obijcies (ut supra monuimus) simplicem doctrinam mentis esse,

gradus

lus verò à corpore provenire,ut hæc eidem non
antur esse adscribenda. Paucis habeto simplici-
ſſe doctum gradus non admittere,ut magis vel
us simpliciter quis doctus esse dicatur.Præterea
ıs est mentis doctrina qualemcumque intellexe-
ed hoc ad rem accommodemus. Forma per se
propter aliud , aut secundùm accidens magis
tur:ergo simpliciter quoq; per se patitur.Eadem
tantia per se simpliciter , & magis patitur,sed
respectu alterius, ut discrimen inter respectum
er accidens animadverti possit : Nam res per se
diciture in generationibus , etiam respectu al-
ıs,sed per accidens in alterationibus.

quidem inquies , sed mediante mate
quæ si non foret , formæ nihilominus
magis, vel minus essent nobiles,earum
ıen nulla corrumperetur : Ita bene,sed
mobrē? Si per se forma sit ignobilior,
gne magis aqua patiatur , cur per
dens , & non eodem modo simpli-
r ipsa pateretur ? Substantiam quod
se , vel simpliciter exprimitur , de-
at , sed accidens quod respectu alte-
intelligitur , ut si hoc formæ per se
ıpetat , illud eidem multo potiori rati-
sit attribuendum. Formam itaq; per
mpliciter , non secundum accidens,
alterius respectu ignobilem ut pati
ıit , nobiliorem verò vel ignobiliorem
eri conferatur , ut citius vel difficili-
patiatur , esse dicimus : Non enim

Differunt per accidens,& alterius respectu.

Per se substantiam denotat accidens vero respectus.

Forma per se patitur, magis verò patitur alterius respectu.

propriæ vel actionis, vel substantiæ, sed alterius respectu hæc discrimina rebus attribuuntur.

Ita valere consequentia posset: Materia ignis, aquæ, &c. per se patitur, per accidens formæ respectu quam sustinet vel magis, vel minus: Non ita, Forma propter materiam patitur, propter seipsam non ob aliud minus quam alia patitur.

Corrumpi posse per se substantijs inest quæ corrumpuntur. Per se præsupponit quod per accidens est.

Omnem ergo formæ indignitatem, qua non accidens aliquod, sed ipsam sui substantiam agente alio amittere potest, non alterius cujusquam, sed propriæ ipsius essẽtiæ, fructum esse statuimus: Nam si per se. (Hoc est talis ejus esset substantiæ constitutio) corrumpi non posset, per accidens sanè, id ipsum non susciperet, cum hoc illud omnino præsupponat. Materiam autem planè non existere sequẽtibus ostendetur, si prius principiorum contrarietatem examinaverimus, an aliqua sit in ijs quæ construxit Aristoteles.

AN SINT FORMA ET PRIvatio contraria.

Aristotelis principia non sunt contraria.

VRgent Physici principiorum contrarietatẽ, sed longe aliud reipsa demonstrant: Nam quæ obtrudunt principia privativè non contrariè sunt opposita, quod ipsum alterius nomen ostendit, mera si qui-

quidem sit habitæ rei privatio, quæ cũ ormam agere nequeat, eidem quoq; ıtraria non est. At quoniam privatione ı simplicem formæ negationem intel- t Aristoteles, sed talem quæ potenti- ejus consequendæ habeat, non ut in di- ticis nomen hic privativam denotat ositionem, sed contrariam: Sola enim traria potentiam habent ut formam sequi aliquam possint, cum præter ea il vel generetur, vel etiam corrumpa-

Privatio nil agit.

Privatio Physica non est, simplex ejus quod habuerit negatio.

Etsi verò potentiam hanc in cæteris ı animadvertimus oppositionum ge- ibus, nequaquam tamen sufficiens est, ontrarietatem describat: Non enim entia, sed actus actui contrarius est, cũ one mutua contraria definiantur, ipsa- otentia si futurum inspicias nihil, si sens nuda sit habilitas non agendi ali- d, sed patiẽdi: Quod si passio contrariũ aciat (ut suprà docuimus) multò minus potentia cuiquam contraria fuerit.

Potentiã habet privatio non agendi, sed patiendi.

Contrarietas non passione, sed actione mutua describitur.

ẽri aqua est contraria, non quod ab eo patiatur, ati possit, sed quod in eum vel agat, vel agere t. Sed hæc potentia rei substantia est, præsens, non futurum designans, cujus respectu res rei jam esset, sed foret contraria.

n autem non secundum accidens so- , sed ipsemet (ut infrà patebit (substan- contrariæ sint, non actus secundos solum-

Actus primi etiam contrarij. solummodo, sed primos etiam sibi invicem contrariari dicendum fuerit, ut quemadmodum actiones, sic & earundum potentias, quod causæ sint, contrarias esse oporteat.

Si actio contrarietatem faceret, non ejus facultas, res secundum accidens solum, nec nisi conjunctæ forent contrariæ, cum motus ille res ipsa nequaquam sit.

Duplex est in re naturali potentia. Duplex itaq; animadvertitur in re corruptibili potentia, quarum alia privationem, alia verò formam ipsam constituit, hæc vis est rei oppositæ contraria, sed illa relativa potius, quod rei alterius actionem præsupponat.

QVID SIT PRIVATIO.

Privatio substantia est, aliàs substantiæ principium non foret. NI substantia sit privatio, rei naturalis principium esse non poterit, cum nō sit effectu suo causa deterior. Si verò substantia sit, non simplex erit negatio, sed compositum quid ex affirmatione proprij cujusdam esse, formæq; cujus est privatio negatione, quo posito non principium primum, sed principiatum quid dicenda fuerit, simplicioribus siquidem constaret. Hoc ut vitarent aliqui cum præter formam (quod ipsius eorum definitione patet) nihil ESSE rei tradere nossent, privationem

n ceu nihil existens substantiale, princi-
m non rem constituens, sed ejusdem
tationis esse judicarunt. At si mutatio-
principia describere voluit Aristoles,
ı tria solum, sed quinq; constituere de-
:rat, cum nihil sine contrariarum for-
rum (quarum duæ quoq; sunt privatio-
;) contractu mutari posit. Præterea
ı accidentium, sed ipsius ea est substan-
mutatio, ut non accidentibus, aut nega-
ni, sed ipsimet essentiæ constitutioni sit
cribenda. Cùm enim per se corruptibi-
it, in seipsa suæ mutationis habet prin-
ium, non sufficiens equidem, ut rem so-
ı corrumpere posit, sed habilem ut
dat corruptioni, quæ rei potentia (qua
rationem definiunt, simplex siquidem
;atio, rem mutationi præparare neque-
ipsiusmet est substantiæ, aliàs alteratio-
n solum inferret, quo nomine diversa
ı sunt rei quatenus est, aut mutari po-
:ponenda principia. Non sic ergo po-
ınt effugere, qui privationem substan-
e rei principium esse negant. Cæterùm
rivationem intelligamus, in suas est
tes dividenda, negationem & potenti-
ıæ rei corruptibilis principia dici pos-
:, nisi formam consequerentur, quod
larum fiat quærendum est.

Quinq; sunt mutationis principia.

Substantiæ mutatio causam in seipsa habet.

Res eadē quibus est mutationis habet principia.

AN

AN NEGATIO PRINCIPIVM *sit à forma diversum.*

Contraria quodammodo composita sunt.

SI prima rerum naturalium principia velis habere, simpliciter opposita, non contrariè summenda sunt: Hæc enim cum sub eodem genere contineantur (ut dialecticis definiuntur) plurimumq; à se invicẽ distent, partim conveniunt inter se, partim etiam differunt, ut uniuscujusq; contrarij compositio aliqua evidenter appareat. Oppositionum autem simplicissima est contradictio, ut ea non rerum naturalium solummodo, sed omnium quæ quodammodo composita sunt (qualia sunt præter Deum omnia) principijs adscribi possit.

Contradictoria non possunt eidẽ attribui.

Esse et nõ esse omni crerturæ competunt, at non contradictoriè.

Cùm verò contrarietas in una re non sit, multo minus contradictio fuerit: Illa enim ut simul remissis gradibus consistere possint, sed hæc nequaquam medium constituit. At non vera est ESSE & Non ESSE contradictio si diversorum respectu consyderentur: Substantia enim rei finitæ, partim est, partim non est, ut ipsi nõ id ipsum cujus est affirmatio, sed aliud extra positum negetur.

Nihil suijpsius esse causa, quicquid aliquomodo non existit, hinc pulchrè liquet, quod in propria substantia negationem habeat, quæ sine aliorum respectu

ctu intelligi nequit. Deus autē simplicissimè existit, nec ipsi quicquam denegatum sit, nec alio quoum ut uel sit, vel intelligatur opus hebeat.

verò negationem sine rei absentis respectu intelligi non posse obijcias, ut subntiæ principium esse non posit: Non mnem respectum relationis esse paucis peto, hancq; accidens non illum esse nesario: Res enim respectu propriæ subntiæ, non accidentis alicujus, cæteris e non sunt, carere dicuntur, sed relativa tantiæ insunt, quæ nihilominus sublata ıtione consistit. Negatio itaque nec acns, nec accidentium, sed ipsius est fubntiæ talis quædam constitutio, cujus respectu non ESSE quidem quod affirmademonstrat, sed FINITA dicitur: enim posito plurimorum negatio, subcatur, ita ut hæc per se nihil existat, sed forma consistens alicujus affirmatio, ceu corpus solidum superficies, neario consequatur.

Non omnis respectus est relatio.

Quid sit negatio alterum creaturæ principiū.

Negatio formam sequitur, at superficies utramq;.

gatio ab externa limitatione differt, quod hæc ffirmationem solum, sed ipsam quoq; negati- consequatur, nec in ipsa penitus sit substantia, sam extrinsecus modo circumscribat, nec ipsi definitionem ingrediatur, ut ipsa negatio, ormam ita componit, ut nec affirmatio simnec negatio dici possit.

n vero forma non simplicem denotet affir-

affirmationem, sed finitum quid existens, omnino negationem arguat, res ipsa non simplex ejus principium nominanda est, cujus principia fortè dici possent affirmatio & negatio, seu ESSE & non ESSE. At quoniam ratione quidem distingui, sed nullo modo separari possunt, veram non efficiunt compositionem, quæ partium, vel substantiarum resolutione cognoscitur.

Duo sunt rerum principia ESSE & non ESSE.

AN SINT AFFIRMATIO ET *negatio simul vel præcedat alterutra.*

SImplicissima est affirmatio quæ sine ulla negatione potest intelligi: Negatio similiter simplex est quæ nullam præsupponit affirmationem: Illa Dei solius, sed hæc prima Physicorum materia, NIHILUM est Theologorum: Nihil enim est cui denegata sunt omnia.

Deus omnia est non lapis aut truncus quod hæc cum finitæ sint substantiæ negationem admittant, quæ à Deo remotissimo est. Hoc infrà planius discutietur.

Affirmatio fuit negatione nondum existente.

Cum itaq; simplex aliqua sit affirmatio, negatio non item, hanc illam sequi concludimus, quod & inde clarum fit, Deum cum solus ab æterno fuerit, negatione nondum existente, quæ sunt aliquando fecisse, ut negatio

gatio tum sit consequuta. Porrò præter
ıc affirmationem simplicem , quam ut
ısam præsupponit, aliam quoq; negatio
ıotat , cujus respectu à nihilo differt.
n ergo neutra separatim esse vel intel-
posit, sed finitæ substantiæ affirmatio
ıegativa, simul utramq; consistere statu-
ıs , sic tamen ut ratione vel dignitate,
ı tempore negatio sit affirmatione po-
ior. Res enim quatenus est, non ea qua
ı est ratione consistit, licet ita existat ut
ıl plurima non sit. Sed hæc si principia
:are volueris, communissima sunt om-
m quæ principijs constant; ut alia sint
porum, rerumq; mutabilium inquiren-
quod Aristotelica discutientes præsta-
ıus.

Res est affirmatione, finita negatione

ıN SIT MATERIAE VEL *privationi abscribenda negatio.*

Ꝛincipijs hisce duobus à nobis jam po-
ſtis, nullum simplicius invenietur, quod
ı modo constituat. Cùm autem specie-
& individuis quæ generi competunt
ibuantur, illa ipsa rerum sint naturali-
finitæ siquidem sint substantiæ. Quoni-
verò tria posuit Aristoteles principia,
am vel affirmationis vel negationis

faciens mentionem, absurda profectò fuerint nisi formam sub affirmatione contineas, & sub negatione privationem, quod duplici ratione falsum esse demonstratur, tum quia nihil quod finitum est simplicem admittit affirmationem, tum quia physicis privatio mera negatio non est, sed talis quæ potentiam habeat aliquid efficiendi, quod aliquam præsupponit affirmationẽ. Præterea si forma simplex ESSE rei, privatione simplicem ejus limitationem intelligas, ut illius ESSE hujus verò non esse respectu dicatur, Quid ipsa tandem erit materia? Affirmatio ne vel negatio, aut aliud aliquid ab utraq; diversum? Si affirmatio fuerit, duæ totum constituent substantiæ. Fortè negatio dici poterit. Mirari satis sanè non possum, eò Physicos devenisse, ut duas in unoquoq; negationes constituerent.

Nulli finito simplex affirmatio competit.

Non sunt duæ in una re negationes.

Vnius quidem affirmationis infinitæ sunt negationes ut si hoc sit lapis, ferrum non sit, homo non sit, nec asinus, &c. sed hæc semel non bis negantur. Quamobrem si materia horum omnium negatio sit, alia non opus est voce qua pariter omnia, vel ex his aliqua comprehendas. At si materia universalis sit formarum negatio, sed unius solum certæq; privatio, hujus certè materia genus extiterit, ut Petrum animal esse dicimus.

Materiam & privationem formarum negatione

one definiverunt, sed discrimen quæso
ponas inter utramq;. An differunt eti-
negatione? Nequaquam: Cùm enim ne-
o nihil sit, essētialem nullam habet dif-
ntiam, sed affirmationes consequitur,
um respectu divisionē quoq; admittit,
negatio alia generalis est omniū for-
m, quæ NIHILVM dici posset. A-
rmæ uni conjuncta cæterarum est, quā
um vocamus rerum finitarum princi-
: Alia ejus est quod habueris, vereq;
tio dicitur. Alia deniq; certæ cujusdā
ormæ, illius videlicet quæ sibi conjun-
ontraria est, unde certa in rebus oritur
tionum vicissitudo, ut rerum mutabi-
alterum principium dici posit. Sed
int affirmationum differentiæ quibus
e, ut negationibus ex accidenti com-
nt. Eodem fortè modo discrimen inter
riam & privationem intellexeris. Ex-
s igitur: Nescius enim suum fatebor
uè, lubens audiam, quid causæ sit, cum
s sint omninò negationes, uniq; &
ormæ jungantur, quod hæc aliā ab illa
entiam assumat, ut hæc negatio formā
ere, illa verò patibilē efficere posit,
& hac ratione fit absurdius: Cū enim
a prodeant illæ actiones, quibus ma-
& privationē distinguis, cur non seip-
inere, seq; patibilem efficere dicitur?

Negationes per se nullas habent differentias.

Negationis differentiæ.

Differentiæ negationibus ob affirmationes competunt.

Quod sit inter materiam & privationem discrimen.

faciens mentionem, absurda profectò fuerint nisi formam sub affirmatione contineas,& sub negatione privationem, quod duplici ratione falsum esse demonstratur, tum quia nihil quod finitum est simplicem admittit affirmationem, tum quia physicis privatio mera negatio non est, sed talis quæ potentiam habeat aliquid efficiendi, quod aliquam præsupponit affirmationẽ. Præterea si forma simplex ESSE rei, privatione simplicem ejus limitationem intelligas, ut illius ESSE hujus verò non esse respectu dicatur, Quid ipsa tandem erit materia? Affirmatio ne vel negatio, aut aliud aliquid ab utraq; diversum? Si affirmatio fuerit, duæ totum constituent substantiæ. Fortè negatio dici poterit. Mirari satis sanè non possum, eò Physicos devenisse, ut duas in unoquoq; negationes constituerent.

Nulli finito simplex affirmatio competit.

Non sunt duæ in una re negationes.

Vnius quidem affirmationis infinitæ sunt negationes ut si hoc sit lapis, ferrum non sit, homo non sit, nec asinus, &c. sed hæc semel non bis negantur. Quamobrem si materia horum omnium negatio sit, alia non opus est voce qua pariter omnia, vel ex his aliqua comprehendas. At si materia universalis sit formarum negatio, sed unius solum certæq; privatio, hujus certè materia genus extiterit, ut Petrum animal esse dicimus.

Materiam & privationem formarum negatione

gatione definiverunt, sed discrimen quæso proponas inter utramq;. An differunt etiam negatione? Nequaquam: Cùm enim negatio nihil sit, essētialem nullam habet differentiam, sed affirmationes consequitur, quarum respectu divisionē quoq; admittit, hinc negatio alia generalis est omniū formarum, quæ NIHILUM dici posset. Alia formæ uni conjuncta cæterarum est, quā alterum vocamus rerum finitarum principium: Alia ejus est quod habueris, vereq; privatio dicitur. Alia deniq; certæ cujusdā est formæ, illius videlicet quæ sibi conjunctæ contraria est, unde certa in rebus oritur mutationum vicissitudo, ut rerum mutabilium alterum principium dici possit. Sed hæ sunt affirmationum differentiæ quibus per se, ut negationibus ex accidenti competunt. Eodem fortè modo discrimen inter materiam & privationem intellexeris. Exponas igitur: Nescius enim suum fatebor ingenuè, lubens audiam, quid causæ sit, cum similes sint omninò negationes, uniq; & eidē formæ jungantur, quod hæc aliā ab illa differentiam assumat, ut hæc negatio formā sustinere, illa verò patibilē efficere possit, quod & hac ratione fit absurdius: Cū enim à forma prodeant illæ actiones, quibus materiā & privationē distinguis, cur non seipsā sustinere, seq; patibilem efficere dicitur?

Negationes per se nullas habent differentias.

Negationis differentiæ.

Differentiæ negationibus ob affirmationes competunt.

Quod sit inter materiam & privationem discrimen.

Hisce fortè fit mediantibus. Pulchrè scilicet negationibus actiones attribuuntur: Nam si nihil efficiant nec media, nec instrumenta dici possunt. Sed ut materiam & privationem an ferri debeant notum fiat rei naturalis proprietates examinabimus.

CVI SIT ADSCRIBENDA *patiendi potentia.*

Veritatis est regula dictorum vel intellectorum consensus cum rebus in sensu consistentibus ut quod alias est dictū cogitationis phantasma sit, quod nusquam extra intellectum consistit. Licet autem multa mente percipiamus, quæ non ut intelliguntur, ita se sensibus offerunt, & ratione sejungamus, quæ revera nullo modo sejungi possunt: Omnia tamen certis indicijs probat experientia, ut si materiam esse, vel privationem intelligas, actiones edant oportet, quibus quæ perceperis ita se habere demonstres. Rem itaq; naturalem sic agere videmus, ut vicissim patiatur. Hoc equidem alterum principium arguere videtur, sed supra multis ostensum est, id ipsum quod patitur agere, nec diversum ab eo quod agit esse quod corrumpitur. Sed age casum ponito admittatur. Cui pas-

Intellectū probat experientia.

ſionis iſtius cauſam adſcribes, materiæ ne an privationi? Huic multo potiori ratione quod formæ (tuâ quidem ut Phyſicus es ſe̅tentiâ) contraria ſit: Materiæ tamen ipſam ceu comitem individuum attribuunt, ut quid reſtet quo privationem definias non videam. Nam ſi materiæ, non privationis cauſa res patietur. *Materia formam facit patibilem.*

Non conſequi videtur quod aſſerimus cum unius, cauſæ plures eſſe poſſint: Differentes equidem, ſed unius actionis non ſunt duæ vel plures efficientes cauſæ, in uno ſubjecto conſtituendæ: Nil enim fruſta natura facit.

Patitur quidem inquies ob materiam indefinite, ſed ob privationem ab una certaq; forma. Conceſſero ſed jam privationem à materia ſecunda diſtinguito: Cùm enim prima formam indefinitè patibilem efficiat, ſecunda cum certa forma definita ſit, definitè quoq; patibilem efficiet. Præterea ſi materiam primam ponas, prima quoq; tibi eſt admittenda privatio, cum hæc pariter atq; illa primum ſit principium. Talis autem non hujus, aut illius eſt formæ, ſed primæ, ut indefinitam non certam efficiat mutationem.

AN SIT HAEC AFFIRMATIonis, negationis aut utriusq; potentia.

Nil agit negatio.

PVgnam hāc ut dirimamus nec materiæ nec privationi potentiam hanc adscribimus: Cùm enim negatio sit utraq; neutra est alicujus efficatiæ, ut vel immutare vel actioni quicquam præparare possit, ex quibus intelligitur nequaquam simplicia esse Physicorum principia, cum materiæ & privationi negationibus talia tribuerint, quæ ipsius sunt affirmationis. At si negationem omnino causam esse statuas, ut res corrumpi queant: Nam sine hac infinitæ forent & immutabiles: Non refragabor modo non negationi, sed affirmationi primo talia tribuas, forma siquidem quatenus est agat, patiatur ea qua sic existit ratione, ut multorum negationem habeat primæ causæ respectu, privationem secundarum. Ab ea siquidem res immutari possint, quod finitæ sint, à contrarijs quidē talis sit ipsarū constitutio, ut & agant in seinvicem, patianturq; vicissim. Quamobrem ut negatio res primæ causæ subijcit, sic privatio quæ certa est formæ alicujus & determinata negatio, causa est ut à contrarijs patiantur. Denique rem paucis ut contrahamus nec

Forma propter negationem patitur.

Privatio alterum est contrariorum principium.

Negatio res primæ causæ subijcit, privatio contrarijs.

nec negationi solum nec affirmationi, sed utriq;,formæ videlicet,seu toti composito hanc corruptionis potẽtiam adscribimus, ut affirmatio seu ipsum ESSE rei ob negationem patiatur, aut pati possit,non vice versa ob affirmationem negatio: Non enim quod non est in rebus, sed ipsamet earum substantia,quidvis agit,aut patitur. Cùm ergo privatio mera sit,sed certæ formæ negatio, non est quod ipsi potentia hæc attribuatur:Id ipsũ enim quod patitur, pati potest,at ipsa ut modo dictum est non patitur negatio, ut eidem hæc quoq; potentia detrahenda sit.

Affirmatio patitur ob negationem.

Privatio est mera certæ formæ negatio.

AN SVBIECTO FORMAE OPVS *habeant,ut subsistere possint.*

PRimãm rerum corruptibilium proprietatem discussimus quæ privationem formæ contrariam facere videbatur,altera quoq; nobis examinanda est,ut an materia ferri debeat animadvertatur.Formas itaq; naturales Physici sine subjecto subsistere non posse statuerunt, quod si concederetur non substantiæ, sed accidentia forent, illæ siquidem per se non in aliquo, vel ab aliquo,sed vi propria subsistant, hæc verò non subsistere,sed inesse dicantur.

Substantiæ per se subsistunt.

Formam in materia subsistere dices, à forma verò

materiam, ut neutrum sine altero subsistat; discrimenq; inter utrumq; possit animadverti, quod cum perpendissem substantias à nullo, sed vi propria subsistere dixi, ut ab accidentibus illæ sejungerentur: Nā quod absq; alio subsistere nequit proprium esse non habet, sed ejus sine quo esse nequit. Noveram equidem à Deo substantias omnes esse, quod tamen subsistant proprium quid est, cujus origo ad primā causam referri debet. Sed hoc infrà melius intelligetur, ubi res non fieri, sed factas esse demonstrabitur.

At Dialecticis forsitan inquies perfectæ intelliguntur substantiæ, sed illas Physici dividunt ut earum principia cognoscant, quæ nisi conjuncta subsistere nequeunt. Pulchrè profecto formam si per se consyderes, imperfectam vocaveris substantiam. Imperfectas ego quidem substantias admisero, sed eas dum generantur. Perfectum enim dicimus quod finem suum est assequutum. Præterea si forma sine materia subsistere nequeat, propriam hæc omnino substantiam habebit, cum (ut aliâs à nobis est dictū) per se præsupponat quod per accidens est.

Forma nō est imperfecta substantia.

Negationem objiciet aliquis per se nihil, sed aliquid esse formæ respectu, quod ego negavero: Simplex enim negatio, nec per se, nec per accidens quicquam esse potest. Negatio itaq; principium per se non nihil est, aliàs nec esset, nec intelligeretur, sed limitatio est affirmationis, negatio videlicet affirmativa, ut affirmatio ipsa negativa est, Nec illa est affirmationis

mationis umbra, negationis accidens, ut per se nihil dici possit.

At materiam per se nihil esse concedent Aristotelici, formæ siquidem quicquid ipsa est attribuant, ut præter objectum axioma possit aliud absurdum inde concludi, effectum videlicet suæ ipsius causæ causam esse: Cum enim causa sit quod alteri tribuit essẽtiam, forma sine materia non valens subsistere, hujus est effectus, cumq; vicissim materia sine forma nil omnino sit, à proprio subsistit effectu. Sed quoniam à contrarietate præcipuum hujus opinionis argumentum sumpserunt, operæprecium fecerimus, si vocemus in dubium.

Causa est quod alteri tribuit essentiam.

AN PER SE NEQVEANT *subsistere contraria.*

PVlchrè Physici Dialecticam instrumentum, normamque veritatis esse demonstrant, quod à logicis est positum axioma. Substantiæ nil esse contrarium, suis hisce principijs abijcientes. Etsi vero falsum illud est, malè tamen à Physicis impugnatur, perfectas siquidem (quales Dialectici consyderant) substantias, non phantasticas earum partes, sibi invicem noverimus esse contrarias. Cùm enim contraria sint quæ sub eodem genere posita plurimum à se

Malè refutantur à Physicis dialectici.

Duarum contrarietas est specierum.

Species sunt unius generis contraria

distant, non forma privationi contrariatur, sed duarum est contrarietas specierũ, quæ generis nomine conveniunt, sed à se invicem specifica distinguuntur differentia. Quamobrem si formam & privationem cõtraria vocaveris, utriq; genus idem attribuetur, propriaq; differentia, quo posito duas numero separatas species esse consequetur. Non hæc equidem negari possunt, quibus Dialectici contraria definiverunt, definitioni tamen alia erant adjicienda, quibus à privativè, & relativè oppositis ipsa distinguerentur: Hæc enim sub eodem contenta genere, plurimum à se distant. Differentiæ igitur loco ponenda fuerat, mutuùm agendi, patiendiq; concessa facultas. Cùm enim ex contrarijs omnia fieri videamus, nil immutatur omnino, quin vicissim agere possit, in id a quo patitur. E[illegible] forma sine privatione, vel materia pa[illegible]equeat, sine ijsdem nulli cõtraria esse poterit, ut si materiæ conjunctio formam reddat alicui contrariã, hæcq; duo totum, perfectamq; substantiam efficiant, per se contraria subsistet consequatur. At ipsa privatio formã sibijpsi contrariam non efficit, ideoq; nec illius hæc agit, aut patitur respectu. Totum itaque non ejus aliqua pars, cum agat & patiatur, alteri pariter agenti & patienti, non uni ejus vel agenti, vel

Insufficiẽs est contrariorum definitio.

Contraria in se invicem agunt, & patiuntur.

Per se contraria subsistunt.

Totum non aliqua ejus pars alteri contrariatur.

vel patienti principio contrarium est,cujus natura est,non ut in aliquo, sed per se subsistat,totũ siquidẽ Physicis in eo consentiẽtibus, eo constet quod inest & subijcitur.

QVA RATIONE SVBSTANtia substantiæ contraria sit.

IGnem aquæ notissimum est esse contrarium,quod ut suo dialectici conciliarent axiomati,secundum accidens, non per se substantias esse contrarias intellexerunt, caliditatis nimirum & frigoris respectu. Præclarum ecce modo effugium, quomodo aqua calfacta igni contraria fuerit,si caliditas ipsam ei contrariam reddat?An non duo, diversiq; in aqua motus animadvertuntur, ut duplex quoq; admittenda sit contrarietas? Ex contrarijs omnia fieri supra concessum est:Cum igitur substantia fiat,ex contrario fieri debet,cumq; accidẽs substantiæ contrarium esse nequeat, restat nihil quam ut substantias sibi invicem contrarias esse concludatur. At si formam solum non materiam fieri objicias, ut sola quoq; contraria sit, non rei partẽ,sed totũ fieri vel corrumpi respondero: Communi siquidem sermone aquam, non ejus solam formam mutari convincatur, dum ipsam non calidam (ut in alteratione) non igneam,

Non secundum accidens solum contrariæ sunt substantiæ. Quicquid fit ex contrario fit. At substantiæ fiunt ex subst. Ergo Totum non aliquam ejus partem corrumpi.

igneam, ut ea denominatione subjectum aliquod immutatum restet, sed ignem fieri dicimus, quo posito substantiales apparet in nullo subjecto fieri mutationes, sed substantias ut dum sunt per se subsistunt, ita dum mutantur, per se non in aliquo fieri subjecto. Præterea si aquæ frigus ignis ardori contrarium sit, tales quoq; causas esse consequitur, ut sæpè posito constat axiomate: Verùm ardua hic oritur objectio: Nam si bono malum (ut est) contrarium sit, ipsæq; (ut suprà dictum est) per se bonæ sint substantiæ, per se quoque malas esse consequetur: Quæremus ergo.

Substantiæ sine subjecto possunt ut subsistere sic immutari.

AN SIT ALIQVA SVBSTANTIÆ boni, maliq; contrarietas.

PEr se substantias omnes, quod Dei sint opera, bonas esse suprà multis demonstravimus, ut hoc in loco nulla per se mala nobis obtrudi possit: Cum autem bonum & malum contraria esse multi sine ulla vel distinctione, vel remissione objiciant, ortus est vulgi, vulgoq; similium doctorum error aliquas per se malas esse substantias, quod si admittendum foret, animam exempli vice propositam, cui contraria sit postularem: Deo siquidem nil contrarium sit. Sed hæresis illa ut à nobis suprà multis est oppug-

Nulla per se mala est substantia.

oppugnata, sic in infinitum penè deduci posset, ut terminus non foret absurditatibus. Bonum itaq; concedendum est, aliquod nulli malo contrarium, cujus res respectu dicantur. existere, ut res non quatenus bonæ sunt, alijs sint contrariæ, in eo siquidem non different, sed quatenus ita constitutæ sunt, ut in se invicem agant patiantur, quod malitiam nullam arguit: Hæc enim rerum vicissitudo finis earum est, & perfectio. Quod si pertinacietr contrariètatem apponas, cum substantias quæ contrarie sunt, per se bonas esse dixerimus, ut si substantia sit una bonitas, & contrarietas, substantiam bonam & contrariam, bonitatem verò essentialem esse oporteat, & contrariam: Non refragabor ulterius, sed bonum tamen id bono, non malo contrarium esse concedes omnino, cum nec ignem, nec aquam malam esse, dicere possis. Est ergo bona utriusq; substantia, nec alicujus accidentis respectu solúm alteri contrariatur, sed ipsamet substantia substantiæ contraria est: Discrimen tamen inter bonitatem & contrarietatem animadverti debet, ne cum contrarietas aliquid mali denotet, id ipsum substantiæ attribuatur: Contrarietas itaque non autem bonitas alterius intelligitur respectu, quo nomine substantia per se quidem bona, sed alteri mala

Bonum aliquod nullo malo contrarium est.

Contrarietate naturalia perficiuntur.

Bonum bono contrarium est.

Discrimen inter bonitatem & contrarietatem.

mala dici poteſt, contraria verò per ſe, non ſimpliciter, ſed alij collata. Exempli loco naturæ difinitionem aſſumito, quæ princi-um & cauſa motus, & quietis eſſe dicitur, primo, per ſe non ſecundum accidens, multa ſiquidẽ rebus per ſe tribuantur, quæ non ſine reſpectu alterius intelliguntur: Vt Dei mundus eſt effectus per ſe quo ad ſubſtantiam: Non tamen ut in ſubſtantia ſi effectus, ſine alterius (cauſæ nimirum) reſpectu, ſimpliciter nominatur.

Quid ſit natura.

Si quemadmodum ſolis lumen effectus eſt, mundum à Deo provenire quis aſſerat: Vna Dei foret, mundiq; ſubſtantia, nec hujus ſine illius reſpectu poſſet intelligi. Non enim propriam, ſed ipſius Dei mundus ſubſtantiam haberet: Sed infrà ſubſtantias utriusq; ſeparatas eſſe docebitur.

AN MATERIA FORMAE *ſubijciatur.*

CVm per ſe contraria ſubſiſtant, ea ſimpliciter eſſe, non ineſſe demonſtravimus. Vt autem res accuratius expendatur, ipſius ſubjecti rationes examinabimus, Primùm itaq; ſubjectum Phyſici materiam eſſe ſtatuerunt, cumq; ſubjectum id deſcriberent, tale quid eſſe dixerunt quod nec forma ſit, nec ullâ definitum.

Materiæ genus eſt negãtio, ſubjectum differẽtia.

Materiæ

Materiæ non subjectum sed negatio genus est. Cùm enim quid subjectum id sit quæritur, tale quid esse respōdetur, quod nec forma, nec formatū quicquā sit, ut subjectum negationis differentia sit, qua differt ab ipsa (ut suprà dictum est) privatione: Generis tamen rationem obtinet, si non cum privatione, sed cæteris inferioribus subjectis conferatur.

Dignum ergo quæstione fuerit, an res ea qua non, vel qua minus sunt ratione subijciantur. Hoc si asserueris primum subjectū rerum omnium quæ sunt ignobilissimum esse consequetur, sin illud, Nihil: Nam si foret aliquomodo non subijci solum, sed inesse diceretur, sicq; primum non foret, cum (ut secundam Physici materiam definiunt) secundum subjectum sit aliqua definitum forma, cujus respectu etiam inesse dicitur. Quamobrem cum primum subjectum subesse simpliciter oporteat, & insit omne quod est, materiam primam NIHIL esse concludimus: Statuendum est igitur non qua res non sunt ratione subijci, cum aliquid oporteat esse necessariò, quod efficit aut operatur aliquid, sed qua minus sunt, ut quæ nullis insunt formæ, sed alijs subijciuntur, ignobilissimæ sint, quæ verò subijciuntur nulli, sed insunt, nobiliores, magisq; cæteris existant. Vt itaq; causarum ordo primā arguit, quæ suijpsius est principium, sic inter subjecta primū est admittendum,

Res quæ minus sunt ratione subijci.

Materia prima NIHIL est.

Quæ sint formæ nobiliores.

Primum subjectum quid sit. mittendum, quod ut reliqua sustineat, à nullo, sed à seipso sustineatur, ne progressus in infinitum extendatur, donec NIHILUM simpliciter attigeris. Primas ergò formas elementa quotuor esse dicimus primaq; subjecta, cum nihil ipsis minus existens inveniatur: Nam si quid ipsis subijciatur talem oportet esse substantiam, quæ per se, hoc est, in nullo subsistat, quod æquè ac ipsi poterit elementis attribui. *Quatuor elementa prima esse compositarum formarum subjecta.*

CONCLUSIO PAUCIS SUprascripta comprehendens.

NEc compositum esse necessariò quod corrumpitur, nec contraria rei unius esse principia, multis est supra demonstratum: Privationem præterea formæ contrariam non esse, nec materiæ vel privationi ullam, vel potentiam, vel actionem abscribendam esse probavimus; ut nec admitti ceu principia possint, nisi simplicem alterutra negationem intelligas. Ut autem forma subsistere possit alio vel non, vel minus existente, non opus esse docuimus, ut non nisi secunda materia, quæ forma est aliam se sustinens nobiliorem, concedi debeat. Privationem verò per se rebus attribuendam non esse, hinc patet quod res eo ipso quod est privari non possit, sed accidens *Privationem per se non esse rebus attribuenda*

sit

ſit omne quod te ſalva nihilominus, amittitur. Aquam itaq; cum ignem numquam habuerit eo privari negaverimus, ut generationes & corruptiones habitu & privatione nullo modo ſint definiendæ. Denique ſi privatio ferri debeat, pro certæ cujuſdam formæ negatione ſummenda eſt , ut poſt modo demonſtrabitur. Rem ergo aggrediemur aliaque principia hiſce reprobatis ſubijciemus.

ALIA PRINCIPIORVM DEMONſtratio.

QVOMODO SINT INQVIRENda *rerum principia.*

SI res ignoremus , earum principia neſcire poterimus, ut quæ ſe noſtris ſenſibus offerunt, noſtroq; percipiuntur intellectu, benè prius omnia, quomodo conveniant, quoq; modo ſingula differant , examinanda ſint , quam vel horum vel illorum principia conſtituantur, hinc genera, ſpecies, differentiæ, propria & accidentia, ceu amuſſes à Dialecticis exhibentur, qui-

Quinque prædicabilia Philoſophandi ſunt principia, Philoſophiæ vero prædicamenta.

bus rerum cognitionem posſis aſſequi. Primùm ergo prædicamentorum ordinem, non accidentium modo, ſed ſubſtantiarum principia quærentes aſſumemus, ut Dialecticam Phyſicæ conciliemus, quod in multis Ariſtoteles omninò neglexit, tum maximè hac in parte: Cùm enim genus, & differentiæ noſtræ ſint principia cognitionis, certiſsimumq; ſit veritatis indicium, ſi quod intelligitur ipſa ſenſuum probetur experientia, rerum extra intellectum quæ conſiſtunt talia ponenda ſunt principia, ut non mentiri mentem, ſed ſcire demonſtrent. Quamobrem & hoc præter cætera quibus Ariſtotelis principia refutavimus, falſitatis habemus argumentum. Phyſicos nimirum à veritatis regula, veris intellectorum principijs aberraſſe: Cùm enim duo tantum ſpeciei principia dialectici ponant, tria Phyſici conſtituerunt longeq; aliter illa ipſa nobis expoſuerunt, dum materia genus, formaq; differentiam exprimentes, huic illam ſubeſſe ſtatuerunt, quod verum quidem fuerit ſi ſecundam non primam intellexerint materiam. Prima enim cum genus generaliſsimum referre debeat, multo aliud eſt: Subſtantia ſiquidem genus ſit eorum quæ per ſe ſubſiſtunt, differentia negatio, ut ſi materia prima formæ ſubſit, generi ſubeſſe differentias oporteat, ſed

Genus & differentiæ principia ſunt noſtra cognitionis.

Duo ſunt ſpeciei principia dialecticis, tria verò Phyſicis.

ſed ut res & melius, & verius intelligatur, quæſtionem proponemus.

AN SVBSTANTIA, NEGAtio, vel materia prima rerum per ſe ſubſiſtentium genus ſit generaliſſimum.

Quod omnibus eſt eſſentijs communiſsmum id primum genus exprimit, hoc ſiquidem non differentia convenire dicantur. Eſſe autem competit omnibus non ipſa vel negatio vel materia: Hæc enim corporearum ſolummodo eſt ſubſtantiarum, quo conceſſo materiam videmus id ipſum eſſe, quo finita inter ſe differunt, ut genus appellari nequeat. Negatiô autem finitarum quidem eſt omnium, ſed nulla ratione Deo competit, qui tamen inter omnia maximè dicitur exiſtere. *Eſſe communiſſimum eſt.*

Differentia quidem generis vices aliquãdo ſubit, ſed ita ut in ſuo genere conſiſtat nihilominus, ſic anima in corpore genus animal efficit: Prima verò materia in nullo conſiſtit, ut differentia nullo modo dici debeat.

Sed hic ſcholaſticorum nugas mirari convenit, qui de lana caprina tantum rixantur, ſeq; plurimum torrquent, an Deum in ſubſtantiæ prædicamẽto compræhendere debeant, neutrum ſiquidẽ valde repræhendi *Deum in prædicamento eſſe.*

 poſsit,

posſit, ſeu affirmaveris ſeu negaveris ipſe, prout tibi ſcopum propoſueris, rerum omnium, vel finitarum ſolummodo. Mea tamen ſententia cum ſe Deus cognoſcendũ noſtris etiam mentibus obtulerit, rerumq; ſint intellectarum prædicamenta, non abſurdum fuerit ſi ipſum ſubſtantiæ predicamento compræhenderimus: Nam quod de accidentibus dicitur, illa Deo non eſſe tribuenda, ut nec ſubſtantia dici debeat, pravè concluditur: Non hæc enim ſubſtantiam vel ut ſit, vel ut intelligatur efficiunt, cum ut per ſe eſt, per ſe ſic intelligi poſsit.

Accidentia non faciunt ſubſtantiam.

Noſtri quidem reſpectu ſine accidentibus ſubſtantiæ intelligi nequeunt, quo nomine Deo quoque accidentia tribuimus: Sed per ſe atque ſimpliciter conſyderatæ, à priori non mediantibus accidentibus cognoſcuntur.

Species non eſt individuorum multitudine definienda. Subſtantia primum genus eſt. Genera cauſâ differentiarum inſunt.

Nec etiam plures ob id Deos eſſe oportuerit, ut ſpeciem unam altera differentiarum deſcriptam conſtituant, cum individuorum multitudine non ſpecies neceſſariò definiatur, niſi pro univerſali quadam notione ſumatur, quod differentiæ nomen nequaquam denotat. Subſtantia itaq; primũ genus eſt, cui cætera vel ineſſe vel attribui poſſunt: ipſũ ſiquidẽ eſſe non ineſſe demonſtret, ſuſtineatq; potius quam ab alio ſuſtineatur, quod generis natura fert, ut primum quidem in nullo ſit, cætera verò diffe-

differentiarum causa quibusdam insint.

PRIMA SVBSTANTIARVM *divisio.*

SI nulla Deo ratione cum suis conveniret effectibus, non uno genere compræhenderentur, sed quoniam substantiæ quævis, ut & ipse Deus per se non in aliquo subsistunt, causæq; & effectus ratio non infinitum inter Deum, & cætera discrimen esse docet, quæcunque sunt quodammodo convenire statuimus. Deus itaq; & cætera in eo conveniunt quod per se (quæ substantiæ definitio est) subsistant: Discrimen verò inter omnia quæ sunt nullum hoc ipso majus est, ut merito primam nobis negatio differentiam ostendat: Deus enim (ut supra dictum est aliquoties) simplex est affirmatio, cætera negationem quæcunq; sunt plurimorũ habent, ut substantiarum una sit infinita cæteræ verò finitæ. Solum autem Deum infinitam essentiam esse, nilq; omnino quod factum vel futurum est infinitum esse posse, suo loco demonstrabitur. Porrò etsi Deo genus & differentiam tribuimus, ut substantia sit infinita, non est tamen hoc quemadmodum in cæteris intelligendum, quasi principia cujusdam substantiæ compositionis haberet: Esse siquidem sim-

Deus à suis operibus non differt infinitè.

Negatio prima rerum est differẽtia.

Deus simpliciter existens est infinitus.

simpliciter, unum & idem cum infinito sit, id eoq; alteri generis parti differentiam tribuimus negationem, quæ cum ab affirmatione diversa sit ipsam componit aliquomodo. Deus ergo si per se consyderetur nec genus nec differentiam habet, cum & sine aliorum quorumvis sit respectu, substantiaq; sit adeò simplex ut diversitatis in ea ratio nulla possit animadverti. Sed aliæ substantiæ cum finitæ sint, effectus nomine causam præsupponunt, quæ quoniam existit omnino, genus jam subintelligitur, cumq; non ut causa simpliciter existant, sed negatione multorum terminatæ sint, differentiam habent, ab ipsa diversam affirmatione, cum Deus uno simpliciter ESSE definiatur.

Deus per se nec genus habet nec differentiam.

Deus ut infrà patebit sine suis effectibus intelligi potest, cum ipsi causæ nomen accidat: sed non effectus sine causa possint intelligi.

QVAE SINT RERVM FINITARUM principia.

GEnere modo differentiaq; positis, an aliquà sint finitorum principia, facilè quis intellexerit. Licet autem duarum vel plurium substantiarum conjunctio, vera sit compositio dicenda, nec verè negatio quod nec rei tribuat, nec agat quic-

quam,

quam, componat, diversa tamen ipsius ab affirmatione ratio, non simplicem penitus, sed compositam quodammodo finitorum omnium substantiam esse demonstrat. Cæterum Physici corruptionis potentiam soli quod compositum est attribuerunt, ut hac quoque ratione quicquid usquam primæ causæ subest, compositum esse consequatur. Etsi verò id à nobis ceu falsum supra refutatum est, secus tamen quam Physicis videatur intellectum ferri debet, cum quod simpliciter existit, nec ulla definitum est negatione, nullius imperio subsit, ut à quoquam posśit immutari: Nam quod partim est, partimq; non existit, ut infrà docebitur) in tempore factum est necessariò, cumq; ab alio factum sit, ab eodem quoq; in id unde factum est corrumpi potest: Cum itaq; duplex infinitis omnibus animadvertatur potentia, secundum quam vel agunt aliquid. (Nil siquidem penitùs actionis expers existat) vel patiuntur aut pati possunt, quodammodo composita sūt principijs ipsa duobus, affirmatione videlicet atq; negatione: Affirmationis enim respectu quod nobilior sit aliquas exerūt actiones, negationis, primæ causæ volūntati subijciuntur, aliâs si nihil ipsis denegatū esset, à nullo quoque ipsorum actio vel tolli, vel impediri, substantia vel minui vel

Omnia finita quodammodo sunt composita.

Quod partim est, partim verò non est, aliquando factum est.

Nil est actionis expers.

Res agunt affirmatione, sed ob negationem pati possunt.

corrumpi posset.

THEOLOGIAE NOSTRA *consentire principia.*

MVlti proculdubio nos hæc non fidei causa propugnandæ, sed vel gloriolæ cujusdam assequendæ, vel ut scholas turbaremus, in Aristotelem scripsisse calumniabuntur, quod principiorum vim non intelligant: Verè tamen qui Physicorum, nostraq; perpenderint, illa repugnare, sed nostra Theologicæ, veritati consentanea esse videbunt: Cùm enim fieri sine materia nihil existimarent, nihil quoque quod factum est materia destitui judicarunt, ut hac rei parte principium ex quo, formâ verò causam demonstrarent efficientem. At nos tum sacris acquiescentes literis, tum Philosophicis edocti rationibus, omnia primum ex nihilo facta esse novimus, ut ipsis verè negatio tribuatur, qua principium ipsa nullum Deo correspondens habuisse demonstramus: Deus enim cum unus, simplicissimus, simul & perfectissimus existat, materia non indiget, ut aliquid efficiat, cujus respectu partis non totius causa diceretur, quod infra copiosè refutabitur. Quamobrem cum omnia quæ sunt, si primam consyderes originem, ex nihilo facta sint,

Negatione principium ex quo demonstratur.

Deus est totius causa, non partis. Ergo materia non indiget.

Negatio materias substituenda est.

ſint, materiam Divinis operibus detrahimus, ejusq; loco negationem ſubſtituimus, ut unum Deum ceu primam, ſolamque cauſam demonſtrent omnia.

AN FINITA QVOQVE SINT *incorporea.*

MAteriæ Philoſophi omnem tum definitionem, tum potentiam attribuerunt, ut nihil corporeum, definitum, vel mutabile foret, quod ſenſibus ob materiam non obijceretur. Sed ſententia hæc impia pariter eſt & abſurda, tum quod unius ſit Dei ſine termino ſubſtantia, tum quod fieri nequeat tot eſſe numero infinita, quod incorporeæ ſunt ſubſtantiæ, quin imò ſuo demonſtrabitur locó, non niſi unum eſſe poſſe. Quamobrem cum unius Dei effectus ſint omnia, ipſa voce determinationem indicantes, finita eſſe ſtatuimus, quod ipſa negatione ſuperius expreſsimus: Sic enim exiſtunt quæcunque cauſam ſe ſuperiorem habent, ut unum quid, plurima verò non ſint. Etſi autem nulla ſenſili ſuperficie multa compræhenduntur, ut nec quãtitatem, nec fixam admittant definitionẽ, aliquid tamen huic proportione reſpondens eſt adſcribendum, cujus reſpectu non ubique eodem ſunt tempore. Hoc ipſum evi-

Non ſolùm quod materia conſtat eſſe finitum. *Effectus omnes neceſſario finiti ſunt.* *Incorporea definitionem habent ſubſtantiæ quodammodo ſuperficiei correſpondentẽ.*

evidẽter anima monſtrat, quæ finitō cōmprændititur corpore, ut infinita dici non debeat, niſi vel extra corpus in infinitum extendatur, vel continente contentum majus eſſe poſsit. Deniq; ſi differentiæ tribuantur incorporeis, quod genus ipſæ definiant, infinita eſſe nequeunt, at ſubſtantiæ ſunt aliquatenus à ſe invicem, vel à ſua cauſa differentes, ut eo diſcrimine definitio planè denotetur. Quod autem Deum ſubſtantiam infinitam eſſe diximus, nō ita debet intellgi, ac ſi (quod in ſupra ſcriptis animadverti potuit) diverſis conſtitueretur ſubſtantiæ partibus: Nam ipſummet generi nomen additum omnem tollit definitionem, ut verè genus nec differentia tribuenda ſit: Noſtri tamen reſpectu quod omnia per differentias & genera cognoſcamus, talia poteſt admittere, licet per ſe conſyderatus ſimpliciter exiſtat, hoc eſt ut ſit & intelligatur ſine cæteris omnibus à quibus differt: Cum enim ſolus ab æterno foret, nil commune vel differens à quoquam habebat, ut cum ſubſtantiâ poſt non ſit mutatus, vera eſſentiæ differentia non ſit ipſi tribuenda: Cætera verò cum non ſimpliciter, ſed ab alio ſint, in propria ſubſtantia differentiam habent, ſine qua nullo modo poſſunt intelligi: Sed hæc ſuo loco melius exponentur.

Definitum eſt cuicunq; differentia tribuitur.

Deus ipſomet genere differt.

Deus cum ſolus exiſteret nil commune, nil differens à quoquam habebit.

Nil præter Deum ſine differentia poteſt intelligi.

AL-

ALTERA RERVM *differentia.*

FInitorum diſcrimen VITA nullum eſt evidentius, nullum differentes inter ſe ſubſtantias oſtendit apertius, ut finitorum alia vivant, alia vitæ ſint expertia. Licet autem Philoſophi materia ſpecies eaſdem expreſſerint, ſubſtantias vel corporeas eſſe dicentes, vel incorporeas, non tamen veram earum naturam hiſce nominibus expoſuerunt, tum quod ſenſum, motũq; corporibus adſcripſerint, tum quod incorporeis omnem ſenſum, motumq; detraxerint: Cùm enim corporeorum materia ſit, hacque ipſa convenire, ut forma differre ducerent, communiſsimas eorum actiones ſenſum motumq; materiæ tribuerunt, formæ verò cuiq; proprias. Sed præter ea quibus materiam ſuprà refutavimus, hæc abſurda eſſe conſpiciuntur, quod ſingulare ſit, quicquid modo ſit uſquã, ut nullam actionum communitas differentiam faciat, tum quod multitudo res nec conſtituat, nec operetur, aut ipſas immutet actiones: Non enim vel melius vel deterius, aut ſimpliciter video quod eædem vires multis à Deo conceſſæ ſint, tum quod ipſe reſpectus non revera, ſed vis quædam ſit mentis,

Vita finitorum eſt differentia.

Mala ſubſtantiarũ diviſio.

An communes materiæ, propriæ vero formæ ſint actiones adſcribendæ.

Quid ſit reſpectus.

mentis, res inter se conferens, ut unius rei nec respectus, nec communio sit ulla. Terram exempli vice tibi proponito, videtur ipsa, tangitur atque movetur, refrigerat, & exiccat, ultima duo formæ tanquam propria tribuuntur, priora materiæ quod cæteris sint communia corporibus. At si (causã ponito) præter terram nihil existeret, quod eas exercere posset actiones, an eas ideo quod solius essent terræ, ejusdem formæ tribueres? Quare cum aqua vel ignis terram nec constituant ut sit, nec vim tribuant ut operetur, sic terra terræque sunt actiones intelligendæ, ac si sola existeret, propriaque forent quæcunque sustinet, aut efficit accidentia.

Omnes actiones formæ sunt adscribendæ

Nostri quidam respectu, quod res non per se duntaxat vel à priori noverimus, nec substantias velut externa videamus, sed per discursum rationis omnia consyderemus, ut quid intelligatur, cum cæteris conferri debet, sed ita ut actionum vel accidentium causas, propriæ uniuscujusq; substantiæ, non rebus extra positis attribuamus, nisi fortè tales forent effectus, qui non ab una re, sed multis provenirent, ut ab elementis composita.

Vnius ergo formæ sunt omnia quæ ab ipsa re prodeunt, cum unius causa multi effectus esse posint, nec formæ hic illo potius detrahi debeat: Talis enim est rei cõstitutio quæ formæ sine materia posit adscribi, ut

& tan-

& tangatur, & moveatur. Sed ut rei veritas apertius elucescat num sensu corpora definiri debeant, sensuq; inter se finita differant quærendum nobis est.

AN SENSVS SIT INCORPOREIS etiam tribuendus.

SVfficiens inter finita discrimen Philosophi sensum esse duxerunt, quod sola quæ materiata sunt atque corporea sentiant, & moveantur: Sed longè aliter de hisce sentiendum est, vita siquidem quæ non corporeorum, sed incorporeorum est solummodo, sensu môtuque definiatur: Cùm tamen corporea sentiantur suisque ferantur motibus, actionem non passionem vocibus illis intelligimus, ut solum quod invisibile est videre possit, audire, proque arbitrio quoque versũ moveri: Nam quod finita sint incorporea, nec (ut suprà dictũ est) ubiq; sint, mera captivitas foret si loco sẽper eodem continerentur: Motus tamen is nequaquam naturalis est, ut vel necessariò fiat vel successivè.

Moventur incorporea.

Supra necessariò fieri diximus quod non voluntatem, sed rei cuiusq; substantiam consequitur: sic lapidem necessario ex sua natura (potest enim extrinsecus & violẽtes impediri) deorsum ferri dicimus.

Corporea siquidem non pro voluntate sed

ſed naturali coſtitutione, ſic moveantur, ut contrarijs impediri poſsint, quominus in momento, vel ſemper ipſa ferantur: Incorporea verò voluntatem habent, cõtrariaq; ſunt nulli, ut quodlibet pro arbitrio poſsint aſſequi.

Ipſorum tamen voluntas certa potentia ipſis à Deo conceſſa deſcribitur, ut non plura velint quàm poſſunt Angeli boni, vel non quæcumq; volunt mali conſequantur: Solus enim Deus omnia ſine limitatione poteſt, ijs ſolum exceptis quæ vel ejus læderent ſubſtantiam, vel gloriam minuerent.

Audiũt & vident incorporea.

Eadem ſenſus ipſorum eſt ratio: Mon enim corporeis ad viſum, vel auditũ inſtrumẽtis utuntur, quo fit ut nec tenebris, nec denſis impediantur corporibus. Porrò ipſis guſtatum, olfactum, tactumq; detrahimus, quod hi corporis cauſâ nutriendi, vel conſervandi, ſpirituumq; ad actiones obeundas, animæ tribuantur, quæ ſunt ab incorporeis alieniſsima: Sed ipſis viſus & auditus omnino debent adſcribi, quod hi externorum ſint ut internorum ſcientia: Cùm enim finita ſint, plurima ipſis externa ſunt, quæ vident & audiunt ut cognoſcere poſſint: Deus ſiquidem cardiognoſtes ſolus exiſtat, quod in omnium ſit cordibus, ut & occultam omnium voluntataem, tacitasq; noverit uniuſcujuſq; cogitationes, at cætera quæcunq; ſunt omnia nil eorum

poſſunt

possunt assequi, nisi vel signis, vel vocibus, vel alia ratione, quod animo voluimus ipsis exprimamus. Quod verò videantur, & audiantur à se invicem, facilè quis intellexerit, si fœlicitatem ipsa communione metiatur, vel societate, quæ numero separatis à Deo est concessa viventibus. Tactum etiam demonstrant aliquatenus incorporea, tum quod assumpta moveant corpora, tum quod anima variè à dæmonio quibusdam affligatur, sed cum talia nobis inexperta sint fit ut minus liberè veritatem assequi, vel aptè possimus exprimere.

Substantia animæ vident Angeli nõ voluntatem.

Tangunt etiam incorporea.

Alia est ab hac conscientiæ pœna, quæ metum animæ incutit, futuri iudicij, pœnæq; subeundæ gravioris, cum multi peccatorum sibi nequaquam conscij à malo crucientur, alia quoq; tristitiæ ratio est, atq; doloris, aliarumq; animæ affectionum.

Quamobrem vita ejusq; negatione, non materia vel sensibus alteram finitorum differentiam describimus: Licet enim corpora quoque animata sentiant, atq; ad latera moveantur, quæ manifesta vitæ sunt indicia, per se tamen hæc ipsis adscribenda non sunt, corpora siquidem anima recedente maneant, etsi talis nec motus nec sensus in ijs amplius animadvertitur.

Animata corpora per se non vivunt.

TER-

TERTIA FINITORVM *differentia.*

VIventia suas in species dividere possemus cum angelos ab humanis mentibus differre noverimus, sed quoniam rerũ corruptibilium principia nobis inquirenda sunt, omissis quæ vitam sensu, motuque & intellectu referunt, non mortua solum, sed quæ vixere nunquam aggrediemur. Ea itaque præter vitæ negationem, in eo conveniumt omnia quod sensilib. subsint qualitatibus, unicoque motu sine voluntate ferantur. Differunt autem quod aliqua circulariter, aliqua verò secundum rectam lineam moveantur. Porrò licet hæc differẽtia rerum mutabilium naturam nobis non expressè proponat, rectæ tamen lineæ non circulari contrarietas attribuitur, ut hoc ipso rerum quæ sursum vel deorsum moventur generationes & corruptiones indicentur. Corporum itaque alia mutabilia sunt, alia potentiam non habent, ut à quoquam contrario patiantur. Vt autem differentiam hanc sustineamus Physicorũ & Astronomorum de cœlo sẽtentiæ nobis examinandæ sunt, ei siquidem utrique corruptionis potentiã adscribere videantur, tum materia, tum motuum contrarietate.

Corpora quomodo conveniãt & differant.

Cur rectæ lineæ non circulari contrarietas attribuatur.

AN

AN VIOLENTER FERANTVR *sphæræ cœlestes.*

CVm duplicem planetarum motum animaduertissent Astronomi, ut trepidationis omittamus, eum qui ab occidente est proprium esse cuiusq; statuerunt, ab ortu verò primi mobilis: Id enim sphæras inferiores quas comprǽhendit omnes suo motu violenter rapere judicarunt, ut quæ ab eo remotiores sunt tardius in occasum moveantur, sed proprium cursum celerius absoluant.

Pulchrè scilicet cum Physicis consentiunt Astronomi motum non contrarium solummodo, sed violentum etiam cœlis attribuentes, quasi verò quod violenter movetur perpetuum esse posit, qualem cœlorum esse motum unanimiter asserunt. Sed quomodo inferiores sphæræ rapiantur exponito: An dura sunt corpora nodisq; vel clavis, glutinove cohærēt, ut violenter vel pelli, vel attrahi posint? Aut quomodo cum tanta sit tot sphærarum profunditas, primi mobilis violentia, ad postremam usq; pertingit? Consyderes ulterius an uniuscuiusque sphæræ pars inferior tam celeriter atq; superior violento motu feratur, quod si negaveris unam omnium planeta-

Quomodo differant à Physicis Astronomi, sed nō est quarta differētia

rum sphæram esse consequetur, eadem nimirum existente motus differentia inter unius partes & duarum, nec differente sphærarum substantia: Quomodo enim animaduertunt à se invicem separatas esse sphæras, nisi motu in eo interstitio differẽte magis, quàm in uniuscuiusque sphæræ medio? Aut quomodo unius sphæræ partes sibi invicem magis adhærent, quam inferiori superioris pars inferioris superior, ut magis pars unius sphæræ superior suas quã sequentis partes trahat? Sin omnes æqualiter ferri sphæræ partes existimaveris esse duras oportebit, sibiq; invicem agglutinatas, ne pars cedat à trahente vel impellente remotior, quod creditu ridiculum, dictuq; fuerit quam absurdissimum. Præterea cur tãtas crediderim moveri sphæras cum astra moveri sufficiat? Si sphæræ cur non & ipsæ stellæ per se moveri possunt? Aliquot id infringerem argumentis, sed propositum non est latius evagari, ea solum attigimus quæ Physicorum decreta, nostramque reijciunt finitorum divisionem, ut appareret uno simplicia motu ferri, nilq; vel contrarium vel violentum cœlis adscribi deberet: Licet enim pluribus ipsi motibus ferri videantur, revera tamen unus est diversa ratione multiplex apparens, quod modo paucis lectori demonstrabimus.

Differens sphærarũ motus, earum parit multitudinem.

Possunt in cœlis stellæ moveri quẽ admodum gravia deorsum.

VNVM

VNUM NON PLURES COELE-
ſtium ſphærarum eſſe motus.

VT Phyſici primam excogitarunt materiam,ſic & Aſtronomi primum mobile commenti ſunt, eo ſolùm nomine ut apparentiarum cauſas inveſtigarēt,pulchrè videlicet mendacijs veritatem illuſtrantes,nulla ſiquidem ſit virtute conſpicuum, niſi quod violenter rapere ſphæras inferiores exiſtimarint, quaſi verò non propria unumquodque corpus vi moveatur, aut non æquè ſphæra ſolis atque primum ut vocant mobile per ſe moveri poſsit. At duos inquies eſſe ſphærarum motus,ut duæ quoque ſint eorum cauſæ, cum ſimplicis corporis unus ſolummodo ſecundùm naturam ſit motus. Verè quidem,ſed ſi rem probè perpenderis unicum ab ortu ſphæræ cuiuslibet,quiq; ab occaſu ferri putatur ejus appendicem eſſe videbis. Poſita enim circulari linea ortum & occaſum horrizonte definias, eoq; planetarum corpora ſeces,ſicut unumquodq; eodem oriatur tempore,horis iam vigintiquatuor elapſis, lunam quod omnium tardiſſime propria ut reliqui planetæ virtute feratur,multo quam cæteri à poſita ſuperficie magis procul abeſſevidebis quod interſti-

Primū mobile commentum eſt aſtronomorum.

Vnus eſt ab ortu ſtellarum motus.

absolvere. Sin autẽ punctum planeta quod oriens relinquit 24. horis attingeret, unicus esset simplexque motus, nec ab occasu in ortum ferri videretur. At si punctum id uno gradu transgrederetur aut pluribus duo quidem sed ab ortu solùm motus observarentur. Vnus itaq; planetarum motus est, etsi ratione duplex esse videtur. Imò verò quod asserunt Astronomi, satisque Physici leviter approbarunt, fieri nequit omnino ut unum & idẽ ab ortu eodemq; tempore in ortum feratur ab occasu: Licet enim vana id ipsum navis similitudine conentur exprimere, nequaquam tamen ea quod volunt assequuntur, ut tibi paucis exponetur. Navis in ortum fertur, tuq; versus occasum in ea pergis: Si te celerius ipsa moveatur, magis à termino tibi proposito recedes, ut non ad occasum, sed ab eo ferri dicendus sis: Sin æqualis utriusq; tuus navisq; sit motus, nec in ortum, nec in occasum moveberis, sed eundem semper obtinebis apicem meridianum. Hoc ipsum soli contribuas, unumq; vel nullum motum animadvertes: Nam si primum mobile solem in occasum pellat, cum semper id eodem modo procedat, nunquam ortum versus ipse retrogredietur, quemadmodum littus relictum licet navis sphærarum instar circulariter moveretur nunquam navi-

Cursus absolutus unum facit motum, nõ absolutus duos diversos, plusquam absolutus duos ab eodem ad idem punctum.

Nil ab uno puncto potest in extrema eodem moveri tẽpore.

gans assequetur, quoque celerius movebitur id eo tardius attinget, quod multo quam ipse violentius ipsa feratur, ut eidem cedere cogatur.

Semper sol ad occasum, ad ortum nunquam ergo movetur: Nam positis duobus extremis tantum ab uno cedes quantum ad aliud accesseris. Sed hac omissa demonstratione, solem dicas an unquam versus ortum ferri conspexeris. Nequaquam sanè, sique contigisset aliquando (ut id Deo non est impossibile) eodem tamen tempore versus occasum ferri non potuisset, quin is in utranque partem dilataretur, ut una sui parte ad ortum, altera versus occasum promoveretur: sed hæ sunt nugæ serio philosophantibus omittendæ.

Suæ sphæræ sol est infixus, nō est igitur ea navi conferenda.

Sed age similitudinem examines, navis spæra solis esse nequit, quod ipsi secundùm Physicorum & Astronomorum sententiam infixus sit, ut unus utriusq; sit motus: Fortè primum mobile fuerit: Sed quis id unquam observavit, an diverso motu à sole feratur, ut aqua navisq; diversimodè à navigante movetur? Quotidiana dices id approbat experientia Lunam astraque, cætera, versus ortum moveri, ut hic vel alter motus externo principio sit attribuendus. Probè quidem si quis acquiescat: Lunam hodie fateor hora vesperi septima ortui multo propinquiorē esse, quam nudius tertius eodē tempore fuerit, sed id nō

est

eſt retrogrado, motuiq; quem cernis contrario adſcribendum, alia ſiquidem ratione diverſitas demonſtrari poſsit. Quoniã verò id quo motum ad ortum definivimus interſtitium, quandam motus tarditatem oſtendit. (Nam ſi ſol paulò citius uno nimirum circiter gradu moveretur, circulum abſolveret, nec ulla motus differentia conſpiceretur) externo fortè principio, primo ſcilicet mobili aut alij cuipiam moræ cauſam attribui poſſe iudicabis, quod ridiculum quoque fuerit: Sic enim per ſe moveri poſſunt aſtra, ut externo non egeãt impedimẽto, ne celerius ipſa moveãtur.

An motus tarditas externo principio ſit adſcribenda.

Motum fortè ſolis (ejus enim & aliorum par eſt ratio) in zodiaco ad alterum ab uno tropicum obijcies, ut motuum multitudinem oſtendas: Sed hic ut & ille uno curſu perficitur, dum ſol nimirum non directè prorſus ad occaſum tendit, ſed vel ad meridiem, vel ad ſeptentrionem deflectit, prout is ab alterutro termino receſſerit.

Omiſſa ergo multitudine, violentia, & contrarietate, quod vel naturæ gravia ſint, vel quietem inferant, cœleſtia corpora judicamus, propria unumquodque viritute moveri.

Quod paucis poteſt natura non pluribus efficit, nec violenter fit quod ſecundum rei naturam fieri poteſt.

Porrò hæc ut Phyſicorum axiomata tuerentur

rentur dicta sunt, sic tamen ut in illos ipsos eadem retorqueri possit, quod sequenti quæstione demonstrabimus.

AN COELORVM AD QVIE-
tem potentia mentibus cohibeatur.

CVm Physici nihil quod materia caret moveri posse ducerent, motu naturam & quiete definiverunt, ut nihil ipsis vel materiatum, vel naturale sit, quin si moveatur potentiam habeat ut quiescere, si quiescat ut aliquando moveri possit: Sed materiam suam innumeris exornarunt absurditatibus: Cum enim ejus causa cœlos naturales esse statuerent, quiescendi potẽtiam ipsis detrahere non ausi sunt, sublata siquidem cum actione potentia res ipsa tollatur: Quoniam verò cœlos nunquam vel ab æterno quievisse, vel in æternum quieturos esse iudicabant, hanc ad quietem potentiam cœlestibus impediri mentibus existimarunt. Sed ad quid quæso cœlis hæc potentia tribuitur si nunquam redigatur in actum?

Cælum Physicis potentiam habet ut quiescat.

Fortè terram obijcies immobilem in æternum persistere, cum tamen motus in se potentiam habeat, ut eius partium natura demonstrat: Respondebimus itaq; nequaquã frustra ipsi hanc esse contributam: Ejus enim partes ut usui competerent mobiles

esse oportuit. Præterea hæc ipsa motus potentia terræ quietem infert; Ipsam siquidem deorsum pellat, cumq; hoc ipso ejus loco nullus inferior existat, fit ut ipsam sua (qua motus potentia definitur) gravitate contineat.

Si cœlos prima sic causa creavit, ut proprijs viribus atq; natura finem suum assequerentur, soloq; motu non quiete id fieri possit, cur substantiale ipsis impedimentum indidisse concesserim, ut id extrinsecus cohiberi necesse sit? Hæc est Dei Philosophorum sapientia, si cœlos absque potentia creasset, alia non opus ipsi mentium creatione fuisset, quæ prius erratum corrigerent. At non potuit inquies, quod sine materia (quæ quiescendi potentia destitui nequit) nihil omnino moveri possit. Sic Physici quæ nunquam probaverint urgent impudentissmè. Mentes autem has apertius examina, cœlos ne informant, an externa motus sunt principia? Hoc si censueris violenter cœlos ferri convincetur, quod prius multis est refutatum: Sin illud duas cœlis adscribes formas, quarum una quietis particeps sit, altera nullo penitus modo. Sed hoc Astronomorum errore longè fuerit absurdius: Cujus enim causa priorem statueremus, quod ad quietē potētia cœlis non debeatur, hæcq; posterior quicquid opus est absolvere possit? Præterea na-

Dei Philosophorum sapientia.

An mentes cœlestes, cœlos informent.

TERTIA FINITORVM *differentia.*

VIventia suas in species dividere possemus cum angelos ab humanis mentibus differre noverimus, sed quoniam rerũ corruptibilium principia nobis inquirenda sunt, omissis quæ vitam sensu, motuque & intellectu referunt, non mortua solum, sed quæ vixere nunquam aggrediemur. Ea itaque præter vitæ negationem, in eo conveniumt omnia quod sensilib. subsint qualitatibus, unicoque motu sine voluntate ferantur. Differunt autem quod aliqua circulariter, aliqua verò secundum rectam lineam moveantur. Porrò licet hæc differẽtia rerum mutabilium naturam nobis non expresse proponat, rectæ tamen lineæ non circulari contrarietas attribuitur, ut hoc ipso rerum quæ sursum vel deorsum moventur generationes & corruptiones indicentur. Corporum itaque alia mutabilia sunt, alia potentiam non habent, ut à quoquam contrario patiantur. Vt autem differentiam hanc sustineamus Physicorũ & Astronomorum de cœlo sẽtentiæ nobis examinandæ sunt, ei siquidem utrique corruptionis potentiã adscribere videantur, tum materia, tum motuum contrarietate.

Corpora quomodo conveniãt & differant.

Cur rectæ lineæ non circulari contrarietas attribuatur.

AN

AN VIOLENTER FERANTVR *ſphæræ cœleſtes.*

CVm duplicem planetarum motum animaduertiſſent Aſtronomi, ut trepidationis omittamus,eum qui ab occidente eſt proprium eſſe cuiuſq; ſtatuerunt , ab ortu verò primi mobilis : Id enim ſphæras inferiores quas compræhendit omnes ſuo motu violenter rapere judicarunt, ut quæ ab eo remotiores ſunt tardius in occaſum moveantur, ſed proprium curſum celerius abſoluant.

Pulchrè ſcilicet cum Phyſicis conſentiunt Aſtronomi motum non contrarium ſolummodo,ſed violentum etiam cœlis attribuentes,quaſi verò quod violenter movetur perpetuum eſſe poſsit,qualem cœlorum eſſe motum unanimiter aſſerunt. Sed quomodo inferiores ſphæræ rapiantur exponito:An dura ſunt corpora nodisq; vel clavis,glutinove cohærēt, ut violenter vel pelli , vel attrahi poſsint? Aut quomodo cum tanta ſit tot ſphærarum profunditas, primi mobilis violentia,ad poſtremam uſq; pertingit ? Conſyderes ulterius an uniuſcuiuſque ſphæræ pars inferior tam celeriter atq; ſuperior violento motu feratur, quod ſi negaveris unam omnium planeta- *Quomodo differant à Phyſicis Aſtronomi,ſed nō eſt quarta differētia*

rum sphæram esse consequetur, eadem nimirum existente motus differentia inter unius partes & duarum, nec differente sphærarum substantia: Quomodo enim animaduertunt à se invicem separatas esse sphæras, nisi motu in eo interstitio differẽte magis, quàm in uniuscuiusque sphæræ medio? Aut quomodo unius sphæræ partes sibi invicem magis adhærent, quam inferiori superioris pars inferioris superior, ut magis pars unius sphæræ superior suas quã sequentis partes trahat? Sin omnes æqualiter ferri sphæræ partes existimaveris esse duras oportebit, sibiq; invicem agglutinatas, ne pars cedat à trahente vel impellente remotior, quod credituridiculum, dictuq; fuerit quam absurdissimum. Præterea cur tãtas crediderim moveri sphæras cum astra moveri sufficiat? Si sphæræ cur non & ipsæ stellæ per se moveri possunt? Aliquot id infringerem argumentis, sed propositum non est latius evagari, ea solum attigimus quæ Physicorum decreta, nostramque reijciunt finitorum divisionem, ut appareret uno simplicia motu ferri, nilq; vel contrarium vel violentum cœlis adscribi deberet: Licet enim pluribus ipsi motibus ferri videantur, revera tamen unus est diversa ratione multiplex apparens, quod modo paucis lectori demonstrabimus.

Differens sphærarũ motus, earum parit multitudinem.

Possunt in cœlis stellæ moveri quẽ admodum gravià deorsum.

VNVM

VNVM NON PLVRES COELEstium sphærarum esse motus.

VT Physici primam excogitarunt materiam, sic & Astronomi primum mobile commenti sunt, eo solùm nomine ut apparentiarum causas investigarēt, pulchrè videlicet mendacijs veritatem illustrantes, nulla siquidem sit virtute conspicuum, nisi quod violenter rapere sphæras inferiores existimarint, quasi verò non propria unumquodque corpus vi moveatur, aut non æquè sphæra solis atque primum ut vocant mobile per se moveri possit. At duos inquies esse sphærarum motus, ut duæ quoque sint eorum causæ, cum simplicis corporis unus solummodo secundùm naturam sit motus. Verè quidem, sed si rem probè perpenderis unicum ab ortu sphæræ cuiuslibet, quiq; ab occasu ferri putatur ejus appendicem esse videbis. Posita enim circulari linea ortum & occasum horrizonte definias, eoq; planetarum corpora sēces, sicut unumquodq; eodem oriatur tempore, horis iam vigintiquatuor elapsis, lunam quod omnium tardissime propria ut reliqui planetæ virtute feratur, multo quam cæteri à posita superficie magis procul abesse videbis quod intersti-

Primū mobile commentum est astronomorum.

Vnus est ab ortu stellarum motus.

absolvere. Sin autē punctum planeta quod oriens relinquit 24. horis attingeret, unicus esset simplexque motus, nec ab occasu in ortum ferri videretur. At si punctum id uno gradu transgrederetur aut pluribus duo quidem sed ab ortu solùm motus observarentur. Vnus itaq; planetarum motus est, etsi ratione duplex esse videtur. Imò verò quod afferunt Astronomi, satisque Physici leviter approbarunt, fieri nequit omnino ut unum & idē ab ortu eodemq; tempore in ortum feratur ab occasu: Licet enim vana id ipsum navis similitudine conentur exprimere, nequaquam tamen ea quod volunt assequuntur, ut tibi paucis exponetur. Navis in ortum fertur, tuq; versus occasum in ea pergis: Si te celerius ipsa moveatur, magis à termino tibi proposito recedes, ut non ad occasum, sed ab eo ferri dicendus sis: Sin æqualis utriusq; tuus navisq; sit motus, nec in ortum, nec in occasum moveberis, sed eundém semper obtinebis apicem meridianum. Hoc ipsum soli contribuas, unumq; vel nullum motum animadvertes: Nam si primum mobile solem in occasum pellat, cum semper id eodem modo procedat, nunquam ortum versus ipse retrogredietur, quemadmodum littus relictum licet navis sphærarum instar circulariter moveretur nunquam navi-

Cursus absolutus unum facit motum, nō absolutus duos diversos, plusquam absolutus duos ab eodem ad idem punctum. Nil ab uno puncto potest in extrema eodem moveri tēpore.

gans assequetur, quoque celerius movebitur id eo tardius attinget; quod multo quam ipse violentius ipsa feratur, ut eidem cedere cogatur.

Semper sol ad occasum, ad ortum nunquam ergo movetur: Nam positis duobus extremis tantum ab uno cedes quantum ad aliud accesseris. Sed hac omissa demonstratione, solem dicas an unquam versus ortum ferri conspexeris. Nequaquam sanè, sique contigisset aliquando (ut id Deo non est impossibile) eodem tamen tempore versus occasum ferri non potuisset, quin is in utranque partem dilataretur, ut una sui parte ad ortum, altera versus occasum promoveretur: sed hæ sunt nugæ serio philosophantibus omittendæ.

Suæ sphæræ sol est infixus, nõ est igitur ea navi conferenda.

Sed age similitudinem examines, navis spæra solis esse nequit, quod ipsi secundùm Physicorum & Astronomorum sententiam infixus sit, ut unus utriusq; sit motus: Fortè primum mobile fuerit: Sed quis id unquam observavit, an diverso motu à sole feratur, ut aqua navisq; diversimodè à navigante movetur? Quotidiana dices id approbat experientia Lunam astraque, cætera, versus ortum moveri, ut hic vel alter motus externo principio sit attribuendus. Probè quidem si quis acquiescat: Lunam hodie fateor hora vesperi septima ortui multo propinquiorẽ esse, quam nudius tertius eodẽ tempore fuerit, sed id nõ est

eſt retrogrado, motuiq; quem cernis contrario adſcribendum, alia ſiquidem ratione diverſitas demonſtrari poſsit. Quoniã verò id quo motum ad ortum definivimus interſtitium, quandam motus tarditatem oſtendit. (Nam ſi ſol paulò citius uno nimirum circiter gradu moveretur, circulum abſolveret, nec ulla motus differentia conſpiceretur) externo fortè principio, primo ſcilicet mobili aut alij cuipiam moræ cauſam attribui poſſe iudicabis, quod ridiculum quoque fuerit: Sic enim per ſe moveri poſſunt aſtra, ut externo non egeãt impedimẽto, ne celerius ipſa moveãtur.

An motus tarditas externo principio ſit adſcribenda.

Motum fortè ſolis (ejus enim & aliorum par eſt ratio) in zodiaco ad alterum ab uno tropicum objicies, ut motuum multitudinem oſtendas: Sed hic ut & ille uno curſu perficitur, dum ſol nimirum non directè prorſus ad occaſum tendit, ſed vel ad meridiem, vel ad ſeptentrionem deflectit, prout is ab alterutro termino receſſerit.

Omiſſa ergo multitudine, violentia, & contrarietate, quod vel naturæ gravia ſint, vel quietem inferant, cœleſtia corpora judicamus, propria unumquodque viritute moveri.

Quod paucis poteſt natura non pluribus efficit, nec violenter fit quod ſecundum rei naturam fieri poteſt.

Porrò hæc ut Phyſicorum axiomata tue-

esse oportuit. Præterea hæc ipsa motus potentia terræ quietem infert: Ipsam siquidem deorsum pellat, cumq; hoc ipso ejus loco nullus inferior existat, fit ut ipsam sua (qua motus potentia definitur) gravitate contineat.

Si cœlos prima sic causa creavit, ut proprijs viribus atq; natura finem suum assequerentur, soloq; motu non quiete id fieri posit, cur substantiale ipsis impedimentum indidisse concesserim, ut id extrinsecus cohiberi necesse sit? Hæc est Dei Philosophorum sapientia, si cœlos absque potentia creasset, alia non opus ipsi mentium creatione fuisset, quæ prius erratum corrigerent. At non potuit inquies, quod sine materia (quæ quiescendi potentia destitui nequit) nihil omnino moveri posit. Sic Physici quæ nunquam probaverint urgent impudentissmè. Mentes autem has apertius examina, cœlos ne informant, an externa motus sunt principia? Hoc si censueris violenter cœlos ferri convincetur, quod prius multis est refutatum: Sin illud duas cœlis adscribes formas, quarum una quietis particeps sit, altera nullo penitus modo. Sed hoc Astronomorum errore longè fuerit absurdius: Cujus enim causa priorem statueremus, quod ad quietē potētia cœlis non debeatur, hæcq; posterior quicquid opus est absolvere posit? Præterea na-

Dei Philosophorum sapientia.

An mentes cœlestes, cœlos informent.

turam rei substantiam esse nosti, cur has ergo mentes, quod non accidentia, sed substantiales cœlorum formæ sint, naturales esse negaveris? Vel si naturales sint, quomodo different à prioribus; Aut cur non pariter atq; illæ quietis sunt participes? Sed quietis naturam qua ratione rebus attribuenda sit examinemus.

AN PER SE, VEL PER ACcidens naturalia quiescant.

CVm duplicem physici motum in cœlis animadvertissent, nec differentes unius per se causæ sint effectus, alterum violentiæ tribuerunt, quod ut præcedenti questione refutavimus, sic & hac id ipsum quod supra verebantur, in eos retorquebimus: Non enim motum, & quietem duabus causis adscripserunt, quæ multò quam motus inter se magis à se invicem distant, cum res una varijs motibus, etiam contrarijs propria virtute ferri, non autem quiescere possit, homo siquidem non externa ullius impulsione, sed animæ propria vi ad latera feratur, sursum atq; deorsum, at non eadem animæ virtute quiescat: Ejus enim cursū voluntas infringit, ut unius & simplicis substantiæ duplex facultas animadvertatur, quarum uni motus omnes,

Diversa motus est, & causa quietis.

sed

sed alteri quies necessariò tribuitur. Licet autem id ipsum quod movetur etiam quiscat, causa tamen per se non una est utriusq;, cum sublato motu quies oriatur, ut aliquid omninò diversum sit ab eo quod movet, id ipsum quod motum cohibet. Hoc ergo Physici consyderantes, naturam (cui motum per se, per se quietem attribuerunt) non uno, sed duobus constitui principijs existimaverunt, ut formæ quidē respectu res ipsa moveri, sed materiæ quiescere diceretur. Pulchrè profectò si Philosophis placeat, materia voluntatē expresserunt, cū diversa sit motus ratio naturalis atq; voluntarij, natura siquidē scopum sibi propositū habeat ad quē res tota sui substātia tendit, non vel recta vel falsa voluntate seipsam cohibet: Lapidem enim nisi violēter extrinsecus impediatur deorsum ferri sine fine videmus, quod de cæteris pariter est existimandum, ut quæ de voluntario motu dicta sunt naturali nequeant accommodari: Nam si materia naturalem, ut voluntas animalem motum cohibeat, cum materia semper easdem vires obtineat, qui fit quod non semper formæ vim impediat, sed eo solum tempore quo rei contrarium quid extrinsecus opponitur? Internorum siquidem ratio sit semper eadē, omnisq; varietas ab accidētibus proveniat.

An sit materiæ causa quietis adscribenda.

Non sunt duo principia motus, & quietis in naturalibus, ut in voluntarijs.

Contrarietas res naturaliter quiescere facit: At materia res non sunt contraria quod ejus causa conveniant. Ergo quietis causa non est.

Homo

Homo plurimarum in se mutationum causam habet, voluntatem nimirum, qua varios ipse motus cohibet, ut internorum ratio non eadem semper esse videatur. Sed probè quid voluntas existat animadverte: Principium enim ab ipsa rei substantia diversum est, cujus respectu externum dici potest, cum præsertim extrinsecus ipsa moveatur. Sic Deum per se consyderatum necessariò, sine ulla mutatione semper existere dicimus, ut voluntas simplicem ejus definitionem non ingrediatur, eorum siquidem sit quæ fieri vel immutari debent, quo nomine virtutes etiam ipsi quæ voluntatem sequuntur (præcedit enim omnipotentia) ipsaq; causæ vox alterius respectu tribuuntur.

Cùm tamen omnem naturaliter passionem ita fieri noverimus, ut ab alio patiatur nihil, quin habile promptumq; sit, ejus actionem ut suscipiat, quiètis quoq; potētia per se videtur esse rebus adscribenda: Licet enim violēter quiescant omnia quæ per se moventur, alterum tamen violentiæ principium est res ipsa quiescens, cum ita constituta sit ut contraria cum sit â suo contrario posit impediri, quod exempli loco gravium durities ostēdit, formæ quoq; viscositas, aliæq; nō paucæ quiescentiū proprietates, quæ cum angelis denegatæ sint, fit ut re nulla posit eorum motus impediri: Videtur ergo per se res ipsa quiescere, quod ejus causā sine qua non in se cōtineat, sed si rem probè cōsyderes, error facilè

Violenter quiescunt quæ per se moventur.

cilè deprehendetur. Nam si contrarios uni causæ tribuas effectus, hac tibi utendum est distinctione, ut per accidens alterei competat, quemadmodum calorem exiccare videmus, ceram liquefacere, caloris etiam alterius diffusione refrigerare nonnunquam. Gravitatem itaq; per se causam esse dicimus, ut res deorsum feratur, sed ut quiescat ex accidenti.

Eadem est contrariorum causa, sed diverso respectu.

Non sunt gavitas & levitas rerum qualitates ut stultè Philosophi judicant, hac sola moti ratione, quam multis suprà refutavimus, quod substantiæ non possint esse contrariæ: Sed cum terra per se deorsum, id est, ipsamet sui naturâ, non accidenti quadã virtute feratur, per se quoq; gravis est: Hæc enim illa ipsa causâ motus est atq; facultas. Ridiculè concludunt, qui lapidis gravitatem accidens esse statuunt, quod eadem sit ligno quoq: concessa.

Etsi verò hæc ipsa pariter elemẽtaribus & cœlestibus conpetere videntur, quod neutris per se quietem attribuamus, differentia tamen hinc animadverti potest, quod cœli nec per se, nec per accidens quiescere possint: Nam nec finem habet circulus, nec contrarium quicquam ipsis inest, ut eo posit ipsorum motus impediri.

Deum novimus vel angelos etiam cœlos cohibere posse ne moveantur, cum id tamen naturaliter fieri nequeat, locum hac in parte non habet, quod ea tractemus quæ rationibus assequi licet, seu à

rei

rei sebstantia, seu accidentibus ipsæ sumantur: Licet enim violenta differant à naturalibus, à natura tamen ipsa prodeunt, non ejus quidem quod movetur, sed quod extrinsecus impellit, nec miraculose fieri dicenda sunt.

NATVRAM VNICVM, ET
Simplex esse rei principium, nec licet viribus varia sit, aliud esse prius inquirendum.

Vnam non tres in corporibus esse naturas.

NAtura simplex est corporum substantia, non pars ejus solummodo, vel compositum quid ex forma & materia, ut Physici sentiunt: Nam præter ea quibus materiam rejecimus, absurditas hinc etiam patet, quod natura vel conflatum quid ex materia sit, forma & privatione, vel vis atque facultas eorum uniuscujusque: Hoc si statueris non unam, sed tres rei naturas esse consequetur, sin illud quomodo ab ipsa re natura differet, cum præter materiam, formam, & privationem quæ naturam constituunt, nil ipsa res existat.

Si natura unum quid est, ut forma ex quatuor elementarum mixtione conflata, eaque motus & quietis causa est cur formam vel materiã, hujus aut illius causam esse statuunt Physici: Nam si non duæ amplius, sed una sit substantia, non sunt ejus actionum causæ differentes inquirendæ. Si materia materia, formaque formâ remaneat, non una, sed duæ sunt

ſunt naturæ, nec uni, ſed tribus principijs ſunt rerum proprietates adſcribendæ.

Vel dic quæſo an per ſe natura vel in aliquo ſubſiſtat, quod ſi nihil ei ſubeſſe dixeris, cur non idem formæ liceret adſcribere, ut & natura ſit ipſa, & per ſe ſine materia ſubſiſtat. Licet enim varias natura vires exerat, ut præter formam cætera quoque duo principia referat, talia tamē ſunt omnia quicquid operetur, ut unius cauſæ non plurium ſint effectus, ſic ignē ſimplex quid eſſe dicimus, non duabus compoſitum ſubſtantijs, quod idem calor exiccet atque calefaciat. Sed ut omiſſa longiori diſputatione noſtram de rerum principijs ſententiam exponamus, unicum rerum corporearum naturam principium eſſe dicimus, nō duabus aut tribus, ſed una cōſtans ſubſtantia, quæ cum varijs ſe prodat viribus multiplex eſſe videtur. Vt autem principia noſtra quærentibus (cum præter Deum nil ſimplex eſſe conſtet) rerū omnium (quod tales ſubſtantiæ ſint, quæ plurima nan exiſtant) affirmationem & negationem principia eſſe ſtatuimus, incorporearum quidem vitæ affirmationem cum cæterorum negatione, quæ ipſis non competunt: Naturalium verò vitæ negationē cum affirmatione talis ſubſtantiæ, quæ ſe ſenſibus offerat, unicoque motu feratur. Corruptibilium denique

An natura per ſe ſubſiſtat.

Effectus omnes corporis naturalis tales ſunt ut uni cauſæ poſſunt attribui.

Natura principiū eſt rei naturalis.

Quæ noſtra ſint principia.

denique præter eam negationem, contrariam affirmationem principia esse judicamus: Licet enim contrarios astra demonstrent effectus, contrarietatem tamen ipsis ideo non tribuimus, quod ab ijs in quæ agunt nequaquam patiantur.

Contraria sunt quæ sic agunt ut ab alijs impediri vel cohiberi possint.

VT NOSTRA DIFFERANT
à receptis principia.

Affirmatio negationi non inest ut materiæ forma Physicis.

FOrmam rei vocare posis affirmationem, ipsam verò materiam si negationem voces non moror, sed aliter ipsa tibi quam Physicis describenda fuerit: Nam nec affirmationem cuiquam inesse dicimus, ut ejus sit negatio subjectum, nec præter eam (quod quidem rei tribuatur) quicquam esse statuimus, quasi duæ substantiæ (constituentia vocant Physici principia) conjunctæ rem componerent: Naturalis autem rei potentia non à Deo vel angelis solum (quæ negationi tribuitur) sed à corporeis sibi contrarijs patitur, privatio dici poterit, ut tria sint rerum corruptibilium principia. Materia, forma & privatio. Porrò ne palmam victi Physicis cedere videamur, etsi nomina retineri posse concedimus, quod ea sit Grammaticorum contro-

Negatio contraria privatione dici possit.

versia,

versia, lõge aliud ipsis vocibus intelligi volumus, ut suprà multis est demonstratum, Negationem siquidẽ sub privatione compræhendamus, hancque sub affirmatione, ut unum solummodo rerum sit principium, quod varia pro rerum diversitate nomina sortitur: Cũ enim corruptibilibus affirmationem, negationem, & contrarietatem (privationis loco quod vel nunquam habuerint denegata sibi contraria, vel non corruptibilibus etiam ea competat) tribuimus, idem est, ac si unam ipsas substantiam esse diceremus, sed talem quæ unica terminetur essentia, plurimorum definiatur negatione, cõtrariumq; possit operari, hoc est ut vicissim ab alio patiatur. Nec est quod hinc substantiarum seu substantialium principiorum multitudo concludatur, anima siquidem unica simplexque sit, cum multas tamen habeat, diversasque facultates.

Privatio species est negationis sed non materiæ.

Nunquam ouum gallina fuit, alias in ovũ conversa fuisset.

Quid sit operari contrarium.

CONCLVSIO.

HAec sunt optime lector quæ adversus Physicorum principia conscribere voluimus, cùm tuendæ causâ veritatis, tum maximè ut qui philosophiæ tribuunt errores elueremus: Cùm enim sine materia fieri nihil censuisset Aristoteles,

IN TERTIVM TRACTATVM, PRÆFATIO.

REDAS ET INTELLIGES simpliciter quidem prolatum est, at Christianè : Nam si scopus fidei foret intelligentia, si vera solùm esse judicaremus, quæ quis intelligendo possit assequi, non imperitioribus solummodo, sed doctissimus quibusq; salus ipsa denegaretur : Cùm ad hoc usque tempus (quod quidem noverim) acutissimorum etiam Philosophorum nullus, unicum fidei articulum, suis appræhenderit rationibus : Injuriam mihi tamen fecit apertissimè qui ME NIL CREDERE dixit, & Turca deteriorem esse QVOD INTELLIGEREM : Quasi verò falsa forent quæ quis intellexerit esse verissima, vel non ea credantur : At ego CREDAS inquam VT INTELLIGERE POSSIS: Hoc enim non in sacris solùm, sed humanis etiam disciplinis est observandum, ut credat primum qui discere voluerit. Licet autem hæc verè credi non possint priusquam intelligātur, quod suis scientia fulciatur demonstrationibus : Non eò tamen impudentiæ devenimus, ut eandem fidei rationem esse judicemus : Non enim rationibus ea, sed authoritate sustinetur, ut quæ nobis pro concione proponuntur, solo satis confirmentur ejus nomine, qui cum fallere nequeat, sitque sine dubio verissi-

mus, talia protulit ut crederentur, non ut rationibus examinarentur an consistere possint, quod pluribus fortasse nobis propositum esse videbitur: Verùm & hi sunt nobis injuriam facturi, credidi namq; prius quam intelligerem, nec eo fine talia cõscripsimus, atq; si non sufficiens sacræ scripturæ foret authoritas, quin humanis opus sit rationibus, ut ea quæ nobis credenda proponit, firmâ quis fide possit appræhendere. Si quis enim rationes eorum exquirat, quæ simpliciter credenda fuerant, authoritati non acquiescens, impium esse fatemur, quô fit ut hæc non ad confirmandam credentium fidem, sed ut ad eam infideles alliciantur vel ut eorum calumnijs respondeatur, etsi quâm plurimos etam conspicere liceat, qui se venditant esse Christianos, qnorum non adeò firma fidei existit, quin dubitent interdum, an hæc ita se habeant, vel aliquorum sint hominum commenta. Videbis (optime lector) si quæ scripsimus intellexeris. Etsi non hoc est tibi tuæ fidei statuendum fundamentum: Nam qui sine rationibus credere nolunt, gentem imitantur viperarum, quæ Christo sine miraculis credere noluerat) videbis inquam te nequaquam esse delusum, quod etiam non intellecta credideris. Nivem cæco dicas albam esse, credet Si viderit id ipsum reipsa conperiet. Sæpè Christus sua parabolis illustravit, eadem etiam non rarò suis confirmavit demonstrationibus. Si me quod intelligam mundum aliquando factum esse, credere negaveris, apostolos quod Christum viderint, ipsum hominem esse consequetur nequaquam credidisse Deum esse credas, resurrectura credas esse corpora, quod sit hoc à Domino prolatum: An non idem quæso qui talia protulit tibi cœlos exposuit con-

conſpiciendos? An non tibi ſemen quod in terram mittitur, putrefieri prius demonſtravit quam in caules, vel ſpicas exurgat? Idem ſanè cujus ut credamus authoritate movemur, nos demonſtrationibus edocere potuiſſet, ut non credere ſolùm, ſed ea ſcire deceremur. Licet autem hoc ipſum noluerint, quod ſuos occulta Spiritus ope ſatis movere poſſet, nequaquam tamen noſtrum ejus voluntati repugnat inſtitutum, quod articulos fidei certiſsimis conemur confirmere demonſtrationibus: Non hoc enim ideo tentavimus, ut rationes vel Philoſophicos diſcurſus, fidei fundamentum eſſe convinceremus, atq; ſi modum quem ſuis Chriſtus exhibuit (CREDITE) non ſufficientem ad noſtram ſalutem eſſe ſtatueremus, quod ſi foret pauci vel crederent, vel verè crederent. Cùm verò Philoſophiam Theologiæ dicimus eſſe fundamentum, non ipſam diſcurrendi methodum intelligimus, ſed ea quæ verè Philoſophando fueris aſſequutus. Deum eſſe novimus, unum eſſe novimus, perſonis eſſe trinum, bonum, juſtum, veracem, potentem perfectiſſimè: Mundum etiam ſcimus aliquando ex nihilo factum eſſe, genus humanum cœpiſſe, finemq; cum Deo viſum fuerit ejus propagationem eſſe conſequuturam: Noſtra nobis ob oculos ſunt peccata, nec ſine juſtitia Deum novimus eſſe miſericordem. Quis hæc fidei negaverit eſſe fundamentum? Philoſophica ſunt omnino, quod poſsint certa ratiocinandi methodo comprobari, Theologica ſunt etiam, quod ipſa ſit voce conſpicunm, tum quod à multis ſola Dei credantur authoritate. Si tamen utramq; ſcientiam verè diſtinguas ea ſolùm quæ occultam Dei voluntatem exponunt dici debent Theologica, quod ſola fi-

Sic ſciri dicuntur non rationes, ſed quæ rationibus extruuntur.

Idem sciunt angeli, fideles, & Philosophi, sed diversimodè.

de, sola nimirum Spiritus revelatione sciantur, cætera verò possint etiam Philosophici demonstrari: Non ideo tamen Philosophi sunt omnes qui crediderint, nec eorum fides fundamento destituitur, quod Philosophiæ sint imperiti: Nam quæ nos Philosophando, eadem ipsi revelatione noverunt, quodq; nos demonstrationibus id ipsum tribuunt ut credant authoritati, quam tantùm abest nostris contemni rationibus, vt ijsmet ipsa maximopere confirmetur. Cùm itaque non Philosophice quidem, sed Philosophica Theologice credant, vere fidei firmum habent ipsi fundamentum. Theologica possent imperitorum respectu vere nominari, quod ea sine relatione nullo modo possint assequi, sed si per se consyderentur, illa ipsa sunt quæ Deus humanæ menti concessit, ut ipsamet ei congenita facultate scirentur: Non enim mens ita nobis est expendenda, quasi passivum esset subjectum, ceu tabula rasa cui quod lubet pictor inscribere possit, vel arcula thesaurum conservans, sed simplex est animæ facultas, qua Deum atq; seipsam possit agnoscere: Nec est ut non sua, sed Spiritus virtute mens intelligere statuatur: Eâdem enim ratione qua sentiens anima videt, mens intelligenda contemplatur. Cæterùm ne cui nimium hoc obscura videantur, nostram apertissime sententiam exponemus, ut eam quivis facile possit assequi. Philosophica vocamus quæcunq; potuit Adamus insita mentis virtute consequi, Theologica verò quæ sola revelatione cognovit: Cum enim medicina sit hæc scientia, mali quod peccato nobis est illatum, eaq; lapsum quæ consequuta sunt, á mente fuerint alienissima, Theologiæ sola vere tribuuntur, quæ primis etiam ante lapsum fuerunt ignota parentibus. Porrò

tum

cum nec morbum, nec ejus medicinam Adamum novisse patet inde, quod peccatum non menti, sed ejus voluntati sit adscribendum. Sin verò vitium hoc mentis fuisse quis existimet, ut peccati causa dici debeat, quod ea quæ peccatum consequutura fuerant, ignoraverit. (Hæc enim si fuissent ei cognita proculdubiò nequaquam peccavisset.) Non hoc est sufficiens, ut mentis arguat imperfectionem: Ejus siquidem perfectio fuerit, vt omnis inscia mali, sola nosset quę ad Deum perfecte laudandum conducerent. Ad hæc non plura fuerant ei jure concessa, quam quæ libertas ferret voluntatis, at ista futuri mali cognitio voluntatem cohibuisset ne libere malùm amplecteretur. Denique licet futurę pœnæ præscientiam Adamo tribuere liceat, gratiam tamen ne suspicari quidem potuit, quod ea solam Dei sequatur voluntatem, quæ nulli sine revelatione possit esse cognita. Quamobrem quæcunq; noverat ante lapsum Adamus Philosophica, sed quæ post ipsâ revelatione consequutus est, dicimus esse Theologica. Quamvis ergo quæ Dei potentiam ostendunt, & ejus immotam edocent voluntatem: Duplex ei siquidem voluntas attribuatur, eorum videlicet quæ non velle non potest, & eorum quæ si nollet idem tamen DEVS existeret) sacris sint literis exposita, non ea tamen proprie sunt adscribenda revelationi, cum sint etiam Ethnicorum mentibus insculpta, quod Apostolus legis nomine designavit. Hinc aberrare conspicitur doctissimus ille, multis etiam modis cuique notissimus Aristotelis organi professor, qui scientias innatis intelligendi principijs extructas, ipsaque confirmatas experientia, nequaquam menti derogare veretur, eas S. Spiritui tribuens im-

 mediate.

mediatè. Naturam bone Deus (inquit) adeò corruptam esse novimus, ut si tantarum eam scientiarum inventricem esse dicamus, piaculum id sit existimandum. Ecce verò quàm piè. Cùm Spiritum in nobis existiment intelligere, cur non eidem externos etiam sensus attribuunt, ut videre dicatur, atque movere? Naturæ siquidem hi quoq; vires existant. Scientias homines isti confundunt ineptissimè, boni tamen volunt esse dialectici. Nos verò Philosophiam humanæ menti, Theologiam (quæ fidei scientia, gratiæ videlicet est annunciatio) non eidem sed immediatæ S. Spiritus revelationi tribuimus. Hinc naturalem hominem ea quæ sunt Spiritus nequaquam intelligere conspicitur, quod ea non innata sint nobis, sed sola revelatione cognoscantur. Porrò desipere mihi videntur qui Philosophiam a Theologia se movendam Divinis humana temerè commiscentur. Ecquid enim Divina nobis, si non humanis accommodentur? Ab inani fateor Philosophia sibi quisque cavere debet, ne seducatur. Sophistas tamen & imperitos esse volumus, qui specie veri falsum obtrudunt. Rudiores equidem forte seduxerint, sed Philosophos vel qui firmè fuerint in Theologia fundati, nequaquam. Hodierna sanè constat experientia nullos hæreses ex imperitia natas adeò fœliciter dissolvere posse, quam qui methodicè, Philosophica nimirum prudentia veritatem investigaverint. Verùm non hæc nostra victrix est Philosophia, quam fidei fundamentum esse statuimus: Dialectica siquidem propriam non habens materiam, scientia non sit, sed sciendi modus appellanda, quod eâ scientiæ quævis extruantur: Sed scientiarum apicem Philosophiam

Hoc si dialecticæ multo magis competunt Methaphysicæ, quæ realis est dialectica.

phiam nominamus, simplicissimam Divinarum, & humanarum rerum notitiam, certissimis acquisitam demonstrationibus. Porrò licet Philosophando gratiam nullo modo possimus assequi, rationibus ipsa tamen est maximè consentanea: Cùm enim etiam Philosophicè noverimus Deum esse justissimum necessariò, sed misericordem non ita: (Deus siquidem foret si justitiã exequeretur severissimè, cum misericordiam tamen sine justitia nequeat exercere) modum sanè quacunq; voles ratione discurrito non inveneris veritati magis consentaneum, quam sit meritum Christi mediatoris: Gratiam enim severa in eum justitia nobis Deus offert. Aliquot etiam allegoricas de primo lapsu rationes excogitavimus, quæ nobis Philosophice mali causam exponunt: Sin tamen ejus historia simpliciter intelligenda Theologis esse videatur, nullo modo refragabor, etsi nihil ex hisce potest impietatis animadverti. Mundum hunc finem habiturum esse, Deum alium esse creaturum, & resurrectura cum eidem videbitur esse corpora, licet absconditam ea Dei voluntatem sequantur, rationibus aliquomodo confirmavimus.

Hæc habes (optime lector) intenta meditatione, nec non improbo conscripta labore: Paulò forte videbuntur obscuriora, quod rerum (ut existimo) difficultati, non stylo fuerit adscribendum, si tamen ea probe perpenderis, proculdubiò quod animum jucunda labori disputatione contineat assequêris.

TERTIA PARS.

DE DEO ET EIVS OPERIBVS PHILOsophica veritas.

AN PRAETER NATVRALEM *Specierum productionem causæ rebus adſcribenda ſint.*

Vi cunctas rerum ſpecies ab æterno fuiſſe judicant, etſi primam ipſis cauſam tribuunt, revera tamen hoc ipſum admittere cogũtur nõ ſubalternas eſſe rerũ cauſas, ut earũ ortus extra ſpeciẽ ulli ſit attribuendus: Cùm enim æterna quæ ſunt nullo penitùs modo poſsint immutari, non alia eſt ab æterno quærenda ſpecierum origo, quam hodierna demonſtret experientia: Nam hæc ipſa ſi ab æterno fuit in æternum uſq; permanebit.

Specierũ origo quomodo ſit inveſtigãda.

Si ſpecies ab æterno fuerunt tum vel eodem quo nunc modo factæ ſunt, vel alio: Si eodem tum non alij cauſæ quam ipſimet naturæ ortus earum eſt adſcribendus. Sin diverſo is cum ab æterno fuerit

in

in æternum usq; perdurare debuit: Sola enim quæ in tempore fiunt finem ut ortum habent.

Vt autem firmiùs nostra fundetur disputatio, quæ hoc uno cōsistit VNVM ESSE DEVM à quò cuncta prodierint, dubium hoc est à Philosophantium mentibus avellendum. Forte quis enim mundum, Angelos, homines, cæterasq; rerum species sic ab æterno fuisse duxerit, quo nos primam causam, à nullo, nulloque tempore ortum traxisse statuimus: Et sanè non hæc est Aristotelicâ de rerum æternitate sententia deterior, quin potius veritati magis consentanea sit: Omnino siquidem æterna nec ortum, nec causam à qua existant habuerint, quod multis infrà demonstrabimus. Sed absurda nihilominus est, & impia, quod ut Dei solius est æternitas, sic & à nullo existere præterea nulli sit adscribendum: Quæ sacrarum literarum doctrina pulchrè Metaphysicis, at Philosophicis tamen exponitur demonstrationibus, ut multis infrà nuncque una solùm ratione patebit.

Dei solius est æternitas.

Coæternæ rerum species substantiæ sunt æque nobiles, vel aliquæ sunt alijs indigniores: Hoc si concesseris ab æterno non extitisse convincam, tum quod magis, & minus æternitatem non sapiant, tum quod à nullo quicquid est alterius causâ non existat. At hos dignitatis substantiarum gradus

Differētia specierum tollit æternitatē.

dus admittēdos esse res ipsa cogit, dum animalium causâ cœlumque terramque atque hæc ipsa hominis causâ esse videmus.

Hic rerum species consyderamus, ac si nulla subesset alteri, sed æquè per se ab æterno extitissent. Argumentum tamen hoc valere poterit si primam ipsis causam nihilominus attribuas: Nam quod alicujus est causâ nequaquam ab æterno esse potuit, cum hoc ipsum finis præmeditationē denotet. Mundus cum alterius causâ sit causā à qua prodierit habet: Nam seipsum non fecisset alterius nomine: At quoniam ob aliud quam seipsum existit, causas antè Deus animaduertit quam ipsi hoc ejus ESSE tribueret.

AN AETERNAE SINT RErum species,

PVlchrè profectò Philosophatus est Aristoteles, æternitatem rerum specibus attribuens, quod ipso sensu evidentissimè refutatur: Specierum enim cuncta nullo penitus excepto individua tolli videmus, ut id ipsum de speciebus dici quoque debeat, hæ siquidem mentis sint conceptiones ex multis individuis ortæ, nec aliter se habere possint (alias non veræ appræhensiones, sed phantasmata forent) quam se res ipsæ sensibus offerant. Quod verò Philosōphi subterfugium excogitarumt, ut monstrosam tuerentur æternitatem, nullius

Individua corrūpuntur omnia. ergo perire possunt species.

lius est momenti. Censent individua cum simul omnia intereant, naturali propagatione in æternum usque permanente, quod concessero non ideo tamen nunquam cœpisse consequetur, cũ nec in æternũ necessariò permaneăt, sed vel naturali quadã injuria, vel inscrutabili primæ causæ voluntate simul omnia posśint interire, nec quæ fine carent ab æterno fuerint omnia: Licet enim quæ ab æterno sunt nullo penitus modo posśint immutari, sed sibi similia perpetuo durent, non ideo tamen quæcunq; fine carent ortum non habuerunt, quod sacræ literæ testantur, & humanis etiam patet rationibus. Mundus an ab æterno fuerit dubitatur, an ego seu semper extitierit, seu factus aliquando sit in æternum manere posse judicio, Priori siquidem ratione nõ potentiâ (seu ut vocant contingenter) sed necessaiò perpetuus existat, hac verò sui quidem ipsius respectu, non quatenus à causa pendet unde factus est, nunquam nõ existere potest: Cùm enim seipsum ut esset non fecerit, seipsum quoque ut non sit corrumpere nequit. Quamobrem nisi à quo est in id transmutetur unde factus est, in æternum consistet: ut enim ex nihilo fieri nihil, nisi efficientis virtute potest, sic si eandem excipias quod existit in nihilum resolvi nequit.

Omnia simul perire posśunt individua.

Principiata fine carere posśunt.

Quod seipsum non fecit seipsum corrumpere nequit.

Quæ

mentio fiat dum non existeret, ideoq; si omnes facti sint hominum nullus ab æterno fuit.

Si homines ab æterno fuerunt, Plato fuit, fuit Socrates, fuit Adamus: Centum nomines quotquot ab æterno fuerunt, tot nunc ex illis ipsis supersunt, seu Plato solus seu cæteri fuerint.

Sin aliquos ab æterno fuisse judices à quibus reliqui prodierint, sed ipsi à nullo, ij nec homines essent dicendi, & nunc etiã (ut prius est obiectum) exiiterent. Quamobrem ut in ordine causarum Primam Philosophi statuerunt, sic & inter homines (qui causarum non dissimilium ordo unus est) aliqui sunt admittendi qui parẽtes ut nos non habuerint, facti tamen ab aliquo fuerint: Id enim simplex & inseparabilis est humanæ naturæ proprietas.

Primus homo ponẽdus est.

Eorum tot sunt admittendi quot ad speciei propagationẽ sufficere poterant: Cùm enim modus ille à prima causa constitutus sit, non est ut plures ab eadem factos esse censeamus, quod ipsũ pulchrè biblica historica depingit, Deum docens non ex terræ limo EVAM formasse, sed ex Adami costa, tum ne videretur ejus ab Adami natura esse diversa, tum ut quantum fieri posset quam minimè à destinata speciei propagatione recederet.

Cũ itaq; species humana cœperit aliquando, multò minus indigniores ab æterno fuerunt, quod & ipso earum fine demonstratur:

tratur: Hominis enim causâ Mundus, & quicquid eo continetur, existit, ut si ab æterno fuerint homine nondum existente, frustrà necessariò fuerint.

ALIQVOD ESSE PRINCIPIVM

Primum quod rerum omnium causa, nullius verò sit effectus.

CVm universæ rerum species, quas individua generatione conservant, aliquando cœperint, necessariò ab aliquo, quod ijs prius, extiterit, ortum habuerunt: Id ipsum verò vel ab alio pariter, vel suijpsius causa & effectus est quod ut discuterēt Philosophi, res universas quotquot existunt causarum ordinem vocarunt: Cuncta siquidem vel efficiant aliquid, vel ab alijs etiam facta sint. Vt ergo rem aggrediamur examinandum nobis est, an prima sit causa quæ nunquam cœperit, nulliusque sit effectus, sed â qua prodierint omnia: Id enim si non sit frustra progrediemur ulterius, sin ita se res habeat, Deus ut rerum quæ sunt sic nostræ principium esse debet disputationis. Licet autem multis quæstionem hanc Philosophi discusserint, ut Deum esse pluribus probare non opus sit uno tamen id amplius argumento demonstrabimus, quod ad cognoscendos Aristotelis errores non

Omni causarum ordine comprehendūtur.

An sit prima causa.

Idem est rerum & cognitiōis principiū.

non parum fucies adfert. Duplex est rerū quas ordo causarum in se continet collocatio, subalterna videlicet, eaq; secundùm latera quæ fit, illam primum examinabimus an fine, principioq; careat, post & alteram discutiemus. Prima itaque causarum series ea solùm comprehendit, quæ superiorum (si quæ sint) respectu effectus, causæ verò sunt inferiorum, quibus si nec principium, nec numerando finem attribuerimus, eô deveniemus ut quod nihil est alicujus causa esse possit, quotq; ei correspondet (omnia Deus) alterius effectus. Si non enim prima causa effectusq; ultimus admittantur, quicquid eo continebitur ordine causa & effectus erit. Cùm verò causa quævis effectu suo finitior hoc est, substantiâ perfectiore sit, utpote quod ab ea suam habeat essentiam, eique propterea subijciatur.

Duplex causarum collocatio.

Subalternus ordo causarum.

Filium patre forsitan obijcies si non perfectior existat non minus existere, sed duplici tibi modo respondebitur, tum quod hic non unius, sed specierū diversarum collocationem examinemus: (ut animalis caro, sanguis, chylus, animal, elementa, Deusque sunt) tum quod filius patre quatenus hic ejus est causa sit inferior: Nam si animam consyderes à Deo est, si corpus quod adauctum est, non à patre solùm sed assumptis est alimentis.

Omnino si causarum ordo fine, principi-

oque careat, infinitum inter ea quæ continet discrimen erit,& intervallum: Licet enim C ipso F definitiùs sit cum tamen tribus tantum à se invicem gradibus distent non infinitè differunt, sic cum certus sit & definitus inter A & Z graduum numerus, finitum quoq; substantiæ discrimen obtinent. Verum si magis & minus in infinitum extendantur, necessariò sanè res etiam ipsæ quibus ea discrimina competent infinitè à se invicem different. Quamobrē sumtis duabus causis inter quas infinitum sit intervallū, una nimirum è summis, exinfimis altera, illa profectò hac infinitè magis esse finita statuetur, hæcque nihil,& illa rectè omnia esse dicetur. Quoniam verò quamlibet causam (earum scilicet infinito ordine posito) & aliud definire, ab alioq; definiri necessum est, eam quæ immensè magis finita fuerit, ab alia se superiori definiri consequetur, quamq; diximus infinite minus esse finitam inferiorem definire, quare nihil absurdius esse potest, ut nimirum quod nihil est alterius causa sit, & quod est omnia perfectissime, alio minus finitum sit & imperfectius.

Infinitum magis & minus non recipit, sed hoc demonstrandum fuit ne non crederetur.

Vna igitur inter subalternas est causa ponēda, quæ â nulla sit, sed a qua cæteræ omnes

nes dependeant, ut nimirum nullius existens effectus causa sit omnium.

Nullum potest infinitum esse numero (ut causarũ ordo nec secundùm longitudinẽ, nec tranversim infinitus esse possit) tum quod partes extra partes sint, tum quod semper aliquid addi possit. Præterea si causæ sint infinitæ, tum vel simul omnes factæ sunt (idẽ est seu fieri, seu aliunde dicas essentiã assumere) vel successivè: Simul id fieri non potuit quod antequam aliqua forent alia non fecerint, subalternæ nãque dicuntur quod unius esse ab alio procedat. Hoc ut melius intelligatur exemplo demonstrabimus.

A b c d e f g h i k l. &c. Si l tam cito fuerit atq; g progressio per h i & k non est facta, sed tum hæc ipsa causæ ut l existat non erunt: Nam quod per media fit tardius finem assequitur. Sin successivè factæ sint tum vel absoluta est ea progressio, vel in æternum usq; durabit, utcunq; respondeas argueris: illo siquidem modo iam finitæ sint, hoc verò nondum infinitæ, quod semper fiant.

Sed hoc ipsum alio præterea modo quam aperitissimè demonstratur: Plurima siquidem nullius causæ sint, ut si causarũm ordo finem habeat principio destitui non possit: Hominem assumas (etsi non omnium est ignobilissimum) quid is quæso substantiale facit? Filios forsan inquies. At cum is præter hominem aliam sui ortus causam habuerit, aliud specie differens non efficit.

Finem habet hic ordo, principium igitur habet.

Hic enim est de quo agitur dissimilium ordo causarum.

VNAM SOLVMMODO CAVSAM PRIMAM ESSE POSSE.

ALter causarum ordo duplici rursum ratione debet examinari, an causæ nimirum primæ vel ejus effectuum alicui sit adjungendus, ut literarum series quarto hic addita est numero.

1

2

3

A B C 4 D E F.

5

6

7

Si hoc asseras non hoc sed alio refutaberis loco, nostri nunc est propositi primam investigare causam num sola vel unâ plures existant. Ei verò causæ quotquot præterea sunt subijciendas esse notissima docetur illius definitione: Cùm enim prima sit

Infinita est prima causa.

sit nullam se superiorem habet, à qua definiri posit, cumq; nil seipsum definiat, infinitum existit necessariò, quod nulli subest causæ. Quamobrem si quæ sint præterea causæ primæ, aut substantiæ solum quæ nec effectus, nec ullius sint causæ, infinitas esse oportet. At non nisi unum infinitè potest existere: Nam si duo sint vel planè idem evunt ut unum dici debeant, (quo modo Patrem, Filium, Sanctumq; spiritum substantiam unam infinitam, non tres esse dicimus, vel pariter ipsa different: Cùm enim simplicisimè quæ infinita sunt existant, nil quod compositionem referat admittunt. Si absque ullo discrimine conveniant unum sunt non numero separata, cum talia licet eandem habeant essentiam, ipsâ tamen differant voluntate: Sin penitùs ipsa differant simplicisma ipsis competet oppositio, quæ est esse simplicisimè vel pariter non existere, atque ita si unum sit alterum nullo modo existet.

Vnum esse potest infinitum.

Simpliciter est infinitum.

Si quis Deum objiciat a nobis non ita differre, licet is existat simplicissime, differentiam in nobis non in Deo esse respondebimus: Nam si Deum consyderes finitum nihil in se sustinet, nos verò cum finiti simus, finitum quoq; discrimen habemus, cujus respectu non infinitè a Deo differimus: at si & nos infiniti essemus, nec Dei nec nostri respectu definita foret differentia.

 Præte-

AN PRAETER DEVM, REBVS *nullum sit attribuendum principium.*

Rerum quæ sunt aliæ generantur & corrumpuntur, aliæ verò corruptionem non sentiunt,& harum quidem aliquæ corruptionem in inferioribus efficiunt, quo fit ut etsi natæ non sunt nauralea tamen dicantur. Cum verò mutationes has ita fieri videamus, ut earum causæ ipsismet quæ mutantur, rebus adscribi debeant, præter primum Philosophi aliud admiserunt, quã naturam nominarunt, quod naturalia solum eo modo mutari contingat, Etsi verò naturam a prima causa Philosophi distinxerunt,quod intellectu natura careat ut tam prudenter omnia disponere non potuerit,revera tamen sic ambo principia confuderunt, æternitatem utrique adscribentes, ut unum quid esse, possit ipsorum opinione demonstrari, veluti post a nobis exponetur. Posset etiam dubitari nihilominus re non probè intellecta, num quam vocamus naturã, primũ illud principium sit, quod a nullo est, nulloque cœpit tempore,nisi quotdiana doceret experiẽtia,in nautralibus fieri plurima, quorum Physici nullo modo causas assequi possunt, ut ipsa *An natua re sit prima causa.*

superiori principio tribui debeant, sed & hoc alia clarum fit ratione: Tale siquidem principium primum esse dixerimus, quod suijpsius causa, non alterius cujusquam fit effectus, Cum itaque natura seipsam facere non potuerit, effectus omnino alterius est principij. Quod autem seipsam facere non potuerit, ipsius demonstrant actiones.

Natura seipsam facere non potuit.

Argumentum forsan hoc ideo valere non posse quis existimaverit quod Deus finita, etsi infinitus est, agat, ut ab actionibus ad substantiã ducta ratio reprahendi possit: Sed infra pulchrè respondebitur, ubi Deum non finita, sed infinita definiemus actione: Naturæ verò naturales effectus competunt proprijssimè ut ab ijs ejus definitio sumi debeat: Verùm Deus præter hoc, qui sensibus offeruntur effectus, aliud agit quo ejus infinita substantia definitur.

Cum enim naturaliter quod fit, ex aliquo fieri necesse fit si seipsam fecerit ex aliquo facta est, cumque id ipsum eà prius fuerit, primum ipsa principium nequaquam dici poterit.

Nil seipsum verè (hoc est quod prius non existebat) facere potest, cum actio substantiam presupponat, nec nisi quod est aliquid facere possit. Quod autem non est aliquid fieri posse, postea demonstrabimus, non ejus quod non est virtute, sed ejus quod existit simplicissimè.

Quoniam verò naturalium alia generantur & corrumpuntur, alia corruptionem quidem

quidē non sentiunt, sed eam in mutabilibus efficiunt, illo modo sumpta natura primum principium dici non potest, cum à superiori causa mutetur, primumq; non sit quod alteri subijcitur. Sin cœlesten naturam esse asseras præter id quod carū multæ sint, alia siquidem solis, & alia lunæ sit, ipso quoq; fine demonstratur. Cum enim prima posteriorum causâ non sint, cœlos elementariū causa novimus existere. Deniq; finitum natura principiū est, cum extra naturalia non extendatur, quæ pulchrè demonstravit Aristoteles esse finita, motū dicens infinito competere non posse. At quod finitum est, ab alio se priori necessariò definitum est. Etsi vero naturam principium vocare non audeo, quod omnino sit à principiato diversum, natura vero idipsum sit quod mutatur: Cum ejus tamen hoc in loco tantum non intersit, duo admittemus substantialium mutationū principia, Deum & naturam, quibus artem annumerare nō licet, quod circa externa solum versetur, nec nisi natura mediante substantias artifex immmutare possit.

Natura vel elementaris est vel cœlestis.

Naturalia sunt finita Ergo ea natura.

Duo mutationum principia sunt.

AN QVAESTIONES QVAE DE *Mundo moventur, omnes ad Physicam riferri debeant.*

CVm naturam suijpsius causam esse non posse modo probaverimus, alterius causæ superioris effectum esse consequitur: Non est ergo ut de mundi origine an æternus vel ab aliquo tempore fuerit quæstionem Physici discutiant: Quæritur enim non tam de natura quam ejus efficiente causa, quæ cum Metaphysices subiectum sit, ea quoq; scientiæ methodo talia perscrutāda fuerant, quæ magno Physicæ adeoq; toti Philosophiæ dedecori cesserunt. Licet autem Physicæ naturalia subijciātur, non sunt tamen ita distinguendæ scientiæ, ac si non etiam circa eadem, sed separatas à materia mentes, æternasq; solum substantias Metaphysica versaretur: Nil enim adeò est abjectum, quin naturam quodammodo superet, primamq; causam referat: Plantas & animalcula quævis appræhendas, naturales dum fiunt motus non sunt, ratione siquidem ab omnibus quas voles elementorum qualitatibus investigata, quomodo illa mediante calore, frigore vel alijs elementorum qualitatibus, in hanc, vel illam formam nascantur, talesq; nanciscantur vires, nequaquam intelligere poteris, quin maraculosos primæ causæ non naturales effectus esse concedas.

Efficiens mundi causa metaphysices est subjectum.

Omnia primam causam referunt.

Metaphysicus circa primam causam versatur, & cæteras rerum substantias, quatenus ejus sunt effe-

ctus

ctus : Quamobrem cum nil Deus agat naturaliter, nec naturalis sit finitorum ortus , à Deo ejus causâ quærendâ est vera illius cognitio. Non Physicis ergo, sed metaphysicis res est argumentis discutienda: Metaphysicus enim naturalia quatenus naturam superant consyderat, sed naturales motus vicesq; solum Physicus rationibus suis assequitur.

Quamobrem cum Metaphysicus ea quæ naturæ motus excedunt consyderet, hanc de mundo quæstionem assumere debet, an fuerit ab æterno, vel factus aliquando: Seu enim fuerit aliquando factus , seu semper extiterit , pariter rerum mutationes , earumq; scientia procedunt, ut ad Physices cognitionem nil ea quæstio prosit. *Ortus mũdi Metaphysicis est inquirendus.*

MVNDVM AB AETERNO EXIstere non potuisse.

ARgumenta primum ab ipsa re, de qua quæritur assumemus , quod ea nobis notiora sint, post ea quæ à prima causa deducuntur examinabimus. Cum itaq; mundum ab aliqua superiore causa essentiam suam habere demonstraverimus, omnium primum effectus nomine consyderandus est, ut ejus origo nobis innotescat. Effectuum autẽ duo sunt omnino genera : Nã vel à causis revera separati sunt, vel substantiam cum ijs unam habent , separatorum ea est *Duo sunt effectuum genera.*

est ratio, ut causis sublatis restent nihilominus, aut vice versa illæ sublatis hisce supersint, sed qui causis inhærent, ab ijs quidem separari nequeunt, quin penitus intereant, cum non substantia sint ipsa, vel ejus partes, sed accidentia solum, quibus ipsa destitui posſit: Mundus ergo ut hæc ad propositũ accommodentur vel revera est à prima causa separatus, ut utriusq; substantia diversa sit, vel ei sic est conjunctus, ut nisi ejus essentiâ sustineatur, consistere nequeat: Vtro quis modo responderit, absurda nequaquam effugiet, quin mundum aliquando cœpisse fateatur: Nam si per se subsistat utrumq;, nec una solum sit amborum substantia, mundum suâ causâ tempore posteriorem esse consequetur, nullum siquidem demonstrari posſit exemplum, quin effectu separato causa prior existat, quod & ipsa ratione convincitur: Cum enim effectus nec causæ substantia sit, nec ei quicquam inhærens, non est ut posita causæ substantia, is subito quoque ponatur. Præterea verè talia facta esse dicuntur, quæ sic à causis separata sunt, sola siquidem quæ procedunt, tempus non præsupponant quo non existebant, sed cum in substantia sint, quam diu illa fuit, esse potuerunt: At quæ separata sunt, vel semper ut sunt extiterunt (eaq; ratione causam nunquam habuissent,

Effectu separato causa tempore prior est.

Vere facti sunt effectus à causa separati.

buissent, cum nunc causam non agnoscāt) vel non ixtiterunt, sed facta sunt ut existerent: Sed hoc ipsum ut confirmemus unicum quod nobis hac in quæstione proponitur exempli loco discutiemus. Notum est effectum seu revera fiat, seu procedat solummodo, cum sua causa conjungi necessario: at si cùm Deo mundus ab æterno junctus fuerit. Conjunctio in æternum illa durabit, cum æterna nullo penitus modo posśint immutari, quod quia sæpius a nobis allegatur, ne non intelligentibus falsum esse videatur, paucis id exponemus, postea quod præ manibus est argumentum absolvemus.

AB AETERNO QVAE SVNT *nullo penitùs modo posse mutari.*

CVm nihil sine causa mutari posśit, non absurdum est etsi puerile videtur, quod prima nobis fronte quæstionem hanc examinantibus incidit: Cur nimirum quod ab æterno mutatum non est, posteriori potius quam prima æternitatis parte mutaretur.

Æternitas quidem partes non habet, sed nos cùm in tempore versemur, fieri nequit quin dum de æternitate vel loquimur, vel ipsam Philosophando

phando comtemplamur, hac vocula NVNC ipsam in duas partes A B & I N præt um & futurum distinguamus.

At quod ab æterno fuit mutatum non esse ipsismet verbis patet: Nam quod mutatum est, ab æterno non fuit, cũ rem præsupponat cui successit. Præterea mutatio illa cum fieret æternitatẽ in duo dividebat, ut tum idem atq; nunc argui potuerit, cum quod ab æterno mutatum non erat, tum modo mutaretur. Sed hoc pulò gravius est discutiendũ, ut eô quoq; firmius â studiosis appræhendatur. Si qnod ab æterno est mutari possit, eam potentiam semper habuit: Nã sine mutaione ipsam pôst nancisci non poterat, quam eadẽ potentia necessario præcessit. Cum vero ab æterno mutari non potuerit, potentiam ab æterno nõ habuit ut mutaretur. Non autẽ mutari potuisse ratio est quod mutatio tẽpore sit ipsa potentia posterior. Nil enimmu tatur quin priûs existat, mutariq; possit.

Mutabile quidvis est priusquã mutetur.

Quod mutatur antequam mutetur existit omnino, aliàs idem & mutari, & fieri posset eodem tempore, quod absurdum est dictu, creditu q; non minus ridiculum, quæ causa est, ut quod mutatur in tempore consistat necessariò, ut æterna quæ tempus nesciũt mutari nequeant. Licet autẽ consequentia valere non posse videatur. mutari nõ potuit. Ergo potẽtiam non habuit: Non enim subitò mutari potest, quod

quod potentiam ut mutetur habet, cùm externum agens adesse debeat, ut ea potentia in actum producatur. Sed hic simpliciter quovis etiam adjuvante mutari non potuisse statuimus. Res quam primum existit inquies mutari potest, at si tum quoq; mutaretur, mutatio non foret ipsa potentia posterior. Responsio facilis est. Etsi res quamprimum existit mutatur, potentiam tamen habuit cum ipsa fieret, eodẽ siquidem motu potentiam talem atque existentiam acceperit, quo etiam convincitur sola quæ facta sunt mutari posse: Nam si mutari possint quam primum extiterunt, non prius extitisse quam mutata esse dicerentur, quod absurdum, res dum mutabilis fit, facilè propulsatur.

Quamobrem cum quod ab æterno fuit, ab æterno mutari non potuerit, nec eam pòst potentiam assequi potuerit nũquam quoq; mutari posse concluditur. Pluribus hoc ego démonstrarẽ, nisi pro confesso haberetur finem habere non posse, quod principio caret.

MVNDVM QVOD SVBSTANtia sit à sua causa separatas, ab æterno esse non potuisse.

CVm itaq; mundus à Deo substantiâ separatus sit, ab æterno ipsi nequaquam conjunctus fuit, cum ea dissolvi nequeant, ut modo probatum est, quæ semper cojuncta fuerunt.

Vera

Vera conjunctio non est: Quam primum enim effectus existit a sua causa separatus est, antequam verò esset conjungi non potuit. At dum fieret coniunctio quidem statueretur, si velut in naturalibus, materialis abfuisset causa cum qua contactu mutuo, mutuisq; viribus effectũ produceret. Sed hoc ipsum ad mundi originem referri nequit, cum unicum rerum principium esse demonstraverimus, pluribusque postea probaturi simus, nil ab æterno fuisse, quod mundi materia esse potuerit. Sin autem partium ratione conjunctionem defendere velis, ut nimirum si non sit mundus in momento factus, causa cum partibus factis conjungeretur, dum cæteras absolveret, eas ipsas quæ jam factæ forent, a Deo separatas esse dixero, cùm nec pôst, nec antè rei ortum causæ res ipsa jungatur. Non nulla tamen est conjunctio: Nam separata nec fiunt, nec ab invicem procedunt. Sed nil hoc loco refert seu conjunctionem seu simpliciter actionem nomines, cùm idem de alterutra possit efferri.

Quamobrem cum mundus, ut effectus a causa separatus, absolutum quiddam sit, omnino cœpisse necesse est: Non enim finem habent quæ principia carent. Sed ut effugium tibi penitus abstrahatur, alterum genus effectuum assumemus, quod ita comparatum est, ut cum causa non sit tempore posterius: Hoc enim modo restat ut primæ causæ mundum adscribamus, si ei coæternus fuerit, quo posito pulchrè nobis horrenda Philosophorum opinio detegetur, qui sic Deum, naturamq; confuderunt,

derunt, ut unum quid ipsis fuisse demonstrari posſit. Nam ſi ſubſtantiâ mundus à Deo ſeparatus non ſit, ſed conjunctus ab eo ſemper ut nunc extiterit, ſicque ſit in æternum perduraturus, per ſe nequaquam ſubſiſtet, (niſi ſubſtantiam ei cum Deo, idemque nomen attribuamus,) ſed accidẽs ejus erit, quod ab eo ſeparari, vel ſeparatim conſiſtere non poſsit: Licet enim duæ ſubſtantiæ conjungi poſsint, quod corpus & anima, humanæque naturæ docet aſſumptio nequaquam tamen eo ipſo conſiſtit alterutrum, ac ſi non conjunctum ſubſiſtere non poſſet. Ea verò effectuum qui à cauſis non ſeparantur eſt ratio, ut ſubſtantiam ab ijs diverſam non habeant, ſed ejus vel actiones, vel aliæ ſint qualitates, quæ ſi ſubſtantiæ forent, non fieri, ſed abſolutum quid eſſe dicerentur, nec conjunctione ut exiſterent opus eſſet, ea ſiquidem ipſis detur exiſtendi facultas. Quamobrem cum mundus ut hic præſupponitur à Deo ſeparari nequeat, ſed ni fieri ſeu procedere ſubſiſtat, ejus omnino accidens eſt: Quærẽdum ergo fuerit

Natura Deusque philoſophis unum quid eſt.

Fiunt effectus cauſæ conjuncti.

AN DEI MVNDVS ACCIDENS *eſſe poſsit.*

ID eſt omnino rei ſubſtantia, ſine quo res exiſtere nequit, ut cum mundus in Deo

solum posſit exiſtere, præter eum ſubſtantiam propriam non habeat, ſed ejus accidens ſit neceſſariò. Cum autem duo ſint accidentium genera : Nam vel fixa ſunt, quo modo ſolidi corporis eſt ſuperficies, vel mobilia,fieriq; ſolùm vel ab ipſa ſubſtantia prodire dicuntur, ut ab igne calor: Vtro quis modo primæ cauſæ mundū accidere ſtatuat, præter evidentem omniū experientiam,doctorūque conſenſum, quod per ſe mundus,& quæ in eo ſunt,nō in alio ſubſiſtant,abſurdum evitare non poterit infinitam nimirum ſubſtantiam aliquibus definiri accidētibus, eorum ſiquidem natura ſit ſubſtantias vel circūſcribere,vel alio quovis definire modo. Licet autem aliqua eſſe accidentia concederemus, quæ nec finita ſint, nec cui tribuuntur ſubſtantiam definiant,mundus tamen cæteraque omnia nec numero , nec magnitudine vel ſubſtantia ſunt infinita. Porrò an accidentia Deo poſſint adſcribi , poſtea verè diſcutiemus, nunc ſufficiat ipſam Dei ſubſtantiam nihil quod finitum ſit ſuſtinere. Cum itaque mundus accidens eſſe nequeat, idque tum motus,tum omnes ejus actiones, ſi non ſēſu ratione tamen doceant, per ſe non in alio ſubſiſtere ſtatuendus eſt, quo conceſſo reſtabit nihil,quam ſi cauſā habuerit,ut cœpiſſe cōcedatur: Nunc enim cum ſeparatū, adeoque

Duo ſunt accidentium genera.

An accidētia ſuſcipiat infinitum.

adeoque sit opus absolutum, causam nescit, ea verò quæ finem, necessariò principium habuerunt.

MVNDVM QVOD FINITVS *sit, ab æterno non fuisse.*

FInitum aliquando cœpisse vox ipsa demonstrat: Cum enim principium finis omnino præsupponat, quod finitum est ab æterno esse non potuit, maximè verò si causam id (ut omnino convenit) agnoscat. Verum alia ratione finitum originem prodit, quod tempore id omnino cõtineatur, ut sola quæ infinita sunt æterna sint. Porrò idipsum finitorum etiam actionibus ostenditur, quæ cum sint ab ipsa substantia diversæ, contingenter omnino procedunt, ut vel exeri vel quiescere possint. Quæ vel motu, vel intelligẽtia finem suum assequũtur intuearis, nec motu, nec intelligentia quicquam subsistere posse videbis, ut etsi nec moveantur, nec intelligant, nihilominus ipsa subsistere possint. Quoniam verò quæ ab æterno sunt (ut dictum est aliquoties) mutari nequeunt, nec quæ moventur, nec quæ intelligunt ab æterno vel moveri, vel intelligere potuerũt, ut nisi frustrà fuerint, ab æterno nequaquã extiterint, cum ijs actionibus finẽ suum assequi debuerint.

Tẽporale finitũ sed æternũ est infinitum.

Quod intelligit eo quod intelligitur posterius est: Nam si non existeret non intelligeretur, at si non intelligeretur, existeret nihilominus: Licet autem non temporè, sed ratione posterius esse responderis: si tamen ad æternitatem talia referas responsio nullius erit momenti. Non enim contingentia, sed quæ nenessariò sunt æterna snnt, ut si non necessario, quod intelligit cum eò quod intelligitur existat, ab æterno esse non potuerit: Nam semper non fuit quod se aliter habere potest.

AN MVNDO NON EXISTENTE *Deus ab æterno fuerit.*

CVm naturalia methodo tamē metaphysica consyderaverimus, ipsis iam parùm postpositis, Deus quid sit inquiremus, ut an solus ab æterno fuerit conspiciatur: Hinc siquidem præcipua sumi debeāt argumenta: Cùm enim non ut quæ modo discussimus mutabilis, sed necessariò sit, demonstrationes ad ejus notitia construuntur, quæ nullo modo posşint infringi. Rem ergo ab ea propositione quam suprà cum de prima causa nobis ageretur, collegimus, ordiemur: Id ipsum videlicet quod nos DEVM primāq; Philosophi causā nominant nullius effectum, & reliquorū quæcunq; sunt omnium esse causam: Hæc enim verisşima est, atq; simplicisşima ejus definitio, quæ quidvis in se continet quoDeus quid

Quid sit Deus.

quid sit intelligitur, ut nullo jure ceu Philosophica possit a Theologis reijci.

Simplex quidem definitio non est, ut infrà patebit, ipsaq; partium natura demonstrat: Hoc tamen loco sic nobis Deus definiendus fuit: Nam cum physicis nobis est agendum.

Nam quæcunque vel sensu, ratione, vel sacris Biblijs edocti Deo tribuimus, sub hisce duabus definitionis partibus compræhenduntur, atque adeo manifestè ut indè multorum qui nobis in sacra Scriptura proponuntur articulorum rationes extruere possimus, licet id Philosophi adeò non sint assequuti, ut absurdissima statuerint, quæ philosophiæ, & humanæ mentis imbecillitati, ad hoc usq; tempus Aristotelis intepertes, cum ejus lapsum non animadverterent, attribuerunt philosophiam concedentes divina sapere non posse. Verùm non hi rationis aut philosophiæ fuerūt errores, sed eorum qui a vero ejusductu aberraverunt. Cùm enim physici ab effectibus ad primā causam pervenissent, ne nō physicè philosophari, quodq; metaphysicorum esset assumere viderentur, mundum ei cæteraq; semper adjecerunt, ipsamq; sic definierunt ut eis causa existens sinè suis effectibus nec esse, nec intelligi potuerit. Quamobrē ut error depræhendi possit ipsa nobis est definitio discutienda, nec leviter est physicis

Philosophorū erronea simplicitas.

Physicorũ dogmata secundum quid vera sunt. acquiescendum : Cum enim Deum non simpliciter intelligant, sed ejus effectuum respectu consyderent, sic accipienda non sunt quæ ab eis statuuntur, ac si verissima forent. Non enim subitò verum est quod alicujus respectu verisimile videtur. Duo sunt ergo hac in definitione probè consyderanda, ut quid Physicos deceperit, animadvertamus, qui sine mundo Deum ab æterno esse non potuisse judicarunt. Primam scilicet causam quod prima sit, se superiorem non agnoscere, cunctaque ab eo esse, Porro cum Physici causam esse ipsamet Dei substantiam esse statuerent, quod id verissima ejus definitione probaretur, nec effectus sine causa, vel vice versa hæc sine illis esse possit, Deum quod semper causa fuerit, ab æterno solum esse non potuisse concluserunt. Et verè quidẽ Physici quod Deum ut causam consyderarent, sed non ideo protinus id mundo attribuendum esse consequitur, cum incorporea esse potuerint, quorum ratione Deus causa diceretur, nil tamen eo nomine refert, cum pariter atque incorporea mundus ab æterno esse potuerit, aliter ergo nobis hoc Physicorũ argumentum impugnandum est. Licet itaque causa simul cum suis effectibus existat, nec prius ipsa fuerit quam eis se demonstraverit, probandum tamẽ Physicis fuerat

Physicorũ ratio de rerum æternitate.

primam

primam causam ab æterno fuisse, antequam id ejus effectibus attribueretur: Metaphysicam ergo consulemus.

AN AB AETERNO PRIMA *causa fuerit.*

CVm eo devenissent Physici ut primam causam agnoscerent, quæ finitorum omnium causa, nullius verò foret effectus, ulterius præter quam ejus scientiæ subjectum tulerit progresi sunt, adeò ut primam causam, ejusque effectus ab æterno fuisse statuerint: Sed illud ipsum subito Metaphysicus appræhendere debuerat, ut & simpliciter, & aliorum respectu primam causam contemplans, an simpliciter vera forent animadverteret, quæ Physici secundum quid ipsi tribuerant, ne scientiæ inferioris ignominiam ferre cogeretur. Primam ergo difinitionis partem quod simplicior sit examinabimus, altera siquidem non Deum solummodo, sed cætera quæcunque sunt omnia comprænhendat. Omnium primo Physicis erat proponendum, an quod alterius est causa, subsistere non posit nisi causa sit: Patrem enim etsi pater nō foret nihilominus subsistere posse videmus, mentē si nō intelligat, quod supra quoque monuimus, cum actiones dicere-

AEterna Physicæ limites superant: Non ergo quæstiones hæ Physicis discutiendæ fuerāt.

Nil causa subsistit.

mus ab ipsis finitorum substantijs, ita diversas esse, ut nec ipsis subsistant, nec ijs etiam definiantur. Praeterea non levi quoq; ratione demonstratur causam accidentis esse nomen: Cùm enim per se quae substantiam referunt rebus competant, correlativum est causae nomen, ut effectum potius quam ipsam causae substantiam denotet, quod haec quoq; nota clarius elucescit, quicquid est nimirum eo ipso quod est sibi non caeteris existere: Sin autem causa res esset, sibi nullo modo, sed effectui penitus existeret, quod absurdissimum est: Nihil enim procedit, quin fixum quid à quo praesupponat, nec accidens ullum est, quin aliquo subjecto sustineatur. Sed haec ad primam causam referenda sunt, ut rem paucis absolvamus. Cùm itaq; prima causa nullam se priorem habeat, à qua substantiam suam acceperit, cumq; causas à lateribus praeterea nullas habeat, quae pari sint cum ea potestate, sed omnia sub se contineat, & ita quidē ut ab eo prodierint, nullo penitus ipsam vel ab aeterno definiri potuisse, vel in aeternum mutari posse consequitur, quo posito substantia (quod compositio definiat) est simplicissima, ut ab ea quàm alienissimum sit, quicquid alterius respectu, vel secundum quid intelligitur. Quamobrē si Deus à nullo sit, nullius existens causa simpliciter

Causae nomen est accidens.

Omnis motus, & actio firmum quid praesupponit.

Deus cum simplicissimus sit, pari quoq; modo definiendus est.

ter

ter est intelligendus , ut sine quovis alio posſit existere: Non est ergo ut ipsam sine suis effectibus, ab æterno esse non potuisse, quis existimet : Id enim præter jam dicta, multis absurdisſimum est nominibus , ut modo palam fiet.

DEO CAVSAE NOMEN *accidere.*

CVm simpliciter , & necessariò Deus existat, nil ei tribuendum est , quod vel respectum, vel potentiam referat quæ causa est , ut si Deus vere definiendus sit, nullius prætereamentio fieri debeat, ideoque omisso causæ nomine simplicisſimum quid ipsum à nullo, per se , nulliusq; causâ subsistens esse dicimus. Sin autem Physicorum definitionem examines , qua rerum causa Deus esse dicitur, contrarium modo positis animadvertes. Cùm enim causa non sui, sed aliorum sit nomine , si causam esse Dei substantia sit, omnino sane is aliorum causâ existere censebitur , quod à prima causa quam alienisſimum est, solum siquidem quod ab alio est, alterius causâ fit: Nã si quid causam non habeat, a qua definiatur, nil quod imperfectionem denotet suscipit, ut est alterius causa existere. Præterea si deus per se causa sit, simplicem nomen id

Simplex Dei definitio.

Quod est ab alio, solum alterius est causa.

ejus definitionem, adeoque illius effectus sine quibus causa nec esse, nec intelligi potest, ingredientur, quo posito rursum nobilis ea Philosophorum opinio confirmabitur Dei & ejus effectuum, sine quibus esse nequit, unam esse substantiam. Vnicum porrò sufficere posset, ut horrenda hæc in Deum blasphemia tolleretur, Deum videlicet si per se causa sit finitam esse substantiam: Cùm enim nihil infinitè causa esse possit finitum est omnino causæ nomẽ, ut si substãtiæ per se tribuatur, ipsa quoq; per se necessario finita sit: Nil autem infinitè causam esse posse hinc patet, quod infinitum causam non habeat: Vt enim quod causam non habet infinitũ est, sic causâ caret quod infinitum est, aliàs ab ea definitum foret. Ad hæc notum est causam plura non esse quam ipsi demonstrent effectus. At nulli possunt esse infiniti, seu substantiam, vel magnitudinem, seu numerum consyderes, causa siquidem suo sit effectu definitior, hoc est, substantia perfectior existat.

Nil est infinitè causa.

Nulli sunt effectus infiniti.

Cùm quod ab alio definitur infinitum esse nequeat, nulla profecto causa infinita est, omnis siquidem suis definiatur effectibus seu magnitudine seu numero finiti sint. Licet autem in causam effectus agere nequeant, ipsum tamen correlativum ejus nomen, sic afficiunt ut talis ipsa, quales ejus effectus esse dicatur. Revera tamen id à causa provenit, sed effectuum

ffectuum respectu: Suis enim se causa definit actionibus, ut hoc ipso causa differat ab ipsa rei substantia, quæ in seipsam agere nequit.

Sed age pariter finiti sint, Deum infinitum esse novimus, si causa sit infinita, infiniti quoque sunt effectus, si sint infiniti potentiam ipsa causa minorem non habebunt, parque ipsorum in Deum, ut hujus in illos erit dominium, quo (ut suprà quoque dictum est) ejus potentia definietur. Etsi vero finitum ei causæ nomen tribuimus, nilque prius ipsum quod finitum sit sustinere demonstravimus, nequaquam tamen contradictoria sunt hæc, causæ siquidem nomen duo contineat quorũ respectu cõtradictio tollitur: Cum enim causa potẽtiã, ipsamq; à qua prodit substantiam denotet talem quoq; hujus respectu causam esse dicimus: Hinc finita quæ sunt finitæ quoque causæ dicuntur, quod substantiæ finitæ non sint effectus infiniti. Deus autem cum substantiâ sit infinitus, potentiam habet nullius imminutã viribus. Hanc si quis in tueatur Deum infinitam causam esse concessero. Sed nondum potentia causam facit, in actum reducenda prius est, ut effectu posito causa quod esse dicatur, qua ratione causa finitnm quid est necessario.

Infinitorũ infinita est potentia.

Causa qua ratione dici possit infinita.

Philosophi numero nil infinitum esse posse docent, si non id per additionẽ intelligatur, ut vel numerari,

merari, vel fieri plura sine fine possint. Ea ratione Deum infinitò causam esse concedemus, quod nunquam ejus potentia finem sit habitura, quin semper quod volet agere possit.

Deus per se causa est infinita, sed effectuum respectu finita.

Dum tamen Deum causam esse dicimus, ita intelligendum est, ut prioris per se, alterius verò respectu causa per accidēs esse dicatur. Cùm itaque pars prior effectus sola non præsupponat, mundum cæterosq; Dei effectus ab æterno fuisse non consequitur, si Deum infinitè & ab æterno causam fuisse concedamus.

AN DEVS INFINITVM FAcere possit.

VBiquitate nostram Theologi disputationem evertunt: Nam si quod ab eis asseritur admittamus, hominem Christum omnia quæ Deus adimplere substantialiter, non unum, sed plura sunt infinita.

Licet ubiq; Christus homo substantialiter existat, infinitum tamen ob id mihi Doctor quidam Theologus esse negavit: Quid hominem moverit ignoro. Sed hinc agnosces (optime lector) quam firma sit eorum sententia. Verebatur ipse proculdubiò ne si concederet infinitam esse corporis Christi substantiam, humanam ei naturam tollere videretur. Voces examinet aliquis (INFINITVM VBIQVE) ni sane stupidissimo sit ingenio, vel potius impudenti, nil ubiq; dicet existere, quin id ipsum eâdem sit infinitum

infinitum ratione. Deum sua credimus substantia quidvis adimplere, quod eâdem sit infinitus: Nam si finitus esset, aliquid præsupponeretur, quod extra substantiam existens ab eâ non adimpleretur. Præterea si statuas finitam esse corporis Christi substantiam, cum Dei sit infinita, Deum sanè plurima sine proportione quæ Christus homo nec attigerit, adimplere consequetur, ut ille cum sit infinitus ubiq;, sed hic alicubi solum existat.

Nil est ubique ni sit eâdē infinitum ratione.

Finitum non omnia complet.

Cùm verò Christus homo Dei sit effectus, quod a nobis modo propositum est, infringitur: Infinitè siquidem causa sit, quod infinitum habet effectum.

Ethnicismum olet hæc hominum opinio, causæ primæ secundas adeò conjungens, ut neutra potuerit unquam separatim existere: Cum enim finiti nihil æternitate, nil quod infinitum est tempore compræhendatur, effectum qui fuerit infinitus nullo modo tempori possumus adscribere. Licet autem finitas etiam creaturas in infinitum usq; persistere posse fateamur: Non ea tamen est æternitas, quod aliquando non extiterint. Nec indè consequeretur, quod infinitum est tempore contineri. Non omne siquidem quod aliquandò cœpit, finē sit habiturum necessario, cum quod principio caret, adeo finem habere nequeat, ut nullo modo poſsit immutari. Conspicitur hinc etiam infinitum, quod nullatenus afficia-

Infinitum æternitatis est, finitum verò temporis.

Prinicipio caret æternitas.

Infinitum nunquam cœpit. afficiatur, semper extitiſsè neceſſariò. Divinam homines iſti potentiam ſibi commendare videntur, quod infinita Deum efficere poſſe ſtatuant: Eam tamen hoc ipſo *Quid poſſe Deum faciat impotentem.* determinant: Cum enim quod infinitum eſt, ne tantillum poſsit immutari, ſi quid Deus efficiat infinitum, ſuam ipſe potentiam cohibebit, effectum videlicet poſt immutare non valens.

Plurima Deus non vult quæ facere poſſet, plurima facit quæ non velle poſſet: Vtraque parte peccatur. Deum infinitam præter ſe ſubſtantiam facere poſſe conceduut aliqui, ſed nolle, Multa dicunt eum aliqui facere non poſſe quod nolit. Exemplum habe- *Nil eſt quod Divinæ potẽtiæ non ſubijciatur: Nil ergo præter Deum eſt infinitum.* to. Chriſtum hominem Deus ſubſtantiâ fecit infinitum: Hoc poſito fieri non poſſe conſequitur, ut eum ullatenus afficere, vel immutare poſſit: Quid hoc aliud eſt quam ipſius imminuere potentiam? Sed reſpondebunt proculdubiò non poſſe quod nolit. Ego verò nec poſſe judico, licet velit. Potentiam enim non tollit voluntas, quod illa ſit neceſſitati multo propinquior.

Deum nil infinitum facere poſſe judicamus, quod hanc ejus gloriam eſſe noverimus, ut ſolus exiſtat neceſſario, ſolus infi- *Præter Deum nil exiſtit neceſſario* nitam habeat potentiam: Ipſi vero poſſe convincunt, quod aliâs dici non poſsit omnipotens, cum nobis ſi poſsit omnia nequaquam videatur omnipotẽs: Nam ſi potentiâ ſibi ſimilem faceret, eadem foret impotens.

potens. Hoc ipsum Pulchre demonstravimus ubi Deum hoc argumento confirmavimus unum esse, quod duo non omnem posſint habere potentiam. Vnum enim si posset ab altero mutari, sua pasſione suam exponeret impotentiam, sin immutari nō posset, alterius hac ratione tolleretur omnipotentia. Quamobrem si cum substantia potentiam, cumq; potentia voluntatem cōferas, licet Deus omnia sit, quod infinitus existat, non omnia tamen posse dicendus est: Necesſitatē enim potentia tollere nequit, sed cum Deus sit unus necessario, solus necessario sit infinitus, nec unitas potentia potest everti, nec eâdē quicquā fieri quod sit infinitum: Hoc siquidem ESSE modo solius Dei sit substantia, quo fit ut si plura posſint esse infinita, non unus sit Deus necessario. Sed omissa subtiliori, vel longiori disputatione, quod propriū possent hæc adimplere volumē, unico demonstrabimus argumento, nil infinitum esse posse quod sit, factum vel futurum est. Actionis finitæ finitum est opus necessario, cum quod cœpit, aut absolutum est, principium aut finem habens, infinitū esse nequeat. Verum quascunq; Deus extra se profert actiones finitæ sunt, ut præter seipsum nil infinitum efficiat: Finitas autem esse multis supra demonstratum est, pluribus-

Duo non possunt omnem habere potētiam.

Cur Deus non omnia posse statuatur.

Deus VNITATE necessariò definitur.

Nil quod fit est infinitum.

pluribusq; modo patebit.

Fieri dicuntur ea quæ prius non extiterant: Cùm itaq; cœperint aliquando quæ fiunt, facta, vel futura sunt, principium habent omnia necessariò. Eadem est actionum ratio: Nam si cœpit opus actionem cœpisse necessum est, aliàs in infinitum frusta fuisse, suam non consecuta perfectionem.

Actionis finitæ non est opus infinitum, nec infinitæ finitũ.

Porrrò cum major sit sacræ scripturæ, quam demonstrationum authoritas, ni vanum videbimur esse Philosophati, quod multis Theologicè convinci possit, Christũ non secundum Divinam ejus naturam solummodo, sed humanam etiam infinitum esse: Cum enim Christus homo suprà omnes cœlos ascendisse dicatur, ut adimpleret omnia, videtur infinitas hoc ipso posse demonstrari: Sed locus iste satis est a multis expositus, ut nullius sit hac in re momenti, quod nos etiam alia ratione doceremus, nisi Philosophiæ limites egrederemur, quod nobis hoc libro nequaquam est propositum. Quod vero de tradita Christo majestate nobis opponitur, cum Philosophicè discuti possit, paucis est discutiendum. Homini Christo tradita est omnis & ubiq; potestas, propositæ voces infinitam esse docent. Cum itaq; quod finitum est infinitum suscipere nequeat, Christus homo si potentiam habeat infinitam habet necessario substantiam. Consequitur omnino,

Quomodo Christo tradita sit omnis & ubiq; potestas.

nino, sed audiamus an ita sit Christo tradita potestas, ac si de subjecto foret in subjectum translata, quomodo videmus aquam igne calescere. Si quis hoc affirmaverit, duas ipse constituet omnipotentias, duobus pariter etiam infinitis distinctas subjectis, quo pacto duos in Christo Deos esse consequetur, non factum & factitium, nil siquidem sit Deus aliud quam infinitum existens. Hæc ut evidentur unam dicimus infinitam esse substantiam, unam ejusdem omnipotentiam: Homini verò traditam esse cunctam ubiq; potestatem, sic intelligi volumus, quod sit eidem tradita simul infinita Dei substantia, cui sit ita conjunctus ut consiliorum & abstrusæ conscius voluntatis, infinita sibi conjunctæ naturæ potentia pro arbitrio frui possit Hinc fit ut nostris demõstrationibus nequaquã Theologia repugnet, cum fieri possit ut Christus homo finitus existens, infinitam habeat hoc modo potestatem.

Omnipotentia de subjecto non est in subjectum traslata.

Christus homo Deus est non essẽtia, sed sibi tradita potestate.

Deus cùm sit ubique totus, in nobis est infinita tum potestas, tum substantia, sed etsi finiti sumus nequaquam tamem est Deus in nobis existens, nostra vel substantiâ vel superficie definitus. Cùm itaq; Deus in nobis infinitam habeat potentiã cur non in Christo quamuis finitus existat, candẽ habere diceretur? Sed discrimen hoc est animadvertendum, quod potentia quæ in nobis est, solam Dei non nostram

Deus infinitis est infinitus.

T sequatur

sequatur voluntatẽ, cùm Christus tamen eâdẽm ceu propriâ quandocunq; libet, vel ubicunque fruatur.

Veritas rationes docet esse philosophicas.

Hæc seu Philosophicè seu Theologicè quisquis examinaverit, agnoscet esse verissima: Cùm enim sacris constet literis hominem Christum substantiâ velut & superficiè fuisse definitum, hancq; sequamur amussem veritatis, probè profectò videmur esse Philosophati.

AN MVNDO NON EXISTENTE quiescere Deum oportuerit.

Quicquid est agit aliquid necessariò.

DIscusso iam causæ nomine, restat ut ipsas aggredimur actiones: Cùm enim frustra sit quod nihil agit, quicquid est agit aliquid necessariò. Cæterùm quia mundo non existente, prima causa quod ageret, nihil quibusdam habuisse videtur, hoc etiam Philosophi nomine moti sunt, ut cum ab æterno Deus ne frustra foret, non quieverit, mundum & alios effectus ei coæternos esse statuerent. Sed leviter boni Philosophi tam gravia perpẽderunt, quæ causa est ut tam turpiter hallucinati sint. Concedẽt (ut opinor) hæc finita primæ causæ substantiam non esse, Concedẽt etiã actionẽ quæ in his & in hæc exeritur, extra substantiam produci: Notum est præterea quæ extra substantiam sunt, ipsam non

non esse substantiam, ut hæc actio primæ causæ accidens omnino sit. Quoniam verò talis est accidentiū natura, ut præter subjecti corruptionē adesse vel abesse possint, Deum fuisse consequitur. Licet extra se nihil egisset. Cum autem substantiarum gradus ab actionibus sumantur, nec quiete quicquam perficiatur, quin quæ nobiliores ædunt actiones, nobiliora quoq; sint, Deum quod omnium quæ sunt perfectissimum sit, actione quoq; perfectissima fœlicissimū esse convenit. Etsi porrò quotquot sese nobis offerunt actiones accidētia sunt, effectus nimirum substantiarū quibus insunt. Quoniam tamen accidentia Deo tribuere non licet, eaq; est accidentiū natura ut imperfectionem denotent, tum quod vel substantiam definiant, vel alterius sint causâ, tum quod ijs substantia sine sui corruptione destitui possit, ideo perfectissimam Dei qua fœlix est actionem ab ipsa substantia nequaquam differre credimus, ne vel accidens esse convincatur, vel ipsam diversitas substantiam dividat. Cum suprà tamen actionem quæ accidens ejus est Deo tribuerimus, hocqûe loco ei accidentia nequaquam competere statuamus, antequam ulterius progrediamur, quomodo hæc inter se conciliari possint nobis est demonstrandum.

Deus extra se nihil agens potuit.

Una Dei solius est actio substantialis.

AN ACCIDENTIA DEO *tribuere liceat.*

INfinitus substantiâ Deus existens, suscipit nihil quo possit ipse definiri, quæ causa est ut accidentia sint ab eo quam alienissima, quod substantias vel circunscribant, vel aliàs definiant. Non est autem ut nullo penitus modo, ipsum accidentia judicemus admittere posse: Cùm enim causa sit eorum quæ sunt omnium, respectum quoque fert aliquorum, qui ejus substantia nequaquam fuerit. Accidentia itaque Deo tribuemus, sed talia quæ substantiam ejus non definiant, ut sunt quæ nostri respectu talia sunt. Nam si ut ab æterno, sic in æternum solus extitisset, accidentium nullo penitus modo rationem admisisset: Eum siquidem justum esse dicamus, misericordem, rerumque causam, quæ accidentia sũt, quod nobis non existentibus, nec causa fuerit, nec justitiam exercere potuerit. Quæri posset igitur an ipsa creatione Deus immutatus sit, si non prius misericors, aut justus fuerit, ideò sciendum est hæc ipsa, Dei respectu accidentia non esse, justitiæ siquidem, causæ, cæterarumque virtutum fons & origo semper fuerit, ut justitia Dei respectu finita non sit, nostrique causa solùm

Cur accidentia Deo sint attribuenda.

ſolùm accidens eſſe videatur. Licet enim juſtitiam nunquam exercuiſſet, Iuſtitiæ tamen Deus fuiſſet.

Deus ſemper juſtus fuit, non quod ſemper aut ab æterno juſtitiam exercuerit, ſed quod ea fuerit ſubſtantiâ & voluntate, ut juſtitiam quoties opus fore videretur exercere poſſet. Hoc ergo nomine Dei juſtitia habitus non eſt quod antequàm ulla ſe actione juſtum eſſe demonſtraret, juſtus fuerit, ut nec accidens eſſe dicenda ſit, ſed ſimpliciſſima ejus voluntas: Cùm enim ex multis habitus orti ſint actionibus, qualitates non ſubſtantiæ ſunt.

At ſi Deum per ſe non aliorum reſpectu conſyderes, accidentia ſuſcipere nequit, ideoque cum propriam ejus qua Deus eſt actionem quid modo foret inveſtigaremus accidens eſſe negavimus, quod ſibi non cæteris exiſtat: Iuſtus equidem ab æterno Deus fuit, qua ratione accidens juſtitia non eſt, ſed juſtitiam aliquibus exercet, tumque accidens illa dicitur actio.

Quomodo juſtitia Dei ſit accidens.

ACTIONEM QVA DEVS EST *nec augeri nec minui, non præcedente potentia, nec voluntariè, ſed neceſſariò fieri,*

CVm non quiete, ſed actione Deus aliqua, fœlix exiſtat, talem ipſam eſſe convenit, qualis ea fuerit fœlicitas, cumq;

nullius hæc Deo respectu competant, accidentia dici non debent, ac si fœlicitas eam consequens actionem, hæcque à substantia procedens, ab ea diversum quid existerēt: Deus enim cum simplicissimè sit, nilque à quo definiri possit agnoscat, fœlicitate fruiter nullò penitus terminata, sic ut cum fœlicitas à substantia non differat, fructusque sit alicujus actionis, Deus fœlix actione subsistat. Quamobrem cum Deus simpliciter existat, nullius respectu fœlix est, ut actio quæ ad alterum producitur ejus fœlicitas non sit. Cæterum quoniam quæ perfectissima sunt, nec minui, nec augeri possunt, talem decet esset actionem quæ nec remitti, nec intendi possit, nulloq; tempore quietem admittat, sed in extremo semper gradu consistat, secus enim definita foret fœlicitas. Non est ergo, ut quæ ad mundū cæterosque profertur effectus, actio fœlicitatis esse statuatur, cum non semper æqualiter procedat, sed pro rerum cōditione vel intēdatur, vel remittatur. Ad hæc cū infinitus sit Deus hæc verò finita, potentiā habet nullius impeditam viribus, ut hisce plures effectus producere possit, quorū respectu hæc ejus actio rursum augeatur, qua si fœlix esse statueretur, fœlicitatem nondum nactus esset perfectissimam. Porrò licet ipsa necessitas fœlicitati

Interna Dei actio quid sit.

licitati repugnare videatur: Cum enim libera sit voluntas, necessaria non suscipit, quod libertatem tollant, nequaquam tamen Divinæ voluntatis eadem est ratio, atque finitorum: Nam quæ nobis est necessitas, coactio potius est nominanda, ut nostræ necessaria voluntati repugnent: Cum enim multis ea subijciatur, si quid non agamus liberè, nobis aliundè necessitas infertur. Deus verò cum à seipso, in seipso, nulloque extrinsecus ut agat impellatur, agit necessariò quidem, sed non coactè: Nam quæ voluntarie fieri dicuntur, possent non fieri, quod ab hac de qua nunc agitur actione quam alienissimum est. Si tamen æternam Dei voluntatem, quæ nullo penitus modo mutatur, intuearis, voluntariam esse fatebor: Deus enim ab æterno fuit, egitque non ut natura necessariò, sed cum intelligens fuerit non postposita voluntatè, volens siquidem existat, justusque ab æterno volens fuerit.

Necessitas an voluntati repugnet.

Deus non potest non esse fælix.

Ea verè voluntaria dicuntur quæ nolle quis possit, ut cùm creationem voluntariam Dei actionem esse dicimus, quod eam non velle potuerit, fuisset enim nihilominus, Iustitiam verò etsi vult necessariò tamen amplectitur. Cùm enim hæc ejus substantia sit, justus non potest non esse, aut justitiam non velle, aliàs Deus non foret.

Quoniam tamen voluntas hæc ipsamet

Dei substantia limitata est,ut correspõdentem partem non habeat,quæ huic tribuuntur,non propriè voluntaria dicuntur, etsi præter voluntatem non sunt, cum coacta non sint.Necessariam itaq; nec præter voluntatem, nondum tamẽ voluntariam actionem esse oportet, qua Deus fœlix existit: Nam cum substantialis sit aliter se habere non potest.

Non omne necessariũ est præter voluntatẽ.

OMNIA COEPISSE, QVOD *præter seipsum, nil Deus ab æterno fecerit.*

CVm quæ sunt ab æterno mutari nequeant,quod ab æterno Deus egit, in æternum acturus est necessariò: At quoniam ejus actionis, quod infinita sit opus est infinitum, & duo nequeunt infinita consistere,causaque suo effectu præstantior est; effectũ infinitum esse non posse consequitur,ni sit idem cum sua causa. Quamobrẽ cum finita quæ sunt, nec infinitæ actionis opera,nec ipsa infinitæ causæ substãtia sint, non est ut quievisse Deum asseramus, si nihil in mundo,vel cæteris ejus effectibus egerit: Cùm enim suijpsius causa sit, sibi quoque nõ cæteris id ipsum agit,qui proprius est ejus effectus, quo videlicet ipse subsistit. Cæterùm ut actionum Divinarum discrimen

Quomodo possit effectus infinitus esse.

Deus aliquid sibi ipsi agit.

discrimen animadvertamus, ne quod proprium est, cum eo sine quo Deus esse posset, confundamus, scire convenit, primæ causæ duo prius esse tributa, quod à nullo, rerũq; causa sit omniũ: Pars itaq; prior necessiatem, posterior potentiam refert, unum siquidem illa, sed hæc duo vel plura præsupponat. Quamobrem quod à nullo Deus, suiq; ipsius causa sit, contingenter nõ existit: Cùm enim patiatur à nullo, nilq; seipsum immutet (aliàs idem seipso magis existeret) necessariò est, cumq; ne frustrà sit) sine actione subsistere nequeat, aliquid agit necessariò, sine quo nõ existeret. Porrò cum ejus substantia mundus non sit, idipsum quoque non est quod agit necessariò. *Nil seipsũ immutat.*

MVNDVM QVOD MEDIANTE *Potentia Dei sit effectus, ab æterno esse non potuisse.*

VNitas infinitæ substantiæ necessitatẽ prodit, ut cum solus à nullo sit, necessariò Deus existat, idque quod existit efficiat necessario. Verùm quia mundus, & cætera substantiæ sunt à Deo diversæ, nil urget omnino, ut vel mundum, vel quid in eo Deus agat necessario: Quemadmodum enim quæ causam non hebent,

vel sunt, vel non sunt necessariò (ut Deus & nihilum) sic quæ causam habent, ab ea fieri, vel non fieri, conservari vel immutari possunt. Sin hoc autem tibi non verum esse videatur, per omnia causarum genera discurrito, seu voluntariè seu naturaliter quid fiat, causam sine suis effectibus existere posse videbis, proprios obijcias effectus: Ignem si non urat, non esse dicas, ipse negavero: Cum enim ustionis effectus calor, ignis substantia non sit, ratione profecto si non revera naturaliter, ab ea separatur. At quoniam quæ noster separat intellectus, verè separabilia esse convenit, ne phantasmata sint, cũ res ipse demonstret, ut revera se extra ipsum habẽt, seu naturâ, seu principio superiori fiat, â substãtia quævis accidentia separari posse statuimus.

Omnes effectus à causis separari possunt.

Hinc miraculorum rationes extruimus: Licet enim naturaliter calor ab igne separari nequeat. Cùm tamen non unum quid esse noverimus, separabilia sunt, sed ei solùm qui ea conjunxit, ignemque fecit, ut urere posset: Sic gravitatem à corpore separavit. Christus cùm super aquas ambularet, soliditatem cum januas clausas transiret: Ignis equidem naturam urere necessariò concedimus, quod hanc ipsi necessitatem Deus imposuerit: Non tamen simplex eâ est necessitas, ut cum dicimus ignem finitum quid esse necessariò. Cum enim ea extra substantiam actio producatur, ab eaque diversa sit, separabilis esse dicitur, Dei siquidem

lem respectu fieri posse noverimus, ut ignis substan-
ia restet actione sublata.

Cum itaq; causarum nulla, suum necessario (si non effectus ipsamet causa sit) producat effectum, omnem etiam effectum (eo solum excepto quem modo protulimus) a continua causa mediante potentia procedere concludimus: Mundus ergo cæteriq; Dei effectus, quod contingenter a Deo processerint, aliquando cœperunt: Cum enim potentiam inter se, Deumque præsupponant fieri, vel non fieri dicuntur, procedere, vel non procedere: Si voces illas nondum admittere velis. At si fieri potuerunt, ab æterno nequaquam fuerunt: Nam quod est potentiam tollit, ut fieri posit.

Contingentia tempori sunt adscribẽda.

MVNDVM QVOD VOLVNTARIVS DEI SIT EFFECTUS, AB ÆTERNO ESSE NON POTUISSE.

tarius Dei sit effectus, ab æterno esse non potuisse.

MVndi principium evidentius ipsa potentia voluntas ostendit: Cum enim liberrimum Deus agens sit, nil præter voluntatem agit.

Agens est liberrimum quod intelligat omnia, nec ejus voluntatem quicquam externum vel impellat, vel impediat.

Ea vero effectuũ qui voluntarij nominantur est ratio, ut causis tempore sint posteriores,

ores, causæ siquidem voluntariæ præmiss potentia, finem quoque perpenderint, cujus nomine tales effectus commodo esse possent. Licet autem supra duplicem Dei voluntatem attribuerimus, quarum uniu respectu, quod aliter se habere non possit etiam quæ ab æterno fuerunt voluisse dicitur: Non id tamen hoc loco valere potest. Ea siquidem immutabilis Dei voluntas, externorum non sit: Volens enim ab æterno sibi fœlicitatem operatus est, quod ea subsistat, non aliquid sit, sine quo nihilominus esse possit, sic & justus volens ab æterno fuit, quod sine justitia Deus esse nequeat, Mundus autem nulla ex parte substantiam Dei constituit, nulloq; modo fœlicitatem ejus auget, aliàs aliunde perficeretur, quo causam suæ fœlicitatis externam agnosceret. Non hunc igitur effectum Deus ab æterno voluit, quod eo non existente Deus esse potuerit. Hæc sunt optimè lector, quæ tibi perpendenda prponere voluimus, tum ut Philosophiam ab injusta multis erroribus macula purgaremus, tum ut Theologi paulò mitius de mentis humanæ rationibus effari discerent, re nimirum melius intellecta. Cùm autem præcipuum quod Aristotelem movit, argumentum nondum discussserimus, restat præterea nihil ad absolvendam hanc disputationem, quam ut id, ut

Immutabilis Dei voluntas externorū non est.

cætera

cætera diluamus.

AN SIT MVNDVS EX ALIquo, vel nihilo factus.

CVm ab æterno mundum esse non potuisse, multis hactenus argumentis demonstraverimus, factum oportet esse necessario: Id enim fieri dicitur quod prius non existebat. Porro ne quod omnium sententiâ probatissimum semper fuit: EX NIHILO nihil fieri posse, Plato, ejusq; sectatores infringerent, materiam quidem ab æterno fuisse statuerunt, sed informem, ex qua mundus post à prima causa factus sit.

Dignæ Platonis nugæ fuerunt, quæ lepidis Ovidij fabulis annumerarentur.

Verum dimisso tantisper Physicorum axiomate, quo nihil ex nihilo fieri posse cõfirmatur, Philosophicũ chaos examinabimus, quod poëtis potius mendacibus erat illustrandum carminibus, quam Philosophicis demonsttationibus confirmandum, si nimirum sophisticas ita nominare liceat argutias, cũ nihil tamen vel demonstrari possit, vel Philosophicum dici debeat, quod à veritate fuerit alienũ Animadvertit fortasse Plato si mundus ab æterno fuerit, multa numero infinita cõstitui debere, ut

re,ut multæ sunt viventium & corporeorum species, quæ si non ab æterno fuerint, mundus frustrà fuerit. Cum itaq; informē materiam frustra fuisse verisimilius foret, quàm quæ suis formis esset ornatæ (finis enim causâ formæ consistunt) non mundum,sed ejus rudem solum materiam,ab æterno fuisse duxit : Sed hoc nobis diligentius est examinandum an ferri posit.

AN AB AETERNO CHAOS *extiterit.*

Divinum plurimi Platonem laudant,& admirantur,quod ad fidei veritatem, Aristotele propius accesserit,mundum statuens aliquando cœpisse : Hominum tamē hæc est opinio, qui res examinare nequeunt:Nam præterquam quod fideī nostræ, Platonica hæc mundi generatio repugnat, multo sanè Aristotelis est absurdior æternitate : Cum enim ab æterno quæ sunt,in æternum quoq; sint necessariò , nec ut suprà sæpe dictum est,immutari posint,stultè profectò quod ab æterno chaos extiterit, aliquando mutatum esse statuerimus. At id ab æterno fuisse necessario statuunt, aliàs ex alio factum foret, sicq; progressus in infinitum usq; extēderetur, nisi quod ab æterno fuerit primū aliquod admittatur.

Cum

Cùm omnis mutatiò in tempore fiat, æterna verò tempus nesciant, Chaos si ab æterno fuit, temporis videlicet expers immutari non potuit.

Sed ut ipsam per se materiam consyderemus, formã omnino substantialem habuit, cuius aliquis necessariò fuerit usus, quem mundo nondum existente nequaquam admiserimus.

Chaos vel forma, vel formatum quiddam fuit.

Potentiâ forsan ejus usum describes, quod ea mundum fieri oportuerit: Sed ea potentia solius est materiæ, nõ formæ quam ipsi necessariò tribuimus, cum suo ipsius actu subsistat quidlibet, non eo quod fieri possit. Eo itaq; quo subsistit tempore usum aliquem habet, ut sola potentia quæ temporis est futuri, nil quicquam subsistere possit: Notum ergo sit axioma potentiam sine actu consistere non posse, nec usum potentiæ sine actus usu, quod futurum tempus, præsens necessariò præsupponat.

Porro si formam Chaos id substantialem habuit, cur non pari ratione naturalem habuit, ut mundus diceretur, cum hæc atq; illa æquè ab æterno esse potuerit? Ad hæc restat illa mundo facto nihilominus, vel mundi generatione sublata est. Hoc si statueris naturalem fuisse, quod in aliã corrupta sit ursero: Sin sublatã esse negaveris, vel duæ mundi substantiales erunt formæ, vel alteratio solum fuit illius materiæ mutatio, sicque natura, quæ substantialis est mundi forma, mundo fuit nundum existẽte, nisi

te, nisi forsan mundus tibi solum sit naturalium corporum collocatio, veluti Græca vox ornatum significat, quod nomine talem nobis Plato discribit architectum, qui naturâ principio se inferiori sit ignobilior: Hæc enim non accidentia solum, sed ipsas etiam immutat substantias. Denique cum unicum sit primum rerum quæ sunt principium cui ceu causæ primæ quidvis subijcitur, hanc Platonis materiã (si sit omnino concedenda) ejus effectum esse concludimus, cumque multò minus ab æterno quam mundus esse potuerit, restat nihil quam ut ipsam in tempore quoque factum esse nobis concedatur. Prætiterit ergo mundo hoc ipsum adscribere, cum eo ipso tempore quo indigesta moles ea facta esse statueretur, pariter atque post fieri potuerit.

Mundum ut annos fuit ultra quinquies mille, sic ab æterno sine mutatione fuisse verisimilius est, quã ejus solùm materiam, quæ post in mundum transmutata sit, cum æterna (ut suprà dictum est) mutationem nesciant. Iisdem Præterea rationibus chaos hoc refutari potest, quibus mundum ab æterno fuisse negavimus.

Quoniam vero huic nostræ sententiæ verissimun id omnium consensu propositũ, EX NIHILO nil fieri posse, repugnat, & ita quidem ut simul cõsistere nequeant,

sed sit alterutrum ceu falsum reijciendum, hac nos quoq; parte tuebimur, ut restet nihil quod puriorem de hisce doctrinam possit infringere.

AN POSSIT ALIQVID EX *nihilo fieri.*

QVid Philosophos moverit, ut hoc tā pertinaciter apprahenderent, non video nisi quod quidquid usquam fieri animaduerterunt, ex aliquo factum esse noverint, ipsum verò quod non est, tanto ab eo quod est intervallo distet, ut nulla ratione conjungantur, quod ad producendos effectus necessarium esse duxerunt.

Causarum conjunctio necessaria videtur esse Physicis, ut producatur effectus: at nihilum nulli coniungitur.

Sed age demōstrationes has examinemus. Nil unquam ex nihilo factum esse animadverterunt Philosophi: Ea verò nostræ mentis est conditio, ut intelligat nihil quin id à sensibus appræhenderit, & eo est norma veritatis ut ijs quæ sunt extra intellectum, per omnia respondeant. Phantasma fuerit igitur si quid ex nihilo fieri posse mēte concipiam, cum ejus nequeat exemplum demonstrari. Sed perpende quæso diligētius, an verum sit quod ab Aristotele

Nil conspicitur ex nihilo fieri.

Et Phātasma est quod non approbat experientia.

V sæpius

sæpius objicitur, nil in intellectu esse, quin prius in sensu fuerit: Hoc enim prima hujus libri parte satis (ut existimo) copiosè refutavimus, cum scientias omnes) non habitus intelligo, sed simplices intelligendi facultates) nobis innatas esse demonstraremus: Non ob id tamen hoc reijecero veritatis argumentum, falsum videlicet esse quod rebus extra intellectum repugnaverit, aut ijs nulla comprobetur ratione: Non hæc enim nostra de mundo sententia, ullo quod oculis objiciatur infringi potest, cum duplicem' eorum quæ fiunt rationem doceamus, secundum duplices effectuum causas, primam nimirũ, atq; secundas, quod animadvertisse decuisset eos, qui se rerum indagatores esse profitebantur: Naturæ siquidẽ id omnino detrahamus, quod Philosophi simpliciter fieri non posse statuerunt, quæ causa est ut Physicorum non nos moretur experientia, quod actio cujus hic mentionem facimus, principij sit natura superioris.

Duplices efficientes causæ.

Res de qua quæritur, mundus scilicet, sensibus objicitur, ut hac quoque parte phantasma non esse convincatur, quod mente voluimus. Cum ijs autem cognoscere non possimus an factus sit ex nihilo, vel semper exciterit, rationibus id est investigandum. Porrò quoniam natura ejus est forma substantialis, effectus est causæ superioris, aliàs seipsum naturæ fecisset,

fecisset, quod est dictu quam absurdissimum: Naturaliter enim fieri dicuntur quæ prius non extiterant, & fit ab alio quod non semper fuit. Quamobrem cum mundus naturalis effectus non sit, sed principij superioris, concluditur ipsum alio quam naturaliter fieri soleat, modo factum esse, quem hic multis dilucidè rationibus exponimus.

Potest tamen quod docemus ipsorum testimonio confirmari: Plurima namq; sæpius observarunt quorum rationes nequaquam assequi potuerunt, si non eodem, quo nos modo progrederentur: Eam videlicet quæ naturâ superior est causam, sine medio quidvis efficére posse, quod pluribus modo demonstrabitur.

Observant plurima Physici quorum rationes reddere nequeunt naturaliter.

QVAE SIT DIVINARVM ET *naturalium actionum differentia.*

SI fiat ex aliquo quicquid modo fieri debet, miror quam Deo possimus actionem adscribere, cum id naturæ sit, ut positis omnibus causis suos proferat effectus, nisi forsan hoc inter utramq; causam discrimē statuatur, ut non natura quidem, sed Deus ex quovis quidlibet efficere possit, quæ ratio fuerit miraculorum. Sed hoc æquè fuerit impossibile, quin & hoc concesso aliquid ex nihilo fieri posse consequeretur: Nam si possit elephas ex musca fieri, cum

AEquè potest aliquid ex nihilo fieri, atque quidvis ex quolibet.

ejus quantitati materia nequaquam respondeat, partem solùm ex musca, reliquum verò elephantis ex nihilo factum oportuerit. Porrò ne diutius in confutanda ipsorum sententia moremur, nostram brevibus quam vera sit exponemus. Vt actionum diversitas Dei videlicet atque naturæ conspiciatur, utriusque consyderanda est substantia cum agat quidvis eâ quæ substantiam sequitur potentiâ: Non enim bos hominem unquam fecerit, nec natura quicquam ex nihilo. Deus itaque (ut suprâ demonstratum est) cum substantia sit infinita, superiorem, nec æqualem agnoscens, potentiam habet quæ nec superiore, nec æquè potenti principio cohibeatur, cumq; sit à nullo, tali quoque supereminet potentia quæ nullius ope juvetur. Præterea cum reliquæ causæ quotquot præter eum sunt, finitæ sint, nulla (ut prius nobis est oppositum) proportione conveniunt, ut ei quoq; conjungi nequeant.

Agit quidvis prout ejus substantia fuerit.

Deus cum unus existat infinitè, potentiam habet, quæ nec juvari possit à quoquam, nec impediri.

AN POSSIT DEVS ALIQVID *ex aliquo facere.*

QVod verò quæri posset, an aliquid Deus ex aliquo facere possit, cum infinitus existens parem sibi causam nesciat, dignum est ut benè consyderetur:

Videtur

Videtur enim,ut modo dictum est, causas infinitum distantes conjungi non posse, quod necessariò futurum sit, si Deus quicquam ex aliquo faciat: Id enim causæ materialis rationem haberet. At si hoc Deo detraxerimus, potentiam ejus definiverimus.

Deus infinita solus est essentia: Concausam ergo non habet quæ ad quosuis effectus opem ei ferat.

Huic forsan objectioni quis hoc modo satisfacere posit, si Deum dicat posse quidem quidvis ex aliquo facere,sed ita ut vel mediante natura faciat, vel nihil illud aliquid, ad effectus productionem conferat: Nam si faciat ex lapidibus homines,pariter est atq; si ex nihilo faceret, quod illi nihil ad hominum generationem conducant, ut nec ejus actionis concausæ dici debeant: Verùm melius hæc nobis est quæstio discutienda:Novimus enim etsi substantia Deus est infinita, nos ei tamen qui finiti sumus conjungi, non substantijs solùm, sed & actionibus: Quod ergò prius objecimus argumentum sic intelligi debet, ut non de actione qualibet (quod finitum quid existat,cum supra demonstratum sit, finitum esse quicquid extra simplicem Dei substantiam est) sed ipsamet Dei potentia prolatũ sit: Prout enim fuerit effectus quẽ sibi faciendum causa proponit, tales ejus

Quidvis ad cujuslibet generationẽm nil conducit:tantũ ergo promovet atq; nihilũ.

Deus etiã finitis conjungitur.

Qualis fuerit effectus,tales etiam causas admittit.

causas esse oportet, ut si finitus sit finita materia adjumento esse possit, si substantiæ quoq; similitudine conveniant aliquo modo. Sin autem potentias intuearis, causasq; cōjungere volueris, tales utriusq; decet esse facultates quæ proportione sibi correspondeant. Quamobrem cum Deus infinitè existat, nihilq; parem obtineat potentiam, efficiens nobis causa dicitur, quæ sola quidvis efficere possit, nō quod alia quoque (ceu materiali) mediante, quod lubet efficere non possit, sed quod nullius egeat in actum suam potentiam ut redigere possit.

Deus si potentiam ejus consyderes, causa est parem non habens qua juvari possit: Sin ea redigatur in actum, tales admittit causas, qualem producere voluerit effectum.

QVAE SIT PRIMAE CAV-*sæ potentia.*

NOn hic est ut suam nobis intellectus regulā objiciat Aristoteles, atq; si ratione comprehendere liceat nihil, quod in sensu prius non extiterit: Sunt enim plurima quæ sensus nequaquam comprobaverit. Si tamen hæc ita sit Aristotelis intelligenda opinio, quod extra intellectum esse oporteat, quicquid mente concipimus,

cipimus,admisero:Licet enim sensu nullo comprehendere Deum possimus, hisce tamen quæ sensibus obijciuntur, eò deducimur, ut incorpoream, infinitamq; primæ causæ substantiam esse credamus. Mundũ etiam quod nec visu, nec alio quoquan sensu, nec hominũ (quod hisce prius omnino fuerit) historijs. An factus sit aliquando, vel semper extiterit probari possit, rationibus aliquando cœpisse colligimus, idque vel ipso sensu docemur, dum ejus partes generari & corrumpi videmus, quod præter æternorum naturam est.

Ortũ mũdi sensus ostẽdere nequeunt.

Rationibus ergo fuerit inquirendus.

Hoc ipsum forte videbitur ijs quæ infrà scribentur repugnare: Docebimus enim mundum non obstantibus hisce naturæ mutationibus, in æternum usq; durare posse: Nam si mutationes finem non arguant, neque principium judicare poterunt. Sed hæc si probè consyderes, ut & quæ postea tradentur, animadvertes ea necessariò cæpisse quæ causam habet, (ut sunt quæcunq; mutantur omnia) non ob id tamen finem esse consequutura necessariò.

Consyderandum est igitur quid examinãdum proponatur: Nam si naturam superet, mente potius quàm sensu ponderari debet, quo nomine, dum nobis de Divina potentia quæstio est orta, non est ut sensus interrogentur, an possit aliquid ex nihilo fieri, sed quam multis discursib. assequuti sumus, primæ causæ substantia consyderanda

est;Cùm enim simplicissimus inter omnia sit simplex hæc de illo intelligẽda est quæstio, cujus substantiam potentia consequitur. Quamobrem cum (velut supra dictum est) substãtia Deus infinita sit, infinitè quoq; potens existit, quo posito ita quidvis agere posse dicendus est, ut nihil quod necessariò iuvare debeat, vel impedire possit agnoscat, ut locum hic materia nullum habeat: Ea siquidem ejus sit ratio, quæ artificum opera determinet: Deus itaq; si pro materia solum ageret, non simpliciter, sed alterius respectu, aliquid efficeret, sicque quod suprà multis demonstravimus falsum foret. Nulli Deum esse subjectum, quod ejus definire substantiam possit: Cùm enim simplex ejus potentia simplicissima sit ejus substantia, hanc sanè si sit illa definitam esse consequitur. Deniq; cum modis omnibus absolutissimam Dei potestatem esse noverimus, absurdissimum fuerit si nihil eum posse concesserimus, quin alicujus ope, materiæ videlicet adiuvetur.

Deus cum substantiâ sit infinitus, potentiã habet infinitam.

Materia definit artificũ actiones, quod Deo non est adscribendum.

AN SIT ALIQVA MATERIA-
lis, causa prima quæ primæ efficienti correspondeat.

MAteriam quidem eam hactenus descripsimus, quæ finita cum sit, infinitam

tam Dei potentiam determinare videretur: Sed talem ei possemus adjungere quæ infinita quoque sit: Nam ut in naturalibus efficiētes causæ cum finitæ sint, finitas quoq; ad producendos effectus, causas habēt, eadem quoque forsitan primæ causæ ratio fuerit, ut quam habet efficiendi potentiā, tantam quoque materialis aliqua causa, ut fieri posit, habeant, sed longè fuerit hoc absurdissimum: Nam si hujus materiæ potentia tanta fuerit, quanta causæ efficientis infinitam esse oportuerit, quo posito NIHILVM constitueris: Vt enim quod aliquo modo non est omnia facere nequit, quod eo quo destituitur impediri posit, sic quod aliquatenus existit, potentiam habere nequiet, ut infinita fiat, quippe quod iam existit fieri nequeat,

Materia prima Nihilum est.

Hæc materia si potentiam habeat infinitam, infinita est. Ea porrò infinitas vel affirmatione debet intelligi vel negatione: Nam quæ affirmationem habent, & negationem infinita esse nequeunt, quod partim existant, partim vero non. Si sit ergo hæc materiæ infinitas affirmatione intelligenda nihil fieri poterit quod OMNIA prius existat, sin negatione NIHIL erit.

Deum itaque omnipotētem esse dicimus, tum quod infinitam pro substantia potentiam habeat, tum quod materiam suarum ope rationum pariter infinitaum habeat,

 id

id eſt: quæ nulla penitus agendi facultate operantem impediat: Nec eſt quod non impedire quidem, ſed juvare quis exiſtimet: Hæc enim materiæ quæ artifici ſubminiſtratur vis eſt, ut operationem quidem juvet aliquam, aliàs id ex nihilo æquè poſſet efficere, ſed hoc ipſo quo hoc ipſum opus promovet, aliud quod huic contrariũ fuerit, aut diverſum remoratur: Sic aqua quod humida, frigidaque ſit, ſitim ſedat, ſed hoc ipſo ventriculo qui calfaciendus & reſiccandus eſt, officit. Pari quoq; ratione de materia loquendum fuerit, quam primæ cauſæ adſcripſerunt: Nam ſi actiones ejus nullo penitùs modo juvet, concauſa dici non poterit, ſi juvet aliquas, aliquibus erit obſtaculo, cum fieri nequeat, ut omnes æquè juvare poſſit, aliam ſiquidem animæ, (ſi ſit aliqua) quam corporis materiam eſſe oporteat.

Materiam primam nec juvare poſſe Deũ nec impedire,

Hujus Concluſio diſputanionis. Primam primæ cauſæ tribuendam eſſe actionem, hoc eſt, quæ ſimplex cum ſit, unam non plures agnoſcat cauſas, Deumque quod concauſas non habeat, omnẽ in ſeipſo ſuarum actionum habere potentiam, ut ſit merito dicendus OMNIPOTENS.

Primam ergo materiã primæ cauſæ tribuemus, & naturæ ſecundas, Phyſiciſque

cum

cum naturæ ſint non cauſæ ſuperioris indagatores, hasce conſyderandas offeremus: Non decet enim ut quæ naturam ſuperant Phyſicis diſcutiantur quæſtionibus, quod hactenus magno contigit Philoſophantium incommodo. Quamobrem cum prima ſimplicissimè quod ſint exiſtant, materiam quæ prima fuerit, quod nullo ſit actu compoſita NIHILVM merito vocabimus, ex quo divinitus omnia eſſe facta nobis eſt revelatum. Porrò quemadmodum primam Philoſophi cauſam, ne in infinitũ cauſarum ordinem producerent aſſumpſerunt, quæ à nullo ſit, ſed à qua quæcunque ſunt, id ipſum quo per ſe ſubſiſtunt acceperint: Talem ita primam ejus actionem conſtituere decet, quæ ſimplicissima exiſtens, cauſa ſit aliarum quæ compoſitæ dicuntur. Primam ergo dicemus actionem ſimpliciter effectum proferre, hoc eſt, ut cauſarum conjunctionem neſciat, materiæ nimirum & efficientis, Deumque ex nihilo ſeu materia prima quæcunque ſunt omnia feciſſe concludemus ut aliquid poſt ex aliquo fieret naturaliter.

Materia prima Phyſicorũ NIHILVM eſt Theologorum.

Prius ex nihilo fieri debet, aliquid, quã ex aliquo fiat aliquid.

Quæcunq; compoſita ſunt, id eſt, aliquid cum ſint plurima non ſunt, his poſteriora ſunt quæ ſimpliciter exiſtunt: Sic & quæ ſecundum quid fiunt, ea ſequuntur quæ ſimpliciter proceſſerunt: Primùm ergò aliquid ſine ullius reſpectu fieri debuit, ut ſecun-

dum

dum quid cætera fieri possent: Aliquid ex nihilo, ut aliquid ex aliquo fieri posset. Prius siquidem materia fuerit facienda, quam aliquid ex ea fieret.

Materia suam in forma potentiam habet.

Denique cum secunda hujus libri parte, potentiam omnem actus alicujus esse demonstraverimus, ipsisq; naturæ doceamur motibus, talem unumquodq; potentiam habere, qualis ejus forma fuerit materiam quoq; primam, in & à sua forma potentiã, ut quidvis fiat habere concludimus. Formam vero cum infinita sit, ei præter DEVM nullam possumus adscribere.

Secunda materia cum formam habeat, in se potẽtiam habet ut fiat quo fit ut duas naturalia potentias habeant, ejus quod immutatur & quod immutat: Sed materia prima cum formam in se non habeat, suam quoq; non in se, sed extra se potentiam habet, ut unica efficientis causæ potentia sufficiat.

TE DEVS igitur opt. max. vocabimus. Omnipotentem, quod tua ipsius efficiente vi potentiam habeas infinitam, eàque tuæ materiæ sit infinitas, ut tuæ virtuti per omnia respondeat: Fac ergo precamur, nullo tamen nostrûm, sed solo filij tui D. nostri IESV CHRISTI merito BENIGNISSIMVM te nobis esse sentiamus, qui nobis es OMNIPOTENS. Amen.

Huic de rerum ortu disputationi, quæstionem hanc non injucundam, ceu appendi-

pendicem annectere placuit: Quomodo nimirum munduus à Deo conservetur, ut inde conspicuum fiat, an sit in æternũ mansurus necessario, vel interiturus aliquando.

AN RES IN DEO SVBsistant.

Platonem demiror iterum, quod mundũ utpote qui factus sit, materiaq; sensibus objiciatur, sua quidem natura interire posse duxit, sed hãc ejus potentiã prima causã impediri, quominus corrumpatur. *An Deus mundum contineat ne corrũpatur.*

Quod bonus sit Deus, nec humani generis velit interitum, vel rei tam præclaræ corruptionem, conclusit Plato mundum semper esse duraturum, sed ratio hæc est levissima, quin imo converti posśit, Deum quod bonus sit mundum ceu peccatorum vallem esse destructurum.

Eadem omnium ferè sententia est hoc tẽpore Theologorum, & Philosophorum: Iudicant enim mundum si non à Deo conservaretur, consistere non posse. Verum simplices Domini dum hac ratione Dei gloriam promovere volunt, in absurdũ delabuntur, quod aliter evitare potuissent: Nam si mundum statuamus, si non in Deo, consistere non posse, unam utriusq; substãtiam esse consequetur, cum per se subsistere debeat, quod substantia nominatur. *Substantia per se subsistit.*

Porrò

Porro cum substantia Deus infinita sit, non est ut nos quis existimet Dei cæterorumq; substantias ita separare, ut corpus à corpore: Nam non viventia solùm, sed abjectissima quæq; in Deò esse concedimus, at non ut accidentia, quæ eo ipso quod sunt IN-ESSE dicuntur. Suam enim substantiam habent, quam suo tempore à Deo acceperunt, secundum quam per se subsistunt. Hæc autem ita se habere suprà demõstravimus, cum Dei mundiq; substantias separatas esse doceremus, fieri siquidem mundus, non factus esse diceretur.

Omnia sunt in Deo.

Hæc ut melius intelligantur hoc exemplo poterunt illustrari. Anima in corpore quidem consistit, ab eo tamen substantia est secretissima, ut nec corpus ab anima, nec vice versa hæc à corpore, vel in corpore subsistat. Non hæc tamen eo nomine proponimus, atque si Deum corpori, operaq; ipsius animæ conferremus, sed ut solùm ostendamus, quomodo mundus in Deo ESSE possit, ut in eo tamen non subsistat.

In & ab aliquo subsistere differunt.

Cæterum diversimodè opera Dei in Deo sunt, secundùm variam virtutum ejus distributionem: Cum enim animæ velut & Angeli substantiæ sint nobiliores, quam quæ vita destituuntur, cumq; simpliciores magisq; divinas ædant actiones, Deo màgis quoq; conjunguntur.

Res Deo diversimodè coniunguntur.

Effectus hi cum sua causa conjunctissimi sunt, qui substantijs

ſubſtantijs ab ea non differunt, quo nomine ſol cũ ſuo lumine ſimul eſſe dicitur: Sic inter ſeparatos à cauſis effectus, illi ſunt eis conjunctiores, qui ſubſtantijs magis conveniunt, ut viventia minus à Deo quam corporea diſtent.

Quod verò nos Paulus ait in Deo vivere, moveri, & conſervari, non ſic eſt intelligẽdum, atq; ſi vitam nobis Deus motumque daret non mediantibus corporis & animæ ſubſtantijs: Hinc enim quod abſurdiſsimum & impium fuerit, nos ſubſtantiæ Dei perfectionem eſſe conſequeretur, actiones ſiquidem ſubſtantiam à quo prodeunt perficiant, ſiq; vita, motuſq; noſtri Deo nõ animæ noſtræ tribuerentur, vivere Deus in nobis atq; moveri diceretur, ſed hæc eſt ejus dicti ſententia, ut nos vitamq; noſtrã, ut & omnes in ſe motus, ſuaque potentia Deus habeat, ſiq; velit nec vivere, nec eſſe poſsimus. Alia præter hanc Deo ratione conjungimus, non ſubſtantiâ ſolum noſtri, vel animæ noſtræ viribus, ſed ſolius Chriſti merito: Deus enim ſuo ſpiritu veram mẽti (quæ non ab ejus prodit ſubſtantia) vitam tradit, ut fide nunc, ſpe tandemq; perfecta fœlicitate Deo ſimus conjungendi.

A Deo nec vivimus, nec movemur, ſed ab anima.

Deo fide per Chriſtũ cõjungimur.

QVOMODO RES A DEO *conſerventur.*

Res à Deo dum fierent erãt. Nũc verò per se subsistunt.

RES in Deo non subsistere modo demonstratum est, quod nec sacris repugnat literis, inde siquidem noverimus Deum sex diebus quæcunq; sunt absolvisse, septimaq; die ab omni opere quievisse, ut substantiam ab eo quidem accepisse, nõ accipere dicenda sint. Quoniam vero Deum quæ fecerit conservare non absurdum fuerit, hocque doctorum omnium, ut & gentilium testimonio constet, merito fortassi temeritatis accusaremur, id si negaremus. Vt ut tamen hæc nos terrere possint, rem examinabimus quã ipsi paulo diligentius. Cùm id ergo conservari noverimus, quod vel sua sponte, vel extrinsecus opposito corrumperetur, omnino sane mundum si dicatur a Deo conservari, hostem in sua ipsius substantia, vel extrinsecus habere consequetur, quo manichæorum sententiam confirmaveris. Verùm quam pia sit hæc Theologorum opinio videamus, quamq; veritati consentanea. Nil in mundum præter Deum potestatem habere fatebuntur, suam ergo mundus in seipso corruptionem habet, quæ si nõ a Deo cohiberetur, mundus consistere nõ posset. Pulchrè profectò primum laudant, artificem, qui talia fecerit quæ nisi semper ab eodem sustinerentur, sua natura corruerent.

Quæ conservari dicantur.

Solus in mundum potestatẽ habet Deus

Qualis quæso fuerit architectus, qui domum ita

con-

construxerit, ut sua manu perpetuo sustineri debeat. Turrim Rex quidam (ut in Æsopi vita refertur) sic ædificari volebat, ut terram nullo modo contingeret, Aquilis ad id opus erat, quæ trabes sustinerēt. Opus sanè stultum erat, quod ea quibus ipsa extrui debebat, obstaculum in seipsis haberent: Gravitas ergo prius ab eis erat tollenda, ut bonum constansq; foret opus. Hoc ipsum de mundo dici debuerit, si talem in seipso imperfectionem habeat, ut is sustineri debeat extrinsecus.

Cur mundum Deus ita fecit ut perpetuo conservari debeat? Quid illa fuerit opus conservatione? Secus forsan à Deo fieri nō potuit. Sic Aristoteles cœlos per se corruptibiles esse statuit, sed hanc eorum potentiam mentibus cohiberi.

Tela Penelopes hæc est, quam ipsa texebat ut post eam dissolveret. Nullum sanè natura nobis opus adeo rediculum exhibet, quam hic Aristoteles & Theologi Deo adscribant.

Hæc ne tegenda fuerit hominum stultitia? Nempe si mendacio delectemur. Dedit Deus cœlis potentiam ad corruptionem, ut mentes illæ quid agerēt haberent, mundumque sic fecit, ut per se consistere non posset, quo circa quid occuparetur, esset.

QVAE SIT MVNDI POTENTIA *secundum quam corruptibilis esse statuitur.*

AN negabimus ergo quæret aliquis mundum potentiam habere, ut corrumpi poſsit? Nullo modo, ſed talem eſſe negavero, quæ vel mentibus, vel ipſo Deo cohiberi debeat, fruſtra ſiquidem talis ei tradita foret potentia: Cùm enim ſolus mundum Deus fecerit, ſolus in eum quoq; potentiam habet: Seipſum verò corrumpere non poſſe patet inde quod ſeipſum non fecerit. Porrò ſi corrumpatur mundus ſeu per ſe ſeu ab alio, vel in id undè factus eſt, vel in aliud quidpiam transſmutabitur. In id ex quo factus eſt reduci non poſſe certo noveris, æquè ſiquidem hoc fieri nequeat, ac ut nihil in aliquid convertatur. Cùm hanc itaque potentiam mundus habere nequeat, ut ſua ipſius naturâ in nihilum redigatur, non eſt ut ipſum hoc nomine conſervari debere ſtatuamus. At ſi potentiam ipſum habere ſentias, ut in aliud transſmutari poſsit, petierim ego id ne fieri naturaliter oporteat, aut ratione ſuperiori. Hoc ſi aſſerveris, hujus mutationis potentiam in mundo eſſe negavero: Sin illud, cũ naturaliter nihil immutari queat, ſi non

Mundus ſeipſum corrumpere non poteſt.

non ab alio transmutetur extrinsecus agente, nec in aliud agere quicquam possit (veluti bene Physici demonstrarunt) quin habilitatem habeat utrumq;,sese mutua actione, & passione afficiendi,seq; contingant invicem, Cœlum quod nec gravitate, nec levitate,nec frigore,vel calore, nec ulla qualitate contraria corruptionis potentiam referat, naturaliter transmutari posse nequaquam concessero. An igne quæso conflagrari potest,quod phantastici docent sop. istæ? An deorsum ferri sydera possunt,terraq; sursum,ut orta confusione mundus postea dici non debeat?Secus omnino de hisce loquendum fuerit.

Mundum naturaliter corrumpi non posse.

In prima hujus libri parte triplices potentias ostendimus,inter quas hæc una fuit, quod ex trunco possit homo fieri,sed ita ut hæc non in trunco, sed agente Deo potentia sit. Quamobrem cum natura mundi sit substantia, eaque naturaliter transmutari dicantur,quæ in id ad quod habilitatem in se quandam habent,mutantur, mundum si non hac ratione corrumpatur,potentiam in se nullam habere consequitur.

MVNDVS AN SIT *æternus.*

DVas Philosophi propositiones habuerunt, quas adeo veras esse judicarunt,

runt, ut nullo modo vel possent, vel deberent impugnari: Omne videlicet quod ab æterno est, æternum esse necessariò: Et vicissim quod ab æterno non fuerit, in æternum esse non posse: Cùm itaque mundum cœpisse pluribus à nobis demõstratum sit, consequi necessariò videtur, ut pereat aliquando. Verùm talia sunt quæ passim ut verissima proponit Aristoteles, quibus fides nequaquam sit adhibenda: Novimus enim quæ causam nõ habent (ut quæ nunquam cœperunt) à nullo posse mutari, quo nomine prius axioma verum est omnino:

Quod cœpit aliquãdo contingenter ut est, sic etiã corrumpitur.

Sed quæ causam habent eidem quoq; subjecta sunt, ut verum quidem sit nihil quod ortum habuit, in æternum esse necessariò, non tamen id ipsum finem habet necessariò: Id enim quod fit, in seipso vim non habere novimus ut fiat, nec ut existens vicissim non sit, sed in causa sua cui ut ortum, sic & interitum refert acceptum. Quamobrem cum Deus mundum aliquando fecerit, & ex nihilo, causam hic præter eum non habet, ut in aliud immutari, vel in nihilum reduci possit aliquando:

Mundus in æternũ est sua ipsius naturà necessariò.

Vt ergo nihil per se nunquam in aliquid transmutatum fuisset, si non id prima causa fecisse, sic aliquid per se nunquam in nihilum corrũpi potest. Quare mundum sua ipsius natura in æternũ concludimus esse necessariò,

sed

ſed Deum ejus cauſam, quod ex nihilo ipſum facere potuerit, potentiam habere credimus,ut quando viſum fuerit, eum in id unde factus eſt tranſmutet: An id verò futurum ſit aliquando, rationibus aſſequi non poſſumus, quod hæc ex ijs quæſtionibus una ſit, quæ non potentiam Dei,ſed occultam ejus voluntatem ſequuntur, nec eſt ut ab ejus bonitate ſumamus argumentum, quod ridiculè Plato nobis obtulit,cũ bonus fuerit nihilominus, ſi mundum radicitùs exterminet.

Bonitas Dei mũdo non parit æternitatem.

QVOMODO MIRACVLA RAtione poſſimus aſſequi.

QVotieſcunq; miraculorũ ſit mentio, ſeu id Theologi, ſeu Philoſcphi proponant,mirari quis poſsit, quam rationes humanæ contemnantur. Notum eſt ſanè miracula non eſſe,quorum quis cauſas inveſtigari poſsit. Non hoc tamen ita fuerit intelligẽdum, atque ſi cauſam eorum nullam poſſemus aſſequi,cùm præcipuum inter omnia, quod modo tractavimus ratione quodommodo potuerit adũbrari. Phyſicorum equidem talia non eſt perſcrutari, quod naturaliter ea non procedant. Etſi verò naturalia plurimorum ſebjecta ſunt miraculorum, ab ipſorum tamen na-

Miracula quodãmodo poſſunt intelligi.

tura non possunt rationes extrui, modus ut quo fiunt nobis innotescat. Prætermissis ergo naturæ mutationibus, quæ certis fiunt substantijs, suisq; procedunt qualitatibus, hoc unum apprehendemus, miraculorum causam esse Deum, vel quibus hanc vim attribuit, atque ita ut non mediante natura tanquam principio, talia operetur, Quoniam autem sic omnia Deus ipse creavit, ut ea suis ornaverit accidentibus, ratione Metaphysicis est discurrendum, ut quæ necessario, quævè contingenter se habeant dignoscere possint, separatio siquidem eorum quæ naturaliter oportet esse conjuncta, genus unum sit miraculorum: Hinc ratio tibi sumenda est, quod tres pueros in fornacē missos, ignis non læserit: Is enim tale quid per se subsistens existit, ea vi atq; facultate, ut non quidvis, sed id solum urat quod ad id aptum fuerit. Licet autem tale quid extiterint pueri ut natura sua igne consumi possent, hæc tamē potentia ex ijs una est, quæ salva substantiâ separari possit. Ignem vero qui cum non urat potentiam in se (substantialem intelligo) nō habeat, ut urere posit, nemo sanè vocaverit. At hanc ei vim nō esse sublatam docet historia, eos siquidem usserit qui propè fornacē erant. Seu dicas ergo rationē pueris adscribi debere, quod habiles non forēt, ut com-

Miraculorum causa Deus est.

Separatio miraculorum species est una,

comburerentur, seu igni quod ejus miraculosè (hoc est principio natura superiore) vis impedita fuerit, ut etiam quæ apta ut urerentur erant lædere non potuerit, nequaquam erraveris. Theologos autem forsitan offenderimus, ac si Deo miraculorum limitem constitueremus, non hoc tamē eo nomine conscribimus, atq; si Dei gloriam minuere velimus, sed ut magis ejus majestas ostendatur. Cùm is enim prima simplexq; sit necessitas, aliqua facere voluit, quæ secus se habere non possent, ut eo ipso immobilis ejus substantia demonstraretur, hinc extructæ sunt scientiæ, quæ falsum inconcussa veritate repellerēt, hinc in omnibus rebus, adeo leves & abjectæ quoquomodo sint, firmum quid animaduertitur, ea sustinens quæ movētur, & immutantur, ut immobilis illa trinitatis unitas in ei[illegible] lucescat. Porro cum de necessitate loquimur simplex est intelligenda, reliquæ siquidem seu naturales existant, seu sint aliquo limitatæ respectu, possint immutari, nec ipsa vox obstat necessitatis, ejus enim id respectu dicitur, cui res est subjecta principio: Sic ignem dicimus idoneam materiā cōsumere necessario, quod natura fieri nequeat aliter. Nūc autē cum plurimæ nullo penitus modo mutari posse statuimus, ut hic nullum miraculis locum

Dei necessitas in multis cōspicitur.

Multa necessitatem à Deo nacta sunt.

relinquamus, ea solum intelligimus, quæ simplicem ab ipso Deo necessitatem acceperunt: Hinc quod factum est fieri non posse dicimus, ut factum non sit, hinc quod ab æterno fuit in æternum statuimus esse necessariò. Bis duo quatuor esse necessariò: Mentem si non intelligat, vim ut intelligere posit, habere necessariò. Superius cùm de mundi ortu ageremus, Deo duas tribuimus actiones, quarum una sit interna, substantia nimirum infinita, quam necescitatem simplicissimam vocavimus, alia verò rebus attribuatur externis: Hāc quod voluntatem sequatur finitam esse demonstravimus, ut talis sit ejus omnipotentia (cum non prioris, sed externæ sit actionis) quæ Divina definiatur voluntate: Deum verò plurima non velle clarum fit inde, quod libertatem hoc ipsum denotet, quo differt à necessitate, cujus substantia est infinitas. Hoc ipsum Theologi proponunt apertius, ut à rudioribus intelligatur facilius: Deum scilicet ea non velle, quæ gloriam ejus imminuerent. Nos autem subtilius, & magis Philosophicè talem Dei dicimus esse voluntatem, quæ cum simplici necessitate consistere posit, hoc est, ut hæc primas semper partes obtineat, cum esse necessariò suijpsius, sed velle dicatur aliorum respectu: Nam si vellet omnia, vellet

Non velle voluntatē facit liberam.

Deus existit sibi ipsi necessariò, sed

let etiam quæ cum necessariò existant, nec potentiæ, nec voluntati subijciuntur. Plura de hisce scriberemus, sed magnū hæc materia posset adimplere volumen, suo forsan tempore dabitur occasio, plenius ista discutiendi, hæc solum nunc proponere placuit, ut clarum foret miracula talia non esse, quin ea veris quodammodo rationibus, non Physicè quidem, sed Philosophicè possimus assequi: Eo quoque nomine hæc de necessitate conscripsimus, ut immobilis demonstrationum veritas agnosceretur, nec à Theologis in posterum ob id solum quod Philosophicæ sint, reijcerentur.

sed vult quæ sunt aliorum.

Immobilis est demōstrationū veritas.

DE DEO QVID SIT.

HActenus Philosophorum errores patefecimus: Iam verò ne convitia solùm Philosophiæ diluisse videamur, ejus etiam laudes proponemus, ne non mendacij solum arguatur, sed quam assequuta sit veritatis nomine commendetur. Primùm ergo Deum quid sit investigabimus, ut rationibus ceu manu studiosus ad ejus cognitionem ducatur. Etsi vero nos Theologi temeritatis forsan accusabunt, quod ulterius quàm mentis natura ferat, ascendere conemur: Spero tamen, cum prima hujus libri parte, hanc de mente quæstionem,

Philosophia non solùm vitio caret, sed est etiam laude dignissima.

 quid

quid ipsa comprahendere possit, apertè satis ut existimo tractaverimus, eaq; proposituri simus, quæ etsi Philosophica sunt revelatæ tamen nobis veritati maximè sunt consentanea, si non aliud, veniam nos esse consequuturos. Te scrutabimur ergo summè Deus, non quod tuo verbo fidem non adhibeamus, sed ut ejusdem veritas infidelibus objiciatur: Nam si seipsos qui verbum tuum oppugnant, agnoscerent, sufficiens haberent argumentum, id ut amplecterentur, cum ea nobis à te revelata sint, quæ vel omnibus innata sunt, vel eis etiam confirmari possunt: Fac te rogamus, ut quod trementes aggredimur, ad nominis tui gloriam, & inimicorum ejus confusionem prosperè succedat. Vt simplicem ergo Dei definitionem assequamur, consyderanda primum sunt, quæ ipsi communia cum cæteris esse videntur, perpendenda etiam, quæ cum solius sint, perfecte tamen id ipsum quod Deus est non exprimunt. Quamobrem cum duo suprà secundum Philosophorum sententiam Deo tribuerimus, quod sui videlicet principium existat, & reliquorum causa, non est ut ijs quæ posterius hoc sequuntur, definitionem ejus construamus: Ea siquidem sit relativorum natura, ut id ipsum quod sunt aliorum sint, quo nomine inter accidentia nume-

Duplex est revelatio, quarũ altera dici possit reminiscentia.

Relatiris Deus non est definiendus.

numerantur. Vnicum itaque nobis est assumendum, quod Deus suijpsius existens principium, a nullò, nulliusque sit causâ.

SIT NE DEVS AETERNITATE primæ causæ nomine, vel omnipotentia, scientia perfectissima, boni tate pari, veritate, justitiàve definiendus.

DEum suprâ solum abæterno fuisse demonstravimus, solum probavimus omnia posse, reliquas autem ipsi virtutes indemanifestum fit, eadem mensura tribuendas esse, quod substantiam ita sequantur, ut nec separari posśint, nec eâdē salva difiniri: Licet enim multa posse, scire, multique boni, justi, & veraces esse dicantur, sic tamen hæc eis adscribuntur, ut extrinsecus impediantur, quominus talia posśint assequi perfectisśime. Deum itaque virtutibus hisce describimus, addita (OMNI) particula, quæ licet barbaras efficiat voces, vere tamen Divinarum virtutum naturam exprimit. Etsi vero quælibet istarum soli Deo competit, ipsamque substantiam, virtutum omnium fontem vere proposuit intelligendam: earum tamen nulla perfecte Deus quid sit ostendit. Nā præter id quod (ut

Nulli præter Deum quod perfecte bonū est attribuitur.

Deo virtutes aliorum causâ competunt.

(ut modo dictum est) Deus hasce virtutes alijs etiam communicavit, hæc omnia non tam simplicem Dei substantiã respiciunt, quam ejus opera. Non enim sibi Deus est omnipotens, non prima causa, nec bonus, nec justus, sed bonum quo virtutes hæ perficiuntur, ad alia quæ substantijs à Deo separata sunt, referuntur.

AEternitas accidens est infiniti velut tempus finitorum.

Æternitas equidem nullà penitùs ratione creaturis attribui potest, ut ad Deum quid sit cognoscendum sufficere posse videatur: Non tamen hæc ipsemet est Deus, sed infiniti, velut tempus finitorum est accidens. Finitum statuebat Aristoteles mundum ab æterno fuisse, quamvis id falsum foret tempore tamen, quod revera finitum foret, infinitum esse posse videbatur.

Præterea cum Deus licet infinitus existat, nullam ferens multitudinis rationem, sit quàm definitissimus, talis ei competit definitio, quæ substantiam ejus quàm fieri potest brevissimè demonstret.

Deus infinitus est quod omnia sit perfectissimè, cumque sit VNVS simplicissimè, nullam admittens partium rationem, definitissimus est.

Hac igitur omissa virtutum congerie, vox aliqua nobis est investiganda, quæ præterquàm quod has in se virtutes contineat, simplicissimam Dei substantiam, harum frontẽ ostendat. Porro cum Theologi dum opera Dei percurrerent, nullã præter mẽ-

tem

tem inveniſſent ſubſtantiam, quæ fons & cauſa tot virtutum exiſteret Deum ut intelligentem, bonum, veracem, & juſtum MENTEM eſſe dixerunt, quod nobis prius eſt examinandum, quam ea voce Dei definitionem extruamus.

Deum Theologi mentem eſſe ſtatuunt.

SIT NE DEVS MENS.

MIror an nomen hoc ex ſacris literis hauſerint Theologi, bona ſanè conſcientiâ genus hoc admittere non poſſum: Spiritum citius eſſe conceſſerim, quod hac voce viventem ſcriptura ſubſtantiam indicet: Caveas ergo quiſquis es, ſeu Theologum agas, ſeu Philoſophêris, ne facilè Deo tribuas, quod is nequaquam extiterit: Nã ſic in ejus ſubſtantiam mentireris, duplici pœna dignus exiſtens, quod inſcitiam, mẽdacio confirmaveris. Cæterum probè voces examinandæ ſunt, quid ipſæ deſignent, an aliquam ſubſtantiæ demonſtrent imperfectionem, vel ejus & accidentium conjunctionem: Deus enim tale quid eſt, ut exiſtat perfectiſsimè, nullam ſuſtinens accidentium rationem, quo fit ut ab ejus definitione removendum ſit, quicquid actionem ab ipſa ſubſtantia diverſam indicat. Cum itaque mens talis exiſtat ſubſtantia, quæ vel ſciendo, vel intelligendo per-

Horrendũ eſt, ſi quis in Dei ſubſtantiam mentiatur.

Deus actione ſubſiſtit.

plicissimam Dei actionem, æquè difficulter ac ipsam ejus substantiam possimus apprehendere, quod accidens aut diversum quid ab ea non sit, multas tamen actiones examinare licet, quas Deo Philosophi tribuerunt, an ex eis aliqua sufficiens sit, ut ea Deus definiri possit.

Deus equidem quid ergerit ab æterno suamve nobis fœlicitatẽ nullo quod vel sensu, vel ratione possimus assequi signo demonstrat: Cum tamen externis ejus actionibus eo devenerimus, ut infinitum quid ipsum esse noverimus, quod nullo pacto quietem agnoscat, ratione discurrere licet, an negatione possimus aliquid investigare, quo se nobis Deus quodammodo patefaciat.

Deus non est negatione definiendus, quod mihi vir magni quidem nominis affirmavit: Cum nil enim negatione subsistat, nil eâ fuerit etiam definiendum. Sed medium est ipsa negatio, quo pluribus amotis unum quid investigamus quod vera dici possit affirmatio, qua res tandem sit definienda.

Cavendum nobis est inquies ne tam alta scrutando Divina luce supprimamur: Cavendum est fateor, ideo tibi ne tentandum quidem hoc fuerit, sed nos nihilominus progrediamur.

QVID

QVID INTRA SE DEVS *agat.*

DEum suprà demonstravimus, præter eam qua se nobis conspicuum fecit actionem, aliud intra se agere, cujus causâ mundo etiam non existente, ipsum quiescere non oportuerit. Eam verò nonulli contemplationem esse duxerunt, ut Deus seipsum contemplans, hoc ipso incredibili fruatur voluptate, sed cum ea sit angelis, ut & nobis aliquando, communis, non est rationi consentaneum, simplicissimam hanc esse Dei substantiam, cum præsertim ea sit intelligẽtiæ, vel contemplationis ratio, res ipsas ut consequatur.

Dei substantia nõ est contẽplatio.

Quicquid intelligitur extra intellectum prius oportet esse, quam mente concipiatur, cum vice versa res intellectæ mentem no præsupponant: Nam si nõ existerent non intelligerentur, existerent autem si non intelligerentur.

Hæc ut autem melius intelligantur, paulò res hæc apertius est proponenda. Quæcunq; sunt suam quam habent dignitatem, suis produnt actionibus, ut nihil sit quod sola quiete definiatur. Deus itaq; cum simplicissimè sit, & infinitus, ipsamq; sequatur actio substantiam, tale quid agit, ut nec cœperit unquam, nec finem unquam sit

Res suis nobiles sũt actionibus.

asse-

assequuturũ, cumque sit necessariò, quietis nulla prorsum ratione particeps, sic agit, ut nec voluntas, nec potẽtia præcesserint. Denique (rem ut paucis contrahamus) cum quæcunq; sunt actione perficiãtur. Deusq; sit perfectissimus, sua ipsum actione subsistere concludimus: Non enim diversam habet à sua substantia perfectionẽ, sed ita fœlix est ut ipsamet sit fœlicitas.

Quæcunq; sunt, sicque sunt ut actiones extra substantiam habeant, imperfecta sunt: (In suo tamẽ genere quidvis est perfectum) quod non eo ipso quo subsistunt, sed externa perficiantur actione, quæ possit impediri: Composita sunt etiam, quod accidentia tales sint actiones. Cæterùm quoniam fine suo perfici quascunque videmus actiones, ea sanè sunt nobiliora quæ finem sibi seu perfectionem propiorẽ habent, ut ea perfectissima sit actio, agensq; perfectissimum, quod omnium proximè perficitur. Operatur artifex ut opere facto quiescat, cujus spe fovetur, ut actionis molestiam sufferat. Cœlum verò dum movetur suo fruitur fine. Deum igitur cum perfectissima sit substantia, nec prius extiterit quam perfectissimus esset, ita perfici dicimus, ut & actio & ejus finis ipsamet sit ejus substantia.

AN SINT OMNIPOTENTIA *Scientia, bonitas, &c. Dei substantia, vel ejus accidentia*

QVod vero de omnipotentia, bonitate dicitur, & similibus, hæc ipsam

 met

met esse Dei substantiam, pium ne sit, an impium, alijs omitto discutiendum, absurdum esse novimus, quod ea non sit eorum ratio, quã modo fœlicitatis esse diximus: Deum enim ab æterno, in æternum necessariò, sibiq; soli scimus esse fœlicem, quæ perfectissima fœlicitas fructus non est ejus actionis, quam externã nominavimus. Cùm Deus igitur sibi justus nõ sit, eaq; scire dicatur quæ sunt extra ejus substantiam: Posse verò quæ fieri deberent ipso volente, quorum nulla necessitatem, sed respectum omnia præsupponunt, nec ipsam eum justitiam, nec bonitatem, nec omnipotentiã vocavero, tum quod hæc alterius sint, tum quod actionibus hisce nequaquã perficiatur, aliàs nobis nondum existentibus fuisset imperfectior.

Deus ab æterno sibi soli fuit fœlicissimus.

Deus nec justitiâ, nec omnipotentam perficitur.

Deum ab æterno sic egisse diximus, ut ipsa subsistat actione, qua sola perfectissimus semper extitit: Non hic ergo locum bonitas habet, non angelorum laudes: ijs enim solùm perficitur, quæ sui non aliorum causâ facit.

An sunt ergo dicet aliquis accidẽtia, quod hæc ipsam Dei substantiam esse negemus? Diligenter nobis hæc est quæstio discutienda, quod subtilis, & ardua sit. Deum ipsam non esse omnipotentiam indè fit evidens, quod posse substantiam præsupponat, cui tribuatur: Ipsam præterea Dei substantiam

Aliàs cum hæc in actũ redigit, perfectior existeret.

ſtantiam actionem diximus eſſe perfectiſſimam, cum ipſa tamen omnipotentia nec actio ſit, nec ſi redigatur in actum talis ſit actio qua Deus definiri debeat: Nam cum ſubſtantiâ & ipsâ ſit infinitus æternitate, finem actio nec habere poteſt, nec habuit ipſa principium.

Deus eo ipſo quod omnia poſſit non eſt fœlix, nô igitur eo ipſo ſubſiſtit. Antecedês tibi ſic innoteſcet. Si quid poſſis eo ſolùm gaudes nomine, quod ſi velis id aſſequi poſſis: Si nolis nil te tua juverit potentia. Gaudes te canere poſſe, non ergo prius quam canas delectaberis, aut ſi tum ipſo te delectari dicas habitu, quod muſicus exiſtas, nequaquam tamen hunc illa perfici negaveris actione: Deum ergo quæcumque poteſt omnia facere oporteret, ut verè ſua perficeretur omnipotentiâ.

Cùm tamen ſolus omnipotens ſit Deus, nec poſsit hæc ei tolli, vel minui potentia, quinimò cum ſine hac ipſamet Dei ſubſtâtia nequeat intelligi, dubius ſum accidens ne dicêda ſit. Voluntatem Deo tribuimus, *Sibi nil vult Deus.* quæ externas ejus præcedit actiones, hæc pariter ut omnipotêtia fuerit accidês. Reſpondebimus ergo quam fieri poterit apertiſsimè. Cùm nec ipſa ſint hæc Dei ſubſtantia, nec accidentia dici debeant, duo dicemus hiſce vocibus compræhendi, quorum ſolius Dei ſit unum, ſed alterum aliorum in ſe reſpectum contineat, hujus quidê

accidentia, sed illius nomine simplex fuerint Dei substantia Deum enim tale quid esse novimus quod infinitum existat, qua voce jam omnipotentiam comprahendimus, sine respectu tamen, sin addam quod finitorũ causa sit ipsum posse denotavero, ut vox hæc priore sui parte substantiam altera verò proponat accidens.

Potentia finitum quid judicat, omne verò infinitum.

Quod infinitum existit omnia novimus esse necessariò: Nam si quid ei denegaretur, hoc ipso jam foret definitum. Cùm dicimus ergo Deum infinitam esse substantiam, simul ei tribuimus quicquid ESSE præsupponit, sed eo modo ne difinitionem subindicet. Sic hoc ipso bonitatis ipsum, & potentiæ quod libuerit efficiendi fontem esse docemus: Non autem bonitas ipsa dici debet (nisi bonum pro ESSE quis intellexerit, cum enim per se nihil malum esse supra demonstraverimus, converti possunt, ut bonum sit quod est, & vice versa quicquid existit, eo ipso bonum sit) si verè velis eum definire, quod ipsa bonitas omnia quæ Deo pariter competunt nequaquam contineat. Novimus autem ipsam Deum esse bonitatem, sed eo ipso non est ut respectum tibi proponas aliquorum, quibus ipse bonus sit, sed ipsam solum consyderes substantiam, quæ mali nihil habeat, vel imperfectionis.

Verùm non est ut ab his abhorreas, diversa siquidem horum accidentium sit ratio, & eorum quæ finitis adscribuntur substantijs: Nam si Deum intuearis accidentia non sunt, Præterea quæ finitis insunt accidentia

dentia ſubſtantias ipſas & definiunt, & perficiunt, quæ his nequaquam competunt accidentibus.

QVID DEVS AGENS EXIſtat.

SI ſit ergo Deus prout exiſtit ſimplicisſimè definiendus, omiſsis quæ ipſi reſpectu competunt aliorum INFINITVM dicetur EXISTENS: His enim vocibus, quæ unum quid demonſtrant perfectisſimè, cætera denotantur omnia quæ Deo poſſunt attribui, ſed eâ (velut eſt ſuprà dictum) ratione, reſpectu ne definiantur: Dũ enim creatorem nominas, eum qui ſimpliciter eſt intelligis, ſimul tamen actionem proponis, quæ Dei ſolius (etſi creare ſolus poteſt) non ſit, ſed ejus etiam operum: Hæc ſiquidem ejus ſint actionis effectus, qui cũ extra Dei ſubſtantiam ſint, externam quoque qua facta ſunt actionem eſſe conſequitur, ut cum in ſe ſuam Deus fœlicitatem habeat, iſta fœlix non ſit actione.

Ego ſum qui ſum inquit Dominus, ut ſolus ſimpliciter exiſtat.

Creari dicuntur ea, quæ quod prius nullo modo fuerint, ex nihilo fiunt: Nam ſi fierent ex materia, prius extitiſſent aliquo modo, cum materia ſimilitudine quadam ſubſtantiæ ſuos producat effectus. Hac autem Creationis voce denotatur infinitas, quod materia unde fit opus nullo definita ſit vel actu, vel potentia.

Contemplatio sui in seipsa finē habet.

Contemplatio quidem (quod cæteris actionibus quæ potentia & voluntate mediantibus procedunt, non competit) actio talis est, cujus opus externum non sit, sed in se ipsum habeat finem, quo nomine quod interna Dei sit actio, Deus ea definiri posse videatur. Quoniam verò ea contemplationis est natura, quod ea quæ sunt consequatur, ut nihil ipsa vel fieri vel existere posſit, sufficiens non est quæ perfectiſsimam Dei fœlicitatem describat, cum sua sit ipsius substantia, non accidenti quopiam fœlicisſimus. Hanc admisero quidem, sed ita ut priori conjungatur, qua ratione peritus artifex operari dicitur: Deus enim si suam nesciret fœlicitatem, ea nequaquam frueretur.

Contemplatio res ipsas consequitur, ut ESSE sit ipsa longè præstantius.

Pictor suis aliquid describens coloribus, non sine peritia suum opus assequitur, non ipsâ quidem scientiâ, quod nil ipsa posſit operari, sed alia quadam manus dexteritate, quæ mediante tamen opus habet, rei quam pingere voluerit notitia. Non ipsa tamen actionem componit quod eadem peritis sit, & imperiti pictoris actio, quamvis opus sit longè diversum. Ipsam verò simplicem utriusque actionem esse patet inde, quod nec peritus, nec imperitus, si manibus destituantur, quicquam efficiant. Ia sagt jhener, vnd schüttlet den kopff.

Ad hæc cum fœlices ipsa tum efficiat contemplatio, si res admirationem pariant, longè

longè fœliciores eæ fuerint, quam eas qui contemplabitur. Cum itaq; Deus sit seipsum contemplando fœlix, multo fuerit eâ quâ quod contemplatur existit ratione fœlicior, ut angelos quidem quod Deum contemplentur intelligendo. Deumq; dicere liceat esse fœlicissimum existendo, quo tamen existere nequaquam quod quiete subsistat intelligendum est, sed actio perfectissimâ, qua Deus fœliciter existat. Hoc autē exemplo demonstrare difficillimū est, quod omnia quæ vel sensu, vel mēte concipiuntur, ut dū per se subsistunt, actiones habeat à substantia diversas: Aliquo tamen quam fieri poterit apertissimè quod intelligimus conabimur exponere. Inter omnia quæcunque sunt, nihil anima rem melius exprimere potest, quod substantia sit omnium nobilissima, ob idq; Deo quam proxima. Porrò cum inter omnes ejus facultates, nulla contemplatione dignior existat, videretur in Deo quoq; prima atq; simplicissima esse, quam investigamus nisi pars potius quam totum foret, nemo siquidem sub ea motū compræhendere possit: Cum itaq; perfectā quæramus actionē: quæ cum substantia converti possit, alia constituenda fuerit, qua cæteræ contineatur omnes. Vitam assumemus igitur, quæ cum omnibus animæ facultatibus attribuatur,

Admiratio (quæ Deo tribui non potest) cōtemplationem facit perfectiorem.

Deus est existendo fœlissimus ut nos intelligēdo.

Anima creaturarum est nobilissima.

Contemplatio cū sit humanæ vitæ pars, totū non est Divinæ fœlicitatis.

Deus verè vivendo subsistit. animæ forsan substantia dici possit, ut Deum dicere liceat vivendo subsistere. Vitam autem hanc non est ut contemplatione, vel sensu, vel motu definiamus, sed inscrutabili quodam vigore, qui Deum perpetuo sine mutatione, ceu flammam fœlicissimũ efficiat: Hæc ut enim consistit ustione, solumq; dum fit, atque movetur existit, sic Deus ignis est consumens, quod actione vigeat omnium perfectissimè nec factus sit, nec absolvi possit unquam, sed eo ipso quo fit vivens existat. Verùm consumens dicitur non eâ qua suum flamma consumit alimentum ratione, quo fit ut subito pereat, ni semper aliud suppeditetur, sed quod extra se posita si videatur, nõ ut ignis in fumum vel vapores, sed nihilum simplicissimè convertat. Denique licet ipsum vivere probè satis rem videatur expressisse, nequaquam tamẽ per omnia satisfacit, cum nihil ipsũ videatur operari, primaque Dei talis sit actio, quæ causam reliquarũ sit, quibus aliquid fit quod prius nõ extiterat. Sed hoc ipsum sequẽtibus magis elucescet.

Quæ sit Dei vita.

Deus ignis est cõsumens.

QVOD GIGNERE DEI SIT *substantia.*

DEum Philosophicè quidem, verè tamẽ supra definivimus, quod suijpsius princi-

principium sit,causaq; cæterorum. Licet autem modò posteriorem parte mamiserimus, quod ea non simpliciter, sed aliorum respectu ei tribuatur, tùm tamen eam addidimus, ut via quædam seu ratio foret, qua prioreᷓ & assequi, & melius intelligere possemus. Quamobrem cum sui ipsius principium Deus existat, quo simplicissima ejus definitur substantia, sic eùm ab æterno dicimus egisse,ut seipsum fecerit: Cũ enim hæc actio qua ipsum subsistere diximus perfectissima sit,proq; substantia, nec principium,nec finem agnoscat, opus ei dignitate par est adscribendum,quod & infinitum sit,& perfectissimum: At præter Deum nil est cui possint hæc competere. Deum ergo quod sine ulla quietis ratione semper egerit, ab æterno seipsum fecisse concludemus. Solus enim semper extitit, ut aliud ei non possit opus attribui. Porrò si semper quidem ipsum fuisse concedas,aut non vel factum, vel fieri,cum aliud egisse potuerit,& perfecta nihilominus frueretur fœlicitate, actiones omnis generis tibi proponam examinandas, an non inter omnes ea dignissima sit, atque perfectissima, qua subsistens efficitur aliquid. Viventia consyderes ulterius,an non præter eas quibus vivunt actiones, prioreᷓ agnoscunt qua non vivere, sed existere

Quid ab æterno Deus egerit.

Actionis perfectissimæ debet opus esse perfectissimũ.

Actio perfectissima subsistens alquid efficit.

dicuntur? Anima sui causam habet Deum, à quo suam accepit substantiam, qua pòst vivere posset. Deum itaq; præter id quo vivit aliud agere ducimus, quo vivens subsistit, cum talem vivere præsupponat actionem, sed quæ tamen ab ea differat, quam animæ dum fieret tribuimus: Hæc enim cum finitum quiddam sit, finita ut existeret, opus habuit actione: Deus autem cum nunquam cœperit, perpetua subsistit actione, quæ nec principium habuerit, nec finem sit habitura; quo nomine vitam & contemplationem quæ illius internæ sunt actiones, hac ipsa comprændimus actione, ut Deus ab æterno seipsum faciens vita fuerit & contemplatione fœlicissimus. Cæterùm quoniam nomen quo mirabilem hanc Dei actionem possimus exprimere, nullum est, id ejus actionis ipsi tribuemus, quæ præter cæteras ipsi maxime similis fuerit. Quamobrem cum gignere dicantur ea, quæ sibi similia faciunt, Deus qui nō sibi solū simile sed semetipsūm fecit, ab æterno GENVISSE dicendus est.

Anima sit priusquam vivat. Sic Deus ut vivat seipsum efficit.

Deus seipsum ab æterno faciens est vita fœlicissimus, & contemplatione.

TRINVM ESSE DEVM PERsonis quidem, sed unum substantia.

HAEc scripturæ quæ scribimus esse consona facile crediderint, qui Deū intelli-

intelligunt quomodo cum unus existat simplicissime, tribus tamen constet personis: Non hoc enim sic est accipiendum, ac si tres illæ personæ numero separatæ forēt, veluti tres videmus homines, eâdem substantiâ, sed à se invicem revera numero secretos esse. Substantia siquidem una non tres sint, atq; ita ne partium rationem habeant. Hæc autem scriptura demonstrat apertissime, dum patrem nominat ipsas, filium, Sanctumq; Spiritum. Cæterum quod eo ipso Deus quo seipsum facit, fœlicissimus existat, eadem scriptura docet evidenter, hisce vocibus quas de suo filio dominus expressit, HODIE TE GENVI: Cum enim filius æterna sit Patris fœlicitas, substantiâ cum eo unus & idem, nec tempore nec majestate posterior, hanc concludere liceat actionem esse, qua Deus semper & fœlicissime quidem extitit: Ea siquidem vox (HODIE) non præsentis alicujus dici sit, ut & præteritum & futurum amoveat, sed ejus quam Deo tribuimus æternitatis. Deū ergo piē credimus ab æterno seipsum fecisse, Patrē filiū sibi genuisse, fœlicitatē sibi perperisse, quod & in æternū pariter ut ab æterno procedet necessario, cū ab æterno quæ sunt aliter se habere nequeant. Porro si actionem hanc diligentius examinemus, præter Patrē & filium, tertiū quid

Tres Dei personæ non sunt numero separatæ.

Hodie si Deo tribuatur vox est æternitatis

Três Deitatis personæ sunt agens, actum, & actio.

quid inveniemus, quod scripturæ Spiritum Sanctum referat. Patrem enim quod facit, filium quod fit nominabimus, actionem verò quæ filium patri conjungit Spiritum Sanctum, quem scriptura dicit ab utroque procedere. Denique cum sine ulla quietis ratione infinitum quid, ab æterno Deum egisse doceremus, & actionem, & ejus finem seu opus, simplicissimum quid esse demonstravimus, ut quod facit, quod fit, ipsumque utriusque vinculum actionem videlicet, ipsam Dei substantiam esse consequeretur: Quæ cùm revelatæ nobis veritate per omnia consentiant, speramus Theologos, quæ modo Philosophati sumus, nequaquam esse rejecturos.

Vna est trium personarū substantia partibus in divisa.

Quid Deus sit, quaque fœlicitate fruatur, antehac à nobis est expositum, restat nihil, quam ut nos ipsos cognoscere discamus. De mente quidem & peccato prima hujus libri parte disputavimus, sed tum nobis cū Theologis erat agendum, quibus ea quæ jam demonstranda sunt, benè prius erant cognita. Nunc ergo consueta methodo progrediemur, ut qui suam non norunt imperfectionem, scripturæ non acquiescentes, vel fidem non adhibentes, ipsis quasi sensibus edoceantur. Primùm verò Deum ipsum ceu causam contemplabimur, quales nos effecerit, ut à priori quod

quæri-

quærimus conspiciatur, post sensus ipsos consulemus, an res ipsæ prout constituerimus respondeant.

QVALEM DEVS HOMInem fecerit.

HActenus ab æterno solam extitisse primam causam demonstratum est, cæteraque quotquot modo sunt ejus effectus esse, ita quidem ut ab eo facta sint aliquando. Cæterùm fecit omnia prudentissimè, cum nullo vel juvari, vel impediri potuerit: Cum autem quæcunque mundo continentur homini serviant, rationi consonum est ea ipsius causâ facta esse, de quibus non est ut ampliorem hoc loco disputationem instituamus. Quoniam verò multis anima se conspicuam facit facultatibus, quarum nõ unus est finis, inferiores sanè superiorum causâ factas esse videtur, ut homo sola mente præcipuum, summumq; finem consequatur. Porrò cum sit intelligentiæ causâ creatus homo, vel Deum vel ejus opera solummodo, vel utraq; contemplari debuit. Ea verò quæ Deus homini cõtemplanda tradidit talia sunt quæ vel laudari, vel vituperari debeant, quo nomine cognitionem hujus atque judicium contemplationi junxit, sine quo nullam ipsa pareret

Inferiores animæ facultates sunt causâ superiorũ.

pareret fœlicitatem. Deus autem ut est justissimus, sic in omnibus, & maximè præstantioribus justitiam expostulat.

Virtutes quæ nobis aliquàtenus, Deo competunt perfectissimè, quod omnia sit infinitè.

Cùm itaq; contemplationis ea sit justitia, ut quod laude dignum fuerit, pro dignitate laudetur, Hominem Deus fecit, ut se, nõ in operibus solum, laudaret perfectissimè: Secus enim committeretur injustitia, cum tali sit laude dignissimus,

Opera Dei conspiciẽs homo bona videt esse, pulchroq; disposita ordine, quod est laude dignissimũ. At hæc laus operibus quod seipsa non fecerint, nequaquam est tribuenda, sed eorum causæ, Creatori perfectissimo.

Quamobrem perfecta sui cognitione mẽtem Deus nostram definivit, quod incognita laudari non posſint. Hoc fuit nostræ vinculum conjunctionis cum Deo, perfectæ videlicet contemplationis, justitia quoq; perfectissima, quæ si quovis modo læderetur, vinculum id omnino disrumpetur. Deus enim cum optimus sit, nil quod ullatenus malum sit, cum perfectissimus existat, nil quod imperfectum fuerit, sibi conjungi patitur.

Humana fœlicitas est justitia contẽplationis.

A N

AN SIT HIC MENTIS NOstræ status.

NOn hic opus est probatione, res ipsa cuivis est apertissima: Licet enim suam nemo satis miseriam noverit, hoc unũ tamen novit unusquisq;, nec se quid Deus sit satis intelligere, nec se virtutes ut decet colere posse. Novit præterea quilibet multis se totius mundi, corporis *, & elementorum injurijs obnoxium esse, licet ejus rei causam pauci noverint: Ea tamen est quam vel puer appræhendere possit: Cum enim Deus existat justissimus, verisimile non est, adeò nos sine causa miseros esse. Causam Philosophi peccatum agnoverunt, sed eo ipso, ut & mentirentur, & Deum accusarent injustitiæ. Animã enim per se quidem sine vitio esse ducebant, sed corpore sic inquinari, ut nec intelligere quod verum est, nec quod bonũ est perfectè possit assequi: Quasi verò non corpus etiam Deus ipse fecerit, aut animã ita fecerit, ut ab eo depravari posset.

Mentis & voluntatis vitia sunt cuiq; notissima.

Miseria peccatum præsupponit, ut justitia salvetur.

Anima corpore Philosophis inquinatur.

QVAE SIT PECCATI causa.

DVo sunt igitur in homine considerãda, ne committatur error, quo Deum offen-

offendamus: Nam si peccatum substantiæ tribuerimus seu corpus,seu anima sit. Deus à crimine liberari non poterit,quod eorum causa sit non aliud quicquam.

Philosophi quod rem probè non consyderarent, Deumq; tamen omnino iustum esse, nec quod malum foret fecisse,nossent, animam statuerunt in se quidem esse perfectam,sed corpore sepultam, vitiũ in se contrahere:Nosse tamen debuerant nil penitùs existere,cujus causa Deus non sit,eumq; pariter accusari corpori seu animæ,peccati causa tribuatur.

Corporis qualitates animam per se non afficiunt, sed mediantibus cordis affectibus.

Concedendum sanè fuerit, animam etsi corporea non est, à corpore plurimum affici,sed ratione quam Philosophi nõ bene consyderaverunt: Non ipsam enim animæ substantiam vel frigiditas, vel humiditas immutare potest, adde quod extrinsecus posita, cùm nec corpus nostrum,nec animam contingant, nos plurimum ad vitia protrahere. Aliud ergo præter corporis, aut animæ substãtiam debet admitti, quod per libito regere potuerimus, ipsa nimirum VOLVNTAS cujus perfectio sit, ut libere quidvis appræhendat.

Liberrimam esse voluntatem oportuit,quod virtutes nec naturaliter,nec necessariò procedant,quo fit ut nec eas quæ ratione carẽt assequãtur,nec iustè fecisse dicatur,qui vel odio,vel spe lucri, vel metu pœnæ justa fecerit. Præterea cum perfectissima foret Deus laude dignissimus, eo ipso nos moveri decuit

decuit non alio quoquam ut ei liberrimè quod justum erat offerremus. Sin nos aliter Deus fecisset, necessitate nimirum substantiæ connata, vel extrinsecus adjuncta, nos ad sui laudem violenter Deus protraxisse videretur, quod absurdissimum est: Nil hinc enim ei accedit, quod aliàs omni ratione perfectissimus existat, sed nostrum hoc est bonum, ut id nobis sit exoptandum, liberè, non coactè prosequendum.

Ejus tamen fundamentum, corpus & animam, eorum quæ ad perfectas virtutes sufficerent, notitiam, firmum esse debuit, alias in vita decidissimus necessariò, quod eo posito libera non foret voluntas. Hanc nostri partem corpus afficere potuit, & reliqua sensus quæ movere possunt: Causa tamē ut vitia committātur, hisce nō est adscribenda, sed voluntati quæ rectam rationem neglexerit. Porrò cum hoc nostro tempore ne quaquam hæc peccatorū causa sufficiat, alias à primo, peccata sequētia rationes habēt: Corpus enim videmus esse corruptum, infinitas animadvertimus vitiorum occasiones, ipsum denique volūtatis fundamentū, Dei nimirum notitiam, rerumque cæterarum, quæ sub electionem cadunt, infirmissimum esse, ut fieri nequeat, quin sæpè voluntas in vitia multa feratur.

Non corpus, aut anima, sed ipsa volūtas est prima peccati causa.

Non eo modo quo nunc ista voluntatem antè lapsum

ipsum movebant, sua namque tum bonitate potius hominem movere poterant, sed ita ne, si nollet peccatum committeret: Moveri quidem poterat ijs, sed non erant illa occasiones ad peccata, cum malignitate quadam nunc ita nos afficiunt, ut ijs resistere non possimus, quin vitijs succumbamus.

Hæc seu corpus seu cætera consyderes si nō mediante peccato (cuius sanè sunt fructus alias Deus injustitiæ foret accusādus) à Deo ut sunt facta essent, ei peccatorū causa posset adscribi cum causa causæ, causa sit etiam causati: Corpus enim variè morbis afficitur, & humiditate, vel frigore, vel alio quovis cerebrum afficiente, vires intellectus opprimit, doloribus iram commovet, ne ratio dominari possit, infinitis denique modis protrahimur, ut fieri nequeat, quin Deum peccatis offendamus.

Naturalia consyderes contrarietate nocent, nilq; juvare potest, quin vel eo ipso nobis obsit. Sin animalia respicias, etsi ratione carent, ut peccare non possint, peccati tamen in se fructus habent, iram, furorem, obstinaciam, feritatem, inobedientiam & cætera quævel nostræ voluntati non respondēt, vel à nobis si committerentur peccata nominari possēt.

Primùm ergo peccatum nobis est admittendum, quod aliorū causa fuerit, hoc est ut hæc in naturam inciderit imperfectio: Secus enim Deum ut imperfectum, vel malignum opificem liceret accusare.

QVI-

QVINAM PRIMVM PECcaverint

QVis autem quod modo statuendum esse docuimus, primum peccatum admiserit, rationibus non ita facilè possumus investigare, quod unum sit hoc ex ijs quæ menti nostræ nō sunt indita, cum nec potentiam Dei, nec justitiam, aut alias ejus virtutes demonstret. Historicis ergo debet annumerari. Porrò cum supra demonstraverimus mundum à Deo factum esse aliquando, rationiq; sit consentaneum, homines ab eo quot ad humani generis propagationem sufficerent, factos esse quod nec naturaliter, nec eo quo nos modo fieri potuerint: Et ea quidē quam modo proposuimus ratione, Deum videlicet, ut perfectè laudare possent, non aliqua vel interna, vel extrinsecus posita necessitate, sed liberè, potuerunt ipsi, vel ex eorum posteris aliqui peccare. Quoniam verò nullis ethnicorum historijs res ista cognosci potest, sacris acquiescere Philosophi debuerant, quod factum ab eis esset, si quæ hactenus à nobis scripta sunt intellexissent. Ne tamen harum authoritate (qua parum ipsi movētur) potius quā rationibus niti videamur, disputādo discurremus an Philosophicè

Peccati notitia menti non est innata

cè methodo nimirum consueta, rei veritatem possimus assequi. Num autem primi parentes, aut eorum posteri peccaverint parum interest quod eadem ratione progressos oportuerit esse, si modo majores peccasse fateamur. Cùm tamen omnes quotquot extant historiæ, doctorumq; veterum scripta hanc rerum imperfectionem demonstrent, nec ulla fuerit unquam familia, ubicunque terrarum fuerit, quæ hac labe foret immunis, nõ absurdũ fuerit, si primos parentes lapsos esse statuamus.

Omnes imperfecti nascimur. Primi parentes ergo peccaverunt.

QVOMODO PECCATVM SIT.

CVm nondum admisso peccato nulla fuerit rerũ penuria, nulla fortunæ, vel syderũ injuria, nulla coporis aut externorum afflictio, nil denique quod iram movere, vel ignorantiam parere posset, in proximos non videtur esse peccatum.

In proximum non esse primo peccatum.

Odium, metus, dolor, paupertas, & his contraria, velut & falsa boni species, imprudentia et similia nos in vitia protrudunt, ut furta, cædes committantur, varijsq; nos invicẽ modis affligamus. Talia verò priusquàm peccatum esset non erant, aliàs ut dictũ est supra. Deus accusari deberet, quò fit ut non existentibus causis, in proximum non esse peccatum existimemus.

Ecquid ergo dicemus primos ut peccarẽt movisse

movisse parentes ? Cum Deus homines creare voluerit, ut eos suæ fœlicitatis quodammodo participes faceret, vis & facultas eis est tradita, ut eũ perfectè contẽplari possent: Aliter enim Divina fœlicitate frui non poterant, quod (ut suprà diximus) ipsamet Deus sit fœlicitas, nosq; solum intelligẽdo felices & se voluerit esse fœicissimũ existẽdo. Porrò quæ potuerit hujus esse cõtẽplationis efficacia sequẽti demonstrabitur exemplo. Vir dives in horto proceram hadet arborem, cujus viror totam ornat plateam, malaque profert eo colore qui mira spectantes afficiat voluptate, odore qui quosuis reficiat flagrantissimo, sapore totaq; substantia quæ cæteros fructus infinitum superent: Colorem quidem dominus horti vicinis, & odorem impertit, fructum sibi soli servat. Eadem Divinæ fœlicitatis est ratio.

Formosissimam habet maritus uxorem, quam multis conspiciendam exhibet, ut ejus causâ laudetur, at ipsa solius verè fruitur.

Sed quomodo peccari potuerit animadverte. Arborem conspicientes ità moventur, ut grato consessis utantur animo, domino que laudẽ & gratias agant, aut ijs nequaquam contenti, plura primũ appetant, ut fructum contingere possint, gustare, tãdemq; verè frui, post etiã invidia, maledi-

 ctio,

ctio, furtum, horti vel arboris devastatio, Domini cædes, hisque similia multa sequuntur. Hisce videtur primùm a primis parentibus esse peccatum, ut sibi concessa fœlicitate contenti non fuerint, sed ijs quæ contęplabantur vere frui cupiverint, quod fieri tamen nequaquam poterat: Deus enim solus est infinitus, ut nil ei detrahi possit, nec habet quisquam quod ab eo non acceperit. Hoc primum est atque simplicissimum inter omnia vitia, fons & origo cæterorum, expetitio videlicet rei non licitæ, seu sua non esse sorte contentum. Consydera quæso quisquis es qui sacra tractas, an non hæc historiæ quā descripsit Moyses per omnia respondeant. Existimo sanè hanc ejus fuisse sententiam, sed hæc ipsum ita describere voluisse, ut à rudi populo intelligerentur: Nam si Paradysum intuearis non videtur terrestris fuisse locus, qui aliquo terræ spacio circumscriptus fuerit. Quamvis enim non admisso peccato genus humanum adeò ut nunc excrevisset, in Paradyso tamen fuisset, in universum terrarum orbem dispersum, quod hisce demonstrat historiographus, ad pirmos parētes à Deo ante lapsum prolatis, Crescite, multiplicamini, & replete terram.

Scaturigo vitiorum est sua nō esse sortè contentū.

Vniversam terram Paradysum fuisse, patet hinc quod hæc ejus imperfectio peccatum sit consecuta.

Ar-

Arborem verò perpende qualis fuerit, quis ejus fructus: Cum quæcunq; terra produxit, quæcunq; cœlis continentur hominis causa facta sint, non est rationi consentaneum, naturalem fuisse fructum quem Deus homini prohibuerit. Præterea quod de similitudine Dei dicitur, fructum fuisse docet qui terrenus nequaquam fuerit: Non enim adeò amentes erant primi parentes, ut crederent è terra nasci posse fructum, qui Deo similes ipsos efficeret. Verum Theologis hæc discutienda relinquimus, cũ hujus loci parum intersit, simpliciterne sic ut scribitur historia sit intelligẽda, vel secus, si modò quæ scripsimus ei consentiãt.

IVSTVMNE SIT PRIMI PECcati *pœnam in nos innocentes promanasse.*

PRimos fecit Deus homines, non ut hæc in genus humanum miseria derivaretur, sed ut quales eos fecerat, ab eis reliqui nascerentur, concessaque fruerentur fœlicitate: Cum hoc itaque fuerit ejus consilium, nec id (quod justissimum foret) immutare potuerit, primosque parentes ita fecerit, ut id consilium adimplere posset, non est quod præter eos parentes, alium quemquam accusemus, suo siquidem Deus jure

Deus nos nec facit, nec immutat: Ergo nostræ causa non est imperfectionis.

jure nitatur: Sin nos autem ut primus crearet Deus, injustitiam effugere non posset: Nam qui nos fecerunt nostræ sunt causa corruptionis.

Qui liberos habent, curent ut ipsi probe instituãtur ne si gratiam non consequantur, vindictam in parentes eorum animæ postulent: Præstaret enim nunquam natum esse, quam vivere ut male quis moriatur: Maledictus ergo sit parens id qui neglexerit.

Hinc conspicitur, an ex traduce oriantur animæ, vel cœlitus in corpora mittantur: Hoc enim si statuatur Deus à crimine liberari non poterit, seu corrupta per se sit anima, seu conjunctione cum corpore post solum inficiatur, illius enim resepectu Deum ut efficientem malum merito culpaveris, huius autem nomine pariter ei conjunctio, mali causa possit adscribi.

Per se hic intelligi debet (ne quem vox hac offẽdat quod prima hujus libri parte, per se animam incorruptam esse diximus) ut in seipsa, non à corpore solum, anima sui corruptionem habeat: Posset enim quis existimare (quæ Philosophorum fuit sententia) corpore solum animas infici, ut ab eo separatæ corruptionem simul deponant: Quod nequaquã affirmavero: Vitium enim statuimus in anima esse, corpusq; non nisi volũtatis causâ malum esse dicẽdum: Non substantiam tamen ejus malam esse consequitur, cum ipsa corruptione, velut lepra corpus, affici possit.

Vt

Vt igitur bos bovem ſuo ſemine profert, ſic nos è viri & mulieris ſemine naſci judico: Nec eſt quod animam incorpoream eſſe quis obijciat, cum naturaliter ipſam fieri non arbitremur, ſed modo quodam ſuperiore, quem nomninare poſsis animalē. Ab his abhorrebant Philoſophi, ſed animas prorſū fieri negabant, quod cum certo noverimus, æq; ipſam ex ſemine, parētumq; ſpiritibus, ac ex nihilo fieri poſſe credimus. Divinam ejus ſubſtantian eſſe ducis: Et Adami fuit, qua mediante noſtras Deum etiam feciſſe reſpondemus.

Animarū ortus non Deo ſed parētibus primò debet adſcribi.

Deus eſt noſtri cauſa ſed Adamo mediante.

Reliqua quæ quis obijcere poſſet argumenta ſuperius a nobis refutata ſunt, ut eadem hoc loco non ſint repetenda.

Quod de ſeparatis mentibus quæri poſſet, an lapſæ ſint etiam, non eſt ut hic diſcutiamus. Vnum veriſimile videtur, eas à ſe invicem nequaquam eſſe ſucceſsivè factas, nec hæreditario jure vitium ab aliquibus in cæteras promanaſſe, ut antequam peccarent miſeræ forent, quæ forſan cauſa fuerit, quod noſtri non angelorum Deus miſereatur.

Cur diabolorum Deus non miſereatur.

QVAE SIT IVSTA PECCA-
torum pœna.

SEd age quid retulerit inquiet aliquis, etſi miſerè nunc affligimur cum anima

ſi ſeparetur à corpore vel moritura ſit, vel à naturalibus libera perfectè ſit intellectura, ſublatisque peccatorum occaſionibus, abſolutis ſit fœlix futura virtutibus. Conceſſerim equidem ſi res ita ſe habeat, curandum eſſe modo, fœlices ut ſimus, quocunque modo fieri poſsit, corporeis ſeu voluptatibus, ſeu bonis id externis aſſequamur. Sed longè diverſum hic nobis eſt ſentiendum: Non enim peccatorum ea eſt ratio, atq; ſi velut à corpore vita, poſſent ab anima ſeparari: Mala ſiquidem ſit anima, nō ob corporis contagium, quod vitia naturalibus nequaquam adſcribantur, ſed quod ortu ſuo depravata ſit, ut voluntate quod malum eſt appræhendat, quò fit ut nec ſola ſeparatione repurgari poſsit. Præterea nō eſt quod peccatis ſolum quæ ſenſus movent, noſtram ponderemur miſeriam, cum adeo voluptate multos afficiant, ut eis ſuam definiant fœlicitatem, ſed fons eorum nobis, & origo ſcrutanda eſt. Novimus ex ſuprà ſcriptis a Deo nos ita creatas eſſe, ut ei conjuncti perfectiſsima frueremur fœlicitate. Porro ejus conjunctionis vinculū erat perfectæ contemplationis juſtitia perfectiſsima, laus nimirū ejus qui præterquam quod ut lauderetur digniſsimus erat, nos tanta donaverat fœlicitate. Cū vero commiſſa parētū injuſtitia vinculum

Peccata non ab anima velut à corpore vita, ſeparantur.

um id (ut supra dictum est) dissolutum sit, factum est, ut nos Deus a seipso ceu hostes separaverit. Futurum est igitur, ut quicquid ad perfectam concessum erat fœlicitatem, parem eo ipso miseriam consequamur, quam nunc appræhendere quidem non possumus, quod nostræ mentes excœcatæ sint, experiemur tamen cum se Deus judicem demonstrabit, quod suo tẽpore futurum esse docebimus. *Cur jam non perfectè simus infælices.*

AN SINT RESVRRECTVRA *corpora.*

PRæter communem vulgi vel Epicureorum sententiam, Philosophi non interituras animas esse viderunt, quod si non in confesso foret, multis etiã demonstraremus. Verum quamvis aliquid nequaquam tamen satis afsequuti sunt: Corpus enim, quod altera nostri pars existat, cum anima superefse necefsũ est, veluti modo patebit. Corpus & animam integrum videlicet hominem factum efse constat, ut quemadmodum vitæ corpus, sic Divinæ fœlicitatis particeps utrumq; fieret, quo nomine non aliquid solum temporis, sed æternitatem ei Deus prædestinavit, quod iniquum foret eũ qui nõ peccafset, adeo graviter puniri. *Non anima solùm sed corpus etiam æternũ est.*

Cur à Deo factum est corpus, si non ut cum anima

simul

simul eadem frueretur fœlicitate? Vel si punienda sit anima, cum non sola peccaverit, cur non & ipsum simul etiam puniatur? Non videtur sanè tantilli temporis causa factum esse: Nam si malum sit ei conjungi, merito Deus accusabitur, quod hasce diversissimas partes conjunxerit, si bonum cur separantur? Separantur equidem sed ad tempus ut demonstrabitur, quod peccato fit mediante, aliàs iniquus esset Dominus.

Corpus per se non est malū: Ergo nec per se punitur.

Verùm peccatum est inquies, quod prævidens Dominus esse futurum, statuit forsan opus quod facturus erat, in nihilum aliquando redigere. Nec id veritati consonum est: Opus enim quod fecit est bonum, nec ipsa per se corrupta est peccato substantia (ut prima hujus libri parte demonstravimus (quo fit ut nec ipsa per se puniri debeat. Videmus tamen corpus ipsum corrumpi, nec superesse post mortem amplius. Ad hoc ut respondeatur, hæc probè sunt consyderanda. Certam Deus hominum multitudinem facere decreverát, non (ut mox demonstrabitur) infinitam. Hoc seu peccaret homo, seu constans in veritate permaneret, fieri debuit necessariò: Non enim quisquam æternum ejus consilium potest immutare.

Nescio sanè an quod ab aliquibus de mundo profertur, admittendum sit, quod videlicet peccatorum causa, numerum annorum sibi destinatum non sit adimpleturus

adimpleturus: Cum quod a Deo decretum est, procedere debeat omnino : Noverat enim quid futurum esset, ut ejus causa consilium post nequaquam immutet.

Quoniam vero tantum à mundo condito genus humanum excrevit, ut ne tertia quidem pars terrarum orbe compræhendi posſit, eam judico rationem non admisso peccato fuisse futuram, ut si quos parentes liberos erant habituri, fœliciter ad parem in quo essent, statum deduxissent suo tamen adimpleto tempore mundum hunc esset derelicturi, locumque petituri nulla partium corporis & animæ facta separatione, qui omnibus excipiendis sufficeret, donec absoluto naturæ cursu simul omnes in beatas sedes transmitterentur, cũ mundus hic fœlicitatis ergô nequaquam factus sit, sed generationis eorum, quos fœlices post oportuerit esse, quod hac etiam sit ratione perspicuum.

Si peccatum non esset mundum sine morte derelinqueremus.

Cujus causa sit hic mundus.

Mundum hunc videmus veloci corporum coelestium cursu, contrarijs elementorum motibus, cunctis denique mutationibus, hominis causâ factum esse. Terræ dati sunt fructus, infinitæ tum in aëre, tum in aquis animalium species, ad humani corporis sustentationem. Sed quid hac opus erat? an non homines ita Deus creare poterat, ne corporeis ad sui conservationẽ indigerent alimentis?

Mundum hunc esse causa procreationis

alimentis? Poterat equidem, sed hoc ei visum est, ut procreandis, & educandis liberis valerent, quod cum quisq; peregisset, suo post tempore posset in eum migrare locum, qui conservandis sine nutritione corporibus esset destinatus. Cæterum uno quasi momento potuisset Deus tot hominum millia creare, sed parentum & filiorum succesionem ad id ordinavit, ut maiori conjungerentur amore, maiorque ob id eorũ fœliciras esset. Hac ipsa quoq; Deus actione, beare voluit hominem, ut parens existeret, primãq; Dei quodamodo referret actionem, qua suæ fœlicitatis extra se rivos promanare voluit. Quamobrem corpus & animam statuerat Deus æterna donare fœlicitate: Peccavit autem utrumq; pari punietur ergo miseria.

Cur Deus humanum genus per traducem propagari voluerit.

Totus punivit homo: Totus ergo punietur.

Deus opera sua nõ destruit: Non ergo quod fecit corpus omnino vult interire: Demonstrabimus equidem naturam cum hoc mundo sublatam iri, sed alia ejus est ratio, nostrorumque corporum. Ea siquidem (quod modo patebit) facta sit, ut certus hominum numerus inde nasceretur, quod cum adimpletum fuerit, ea non opus erit amplius. (Corpus verò sui non alterius causa factum est, ut pari videlicet cum anima fœlicitate fruatur.

Sed cur corpus interit inquies? In prõptu causa est, quod multis naturæ sit injurijs infectum, ut in æternum perdurare nequeat,

at, potuisset autem nisi peccatum esset. Hic præterea peccati fructus est, ut iræ Dei sit morientibus indicium. Resurgat ergo corpus cum Domino visum fuerit, ut æternũ ejus adimpleat judicium: Quod ipsis etiam demonstratur animæ facultatibus: Tales enim sunt quæ suas si velint exercere vires, corporeis ad id indigeant instrumentis.

AN SIT MVNDVS HIC INTE- *riturus, aliaq́; post hanc vita futura.*

ET hoc unum ex eis est quæ occultæ Dei voluntati adscribuntur, quod nec ad potentiam ejus nec majestatem attineat: Posset enim corpora resuscitare, posset hunc absumere mundum, posset alium extruere: Sin liberet autem nullo gloria suæ detrimento posset ab ijs abstinere. Quoniam tamen plurima quæ secretissimis ejus consilijs attribuuntur, vel revelatione, vel suis etiam demonstravit operibus: Non impium fuerit, si quod antea fide credentes appræhendimus, id ipsum ratione conemur assequi. Cuius causa creati simus nobis est insitum naturaliter: At præterea sensu novimus etiam, cujus nomine mundus hic a Deo factus sit: Denique notum nobis est id perpetuum

Perpetuū nō est quicquid alterius causa existit.

Cur quæ suū habet extra se finem in æternū persistere nequeant.

petuum non esse, quod alterius causâ fuerit: Tum enim cessat à motu quidvis, cum finem fuerit assequutum, frustrà verò foret quod eum non assequeretur: Quæ ratio est omnium quæ finem extra se habent: Nam quæ suis perficiuntur actionibus, in æternum persistere possunt, quod earum finis actiones ipsas nequaquam tollat, sed ita perficiat ut simul esse debeant: Cum hic ergo mundus finem extra se suum habeat, consequi videtur aliquando finem ipsum habiturum esse: Generationis enim causà factus est, quæ nec suum in seipsa finem habet, cum alicujus boni causa nascamur, ut nimirum vera Dei contemplatone fœlices existamus. Cùm itaque hominum generatio, suum ut aliquando finem assequatur, cessatura sit, mundum quoque quod hujus solùm causâ factus sit (Nam corpora Deus facere potuisset, ne cibus ad sui sustentationem indigerent) cessaturum esse consequitur. At si statuas eum, ut antè multa secula finem assequutus est, sic in æternum usque assequi posse, alia ratione refutaberis: Cum enim nascamur omnes, ut fœlicitatem post nanciscamur, quid illi consequentur, qui infinitum ab hinc nascentur.

Nascimur alicuius boni causa, quod ipsi per se nati vivati non competit.

Si futura sit infinita hominum multitudo, vel alicujus boni gratia fiet, vel ipsamet bonum id erit multi-

multitudo. Hoc admitti nequit: Non enim nascendo finem assequimur, nec operatur quicquam ipsa multitudo, ut per se bona sit. Cum itaque boni alicujus causâ, hæc hominum generatio à Deo constituta sit, in infinitum produci nequit. Hominis generationem sequitur ejusdem perfectio, si nunquam cesset igitur hominum generatio, nunquam perfici poterit.

Omnium hominum eadem est natura.

Omnium sanè seu desinat aliquando mundus, seu persistat in æternum, hominum quotquot unquam nascentur eandem oportet esse naturam, finem etiam eundem. Cum itaque nati simus, ut post in æternum vivamus idque sit omnibus attribuendum, hominum generationi infinitùm produci nequit, aliàs qui post infinita secula nascerentur, non viverent post nativitatem: Infinitum enim si præteritum tempus intuearis nil se prius, sin futurum nil posterius admittit. Præterea cum in hac vita multis ad corporis sustentationem, & liberorum educationem, genus humanum oportuerit impediri, quominus circa solam Dei contemplationem occuparetur, non existimo hunc à Deo fœlicitatis nostræ causa mundum esse creatum. Denique cum præter hanc quæ generis nostri dicata est propagationi, Deus aliam ad sui contemplationem vitam prædestinaverit, futurum id

Infinitum nil prius habet nil[illegible] *posterius.*

Mundus hic non est primò fœlicitatis causa creatus.

Aliam post hanc vitam esse futurã. esse necessariò, credimus, non eo quo Philosophi modo statuerunt, ac si solæ forent animæ sine corporibus victuræ: Cùm enim corpora, non animas solùm Deus fecerit, nec animabus solum, sed & corporibus humanum genus producatur, his etiam fœlicitatem adscribimus. *Qualem sit Deus mundum hoc absumpto creaturus.* Mundum ergo creaturus est Dominus, cum finem hic suum fuerit assecutus. Cæterum talem efficiet qui non animabus solùm, sed integris hominibus,& omnibus quidem excipiendis sufficiat: Qui non ad aliorum procreationem valeat, sed contemplandam Dei majestatem exponat, ut eum in se mirandisque ipsius operibus intueamur. Hæc ut autem fiant, suis animas ornabit corporibus, huncque mundum qui ad generationem destinatus est, absumet.

TERROR MORTIS.

CVm hoc ergo fuerit æternum Dei consilium, non est quod nos hujus *Peccatorũ causa suum Deus consilium non immutat.* mundi miseria torqueat, cum nobis æterna sit expectanda fœlicitas. Pulchre profecto ratiocinatum est: Suum concedo consilium Deus nostrorum causa peccatorum nequaquam immutabit, finem verò nos immutavimus: Statuerat enim Deus quæ-

quæcunque ad perfectam fœlicitatem requiri possent efficere: Futurum est, sed illud ipsum peccatis nostris ad parem convertemus miseriam: Cum enim parentum injustitia vinculum nostræ cum Deo conjunctionis disruptum sit, non ipsum quidẽ Dei consilium immutatum est, sed ab eadẽ re finem diversum consequemur, quodque nobis ad fœlicitatem valuisset, nobis ad miseriam conducet, quoque paternum demonstrasset amorem, justitiam exequetur. Quid nostra sumus ergo nacti disputatione? Sensibus sane, nostræque innatis menti notitijs, eò devenimus, ut hostes Dei nos esse fateamur, cumque nobis gratiæ spes nulla supersit, horrendum Dei judicium expectemus: Cum enim vitam hanc si non peccatum esset, non eo destinatam esse demonstraverimus, ut veram ea fœlicitatem assequeremur, consequitur profecto nec ipsa cum peccatum sit vere nos esse miseros, ut mutata in desperationem spe trementes cum morimur exclamemus ENS ENTIVM nostri miserearis, ENS ENTIVM miserere, PERIMVS.

Eodem sumus & fœlices, & miseri.

Hæc vita nec miseri nec verè fœlices esse possumus.

CONCLVSIO.

HIc est ultimus Philosophiæ gradus, principiumq; Theologiæ DESPE-

Desperatio finis est Philosophiæ principiumque salutis.

RATIO nimirum: Nam præter hasce ratione conscientia quoque torquet, ut gravissimum Dei judicium expectemus: Nec est quod eas voces NOSTRI MISEREARIS, etsi posteremum hoc est refugium, ubi nil jure possumus assequi) valere posse quis existimet: Misericors siquidem sit Dominus, sed ita ne justitiam negligat.

Potest Deus sine misericordia justus esse, non vice versa misericors sine justita, cujus rei ratio facile potest ex ijs animadverti, quæ de simplici necessitate, Dei nimirum substantia diximus, & contingentia quam eis adscribimus, quæcunq; Deus mediante potētia facit, & voluntate: Posset enim ea nō facere. Verum perse Deus est justus, quod hoc necessitatē præsupponat misericors autem ex accidenti: Movetur enim extrinsecus positis, nostra nimirum miseria. Iudicibus hoc est notissimum, quod fixa sit juris regulæ, sed unum miseria sit ex rarò contingentibus.

Quamobrem cum rationem nullam videamus, ut justè nostri Deus misereatur, exclamamus quidem, sed frustra, quod aditum ad ejus misericordiam non habeamus. Hæc sanè qui perpenderint, ut debēt diligenter, morbi gravitate medicinam ut quærant conpellentur.

Ethnicis idem fuit ac eis qui mente laborāt: Nesciunt enim an aut quæ sui parte laborent.

Nobis autem laus Deo sit in æternum, oblata

lata est medicina, quam si perpenderint Philosophi, se quod quæsierint, invenisse fatebuntur: Ita siquidem à Deo recipiamur, ut justitia gratiam nobis pepererit, gratisque se præstet misericordem. Cæterùm hanc salutis nostræ partem, de tradita nobis Domini nostri IHESV CHRISTI Saluatoris justitia, Deique patris gratia, rationibus ut priorem discuteremus, nisi quod dicitur (etsi Christianorum hæc est professio) falcem in alienam messem videremur immittere. Poterunt hoc Theologi si velint præstare, cum plurimæ sint, & omnes fermè, hac de re quæstiones, (ut cur quod iniustum foret, pati sanctissimum oportuerit, Cur liberè mortem subire debuerit, cur id meritum fide sit appræhendendum, & similes) quæ rationi nequaquam repugnent, quin ea potius confirmari possint, ut quod de justitia & misericordia dictum est, hanc illa sustineri de Philosophia dici possit, ipsam fundamentum esse Theologiæ:

Gratia rationibus est maximè consentanea.

Vt justitia misericordiæ, sic est Theologiæ Philosophia fundamentum.

Faxit Deus Opt. Max, ut quæ ad ejus gloriam scripta sunt è plurimis agnoscantur.

AMEN.

